

**İZMİR GAZETESİ (1-52. SAYILAR) 20 Z. 1313-22
Z. 1314 (2 HAZİRAN 1896-25 MAYIS 1897)
İNCELEME, TASNİF, DEĞERLENDİRME**

(Yüksek Lisans Tezi)

Mehmet Fevzi ÜSTÜNDAĞ

Kütahya - 2014

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İZMİR GAZETESİ (1-52. SAYILAR) 20 Z. 1313-22 Z. 1314
(2 HAZİRAN 1896-25 MAYIS 1897) İNCELEME, TASNİF,
DEĞERLENDİRME**

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY

Hazırlayan:
Mehmet Fevzi ÜSTÜNDAĞ

Kütahya – 2014

Kabul ve Onay

Mehmet Fevzi ÜSTÜNDAĞ'ın hazırladığı “İzmir Gazetesi (1-52. Sayılar) 20 Z. 1313-22 Z. 1314 (2 Haziran 1896-25 Mayıs 1897) İnceleme, Tasnif, Değerlendirme” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2014

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Zabit ACER		
Yrd. Doç. Dr. H. Murat ARABACI		

Doç. Dr. Soner AKKOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İzmir Gazetesi (1-52. Sayılar) 20 Z. 1313-22 Z. 1314 (2 Haziran 1896-25 Mayıs 1897) İnceleme, Tasnif, Deđerlendirme” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gűsterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..../..../2014

Mehmet Fevzi ÜSTÜNDAĞ

Özgeçmiş

15 Ocak 1990'da Kastamonu'nun Çatalzeytin ilçesinde doğdu. İlkokulu Yunus Emre İlkokulunda bitirdi. Ortaokul ve lise eğitimini Çatalzeytin Lisesi'nde 2007 yılında tamamladı.

2007 yılında Kırgızistan İktisatçılık ve Girişimcilik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. Bir süre sonra Eskişehir Osmangazi Üniversitesine yatay geçiş yaparak bu bölümü 2011 yılında bitirdi.

“Tedrisât-ı İbtidâ'îye Mecmu'âsı” adlı çalışmayı transkript edip mezuniyet tezi olarak hazırladı.

2012 de Pedagojik Formasyonunu aldı. 2013 yılında ise Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

ÖZET

**İZMİR GAZETESİ (1-52. SAYILAR) 20 Z. 1313-22 Z. 1314
(2 HAZİRAN 1896-25 MAYIS 1897) İNCELEME, TASNİF, DEĞERLENDİRME**

**ÜSTÜNDAĞ, Mehmet Fevzi
Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY
Ağustos, 2014, 239 sayfa**

Gazeteler, toplumun yönlendirilmesi ve içinde bulunduğu siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel durumunu gösterir. Gazeteleri inceleyerek o toplum hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.

Çalışmamızın Giriş bölümünde, Dünya ve Türk basınının doğuşu ve gelişimi hakkında bilgiler verildi. Özellikle, İzmir'deki Fransız gazetelerinin Türk basınının oluşumundaki rolü anlatılmaya çalışıldı. Ayrıca "İzmir" gazetesinin özellikleri hakkında bilgi verildi.

Gazetede; siyaset, ticaret, edebiyat, eğitim, fen, ziraat, ekonomi, sanat ve ahlak hakkında geniş bilgiler yer alır. İzmir ve İstanbul haberlerinin yanında yabancı devlet haberleri de mercek altına alındı. Osmanlı Devletini ilgilendiren tüm haber, yazı ve ilanlar da ele alınarak geniş bir şekilde özetlenmeye çalışıldı. Ayrıca bu haberler, yazı ve ilanlar konularına göre tasnif edildi. Böylece yayına başladığı 1896'dan 1897 sonuna kadar Osmanlı Devleti'nin iç ve dış gelişmeleri göz önüne serilmeye çalışıldı.

Çalışmamızı inceleyen okuyucular belirtilen yıllar arasındaki dönemde, Osmanlı'nın idari ve sosyal birçok yönü ile dünyadaki gelişmeler hakkında bir bilgi sahibi olabileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: İzmir Gazetesi, Osmanlı Basını, Girit Meselesi, II. Abdülhamid, 1896-1897.

ABSTRACT

**İZMİR NEWSPAPER (I-52. NUMBERS) 20 Z. 1313-22 Z. 1314
(2 JUNE 1896-25 MAY 1897) ANALYSIS, DISSECTION, ESTIMATION**

**ÜSTÜNDAĞ, Mehmet Fevzi
Master's Thesis, Department of History
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Arif KOLAY
August, 2014, 239 pages**

Media shares the situation of society (political, economic, cultural). In brief, By analyzing the media, we can gather information about the community. Newspapers are among important sources for the history. Because of that's importance of newspaper, we examined the historical newspaper "İzmir".

In the introduction of, our study, we provide information about the emergence and development of Turkish and international press. Especially. We analyzed the effect of foreign press over Turkish press.

In the "İzmir Newspaper", There is information about politics, trade, literary sciences agriculture, economics, we examined the news about the cities İzmir and İstanbul as well as international press. We summarized all the topics in the press which are involving Ottoman Empire. Therefore, we have information about internal and external developments of Ottoman Empire.

In our study, you can have information about Ottoman Empire, their political and social situation between these periods.

Key Words: İzmir Newspaper, Ottoman Press, Crete Issue, II. Abdülhamid, 1896-1897.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	<u>Sayfa</u> v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İZMİR GAZETESİNDE OSMANLI DEVLETİ İLE İLGİLİ HABER VE YAZILARIN İNCELENMESİ

1.1. PADIŞAH İLE İLGİLİ HABERLER	14
1.1.1. Padişahın Doğum Yıldönümü	14
1.1.2. Padişahın Tahta Çıkışının Yıldönümü	15
1.1.3. Surre-i Hümayun (Sürre Alayı).....	16
1.1.4. Nimete Şükür ve Padişahın Özellikleri	16
1.1.5. Padişahla İlgili İstanbul Dışındaki Diğer Haberler	18
1.1.6. Padişah İradelerinden Birer Örnek.....	19
1.1.6.1. Ordu	19
1.1.6.2. Kuvve-i Bahriye	19
1.1.6.3. Emirler ve Kurallar	19
1.1.6.4. Islahat	20
1.1.6.5. Milletlerarası Antlaşma.....	20
1.1.6.6. Tayin - Terfi ve Atama.....	20
1.1.6.7. Kültürel	21
1.1.6.8. Mali	21
1.1.6.9. Asayiş.....	21
1.1.6.10. Af - Hapisten Tahliye.....	21
1.2. YÖNETİM İLE İLGİLİ HABERLER	22
1.2.1. Mefâhir-i Milliye.....	22
1.2.2. Atama Nişan ve Tevcihler.....	22

1.2.3. Belediyeler	26
1.2.4. Belediye Duyuruları	26
1.3. VİLAYET HABERLERİ	28
1.3.1. İstanbul Haberleri	28
1.4. BATI ANADOLU HABERLERİ.....	33
1.4.1. Aydın Haberleri.....	33
1.4.2. Denizli Haberleri	35
1.4.3. Manisa Haberleri	36
1.4.4. İzmir Haberleri	41
1.4.4.1. İzmir ile İlgili Çeşitli Haberler	42
1.4.5. Balıkesir Haberleri	59
1.4.6 Diğer Vilayet Haberleri	59
1.5. MALİYE VE İKTİSAT	62
1.5.1. Bütçe	62
1.5.2. Üretim	62
1.5.3. İthalat, İhracat ve Vergi.....	63
1.5.4. Para ve Borçlar	65
1.5.5. Maliye ve İktisat ile İlgili Diğer Haber ve Yazılar	66
1.6. BANKALAR.....	66
1.6.1. İzmir Ziraat Bankası.....	66
1.6.2. Midilli Bankası.....	67
1.6.3. Bank-ı Osmanî (Osmanlı Bankası)	67
1.7. AZINLIKLAR.....	67
1.7.1. Ermeniler.....	67
1.7.2. Rumlar.....	69
1.7.3. Yahudiler.....	70
1.8. EĞİTİM	70
1.8.1. Medreselerin Islahı.....	70
1.8.2. Eğitimle İlgili Diğer Haberler	71
1.8.3. İzmir Mektebinde Öğretmen-Öğrenci Arasında Geçen Bilgi Alış Verişi.....	75
1.9. KÜLTÜR.....	77
1.9.1. Kitap ve Diğer Basılı Eserlerin Yayın ve Satışı.....	77

1.9.2. Kütüphaneler	78
1.9.3. Süreli Yayın ve Haber Yazıları	79
1.9.3.1. Gazeteler	79
1.9.3.2. Gazete ve Gazetecilik İle İlgili Çeşitli Haberler	79
1.9.3.3. İzmir ve Diğer Gazetelerin Misyonunu Değerlendirme.....	81
1.10. HABERLEŞME	82
1.11. ULAŞIM.....	83
1.11.1. Anadolu ve Rumeli’de İnşa Edilen Şimendifer Hatları	83
1.11.2. Demiryolu Şirketinin Kazancı.....	85
1.12. OSMANLI DEVLETİNİN ASKERİ DURUMU VE YAPTIĞI SAVAŞ İLE İLGİLİ HABERLER	86
1.12.1. Osmanlı Ordusu ile Yunan Ordusunun Karşılaştırılması.....	86
1.12.2. 1877 Sonrası Askeriye ve Osmanlı Kara Askerlerinin Listesi.....	87
1.12.3. Osmanlı ve Yunan Askerleri Kuvvetleri.....	87
1.12.3.1. Osmanlı Devletinin Kara ve Deniz Kuvveti	87
1.12.3.2. Yunan Harp Kuvvetleri	89
1.12.4. Yabancı Basından Gelen Haberler	89
1.12.5. Girit Muhacirlerine Yapılan Yardımlar	90
1.12.6. Askeri Tesisler İçin Toplanan Paralar	96
1.12.7. Girit Hakkında Telgraflar	98
1.12.8. Girit Ablukası.....	100
1.12.9. Girit Ablukasından Sonra Gelen Telgraflar	101
1.12.10 Girit ile İlgili Diğer Haberler	105
1.12.11. Girit Hakkında Mütalaalar ve Ablukadaki Son Durum	106
1.12.12. Osmanlı ve Eşkiya Arasında Çatışmanın Başlaması	107
1.12.13. Girit Meselesi İle İlgili Resmi Bildiriler	107
1.12.14. Osmanlıda Bulunan Yunanlıların İhracı ile İlgili Resmi Tebligatlar.....	108
1.12.15. Yunanlıların Tecavüze Başlaması ve Hezimete Uğraması	109
1.12.16. Şehirlerin Alındığına Dair Resmi Tebligatlar	110
1.12.17. Girit Harbinin Mesuliyeti	115
1.12.18. Ethem Paşaya ve Diğer Paşalar’a Rütbe Verilmesi	117
1.12.19. Dış Basınının Girit Meselesine Bakışı	118

İKİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİK KONULARA DAİR HABER, YAZI VE MAKALELER

2.1. DEĞİŞİK KONULARA DAİR HABER, YAZI VE MAKALELER.....	120
2.1.1. Siyasi Konularla İlgili Yazı ve Makaleler.....	120
2.1.2. Sosyal Konularla İlgili Yazı ve Makaleler.....	121
2.1.3. Ekonomik Konularla İlgili Yazı ve Makaleler.....	141
2.2. ZİRAAT	143
2.2.1. Genel Zirai Durum	143
2.3. TİCARET	145
2.3.1. Ticaret Nedir	145
2.3.2. Ticaret Nasıl Geliştirilir	146
2.3.3. Ticaret ile İlgili Haberler.....	147
2.3.3.1. Üzüm Ticareti.....	147
2.3.3.2. Tütün Ticareti-Kavala Tütünleri	148
2.3.3.3. İzmir Maden Gümrüğü Ticareti	149
2.3.3.4. Halı Ticareti	149
2.3.3.5. İhracat ve İthalat Verileri	150
2.4. EDEBİYAT KISMI.....	161
2.4.1. Gazetenin Çıkışını Anlatan Şiir ve Yazılar	161
2.4.2. Din ve Ahlakla İlgili Yazılar.....	164
2.4.3. Edebiyatla İlgili Şiir ve Yazılar.....	171
2.4.4. Gazetede Yer Alan Değişik Yazılar.....	176
2.4.5. Muhabirlerden Alınan Yazılar	180

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ DIŞINDAKİ ÜLKELERLE İLGİLİ HABER VE YAZILAR

3.1. AVRUPA.....	186
3.1.1. İngiltere ile İlgili Haberler	186
3.1.2. Fransa	187
3.1.3. Avusturya–Macaristan	189

3.1.4. Rusya.....	190
3.1.5. Almanya	192
3.1.6. İtalya.....	195
3.1.6.1. İtalya-Habeş	195
3.1.7. İspanya	199
3.1.8. Yunanistan	202
3.1.9. Diğer Avrupa Haber ve Yazıları	202
3.2. ASYA.....	204
3.2.1. İran	204
3.2.2. Çin.....	204
3.2.3. Japonya.....	205
3.2.4. Hindistan	205
3.3. AFRİKA	206
3.3.1. Mısır	206
3.4. AMERİKA	207
3.4.1. ABD (Amerika).....	207
3.5. YABANCI TELGRAF HABERLERİ.....	209
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	212
SÖZLÜK	214
KAYNAKÇA	218
DİZİN	220

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: İstanköy Kalesinde Bulunan Askerler İçin Erzak İhalesi.	28
Tablo 1.2: Eşme Redif Taburu İçin Mekkari Hayvanı Bağışlayanların İsimleri	41
Tablo 1.3: Çeşitli Yerlerdeki Afyon Miktarı ile İlgili Veriler	63
Tablo 1.4: Girit Muhaciri Yardımı İçin Seçilen Komisyon Üyeleri.	91
Tablo 1.5: Girit Muhacirleri İçin Yardımda Bulunan Kişiler	91
Tablo 1.6: Girit İslam Halkına Yardımda Bulunan Hayırseverlerin İsimleri.	93
Tablo 1.7: Girit'ten Gelen Muhacirlere Yardımda Bulunan İzmirliiler	94
Tablo 1.8: Girit Halkına Yardıma İştirak Buyuran Hayırseverler.	95
Tablo 2.1: Borsa'dan Alınan Bilgiye Göre Buğday Fiyatları.	145
Tablo 2.2: Tire'nin 1895 Yılı Ağustos Ayı Kuru Üzüm Hâsılatı İhracatı.	148
Tablo 2.3: 1895 Senesinde İzmir'e İthal Edilen Maden Miktarı Gümrüğü.	149
Tablo 2.4: Madenlerin Gönderildiği Yerler.	149
Tablo 2.5: Yabancı Devletlerin İthalat ve İhracat Miktarı.	150
Tablo 2.6: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli. (10 Kânunusani 1312)	152
Tablo 2.7: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli. (20 Kânunusani 1312)	154
Tablo 2.8: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli. (22 Kânunusani 1312)	155
Tablo 2.9: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli. (29 Kânunusani 1312)	157
Tablo 2.10: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli.	158
Tablo 2.11: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli. (10 Şubat 1312)	160

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltma	Açıklama
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Dev.	: Devlet, Devleti
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
M.	: Miladi
Md.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Nr.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vb.	: Ve benzeri, ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl
Z.	: Zilhicce

TEZ METNİ

GİRİŞ

Tarihin kaydettiği dönemlere kadar uzanabilen bilgimiz bize insanların toplum içinde yaşadıklarını, insan hayatının toplum hayatıyla birlikte süregeldiğini göstermektedir. En eski toplumlardan en ileri toplumlara kadar her zaman ve her yerde insanlar aileleri ve çevreleri ile iletişim halinde olmuştur. Toplumun bireyi olan insan daima çevresinde olup bitenleri öğrenmek, kendi başına gelenleri başkalarına duyurmak, bunlar üzerinde düşünmek ve düşündüklerini de başkalarına iletmek ihtiyacını duymuştur. İşte bu ihtiyaç yani yaşanan anda olup bitenleri öğrenme merakı haberleşme eylemini yaratmıştır¹.

Geçmişte basını oluşturan teknik olanakların başında yazının icadı gelmektedir. İkinci önemli gelişme ise kâğıttır. Kâğıdın icadından sonra matbaanın icadı daha da önemlidir. Basım ve yayın tarihi yönünden olduğu kadar, uygarlık tarihi yönünden de çok önemlidir. Bu sayede insanlık derin bir uykudan uyanmış, siyasal ve sosyal alanda yeni bir dönem başlamıştır. Tüm insanlığın uyanıp aydınlanması, bilim ve sanat eserlerinin tüm dünyaya yayılması, matbaa sayesinde olmuş, insanlar cehaletin korkunç ağırlığından sıyrılarak daha aydın hedeflere yönelmişlerdir².

Dünya basım tarihinde gazetenin ilk örnekleri sayılabilecek haber mektuplarıdır³. Modern Matbaanın⁴ icadıyla değişen Avrupa, kısa zamanda gezici Alman basım ustaları aracılığıyla bütün Avrupa kentlerine yayılmıştır⁵.

Bu yayılma sonucu çok sayıda dini kitaplar basılmış ve o günün insanı tarafından bu kitaplar aranır ve satın alınır olmuştur.

¹ Uğur Akbulut, "Osmanlı Basım Tarihine Bir Katkı: Yayınlanma Amaçları Üzerine (1831-1876)", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt 8, Sayı 5, Ankara 2013, s. 32.

² Megep, *Basının Doğuşu ve Gelişimi*, MEB Yayınları, Ankara 2008, s. 3-18.

³ M. Nuri İnuğur, *Basım ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul 2005, s. 41.

⁴ Matbaanın kâğıt üzerine ilk baskılarının Çin'de görülmesinden sonra "blok kitap" basımı kullanılmaya başlanmıştır. Japonya, Kore ve daha sonra da Uygurlar, Çin modelini örnek alarak ağaç harfler üzerine baskı yapmışlardır. Bkz. Kemal Beydilli, "Matbaa", *DİA*, C. 28, İstanbul 2003, s.105.

⁵ Akbulut, *a.g.m.*, s. 33.

Katolik kilisesi yavaş yavaş sarsılmaya başlamış, din sorunlarından ortaya çıkan anlaşmazlıklar, din savaşlarının başlamasına neden olmuştur. Tarihte, “reform” adıyla nitelendirilen, dinde yenilik hareketleri basım sanatı sayesinde büyük ölçüde başarıya ulaşmıştır. Diğer yandan basımın gelişmesi sonucu bilgi kitapları ucuzlamış ve halka geniş ölçüde okuma olanağı sağlamıştır. O güne kadar yalnız soylularla papazların yararlandığı kitaplar, artık halkın da okuyabileceği hale gelmiştir. Bu atılım sonucu ulusal diller gelişmiş, ulusal dilde yazılmış eserler ortaya çıkmıştır. Düşünce hayatı küçük bir seçkinler zümresinin tekelinden kurtulmuş, bilim, sanat, düşünce ve felsefe, yüz binlerce zekânın katıldığı geniş bir çalışma alanı bulmuştur⁶.

Bütün bu olanların sonucunda 16. yüzyılda çeşitli ülkelerde ilk gazeteler yayımlanmıştır. Değişik konulara ait bilgilerle beraber düzenli, periyodik bir görünümü yansıtması bakımından ilk gerçek gazete diyebileceğimiz yayınlara 17. yüzyıl başlarında rastlamak mümkündür. Tarihte belli bir süre içinde çıkan ilk gazete 1609 yılında Almanya’da Augsburg’da iki haftada bir yayınlanan “Avis Relation Oder Zeitung”tir⁷. Bu gazete genel olarak dış politika ve savaşlarla ilgili haberler vermiştir. Gedenck Wurdige Zeitung adlı gazete ise 1610’da Köln’de yayınlanmıştır. Bundan sonra gazetelerin sayısı çoğalarak ve günümüze kadar gelişmiştir⁸.

Türk Basını

19. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin her bakımdan köklü bir değişim ve dönüşüme uğradığı birasıdır. Osmanlı modernleşmesinde gazetenin çok önemli bir yeri vardır⁹.

Bu yüzyılın özelliği Osmanlı tarihinde daha önce görülmediği kadar kitap, gazete ve mecmua yayının yapılmasıdır. Matbaa ve buna bağlı olarak gelişen matbuat sektörü, haber, bilgi ve fikir alışverişini daha da hızlandırmıştır¹⁰.

⁶ Megep, a.g.e., s. 3-18.

⁷ Filiz Ferhatoğlu, *Sabah Gazetesinin (1876-1877) İnceleme Açıklamalı İndeks ve Seçilen Metinlerin Latin Harflerine Aktarımı*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 1.

⁸ Megep, a.g.e., s. 3-18.

⁹ Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay., İstanbul 2006, s. 27.

¹⁰ Hüseyin Dikme, “Tanzimat sonrasında Türk Gazeteciliğinde “Halk” Kelimesinin Kullanımı ve Halka Yönelik Faaliyetler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 5, S. 20, Kocaeli 2012, s. 32.

Türkiye özelinde basına yönelik düzenlemelere tarihsel olarak baktığımızda 18. Yüzyılda Osmanlı Devletinde başlayan Batılaşma hareketi ile düzenli süreli yayın yapan gazetelerin çıkarılmaya başladığını görmekteyiz¹¹.

Matbaanın lkemizde geç benimsenmesi nedeniyle basın faaliyetleri bizde Batı'dan çok sonra girmiştir. Basın faaliyetleri Osmanlıda ilk olarak 1490'da Yahudiler tarafından kullanılmıřtır¹². Bununla beraber okuyucu kitlesinin sınırlılığı ve haber yayıncılığının yapılamaması, basımevinin yaygınlaşması bir yüzyıl daha gecikerek 19. yüzyılda başlamasına neden olmuřtur¹³. İlk kez 1831'de çıkartılan "Takvım-i Vekâyi"¹⁴ gazetesi tarih vesikası hem de eğitim aracı olarak dřnlmřtr¹⁵. Bu gazete ile birlikte aradan geçen 30 yıldan sonra matbaa hayatına da hareketlilik gelmiş, gazete ve mecmuaların sayısında artış grlmřtr¹⁶.

Yazılı anlamda ilk çalışma olan Tanzimat Fermanı'nda ise basına ilişkin herhangi bir düzenleme görülmez. Bu fermanın yayınlanmasından kısa bir süre sonra 1840'ta, İstanbul'da yaşayan ve bir İngiliz olan William Churchill, kapitülasyonların verdiği destek ve İngiltere'nin baskısıyla yabancı haberler veren Ceride-i Havadisi yayınlamaya başlamıştır. Böylece günümüz Türkiye sınırları içerisinde çıkarılan ikinci Türkçe gazete yayına bařlamıřtır¹⁷.

Tazminat dönemi olarak adlandırılan 1839-1876 yılları arasında ilk kez Batılı anlamda gazete çıkarma girişimini olduğunu görmekteyiz. Yeni Osmanlılar Cemiyeti yelerinden Agâh Efendi, Meclis-i Maarife bir dilekçe ile başvurarak Tercüman-ı Ahvâl'i yayınlama izni almış ve ilk nüshası 21 Ekim 1860'da ıkarılmıřtır¹⁸. Tercüman-ı Ahvâl Türk gazeteciliğinde birkaç bakımdan özel bir yere sahiptir. Her şeyden önce, biri resmî, diğeri yarı resmî iki gazetenin ardından yayına başlamış ilk bağımsız gazetedir. Ayrıca, yalnızca haber değil, aynı zamanda fikir gazetesidir. Nihayet, teknik açıdan da

¹¹ Nurşen Mazıcı, "1930'a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu", *Atatürk Yolu Dergisi*, C. 5, S. 18, Ankara 1996, s. 132.

¹² Enver Behnan şapolyo, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her yönü ile Basın*, Güven Matbaası, Ankara 1969, s. 25.

¹³ Zuhâl şirin, *Mizan Gazetesi İnceleme, Tahlili Fihrist, Seçme Yazılar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007. s. 4.

¹⁴ Takvim-i Vekayi, Osmanlı İmparatorluğu sınırları dâhilinde 1831'de yayımlanmaya başlanan ilk Osmanlı Türk gazetesidir. Bkz. Ali Fuat ren, *Yakınçağ Tarihi (1789-1918)*, Atı Yay., İstanbul 2012, s.17-18.

¹⁵ şapolyo, *a.g.e.*, s.41.

¹⁶ Hüseyin Dikme, *a.g.m.*, s. 31-33.

¹⁷ Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yay., İstanbul 1973, s. 8.

¹⁸ E. Semih Yalm, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I Kaynaklar*, Siyasal Kitabevi Yay., Ankara 2004, s. 141.

ne Takvîm-i Vekâyi ne de Cerîde-i Havâdis'le mukayese edilemeyecek kadar gelişmiş bir gazetedir¹⁹.

Bu gazete bilgi vereceğimiz İzmir Gazetesinin de ilham aldığı ilk özel teşebbüs olmasıyla önem arz eder. Bir yıl kadar sonra Tercüman-ı Ahval'den ayrılan İbrahim Şinasi Efendi 1862 yılında, Tasvir-i Efkâr'ı yayın hayatına sokar. Teknik ve içerik açısından çok daha ileri düzeyde olan ve devrin gençlerini etrafında toplayabilen, iktidara sert eleştiriler yönelten muhalif bir gazete olmuştur. Tasvir-i Efkâr âdeta bir fikir ocağı gibi hizmet etmiş, daha sonra yayına başlayacak pek çok gazete için öncü rolü üstlenmiştir²⁰.

Tasvir-i Efkâr gazetesinin özgürlüğü ve hükümetin politikasını eleştiren yorum ve imalı haberlerin devlette uyandırdığı kaygı, 1864'te Matbuat Nizamnamesinin yayınlanmasının siyasal nedenini oluşturmaktadır. Çünkü Şinasi, Tasvir-i Efkâr'da ilk kez “ulus” kavramını kullanmış, kamuoyunun önemini açıkça belirtmiş, devleti ulusun temsilcisi olarak işleri yöneten ve ulusun refahı için çalışan bir kurum olarak nitelenmiştir. Hakkında “ihtilalci” bir gazeteci olduğu söylentilerinin yayılmasıyla Şinasi 1865'te Paris'e kaçmıştır. Namık Kemal Tasvir-i Efkâr'ın başyazarlarını yazmaya başlamış, önceleri yöneticilerce beğenilmişse de 1867'de gazetenin 467. sayısında “Şark meselesi”ne göre başlıklı bir yazı dizisi başlatması üzerine gazetecilik yapması yasaklanmış ve O da Avrupa'ya kaçmıştır. Yazarların bu muhalif tutumları, basının iktidarı etki altına almaya ve yönlendirmeye çalışması bakımından önemlidir²¹.

Sultan Abdülaziz tarafından 25 Kasım 1864'te ilan edilen ve 35 maddeden oluşan “Matbuat Nizamnamesi”ne göre hangi dilde olursa olsun siyasete ve yönetime yönelik yayın yapmak isteyenlerin önceden izin almaları (Md. 1) gerekmektedir. Gazete çıkarmak isteyenlerin izne bağlanmasını düzenleyen bu nizamname ile basın özgürlüğüne ilk kısıtlama getirilmiştir²².

Osmanlı basın tarihinde “sansür” kelimesinin temelleri atılmaya başlamıştır. Basına en ağır darbeyi vuran düzenleme ise “Âlî Kararnamesi”dir. Özellikle “Muhbir”

¹⁹ Ali Budak, “Fransız Devrimi'nin Osmanlı'ya Armağanı: Gazete Türk Basınının Doğuşu”, *Turkish Studies Dergisi*, C. 7, S. 3, Ankara 2012, s. 663-681.

²⁰ Şirin, *a.g.t.*, s. 4.

²¹ Şengül Altınal, *Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi (1920-1934)*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992, s.15-16.

²² Mazıcı, *a.g.m.*, s. 132-133.

ve ‘‘Tasvir-i Efkâr’’daki siyasi makaleler nedeniyle Sadrazam Ali Paşa tarafından 27 Mart 1867 tarihinde çıkarılan ve Kararname-i Ali adıyla da anılan kararnameye göre hükümet basın tüzüğüünün dışında da gerekli gördüğü durumlarda gazete kapatma yetkisine sahip olmuştur. Geçici bir uygulama gibi gözükken bu durum II. Abdülhamid zamanında da geçerliliğini korumuştur²³.

Devletin bu tüzük doğrultusunda aldığı önlemler, dönemine göre basın özgürlüğünü ‘‘kısıtlayıcı’’ ama ‘‘yok edici’’ yönde de olmamıştır. Örneğin; Namık Kemal'den sonra Tasvir-i Efkâr Rezaizâde Mahmut Ekrem tarafından yayını sürdürürken, yönetime karşı eleştiri yapmak isteyen hem gazetelerin hem profesyonelce gazetecilik yapanların sayısı artmış hem de Ali Suavi'nin Muhbir'i, Ayine-i Vatan, Utarit gibi yeni gazeteler yayın yaşamına girmişlerdir²⁴.

II. Abdülhamid tahta çıkmasından bir yıl sonra yönetimi tamamen ele almıştır. Tahta çıktığı zamanın şartları gereği basın ve diğer iletişim araçlarına sansür uygulanmıştır. Buna rağmen iletişim araçları varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemdeki basın hayatıyla ilgili olarak şunu da belirtmeliyiz ki dönemde çıkan yeni yayınların sayısında diğer dönemlere göre artış olmuştur²⁵.

Tablo: 19. Yüzyılda Yayınlanan Eserlerin Dönemlerine ve Konularına Göre Dağılımları²⁶.

Dönemi	Edebi	Pozitif Yayınlar	Dinsel	Resmi	Toplam
1808-1839 (II. Mahmud)	56	89	59	13	217
1840-1859 (Abdülmeceid)	217	230	310	55	812
1860-1876 (Abdülaziz)	583	586	372	118	1659
1877-1908 (Abdülhamid)	1950	3891	1307	946	8094
Toplam	2806	4796	2048	1132	10782

²³ Şirin, *a.g.t.*, s. 5.

²⁴ Mazıcı, *a.g.m.*, s. 132-133.

²⁵ Ömer Kılıç, *Şarkî Rumeli Türklerinin Sesi: ‘‘Hilal’’ Gazetesi (1883-1885)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010, s. 24.

²⁶ Şirin, *a.g.t.*, s. 7.

Ülkede meydana gelen çeşitli olaylar halkın okuma ihtiyacını arttırmış ve bu durum gazetelerin tirajlarının yükselmesini sağlamıştır. Gazeteciler okunma sayısını daha da arttırmak için gazete fiyatlarını düşürmüşler ve gazete dilini halkın anlayabileceği bir dil haline getirmişlerdir. Basın tekniğinde gelişmeler olmuş ve dönemin gazeteleri tüm baskılara rağmen uzun süre yayınlanmaya devam etmişlerdir²⁷.

Türk basını bütün bu olanlardan ders almış, gelişimini bu olaylar oluşturmuştur. İktidar-Basın çekişmesini Necdet Hayta şöyle anlatır: Gazeteler toplumdaki bütün gelişmeleri, idarenin aldığı kararları kendi açılarından da olsa yansıttığı gibi, olaylar ve yönetim karşısında kamuoyunun tepkilerini ve görüşlerini de aksettirirler. Bu yüzden de basın, klâsik bir tanımla “kamuoyunun sözcüsüdür”²⁸ der.

Türklerde Osmanlıdan Cumhuriyete ve çok partili döneme kadar iktidar-basın ilişkileri yakından incelendiğinde kısa bir demokrasi tarihi çıkarmak mümkündür. İktidarın niteliği ve duruşu hakkında önemli ipuçları veren bu ilişkilerde, basının duruşu ve tavrı da son derece dikkat çekicidir. Demokrasilerde basının yeri ve önemi tartışılmazdır. Ülkemizdeki demokrasi tartışmaları dünden bugüne devam ettiği gibi basının konumu da sürekli tartışılmaya devam etmektedir. Siyaset ile basın arasındaki bu yakın ve karmaşık ilişki varlığını olduğu gibi bu günde sürdürmektedir.

İzmir Gazetelerinin Türk Basın Tarihindeki Yeri

Osmanlı Devleti’nde basın tarihi genel olarak, 1831 yılında çıkmaya başlayan Takvim-i Vekâyi ile başlatılmaktadır. Gerçekten de gazete denilebilecek ilk Türkçe iletişim aracı Takvim-i Vekâyi’dir. Fakat Osmanlı topraklarında çok daha önce gazete ve bültenler çıkarılmaktaydı²⁹. Ne var ki sosyal bilimlerde olaylar gibi olgular da bir anda ortaya çıkmazlar. Daima, bir hazırlık dönemleri vardır. Takvim-i Vekâyi’nin de aslında, uzun sayılabilecek bir sürecin devamı olduğu açıkça görülmektedir³⁰.

Osmanlı’nın bu ilk Resmi Gazetesine gelmeden önce, en az iki tecrübe aşamasından söz etmek gerekmektedir. Bu tecrübelerden biri İstanbul’da, diğeri İzmir’de yaşanmıştır. İstanbul’daki ilk adımları; Fransız Elçiliği’nce yayımlanan

²⁷ Şirin, *a.g.t.*, s. 7.

²⁸ Necdet Hayta, *Tarih Araştırmalarına Kaynak Olarak Tasvir-i Efkâr Gazetesi*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002, s. 1.

²⁹ Akbulut, *a.g.m.*, s. 34.

³⁰ Dikme, *a.g.m.*, s. 33.

Fransızca üç bülten oluşturmuştur. Burada amaç Fransız İhtilali'nin fikirlerini yaymaktır. Hedef kitlesi Fransızlar olan bu yayını Türk basın tarihinin bir parçası sayamayız.

İzmir'deki gazetecilik girişimlerinde de yine Fransızların payı bulunmaktadır. Fakat bu defa amaç, kentteki Fransız tacirlerini dünyadaki gelişmelerden haberdar etmek ve onların haklarını korumaktır³¹. “Le Smyrnéen”, “Le Spectateur Oriental” ve “Le Courrier de Smyrne” adlı bu yayınların dili de doğal olarak Fransızcadır³².

Osmanlı Devleti'nde Resmi Gazete'nin doğuşu, gelişimi kadar özel gazetecilik de önemlidir. İzmir Gazetesi özel gazeteler içinde yer aldığından, bu gazetenin hedefleri, yayın politikası, toplumlar olaylara ve yabancı devletlerle olan münasebetlere bakış amacı vs. bilinmelidir.

İzmir Gazetesi'nin Tarihsel Temelleri

Gazete - ekonomi ilişkisi, ya da sermayenin gazeteyi nasıl doğurduğu, İzmir gazeteciliğinde apaçık görünmektedir. Burada, İstanbul'da hazırlanan resmî bültenlerin ötesine geçilmiş, düzenli bir süreli yayına ulaşılmıştır. Çünkü son derece işlek limanıyla bu Ege kenti çok hareketli bir ticaret merkezidir.

1815'te Napolyon Savaşları'nın sona ermesi, Akdeniz ticaretinin gelişmesine yaramış, bu çerçevede İzmir de büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Kentte, başta Marsilya olmak üzere Akdeniz'in diğer işlek limanlarıyla iş ilişkileri kurmuş bir tüccar grubu oluşmuştur. Yani, 19. yüzyıl başlarında İzmir'de çok sayıda yabancı tüccar, özellikle Fransızlar toplanmış durumdadır. Dolayısıyla karşılıklı haber ihtiyacı son derece artmıştır. İzmir'de ticaret kadar canlı bir sosyal hayat meydana gelmiştir. Fransa'da ihtilalle başlayan değişim ve dönüşüm, sanki onları buldukları yere daha çok bağlamıştır. Fransa'da olup bitenden haberdar olmak, çevrelerini yakından gözlemek, ticareti etkileyebilecek faktörleri izleme ihtiyacı doğmuştur³³.

Fransız tüccara yönelik başlayan bu dönem gazetelerinin ilki, 24 Mart 1821'den itibaren Charles Tricon adlı Fransız'ın yayınladığı “Le Spectateur

³¹ Budak, *a.g.m.*, s. 663- 664.

³² Le Smyrnéen 1824 yılının Ocak-Eylül ayları arasında Fransız tüccarı Charles Tricon tarafından çıkarılmıştır. Bkz. Semih Yalçın, *a.g.e.*, s. 138.

³³ Budak, *a.g.m.*, s. 673.

Oriental”dir. Gazetenin esas gayesi, şehirdeki Fransız topluluğu ve ticari faaliyetiyle ilgili yayın yapmaktı.bunun yanında günlerce Rum isyanı ile ilgili de yoğun haberler yaptı.

“Le Smyrnéen”, Rum isyanını destekler nitelikte yayın yapıyordu. Bir Türk kentinde Türk menfaatlerine aykırı bu gazetecilik yönetimin gözünden kaçmadı. Devrin Hariciye Nazırı Fransa elçiliği tercümanını çağırarak, “Le Smyrnéen”den duyduğu rahatsızlık dile getirildi. Bu rahatsızlıktan dolayı gazetenin imtiyaz (sahibi) değişti. Gazetenin ortağı olan Alexandre Blacque (Türklerin ifadesiyle Blak Bey), yazdığı yazılarla dikkatleri üzerine çekmeye başlamıştı. Alexandre Blacque Bey, Osmanlı Devleti lehine yazdığı yazılarla büyük devletlerin tepkisine neden oluyordu. Blak, tüm suçu Rum korsanlara yüklüyor ve Osmanlıya yönelik hiçbir eleştiride bulunmuyordu. Alexandre Blacque, hem bu gazetede hem de daha sonra çıkardığı “Le Courier de Smyrne” adlı bir diğer gazetede yoğun bir Osmanlı Devleti yanlısı kampanya yürüttü. Osmanlı Devleti’nin lehinde Fransa, Rusya ve İngiltere’nin aleyhinde yayınlara başladı. Buna hazmedemeyen devletler, konsoloslukları ve İstanbul aracılığıyla gazeteye engel olmaya çalışmıştı³⁴.

Alexandre Blacque Bey’in Avrupa basınında da yer bulan makaleleri, aynı zamanda Sultan II. Mahmud tarafından çevirtilip okunuyordu.

Bunu iyi gözleyen Sultan Mahmut, İzmir’de yayımlanan ve baskı sayısı son derece kısıtlı olan bir gazetenin, Avrupa’da uyandırmış olduğu büyük yankıyı ve olağanüstü gücü çok iyi anlamıştır. Zeki padişah bu önemli ve etkili silahı (Basını) kendisi de kullanmaya karar vermiştir. Alexandre Blacque’i İzmir’den saraya çağırılmış, İstanbul’da, bütün masrafları devlet tarafından karşılanacak Fransızca bir gazete (Le Moniteur Ottoman) çıkarmasını istemiştir. Teklifi kabul eden A. Blacque’in matbaası satın alınıp payitahta taşınırken, bir yandan da ilk Türkçe gazete için gerekli hazırlıklara başlanmıştır. Buradaki Türkçe gazete (Takvim-i Vekâyi)’dir. Le Moniteur Ottoman gazetesi ise bu gazetenin Fransızca yayın organı olmuştur³⁵.

Blacque ve arkadaşlarının Türk devleti için katlandıkları zorluklar ve fedakârlık seviyesindeki eşsiz yayımcılıkları, İstanbul’da gerçek anlamda bir Türk

³⁴ Akbulut, *a.g.m.*, s. 34-35.

³⁵ Budak, *a.g.m.*, s. 673-674.

basımının doğumuna yol açmıştır. Şüphesiz “İzmir” gazetesi de bu tarihsel olaylardan ders alarak, devlet yararına yayın hayatına başlamıştır.

Gazetenin Özellikleri

Basın; günlük ya da haftalık olarak güncel olaylara ilişkin haberleri ve görüşleri, makalelerle kamuoyunun ilgisini çekecek şekilde, görsel ve yazınsal olarak bilgiler içeren yayınların bütünüdür³⁶.

Gazeteler bilindiği üzere toplumda meydana gelen gelişmelerin yansıdığı, o toplumun içinde bulunduğu siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel durumu gösteren unsurlardan biridir³⁷.

Gazetecilik mesleği, muallimlik, ressamlık, kitapçılık bunların hepsi dünyada bir iştir. Lakin bazılarının amacı para kazanmak değildir. Muallimin amacıyla muharririn (yazar) amacı farklıdır. Bu farklı amacından dolayı dünyada fikirli bir adam olmuştur. Öğretmen ile yazar arasındaki fark ise öğretmen sadece sınıfa, dinleyene anlatır. Fakat muharrir ise dinlese de dinlemese de tüm topluma seslenir³⁸.

“İzmir” gazetesinin düşüncesi, herkesin anlayabileceği şekilde yazılara yer verip, gazeteyi her evde okutmaktır. Devlete, millete, vatana ve sadakate hizmet etmek için kurulur³⁹.

Topluma seslenmek için “İzmir” gazetesi 2 Haziran 1896’da yayın hayatına başlar. Gazetenin 12 yıl, 472 sayılık yayın hayatı vardır.

Sahibi ve başmuharriri İzmirli Bıçakçı-zâde Hakkı’dır. Pazartesi günleri (haftalık) çıkar.

Programında; devlete fayda ve hizmet edecek siyaset, edebiyat, haber, ziraat ve ticaretten bahseder⁴⁰. Her türlü haber, kanun, eğitim ara sıra ahlak ve romanlarda yazılmıştır. Ticaret ve ziraattan bahsetmek, tüccarlarla tacirlerin işlerine yarayacak haber açıklamak birinci arzusu olmuştur⁴¹.

³⁶ Hasan Refik Ertuğ, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İ.Ü. Yay., C.1, İstanbul 1970, s. 4.

³⁷ Hayta, *a.g.e.*, s. 13.

³⁸ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

³⁹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 1, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

Gazetenin dili, her kesim okusun diye sade ifadeler kullanmıştır. Gazeteyi okuyanlar; âlim, edip, memur, asker, rençper, tacir vs. her kesimin anlayabileceği tarzda yazmaya gayret edilmiştir⁴².

Gazetenin İzmir'de satıldığı yerler; Kemeraltı, Hacı Ahmet Efendi mağazası, sahaflar içinde Hafız Ahmet Efendi'nin mağazası, Tilkilik, Tütüncü Ali Bey ve Attar Hafız Sabri Efendi ve İki Çeşmelik'te Tütüncü Ali Çavuş'un dükkânları⁴³.

Gazetenin abonelik şartları ise İzmir için Mecidiye 20 kuruş hesabıyla yıllık 60, 6 aylığı 30 diğer memleketler için seneliği posta ücretiyle beraber 70, altı aylığı 40 kuruştur. İlanların bir satırı 4, havadis sırasında yazılacakların satırı 10 kuruştur⁴⁴.

İzmir, Millî Mücadele döneminde Anadolu'nun işgaline şahit olması, düşmana karşı ilk mücadeleye burada başlanması gibi birçok özelliğinin olması sebebiyle önemli bir misyon kazanmıştır. Son dönem Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu İzmir, en güzel şekilde bizlere yansıtmıştır. Ayrıca Millî Mücadele tarihi ile ilgili araştırmalarda da İzmir, hep önde gitmiş ve yaptığı faaliyetlerle dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu sebeplerle İzmir'de neşredilen İzmir Gazetesi, büyük önem taşımaktadır.

Basının önemini idrak eden İzmir'in ileri gelen esnaf ve aydınları, "İzmir" adında bir gazete neşretmeye başlayarak, Osmanlı devleti'ni içinde bulunduğu buhranlı dönemden çıkartmak için birlik olmuşlardır.

Bu çalışmanın asıl kaynağı olan "İzmir" Gazetesi, 2 Haziran 1896 (20 Zilhicce 1296)'da İzmir'de neşriyata başlamıştır. Gazetenin imtiyaz sahibi ve başyazarı İzmirli Bıçakçızâde Hakkı'dır. Uzun soluklu bir gazete olan "İzmir" 1896 yılından 1908'e kadar yaygın hayatını sürdürmüştür. Bu süre zarfında 472 sayı çıkarılmıştır.

İzmir gazetesi, neşredildiği dönemde, İzmir ve ilçeleri başta olmak üzere Bursa, Balıkesir, Manisa, Aydın, Denizli, İstanbul haberlerine geniş bir şekilde yer vermiştir. Neşriyatını bu vilayetlerdeki halka ulaştırmıştır. Anlıyoruz ki yerel bir gazete olmayıp, bütün vatanın gözü, kulağı ve sesi olmaya çalışmıştır.

Aynı zamanda bütün olarak ülkeyi kucaklayacak, geniş ve bilgili bir yazar kadrosu mevcuttur. Bunlardan birkaçı; sahibi İzmirli Bıçakçızâde Hakkı, kuvvetli şiir ve

⁴² İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁴³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 8, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 1, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

kasideleriyle Mustafa Kâmil Efendi ve Şahihzâde kâtibi; Remzi Bey, fikir adamı ve makaleleriyle gazeteye ayrı bir zenginlik katan Denizlili Ali Rıza ve İbn-i İsameddin, münazara ve eğitici kimliği ile öne çıkan Ahmet Midhat, edebî makaleleri ile gazeteyi süsleyenler Gıyaseddin-Denizli, Mehmet Rafet, Fuat Beyler ve Trablusşam Mekteb-i İdadisi Müdürü M. Tevfik'tir. Bunların yanında gönüllü yazarlardan birkaçı ise; tüccarlardan Faik Beyin kâtibi Rasim ve Naci⁴⁵ dir.

Yurtiçi ve yurtdışındaki muhabirleri ile kaliteli ve aracısız bilgi alışverişi sağlayan İzmir Gazetesi bu özelliği ile diğer gazeteler arasında öne çıkar ve farklıdır⁴⁶. Çünkü iletişim araçlarının imkân dâhilinde kısıtlı olduğu dönemde, doğru bilgiye ulaşmak hiçte sanıldığı gibi kolay değildir. Örneğin; Girit meselesinde yabancı devlet kaynaklarından birçoğu “yalan ve taraflı” yayın yaparken “İzmir” hiçbir şekilde net bilgi olmadan konu ile alakalı yazı yazmamıştır. Bu tutumu gazetenin kulaktan dolma haberler üzerine değil de kaynak ve veriler üzerine yayın yaptığını bizlere göstermektedir.

Gazetenin yayın hayatına başladığı döneme baktığımızda, Osmanlının sosyal, siyasi ve iktisadi açıdan sıkıntılı olduğu bir dönemdir. “İzmir” gazetesi bizlere Osmanlı Devleti'nin bu sıkıntılı dönemden en kestirme şekilde nasıl çıkacağını birçok konu başlığı ile sunmaktadır. Bu konulardan bazıları; Osmanlı ile yabancı devletlerarasındaki ilişkiler, memleket dâhilindeki ve haricindeki askerî ve siyasî gelişmelerden başka ekonomik ve sosyal gelişmeler ile ilgili haberler gazetenin sayfalarında yerini almıştır. Bu özelliğiyle İzmir Gazetesi, dönemin her türlü durumu hakkında geniş bir şekilde nitelikli bilgiler vermiştir.

İzmir Gazetesi üzerine yapılan araştırmanın olmayışı, bizi bu gazete üzerine çalışmaya yöneltmiştir. Ayrıca, İzmir'in bölgesel konumu ve etkisinin tüm ülkeye yayılması da bir başka sebeptir.

Yapılan literatür araştırması sonucunda Sultan İkinci Abdülhamid dönemi ile ilgili pek çok kaynak bulunurken İzmir gazeteleriyle alakalı pek fazla çalışma bulunmamaktadır.

⁴⁵ Başlangıçta İstanbul'dan Naci tarafından İzmir'deki gazeteye gönderilen amatörce yazılar okuyucuların dikkatini çekmiş ve bölgede ilgi uyandırmıştır. Bunun üzerine Naci Bey yazar kadrosuna alınmıştır. Bkz. İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4-5, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁴⁶ Aylin Yıldırım, *Dersaadet Gazetesi İnceleme-Tasnif- Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2010, s.5.

İzmir Gazetesi iç ve dış olaylara geniş yer vermiştir. Ülkenin İçinde bulunduğu şartları bütün olarak görmeyi sağlamıştır. Siyaset, ticaret, idari, edebi, fen, ziraat, bilim, ekonomi, ilim, ahlâk ve hukuk hakkında geniş bilgiler yer alır.

İzmir ve İstanbul haberlerinin yanında yabancı devlet haberleri de titiz bir şekilde gazetede yerini almıştır. Bizim amacımız, İzmir Gazetesi'ni inceleyerek önce İzmir'i ve ülkenin içinde bulunduğu durumu, sonra yabancı devletlerle ilgili haberleri gözler önüne sermektir. Makale ve haberleri ana hatlarıyla özetleyerek aktarmaya çalıştık. Yabancı devletlerin birbiriyle olan tutum ve etkileşimini anlatmaya çalıştık. Bütün bunlardan Osmanlı Devleti nasıl bir ders aldığını anlatmaya çalıştık. Osmanlı, İçinde bulunduğu durumdan nasıl kurtulacağıнын yol haritasını anlaşılır biçimde, sadeleştirerek sunmaya çalıştık.

İzmir Gazetesi'nin yayınlanmaya başlandığı 1. Sayısından 52. Sayısına kadar olan kısmı incelenmiştir. Gazetenin yayın hayatı ise 472 sayıya kadar sürer. Bazı yıllar yayın hayatına ara vermişse de gazete 1908 senesine kadar yayın hayatına devam etmiştir.

Gazete de bazı kelimelerin anlamlarını günümüz Türkçesiyle ( ) işareti içinde, cümlenin anlamını değişikliğe uğratmadan vermeye çalıştık. Bazı okunamayan kelimeleri ? İşareti ile belirttik. Ayrıca çalışmamızın bilimselliğini arttırmak amacıyla paragraf sonlarına dipnot düşmeye özen gösterdik.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Osmanlıda yayınlanan Osmanlı Devleti ile ilgili haber ve yazıları incelenmiştir. İkinci bölümde ise Değişik konulara dair haber, yazı ve makalelere yer verilmiştir. Son bölümde ise Osmanlı Devleti dışındaki ülkelerle ilgili haber ve yazılar incelenmiştir.

Araştırmada kullandığımız ana kaynak gazetenin kendisidir. Fakat bunun dışında gazetenin tarihsel temelleri ve bazı konulara ilişkin bilgi toplarken diğer bazı kaynaklardan da faydalandık.

Bu çalışmada sürekli yardım ve desteğini gördüğüm, hocam Yrd. Doç. Dr. Arif Kolay'a ve desteğini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

BİRİNCİ BÖLÜM

**İZMİR GAZETESİNDE OSMANLI DEVLETİ İLE İLGİLİ HABER VE
YAZILARIN İNCELENMESİ**

1.1. PADİŞAH İLE İLGİLİ HABERLER

1.1.1. Padişahın Doğum Yıldönümü

Çalışmamıza konu olan İzmir Gazetesi'nin 35. sayısı, dönemin padişahı II. Abdülhamid'in doğum gününe denk geldiği için ilk sayfalar bu konuyla ilgili haber, yazı ve şiirlere ayrılmıştır. Sultan II. Abdülhamid'in doğum günü münasebetiyle onu öven ve gazetenin imtiyaz sahibi Hakkı Bey'in şiirlerinden kısa bir alıntı şöyledir⁴⁷:

Neden bu pembe nurlar olur şafakta rûnûma
Neden ziyaya mümtezic ufukta renk mu'tela
Sema neden bu mertebe beyaz, saf
Hamid Hân-ı pür kerem o padişahı din-i bina
Bu mülke dine, devlete yegâne müceşşeş ilah

Osmanlıların hükümdarı, Hz. Peygamberin halifesi Sultan İkinci Abdülhamid Han'ın doğum gününde, bütün Osmanlı sınırlarında neşredilen gazete, dergi vb. matbuatta padişahı övücü şeyler yazılmıştır⁴⁸.

Padişahın doğumunun yıldönümü münasebetiyle Mustafa Kamil Efendi'nin gazetede yayınlanan kasidesi:

Mevlid-i şâh-ı meâli perver
Odlu her kalbe yine şevk-i âver
Eyledi bahş-ı server ez-sernev
Âleme saldı Süreyya perver

Bu kaside de Şahihzâde Kâtibi Remzi Bey tarafından gazeteye gönderilmiştir.

Ey rûz-ı akdes, ey 'îd-i ekber
Varsında dâim bir feyz-i âli
Âlem serâser bak şâd ve harem
Yerler semalar nişveyle mâli⁴⁹.

⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 1, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 1, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 1-2, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

Padişah II. Abdülhamid'in doğum günü münasebetiyle gerek resmi daireler ve gerekse evler sadakat nişanesi olarak Osmanlı sancaklarıyla donatılmış, özel yerlerden toplar atılmıştır. Bu geceye mahsus Boğaziçi ve camilerde kandiller yakılmıştır. Ayrıca hapishanede olup ta üçte bir (3/1) cezasını çekenler tahliye edilmişlerdir⁵⁰.

1.1.2. Padişahın Tahta Çıkışının Yıldönümü

İzmir Gazetesi bu nüshasında Padişah-ı İslam, hami-i ve haris-i diyanet (dinin koruyucusu), hadimü'l-haremeyn (Kâbe ve Mescid-i nebevinin) hizmetkârı, zıllullah-i fi'l-âlem (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi) es-Sultan ibnü's-sultan es-sultan (sultan oğlu sultan) büyük Abdülhamid Hân-ı sâni'nin (tahta çıkış) günüdür⁵¹.

Yazının devamında dünyada devam eden olaylar ve dünyanın hali anlatılarak II. Abdulmahid Han'ın tahta çıkışı ve dünya üzerindeki önemi, tahta çıkışının bütün yurttaki kutlandığı, Rüşdiye talebelerinin yapmış oldukları konuşma ve okudukları şiirlerle bu günün milli bir gün olduğu vurgulanmakta ve makale sonunda da padişahın ömrünün uzun olması ve saltanatının daim olması için duası edilmiştir⁵².

Kutlu, Beğenilmiş Halifenin Tahta Çıkışının Yıldönümü İle İlgili Şiir

Ey mebd-i irtifây-ı millet

Ey fâtiha-i kemâl-i devlet

Ey rûz-ı cülûs-ı pâdişahi

Bir şanlı sabahtır sabahın

Ulvi ki nûr-ı intitahın

Malik oldu envâr ile münevver

Hâmi-i şeriat ve adalet

Zîbâş mesned-i hilafet

⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 5, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 14, s. 2-3, (22 Rebiü'l-evvel 1314/31.08.1896).

⁵² İzmir Gazetesi, S. 14, s. 4-5, (22 Rebiü'l-evvel 1314/31.08.1896).

Mülk üzerinde zıll-ı bâdi
Döndükçe kamerle mihr Enver

Olsun o şeh adalet ur
Tahtında kemâl-ı şânla câvid

Sayfa 2 ve 3'ün yarısı (tamamen) değişik yerlerden gelen padişahın tahta çıkışının yıldönümünü ve padişahı övücü (yukarıda yazdığım şiir gibi) şiirlere yer verilmiştir⁵³.

1.1.3. Surre-i Hümayun (Sürre Alayı)

Dersaadet (İstanbul) Muhabirinin belirttiğine göre; havanın hafif yağışlı ve bulutlu olduğu pazartesi gününde, her sene Şaban ayının on beşi günü icra olunan Surre-i Hümayun Alayı çok tantanalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Surre-i Hümayun'un Beşiktaş'tan kalkacağını daha önceden başka gazeteler de yazdığı için kadın erkek herkes Üsküdar iskele camiinde etrafında alayı bekliyordu. Alay Osmanlı sancakları ile donatılmıştı. Mızıka takımı eşliğinde Surre alayı için mülkiye memurları, askeri komutanlar, süvari ve piyade komutanları Üsküdar'daki Paşa kapısı dairesine gelmişti. İnce ince yağmur yağdığı halde birçok kişinin seyretmek için toplandığını İstanbul muhabiri anlatmaktadır⁵⁴.

1.1.4. Nimete Şükür ve Padişahın Özellikleri

İzmir Gazetesi padişahın tahta çıktığı günün yıldönümünde makalelere yer vermiştir. Bundan dolayı da her yerden tebrikler almaya başlamıştır. Yine o gün yazılanlar ve gazetede çıkan haberde bazı kişiler tarafından çerçeveletip asılmıştır. İzmir Gazetesi bu ilgi ve alakasını Hilafetpenahiden (padişah) almıştır.

⁵³ İzmir Gazetesi, S. 14, s. 1, (22 Rebiü'l-evvel 1314/31.08.1896).

⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 5, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

Osmanlı halkından gazetemizi okuyanlar bilsinler ki bundan böyle elimizden geldiği, dilimizin döndüğü oranda padişahımız hakkında ona duyduğumuz nimet ve şükre binaen yazılar yazacağız.

İlk önce o padişahımızın eski tabileri olan Zillullah, Halife-i Peygamberi ve Emire'l-Mü'minini iyi anlamak lazım. Şu an içinde bulunduğumuz imar ve ilerleme padişahımızın eseridir. Padişahımız kadar İmar'ı, ilerlemeyi arzu eden isteyen bir hükümdar görülmemiştir⁵⁵.

Abdülhamid Hân-ı Sani (II.) Efendimiz Hazretlerinin uluvv-i azamet-i iktidâr-ı şahanelerini düşünelim. İzmir'imizin naçiz vatanperverlikle yazdığı yazıları düşünelim. Devamlı hürmetlerimizi iletelim. Padişaha karşı olanların nasıl sonbahar yaprakları gibi alt-üst olarak mahvolduklarını seyredelim. Osmanlıların padişahlarına nasıl sadakatle bağlı oldukların bakalım. Osmanlı Sultanlarının medeniyete ettikleri hizmeti düşünelim. Avrupa'da savaşlar olurken bir birlerini yerken bizim nasıl rahat içinde olduğumuza bakalım⁵⁶.

İzmir Gazetesi olarak amacımız padişahımıza, vatanımıza, milletimize, devletimize hizmet etmektir. O hizmeti tekrar tekrar yapacağız. Şimdiye kadar noksanlarımızı tamamlayalım ve padişahımızın hizmetlerini yardım buyurdıkları nişanları bilelim ve babalığını düşünelim⁵⁷.

400.000.000 Müslümanın irtibat noktası olan padişahın özelliklerini anlatmak kudretimizin üstündedir. Padişahımızın vasıflarını yazarak sütunlarımızı süslemek ve nurlandırmak istenmektedir. Efendimizin padişahın gece gündüz demeden rahatını terk ederek birçok siyasi çalkantılar içinde Osmanlıların, İslamiyet'in namusu ve şerefini korumak için çalıştığını unutmayalım. Padişahımızın büyüklüğünü övmek bizim için farzdır. İkinci bir farzda Halife-i Resül efendimize itaattir⁵⁸..

İslamiyet'in bir zamanlar hamisi Araplar olmuştu. Günümüzde de Osmanlı padişahı, Osmanlı Türkleri bu hamiliği üstlenmiştir. 600 yıldan fazla bu dini muhafaza

⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 1, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 1, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 2, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 1, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

etmiş olan Osmanlıların yüceliklerini düşünmek, takdir etmek yani kim olduğumuzu unutmamak gerekir⁵⁹..

Padişahımıza hıyanet eden devletimize hıyanet etmiş olur. Devlet haini olan milletimize hıyanet etmiş olur. Osmanlılara hıyanet eden ise İslamiyet'e hakaret etmiş olur. Bu gün bizim için çalışan biri var ise, bu gün bizim için lazım olan biri var ise oda padişahın şahsından ibarettir⁶⁰.

Vatanımız için çalışıp gayret sarf etmeliyiz. Yabancılar buralara kadar gelip iş yapıyor. Bizler ise bu işe çok sermaye lazım diyerek yapmaktan geri kalıyoruz. Oysaki küçük sermayelerle de güzel işler yapılabilir. Hükümetimiz bunun için gayret göstermektedir. Mülkiye, tıbbiye, darülfünunlar vb. birçok eğitim kurumu açmıştır. Bizler de gayret gösterip buralardan yetişip birçok güzel şeyler yapmalıyız⁶¹.

1.1.5. Padişahla İlgili İstanbul Dışındaki Diğer Haberler

Veladet-i hümayun (padişahın doğumu) üzerine İzmir'in her tarafında kutlamalar olmuştur. Şehrin her tarafı mersin dallarıyla, akşamları da rengârenk kandillerle süslenmiştir. Padişahımızın tahta çıkış yıldönümü olan geçen salı günü şehrimizin içi ve etrafı fenerlerle süslenmiştir⁶². İzmir'de bulunan ulema, şeyhler, askeri erkân, şehrimizde bulunan yabancı konsololar, diğer din âlimleri sırasıyla hükümet konağına gelip Vali Kamil Paşa'ya tebriklerini arz etmişlerdir. Kışladan da top atışları yapılmıştır⁶³.

Bir insanın bulunduğu şehre bir cami, hastane, okul gibi umumun yararlanacağı bir şey yapması da onun genel övünülecek hizmetlerindedir. Bu hizmetlerin belki de en önemlisi bir okul yaptırmaktır. Bu durumda Halife-i Efendimiz (Padişah II. Abdülhamid) bu işi hep kendi üstlenmiş ve yurdun muhtelif yerlerine okullar yaptırmıştır⁶⁴.

⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 1, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 1, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 2, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁶² İzmir Gazetesi, S. 15, s. 3, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁶³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 3, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 2, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

İzmir Gazetesinin İstanbul muhabiri, beş altı aydan beri İstanbul'da bulunan Hafif Süvari Alayının Padişah II. Abdülhamid için yaptıkları geçit töreninden bahsetmiştir⁶⁵.

Mekteb-i Sanayi-i Nefise⁶⁶ talebeleri tarafından padişaha ceviz ağacından yapılmış bir yazıhane yapılmış ve padişaha takdim edilmiştir⁶⁷.

1.1.6. Padişah İradelerinden Birer Örnek

1.1.6.1. Ordu

Avrupa ordularında isti'mal (kullanılan) güvercinlerin orduyu hümayunda da kullanılması için padişah irade (emir) vermiştir⁶⁸.

1.1.6.2. Kuvve-i Bahriye

Padişahın tahta oturması ile berri (kara) ve bahri (deniz) ilerlemesi devam etmiştir. Gemilerinin süslenmesinden ziyade özellikle padişahın emriyle Tersane-i Âmire, İzmit Tersanesinde yirmi adet savaş gemisi'nin yapılmasını ve en kısa sürede bitirilmesini emretmiştir⁶⁹.

1.1.6.3. Emirler ve Kurallar

Padişahın (II. Abdülhamid) daima millet ve memleket için çalıştığı. İstanbul başta olmak üzere bütün memlekette memurlarının görevlerini yerine getirerek millet'e hizmet etmeleri, bunun aksi olursa da gerekli cezai işlemlerin yapılması gerektiği. Rumeli⁷⁰nden gelen bilgilere göre bazı memurların görevlerini suiistimal ettikleri

⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 3, (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁶⁶ 1881 yılında "Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlîsi" kurularak mimarî ilmini tahsil eden Türk Mimarları buradan yetişmeye başlamıştır. Bu müessese Türkiye'nin ilk güzel sanatlar okuludur; Fatma Afyoncu, "XVII. Yüzyılda Hassa Mimarları Ocağı", *Türkler*, C. 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.103-110.

⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 3, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 2, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 3, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁷⁰ Üsküdarın karşı yakasında yer alan kısımdır. Bkz. Mehmet Fevzi Üstündağ, *Tedrisât-ı İbtidâ'îye Mecmu'âsı Numara 1 – 6 Şubat 325 – Temmuz 326*, Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2011, s.43.

anlaşılmış bunlar hakkında ya görevlerinden el çektirme veya başka yerlere tayinlerinin gerçekleşmesi söz konusu olmuştur. Görevden alınanların yerlerine bu göreve layık ve güvenilir olan kişilerden seçim yapılacaktır. 8 Mayıs (1)312 tarihli Dâhiliye Nezareti (İçişleri Bakanlığı) gerekli yazıları adı geçen vilayete göndermiştir⁷¹.

1.1.6.4. İslahat

Anadolu Vilayeti Şâhâne (İzmir)'de bazı mahallerinde ıslahat yapılacağı, buna benzer ıslahat çalışmalarının diğer vilayetlere de uygulanması için padişah emir vermiştir. Uygulanacak ıslahat ise Gülhane Hatt-ı hümayunuyla belirtilen ıslahatlardır. Bunun için hükümet ve Dâhiliye Nezareti çalışmalarını yapmaktadır. İslahatın tam anlamıyla uygulanması için özen gösterilmesi gerektiği⁷².

1.1.6.5. Milletlerarası Antlaşma

Osmanlı Devleti ile Japonya hükümeti tarafından ticaret anlaşması hususunda padişah emir verdiği⁷³.

1.1.6.6. Tayin - Terfi ve Atama

İhtiyaç üzerine Erzurum'da silâh altına alınan Hamidiye bölüğünün terhisi için padişah emri çıktığı⁷⁴.

Dersim kazası erkân-ı harbiye kolağası Halit efendinin istifası üzerine yerine Erkân-ı harbiye umumiyesi Yüzbaşılardan Mehmet Efendinin atandığı⁷⁵.

⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 5, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁷² İzmir Gazetesi, S. 24, s. 2, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

⁷³ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 3, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 3, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 2, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

1.1.6.7. Kültürel

Halep havalisinde bulunan Hz. Hüseyin Türbesi ve camisi harap olduğundan tamiri ve döşenmesi ile ilgili Padişah'tan Halep'e irade (emir) vermişlerdir⁷⁶.

1.1.6.8. Mali

Bağdat, Van, Erzurum, Trablusgarp Vilayetlerinde bulunan hukuk reislerinin maaşlarından beşer yüz kuruş azaltılması, uzak vilayetlerde bulunan ceza reislerinin maaşlarına zam yapılması kararlaştırılmıştır.⁷⁷

1.1.6.9. Asayiş

Padişah tarafından güvenliğin sağlanması için Dersim kazasına bir heyetin gönderildiği hakkında bilgiler yer almaktadır⁷⁸.

Padişah'a Trabzon, Bursa, Ankara, Musul, Diyarbakır, Adana, Mamuretü'l-aziz (Elazığ), Konya, Halep ve Van Vilayetlerinden asayişin yerinde olduğuna dair 26 Haziran (1)312 tarihli telgraflar⁷⁹.

1.1.6.10. Af - Hapisten Tahliye

Padişahın doğumu münasebetiyle cezalarının 1/3'ünü tamamlayan mahpusların affı için padişahın iradesinden sonra 30 kişi salıverilmiştir⁸⁰.

Regaib Gecesi münasebetiyle Sultan II. Abdülhamid'in 40 mahkûmu affedip tahliyeleri olduğu haberi alındığı⁸¹.

Özetlersek; Yukarıda üzerinde durulanlar Padişahın ve Hanedanın bir nimet olduğudur. Bunun yanında Padişah özelliklerinin neler olduğu, Padişahın Osmanlı devleti ve İslam âlemi için öneminin ne olduğu anlatılır. Ayrıca belirli ay ve günlerde

⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 2, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

Padişah'ın merhametlerinin neler olduğu, Padişah iradesinin ne anlama geldiği ve irade (emir) örneklerine yer verilmiştir.

1.2. YÖNETİM İLE İLGİLİ HABERLER

1.2.1. Mefâhir-i Milliye

İnsanın hoşuna giden şeylerden bir tanesi de mefahir (övünmekten) ibarettir. Mefahir iki türlüdür. Biri mefahir-i şahsiye (kişisel övünme) diğeri ise mefahir-i milliye (Milli-ulusal övünç)'dir. Şahsi olan ise maddi şeylerle ölçülür ve kişinin kendisi ile alakalıdır. Mefahir-i Milliye ise hiçbir kimsenin eseri olmayıp herkesin katkılarıyla meydana gelir. Mefahir-i Milliye, hususi ve şahsi övünçlerle mukayese edilemeyecek kadar büyük olması bundadır. Mefahir-i Milliye de iki kısma ayrılır biri tarihi diğeri ise hali hazırdakidir. Günümüzdeki övünç ile her Osmanlı vatandaşlarının dünya insanları arasında yerini alması ve yararlı olmasıdır⁸².

Mefahir-i Milliye aynı zamanda Padişah'a ve vatanına sadakatle bağlı kalmaktır. Eski ecdadımız ve selâtin-i izam (büyük sultanlar) fetihlerde bulunarak her zaman saygıya layık olmuşlardır. Nasıl ki bir binayı yapmak zor ise de o binayı da korumak o kadar zor ve ehemmiyet isteyen bir şeydir. Mefahir-i Milliye'yi de yapmak ve korumak o kadar ehemmiyet isteyen bir şeydir. Tarihimize baktığımız zaman o kadar çok övünülecek şey var ki onların her biri için bir gün kararlaştırılsa 364 günün her bir gününü buna ayırmamız gerekeceği⁸³.

1.2.2. Atama Nişan ve Tevcihler

Mabeyn-i Hümayun Başkâtibi tarafından Edirne vilayetine gönderilen Telgrafnâme ile Padişaha sunulan ıslahat layihasında yeni yapılan okullara muallimlerin tayin edildiği haber verilir⁸⁴.

⁸² İzmir Gazetesi, S. 10, s. 7, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁸³ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 2-3, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 2, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

Dersim Kazası Erkân-ı Harbiye Kolağası Halit Efendi'nin istifası üzerine yerine Erkân-ı Harbiye-i Umumiyesi Yüzbaşılardan Mehmet Efendinin atanmıştır⁸⁵.

Rusya Devleti tarafından İzmir Metropolit ve diğer görevlilere verilen nişanlara Padişahın uygun gördüğü bildirilmiştir⁸⁶.

İyi hizmet ve gayretlerinden dolayı Urla kazası kaymakamı Hasan Hulusi Bey'in terfiisi, mezkûr yere Cezayir muharririnin gönderilmesi uygun görülmüştür.

Denizli Nâibliğine 7 Muharrem 1314 tarihinden itibaren Bitlis Vilayetinden Abdurrahman Şükrü Bey'in gönderildiği. Vazifesini güzel yerine getiren Abdurrahman Paşa terfi edilerek Rumeli Beylerbeyliği Paşası unvanı almıştır⁸⁷.

İstanbul'da bulunan defterdarlardan Ragıp Bey, Ethem Efendi ve Enes Paşa Saruhan Sancağına Tahrirat (yazı) Müdürlüğüne tayin edilmiştir⁸⁸.

Selanik vilayeti kazasında Postane mezunlarından İbrahim Sami Bey ve arkadaşları görevin icrası için sadakatlerini bildirerek göreve başlamışlardır⁸⁹.

Yazı İşleri Müdürü Hüsnü Efendi, Jandarma alayı komutanı Salih Paşa'ya Rumeli Beylerbeyliği Rütbesi verildiği

İşkodra vilayeti dâhilinde bulunan kaymakam İsmail Hakkı Efendiye ödül verildiği bildirilir⁹⁰.

Bursa valisine ve Halep valisi Zihni Paşa, eski Trablusgarp vilayeti Valisi Maliye Müsteşarı Namık Efendiye tevcih buyurulmuştur⁹¹.

5. Ordu Müşiri İşkodra Valisi Tahir Paşa; İstid'â dairesinde reisi Şefik Bey'i Mümküne-i temyiz hukuk dairesi riyasetine buyurmuştur. Bunlarla ilgili telgraflar mevcuttur⁹².

⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 2, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 2, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 6, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 7, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 2, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 3, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 8, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁹² İzmir Gazetesi, S. 5, s. 8, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

Menteşe Sancağı dâhilinde Marmaris ve Köyceğiz kazalarının Aşar'ın talebi karşılamaına rağmen, idaresine karar verilerek memuriyetlerine meclisçe Fevzi ve Mustafa Efendi tayin olunmuştur⁹³.

Denizli Sancağı dâhilinde Saray kazasının Hububat Aşarı için Rüştü Bey memur olarak tayin edilmiştir⁹⁴.

Girit vilayetinin Sisam Bey'i Çörçü Paşa olduğu⁹⁵.

Van vilayeti valiliğine geçen Tahran Elçisi Şemseddin Bey, Girit vilayeti Müşavirliği Kendiye Sancağı mutasarrıflığını bıraktığı⁹⁶.

Girit eski valisi Abdullah Paşa'ya Girit kumandanlığında yaptığı çalışmalardan dolayı rütbe verildiği⁹⁷.

Sağlık işleri azalığı tercümanlarından Sait Bey Efendi'ye Bürüksel Sefareti (Büyükelçiliği) bırakılır. İkinci kâtibi Ethem Bey'e, Erzurum-Kemah kaymakamlığı bırakılırken, Sadaret kalemi ise Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler) mezunlarından Hilmi Efendi'ye bırakılmıştır⁹⁸.

Bağdat Valisi olan Hacı Hasan Paşa'ya tevcih buyrulmuştur⁹⁹.

Sadaret yazıcısı Mahmut ve Antakya kaymakamı Mehmet Emin Beylere ve Kıbrıs gazetesi sahibi Asıf Bey'e Rütbe-i Sani (ikinci rütbe) verilmiştir.¹⁰⁰

Bahr-i Sefid (Akdeniz) telgraf ve posta başmüdürü Bedri Efendi'ye ödül verilmiştir.

Sakız Sancağı muhasebecisi Hakkı Efendi'ye 2. Rütbeden sınıf-ı mümtaz (başarı sınıfı) ödülü verilmiştir¹⁰¹.

İzmirli Tüccarlardan Mustafa Faik Bey'e 2. Rütbeden sınıf-ı mümtaz ödülü verilmiş¹⁰².

⁹³ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 8, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 8, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 2, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 2, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 2, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 5, (23 Safer 1314/03.08.1896).

¹⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 2, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

¹⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹⁰² İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

Sicil-i Ahval ve İntihab-ı Memurin (memur seçme ve sicil kayıt) komisyonların feshiyle yerlerine, Bursa vilayeti valisi Zihni Paşa ve Hüseyin Hamid Bey getirilmiştir¹⁰³.

Girit Vilayeti Valiliği Şurây-ı Devlet Mülkiye Dairesi Azasından Fotyari Bey'e tefviz verildi¹⁰⁴.

Aydın Mutasarrıfı Ragıp Paşa'ya ikinci rütbeden Osmanî nişanı verilmiştir¹⁰⁵.

İzmir Gureba Hastanesi doktorlarından Mustafa Efendi'ye üçüncü rütbeden Mecidî nişanı verilmiştir¹⁰⁶.

Aydın Sancağında bulunan Kaymakam Ali Galip Bey'e dördüncü rütbeden Osmanlı Nişanı verilmiştir¹⁰⁷.

Aydın vilayet mahkemesi müdde-i umumi (savcı) muavinliğine, Midilli sancağı bidayet mahkemesi ceza dairesi reisi Mahmud Bey, Siroz sancağı bidayet mahkemesi müdde-i umumi muavini Rezka Efendi'ye ödül verilmiştir¹⁰⁸.

Üçüncü Orduya mensup 12. Redif fırkası harp memurluğuna tayin edilen Erkân-ı Harbiye kaymakamlarından Lütfi Bey'in rütbesi değiştirilerek üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı verilmiştir¹⁰⁹.

Uşak hanedanından Tertibzâde Mehmet Paşaya üçüncü rütbe Mecidî, Paris'te yayınlanan "Newyour Herald" isimindeki gazetesi başmuharriri "Seyd Tay Widoma" ya üçüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan buyrulmuştur¹¹⁰.

İzmir'in ileri gelenlerinden Yahya Hayati Bey'in iki kızına Şefkat nişanı verilmiştir¹¹¹.

¹⁰³ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 2, (23 Receb 1314/28.12.1896).

¹⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 2, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

¹⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 2, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

¹⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 2, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

¹⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 2, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

¹⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

¹⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 5, (23 Safer 1314/03.08.1896).

¹¹¹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

1.2.3. Belediyeler

Belediye Reisi (İzmir) Hacı Halil Efendi-zâde Ali Rıza'ya 1 at verilmiştir¹¹².

İzmir Belediyesinin yıllık muhasebesi için bir komisyon teşkil etmek için toplandıkları haberi alınmıştır¹¹³.

İzmir belediyesinden verilen malumata göre mart ayından ağustos sonuna kadar şehirde 19.219 metre³ kesme taş, 12.239 m³ normal taştan kaldırım ve 2.273 m³ lağım inşası gerçekleşmiştir¹¹⁴.

Sakız limanı sahibi Mösyö Pandalaki ile Markopoli İzmir'e gelerek şehrin sokaklarının taş döşetilmesi için belediye meclisine bir lâyiha (tasarı) vermiştir¹¹⁵.

1.2.4. Belediye Duyuruları

Daire-i belediye (Belediye)'den çocuklara hatırlatma;

İzmir'in bazı mahallelerinde çiçek hastalığı görülmüş olmasına binaen belediye dairesinde telkih-i cedri (çiçek aşısı) özenle yapılmaktadır. Fakat bazı aileler çiçekten korkarak aşı yaptırmadıklarından dolayı şehrimizde tekrar baş göstermeye başlamış olması maa't-te'essüf (üzülerek) görülmektedir. Ailelerin çocuklarını da alarak belediyenin aşı merkezlerine gitmesi önemle duyurulur¹¹⁶.

Tophanede Defterdar yokuşunda yanan evlerin arsaları belediye 6. dairesi tarafından istimplâk edilerek yerine Gureba Hastanesi yapılması hususunda padişahın izin alınmıştır¹¹⁷.

İzmir civarında Arap Hasan Çeşmesi nam (adlı) mahalde bulunan köprüünün zamanla duvarının yıkıldığı; duvarının belediye ücretini saptadıktan sonra inşasına başlanılacağı haber verildi¹¹⁸.

¹¹² İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

¹¹³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 3, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

¹¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 4, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 4, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

¹¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 5, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

İzmir Belediyesinden Faik Paşa Cami'sinin yanında bulunan medresenin tamiri için ihale ilanı¹¹⁹.

İzmir'in bazı sokaklarında Servili Mescit Mahallesinde Sokak lambalarının yanmadığı¹²⁰.

Şehrimizin (İzmir) Şadırvan Cami civarında Cerhioğlu hanesine (evine) bitişik boş bir arsaya dükkânlardan çöpler atılmaktadır. Oradan gelen koku hem cami cemaatini hem de yoldan geçenleri etkilemektedir. Bu halin giderilmesi belediyeden rica olunur¹²¹.

İzmir'in namazgâh mevkiinde ve Hatuniye Camii kapısı önünde bulunan kaldırım taşları hayli eski olduğundan gelip geçen kişiler ve hayvanların zarar gördükleri bildirilmiştir. İzmir Gazetesi bu konuyu Belediyemize himmet (yardım) buyurması için duyuruyoruz¹²².

Frenk Mahallesinde eczanelerin nöbet ile geceleri de açık bulundurulmasına belediye karar vermiştir¹²³.

İzmir Belediye Dairesinden;

İzmir Belediyesi akarlarından (gelirlerinden) olup Kumkahve denilen yerde bir dükkânın bu şubat ayında sözleşmesi son bulacağından, gelecek üç yüz on üç senesi martı başından iki senelik 110 Mecedîye bedel ile kiralanacaktır¹²⁴.

¹¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 8, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹²⁰ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹²¹ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹²² İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

¹²³ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 4, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹²⁴ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 8, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

Tablo 1.1: İstanköy Kalesinde Bulunan Askerler İçin Erzak İhalesi¹²⁵.

Erzak	Kıyye
Nan-ı aziz (ekmek)	73000
Güşt (et)	12500
Erz (pirinç)	12000
Sade	12000
Tuz	1500
Soğan	1500
Zeyt (yağ)	100
Sabun	200
Hatap (odun)	45000
Kömür	5000
Fasulye	1200
Nohut	1200
Şeker	500
Kuru üzüm	800
Patates	1200
Makarna	500
Zeytin	70
Penâir (peynir)	100
Gaz	1000
Sirke	50
Şar (Arpa)	7500
Saman	9500

Yukarıda sayılan İstanköy kalesinde bulunan asker için ihale yoluyla erzak alınacaktır. İhaleye girmek isteyen üç yüz on üç senesi martının yirminci gününe kadar belediyeye askeri birime başvurabilirler. İlanen duyurulur.

1.3. VİLAYET HABERLERİ

1.3.1. İstanbul Haberleri

Hacıların Cidde’de ve Mekke’de zorluklarla karşılaşmamasına dair¹²⁶.

Orta Asya’dan hacca gidecek hacıların İstanbul’a geldiği¹²⁷.

¹²⁵ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 8, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹²⁶ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 6, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

¹²⁷ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 8, (16 Receb 1314/21.12.1896).

İran elçisinin de bulunduğu “Ali Paşa” adlı vapur hacıları İstanbul'a getirmiştir¹²⁸.

Özel idarenin “Mürüvvet” adlı vapuru Hacıları Cidde'den alarak Derssadet'e getirmiştir¹²⁹.

İran baş tercümanı Mirza Ohans'ın geçen salı günü İstanbul'a geldiği bildirilir¹³⁰.

İstanbul haberlerinde zirai durumlar hakkında genel bilgilere yer verilmiştir¹³¹.

Devlet merkezinden Moskova'da yapılacak resmi merasimde bulunmak için izin alınmasını bildiren tebligat¹³².

Bursa vilayeti valiliğine tayin edilen Zihni Paşa dün sabah Mudanya'dan yola çıktığı¹³³.

Rumeli vilayet-i şahanesi heyeti teftişine memur Halit Bey Efendi ile Enver Bey Efendi, Geçen Çarşamba günü İstanbul'a gitmiştir¹³⁴.

Padişah'a Trabzon, Bursa, Ankara, Musul, Diyarbakır, Adana, Mamuretü'l-aziz (Elazığ), Konya, Halep ve Van Vilayetlerinden asayişin yerinde olduğuna dair 26 Haziran (1)312 tarihli telgraflar¹³⁵.

Japonya'dan 5 kişi İstanbul'a gelmiştir¹³⁶.

Temmuz üçüncü Çarşamba gecesi Kuzguncuk Dere içinde yangın çıkmış ve bir kaç saat devam ettikten sonra söndürülmüştür¹³⁷.

Peşte (Budapeşte) sergisinde sergilen eşyaların hepsinin satıldığı ve yeni eşya almak için Roberlevi Efendi İstanbul'a gelmiştir¹³⁸.

¹²⁸ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 3, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹²⁹ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 3, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹³⁰ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 3, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

¹³¹ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 3, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

¹³² İzmir Gazetesi, S. 4, s. 3, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

¹³³ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹³⁴ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹³⁵ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹³⁶ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹³⁷ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹³⁸ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 3, (16 Safer 1314/27.07.1896).

Yaz mevsimi yaklaştığından gerek tarla açmak ve gerekse hayvan otlatmak için kasten veya dikkatsizlik sonucu orman yakılmaması hususunda gerekli talimatlar verilmiş olup bu işleri yapanlar şiddetle cezalandırılacaklardır. Dâhiliye Nezareti gerekli tedbirlerin alınması hususunda vilayetlere yazı ile bildirmiştir¹³⁹.

Başkent/İstanbul'da asayişin normal olduğu Müslüman ve Gayr-i Müslim vatandaşların huzur içinde yaşadıkları. İstanbul'da yaşayan bazı paşaların vefat ettikleri haberi yer alır. Dış görevde olan bazı devlet görevlilerinin yurda döndükleri haberi yer almaktadır¹⁴⁰.

Meydana gelen hareket-i arz (yer sarsıntısı, deprem)'dan dolayı bazı yerler zarar görmüş özellikle Kapalıçarşı'ya bitişik Kalpakçılarbaşı Caddesi ve ona bağlı yerlerde zarar gören yerlerin tamiri son bulmuştur. Biten yerlerin Resm-i küşadı (resmi açılışı) padişahımızın tahta çıkış yıldönümünde yapılacağı¹⁴¹.

Sofya'da çıkan bir "Galas Makdolki" adlı gazetede çıkan haberde Asâkir-i şahâne (Osmanlı askerleri) Siroz içlerinde askerlerin eşkıya ile karşılıklı çarpıştığı ve askerlerimizin mağlup olduğu haber verilmiştir. III. Ordu kumandanlığından bu haber yalanlanmış ve böyle bir çarpışmanın olmadığı bildirilmiştir¹⁴².

Genel olarak yapılan atamalar, İstanbul'a gelen ve İstanbul'dan ayrılan elçiler, sınırlara yapılan eşkıya tecavüzlerinden bahsedilmektedir¹⁴³.

Padişah II. Abdülhamid Tersane-i Âmire ile İzmit Tersanesinde yirmi adet savaş gemisinin yapılmasını emretmiş ve en kısa sürede bitirilmesini emretmiştir. Yeni alınan "Eser-i Cedit" adlı vapurun ise birkaç güne kadar havuzdan çıkarılacağı¹⁴⁴.

İstanbul'da bir kargaşanın çıktığı ve olaya karışan şahıslar haklarında verilecek cezaların ne olacağını kurulacak mahkeme sonucunda anlaşılacağı. Kurulacak mahkeme reisi ve azalarının isimlerine yer verilir¹⁴⁵.

¹³⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 5, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 5, (23 Safer 1314/03.08.1896).

¹⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 2, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹⁴² İzmir Gazetesi, S. 12, s. 2, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹⁴³ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 3, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 2, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

Belçika'da yapılacak olan askeri tatbikata hükümet olarak bu tatbikata katılacağımızı ve bunun içinde Belçika Büyükelçiliği Askeri Ateşe Kolağası Refet Efendinin katılacağı bildirilmiştir¹⁴⁶.

Kasımpaşa vapur iskelesinden tersane havuzuna kadar bir rıhtım inşa edileceği haberi alınmıştır¹⁴⁷.

Haydarpaşa, Giresun, Mersin, İskenderun, Samsun, Trabzon iskelelerinde yolcuların giriş ve çıkışlarında tahkikata memur bir grup memur vazifeli kılınmıştır¹⁴⁸.

Dilsiz ve amalar okulu ödül töreni geçen cumartesi yaptığı¹⁴⁹.

Fransa büyükelçiliği elçilik binasını Tarabya'dan Beyoğlu'na taşınmıştır¹⁵⁰.

Genel olarak; başkente ünlü kişilerin yapmış oldukları ziyaret ve oradan ayrılmaları, vefat ilanları, yapılan tayinler, vazifelendirmelerden bahsedilmiştir¹⁵¹.

Nusret ve Tarık isimlerindeki iki torpido Akdeniz boğazına varmışlardır. İşkodra Gölüne kullanılmak üzere vapur gönderilmiştir. İstanbul geçenlerde şiddetli lodos esinti dolayısıyla vapur ve ufak tekne seferleri yapılmıştır¹⁵².

İstanbul muhabirinden, Kar yağışının olduğu ve kar'ın etrafı ve yolları kapattığı. Kömürcü esnafı, kışın erken gelmesinden dolayı sevindikleri ve aralarında kadayıf ziyafeti yaptıkları haberine yer verilmiştir. Kışın gelmesiyle sevinen bir diğer grup, balıkçılardır. Kışın gelmesi dolayısıyla balıkçıların ağlarla her gün balık avladıkları görülmüştür¹⁵³.

Miraç kandili münasebetiyle cezaevlerinde bulunan mahkûmların 1/3 müddetlerini bitirenlere genel af çıkmıştır¹⁵⁴.

¹⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 4, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

¹⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 4, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

¹⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 2, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

¹⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹⁵² İzmir Gazetesi, S. 25, s. 3, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹⁵³ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 7, (2 Receb 1314/07.12.1896).

¹⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 2, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

Tersâne-i Amire içinde yapılan top imal hanesinde, İngiltere'de yapılan 15 cm'lik bir top imal edilmiştir. Adı geçen imalhane'nin yakınlarında mavzer tüfekleri imaline de başlanmıştır¹⁵⁵.

Mevcut mavzer tüfeklerinin takım takım 2. Ordu'da bulunan alaylara ve Martini Henri tüfeklerinin 3. Ordu'ya dağıtılması için padişah'tan emir çıkmıştır. Mavzer tüfeklerinin Edirne'ye ulaştırılması ve oradan dağıtılması için Tophahe-i Âmire subaylarından bir komisyon kuruldu¹⁵⁶.

Tophane-i Âmire'de hazırlanmış olan toplardan 15 adet büyük top dün Sirkeci istasyonundan 10 vagona yüklenererek Selanik'e gönderilmiştir¹⁵⁷.

Hanya şehri civarında bulunan Osmanlı Askerleri eşkıyaya hücum etmek üzere kaleden dışarı çıkmış ve eşkıyayı püskürttükten sonra tekrar kaleye gelmişlerdir¹⁵⁸.

İstanbul'da yağmur yağışının arttığı bildirilmiştir¹⁵⁹.

Kasım'ın çıkmasıyla beraber İstanbul Şehzadebaşı'nda Hayaliler, Osmanlı Tiyatrosu adındaki şirketler gösterilerine başladığı¹⁶⁰.

2. Orduyu Hümayun için yavaş yavaş gönderilmesi buyurulan mavzer tüfeklerine ait fişekler Osmanlı devleti tarafından 5.000 Osmanlı Lirası ile Almanya'ya sipariş olunduğu haber alınmıştır.

Büyükdere'de bulunan "Şehab" torpido istimbot-u hümayunu İstanbul'a gelerek Sirkeci önüne Beşiktaş şamandırasına bağlanmıştır. Adı geçen istimbot dün akşam temizleme havuzuna alınmıştır¹⁶¹.

Selanik limanına 30 tane torpil yerleştirildiği "Dayli News" gazetesinde bildirilmiştir¹⁶².

Denemeleri yapılmış dağ topları 2. ve 3. Ordu'ya gönderilmiştir¹⁶³.

¹⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 2-3, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

¹⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 8, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

¹⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 8, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

¹⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 8, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

¹⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 8, (16 Receb 1314/21.12.1896).

¹⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 8, (16 Receb 1314/21.12.1896).

¹⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 4, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

¹⁶² İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁶³ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

Hazırlıkları bitmiş mavzer tüfekleri Tophâne-i Âmire'ce 2. ve 3. ordulara gönderilmiştir¹⁶⁴.

Zeytinburnu Fabrikasında Martini Henri tüfeklerine ait fişekler imal edilmekte olup günlük birkaç yüz bin fişek imal edilebilmektedir¹⁶⁵.

Fişeklerin hızlı çıkması için yardımcı olarak bazı fabrikalara redif askerleri verildiği işitilmiştir¹⁶⁶.

Londra'ya sipariş edilen eczay-ı nâriye (silah için ateşli kısım) İstanbul'a gelmiş ve Tophâne-i Âmire'ye teslim edildiği bildirilmiştir¹⁶⁷.

Selanik'e gidecek askerler Levazımat-ı Umumiye Dairesince 3.700 adet elbise 2.000 çift çizme ile 4.000 kundura imal ettirildiği teferruatıyla beraber 500 çadır adı geçen yere gönderilmek üzere olduğu haber verildiği¹⁶⁸.

Selanik filosunu teşkil eden Süfün-ü Hümayun (gemiler) şunlardır:

Zırhlı Orhaniye Fırkateyni, Zırhlı Hıfzurrahman, Mansura ve Kuruvat hümayunları ile Medine ve Hadide Kruvazörleri, Mecidîye ve Eser-i Terakki ikinci sınıf torpido istimbotları¹⁶⁹.

Cezayir Bahr-i Sefid¹⁷⁰ Valisi Abidin Paşa'nın Sakız adasına gittiğini gazeteler yazmıştır¹⁷¹.

1.4. BATI ANADOLU HABERLERİ

1.4.1. Aydın Haberleri

Aydın tapu kâtibi hakkındaki söylenenlerin araştırılması için araştırma komisyonu kurulduğu ve bu süre zarfında işinden el çektirildiği yani açığa alındığı¹⁷².

¹⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁷⁰ Ege Deniz'indeki on iki Ada'nın oluşturduğu Osmanlı Eyaletine verilen addır. Orhan Kılıç, "XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin Eyalet ve Sancak Teşkilatlanması", *Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları*, Cilt 6, Ankara 1999, s.104.

¹⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁷² İzmir Gazetesi, S. 13, s. 5, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

Söke kaymakamı Ali Bey geçen Cuma günü İstanbul'a gittiği¹⁷³.

Aydın Belediyesinin bazı masraflarını gösterir masraf cetveli¹⁷⁴.

Menteşe sancağın (Aydın)'da bulunan krom madenin iki yıl müddetle İngiltere vatandaşı olan Dogles Warant Paterson'a Padişah'ın emri ile ihale edildiği¹⁷⁵.

Reji idaresinin¹⁷⁶ (Aydın takma isimli) kaptanı Hüseyin Bey, Bergama kazası Kilise Nahiyesi Zabıta Memuru Aydınlı Mustafa, İzmir Jandarma taburu 4. bölük onbaşlılarından Kürt Hasan ve Harputlu Mehmet'e Tahlis Madalyası verildiği¹⁷⁷.

Söke'deki Asar-ı Atika (eski-antika eser) kazıları hakkında¹⁷⁸.

Söke kasabası sınırlarında meydana gelen su taşkını sonucu kasabaya zararlı olan çayın ıslahı için ihale yapıldığı ve ihale bedelinin vilayet Nafia Komisyonu tarafından 66.750 kuruş olarak belirlendiği¹⁷⁹.

Aydın'da şiddetli hareket-i arz (yer sarsıntısı, deprem) olduğu¹⁸⁰.

Tercüman-ı Hakikat gazetesinin 1 Teşrinisani (1)312 tarihli nüshasında Nazilli kazasında 4 çete eşkıya görüldüğü yazılmıştır¹⁸¹.

Aydın'a bağlı Mekri kazası dâhilinde büyük bir tarihi mezar taşının olduğu yazılır. Ve yine Talas harabelerinde üzerinde eski Lidya dilinde yazılı başka bir taş bulunduğu, bunların şimdilik Müze-i hümayuna (şimdilik İstanbul Arkeoloji Müzesi) nakledilmeyerek yerlerinde sergilenmesine karar verildiği¹⁸².

Aydın Vilayeti Defterdarı Ragıp Bey'e Efendi vazifesini güzel yapmasından dolayı birinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan buyrulmuştur¹⁸³.

¹⁷³ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 3, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

¹⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 3, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

¹⁷⁶ II. Abdülhamit döneminde kurulan, Osmanlı Devleti'nin tütününü yöneten kuruluştur. Osmanlı Devletinin borçlarını halktan kesilen vergilerle doğrudan ödeme amacı ile kurulan Düyun-ı Umumiye İdaresi'nden Reji Şirketi'ne devredilen Osmanlı tütünleri idaresi yabancı sermayeye dayalı ilginç bir özelleştirme modeli olarak yorumlanır. Bkz. Filiz Dıñoğlu, *Memalik-i Osmaniye Duhânları Müşterekû'l- Menfââ Reji Şirketi, Trabzon Reji İdaresi (1883-1914)*, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yay., İstanbul, 2007.

¹⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 4,5, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 2, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

¹⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 4,5, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

¹⁸² İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

¹⁸³ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

Aydın Sancağında 524 çocuğa çiçek aşısı yapıldığı bildirilmiştir¹⁸⁴.

Aydın Bidayet Mahkemesi Müdde-i Umumu Muavini'nin Beyrut vilayetleri müfettişliğine tayin olunduğu¹⁸⁵.

Aydın Redif Miralay Ziya Bey'in ırka kumandanlığına gönderdiği telgrafname suretidir; Perşembe günü Tire, Nazilli ve Yenipazar taburları ile Sandıklı'ya gelmiştir. Ziya Bey'i şehir kaymakamı ve halk coşkuyla karşılamıştır. Halk askerlere evlerini açarak ziyafetlerde bulunmuştur. Padişah'ın askerlerine misafir oldukları evlerden hediyeler verildiği. Sandıklı kaymakamı ve ahalinin göstermiş oldukları hamiyet takdir gördüğü¹⁸⁶.

4 Şubat (1)312 Girit Valisi Çörçi Paşa istifa ederek memleketi İşkodra'ya gitmiş ve yerine Aydın vilayetinden atama yapılmıştır. Hanya'da Asayişin sağlanması için Osmanlı Devletinin izniyle Düvel-i Muazzama gemilerinden 400 kadar asker Hanya'ya çıkarılmıştır¹⁸⁷.

1.4.2. Denizli Haberleri

Denizli'ye tütün ekimi hakkında araştırma için giden Hayri Bey'in Çarşamba günü döndüğü¹⁸⁸.

Denizli Müftüsü Osman Efendi'nin ölümü üzerine adı geçen müftülük için İsmail Efendi ile Tahir Efendi'nin isimlerinin geçtiği çoğunluğun İsmail Efendiyi destekleyeceği¹⁸⁹.

Denizlili hayır sahiplerinden Tavaslızâde Efendi tarafından yapılan Mekteb-i Rüşdi için gerekli öğretmenleri tedarik edilerek bir an önce okulun açılması gerektiği¹⁹⁰.

Denizli'de yapılan seçim üzerine Denizli sancağı meclis idare azalığına Arslan Efendi, Hacı fakih-zâde Mehmed Ağa, Serkiz Efendi yeniden seçildiği¹⁹¹.

¹⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 3, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 7, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

¹⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

Denizli'de birkaç gencin kendi aralarında eğlenirken sebepsiz yere aralarında kavga çıktığı, bunun sonucunda birinin yaralanarak öldüğü bildirildiği¹⁹².

Geçen perşembe günü Sarayköy ve Denizli'de hafif bir depremin olduğu haberi yer alır¹⁹³.

Denizli'den Tavas'a kadar giden şose yol (toprak yol)'un bazı yerlerinin tamirine başlandığı¹⁹⁴.

Denizli'de Demiryolu İstasyonu civarındaki yolu hükümetin genişletme çalışmalarına başladığı¹⁹⁵.

Denizli Sancağı hukuk dairesinde geçen sene yani üç yüz on iki senesi zarfında 294 istinaf, 12 madde görülerek, içinde bulunduğumuz seneye 1 istinaf ve 24 bidayet evrakı devrettiği¹⁹⁶.

1.4.3. Manisa Haberleri

Yapılan seçimde Saruhan Sancağı meclis idaresi azalığına Hacı Ali Efendi ve Varanbo Ağrani Efendi, Vilayet Bidayet Mahkemesi Azalığına Kâtipzâde İzzet ve Agop Papasyan Efendiler yeniden seçilmişlerdir¹⁹⁷.

Yapılan seçim sonucu Menteşe Sancağı İdare Azalığına Kara Monla-zâde Rıfat Efendi, Bidayet Mahkemesi Azalığına Dimetokalı Mustafa Nuri ve Menolaki Efendiler tayin edildi¹⁹⁸.

Son seçimlerde Manisa Bidayet Mahkemesi Azalığına tayin edilen KâtibZâde İzzet Efendi'nin istifası üzerine yerine eski Aza Sadıkzâde Neşet Efendi tayin edildi¹⁹⁹.

¹⁹² İzmir Gazetesi, S. 11, s. 3, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹⁹³ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 5, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

¹⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 4,5, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

¹⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Manisa'da Sultan Süleyman'ın ve 3. Murat'ın annelerinin bulunduğu cami minarelerine 4'er adet Siper saika (Paratoner) imal Tophane-i âmire (Top fabrikasında) imal edileceği haber alınmıştır²⁰⁰.

Soma Kazası Banka Kâtibi olup mahkeme olmuş İbrahim Hilmi Efendi'nin mahkemece Beraat-i Zimmet (suçsuz) verildiği²⁰¹.

Manisa Mutasarrıfı Cavit Paşa'nın damadı Adil Bey'in şehre geldiği²⁰².

Saruhan Sancağı vergi memuru Mehmet Efendi vefât etmiştir²⁰³. (Mevla rahmet eyleye)

Manisa'ya bağlı 13 karye (köy)'de 193 zükûr (erkek) ve 299 inâs (kız) toplam 402 çocuğa çiçek aşısı yapılmıştır²⁰⁴.

Kırkağaç kazasında imtihanların yapıldığı, hakkında bilgiler mevcuttur²⁰⁵.

Manisa ve Akhisar yolu üzerinde tren yolu olarak düşünülen mevkide bulunan Gediz nehri üzerine bulunan köprü'nün inşasının emaneten tamiri hususunu İzmir Ziraat Bankası Şube Müdürlüğünden Manisa Şube Memurluğuna verilmiştir²⁰⁶.

Manisa Hamidiye köyünde yıkılmış olan Ayayorgi Kilisesi yenilenerek yapılması için patrikhane tarafından Padişah'ın sözü alındığı²⁰⁷.

Manisa'da Sultan ? İsminde bir kadının 130 yaşında öldüğü ve öldüğü sırada oğlunun da 100 yaşında olduğu²⁰⁸.

Alaşehir kazası eşrafından müteveli zâde merhum Mehmet Efendi geçen sene mübaşeret ettiği mektebin tamamlanmasına muvaffak olamadığı haberi²⁰⁹.

Alaşehir'den Afyon'a kadar olan demiryolu rayları ihalesi Mösyö ?' ye verildiği²¹⁰.

²⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 3, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

²⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

²⁰² İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁰³ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 3, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

²⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

²⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

²⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 3, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

²⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 3,4, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

²⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

²⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 3, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

²¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

Alaşehir'den hareket eden posta treni Sart İstasyonuna yarım saat kala raydan çıkmıştır. Kaza sonucu yaralanmalar olmuştur²¹¹.

Alaşehir'de tarlalara zarar veren böceklerle mücadele edildiği haberi alınmıştır. Bunun için Ziraat Müfettişliğinin de malumat vermesi de rica olunur²¹².

Saruhan Sancağı (Manisa) aşar müdürlüğüne 2.500 kuruş maaşla Hamdi Efendi ve Akhisar memurluğuna Salihli aşar memuru Tahir ve Kırkağaç kazasıyla Gördes kazası Aşar Memurluklarına da Muci ve Ali Efendiler tayinleri meclis idaresince uygun bulunmuştur²¹³.

Karacasu aşar memurluğuna da Salih Efendi'nin seçildiği haberi alınmıştır²¹⁴.

Asker nakliyatı için Mentеше Sancağından 90 re's mekkari²¹⁵ tedarik olunarak vilayete gönderildiği²¹⁶.

Manisa'da asker yardım komisyonuna yapılan yardım listesi, Kırkağaç mektebi rüştiyesinin talebelerinin 120'ye çıktığı²¹⁷.

Reji idaresi kurulmazdan evvel Manisa'nın tütün hâsılatı 800.000 kıyye iken şimdi bu hasılatın toplamı 300.000 kıyye civarındadır. Bu (düşüşün) sebebi ise Reji İdaresinin ziraatta karşı uyguladığı yanlış politikadır²¹⁸.

Bıçakcızâde Hakkı (gazete imtiyaz sahibi) Manisa'dan gazetemize imzasız bir mektubun geldiği ve içeriğini gazete yayınlamasını istediği, yayınladıkları takdirde kendisinin gazeteye bol abone bulacağı şayet yayınlamazlarsa kendi aboneliğini iptal edeceği ve gazetenin böyle bir şeye başvurmayacağı ve böyle imzasız mektuplara itibar edilmeyeceği hakkında²¹⁹.

²¹¹ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

²¹² İzmir Gazetesi, S. 37, s. 3, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

²¹³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²¹⁵ Kira ile Osmanlıda, katır ve at ile yolcu ve mal taşıma işlerini meslek edinen esnafa denir. Bkz. Muzaffer Erdoğan, *Güneydoğu Araştırmaları Dergisi*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, C. 6-11., İstanbul Üniversitesi 1977, s. 171

²¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 3, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

²¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

²¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

Borlu Vergi Kâtibi iken Demirci Mal Müdürü Muavinliği (yardımcılığı) tayin olan Mustafa Şevket Efendi'nin görev yerine gitmiştir. Yerine Gördes'ten Kadri Efendi gelmiştir²²⁰.

Haziran'ın 24. günü Gördes'te tütün kaçakçılığı yapan Sandıkçı oğlu Mehmet'in yanında bulunan bir miktar tütünü müsadere (kanuni olarak alma) esnasında kolculardan Veli isiminde ki bir görevliyi yaralayıp öldürdüğü ve yakalanarak görevlilere teslim edildiği²²¹.

Gördes halılarının muhafazası için belediyece bir komisyon kurulduğu²²².

Gördes kazası halı ve kilim tüccarı Osman Efendi kendi çocuğu ile beraber 20 fakir çocuğu da sünnet ettirmiştir²²³.

Gördes kaymakamı hakkında tekrar eden şikâyete göre görevinden el çektirilmiş yerine vilayetten Abda Efendi vekâleten tayin edilmiştir. Gördes tarafından alınan habere göre havaların ilkbahar havası gibi olduğu haber verilmiştir²²⁴.

Gördes'e bağlı Dereçiftlik köyü'nde meydana gelen bir yangında Hacı Hüseyin İsminde kimsenin evi yanmış, kendisi de yanıkları olduğu halde kurtarılmıştır²²⁵.

Gördes Borla'ya henüz inşa edilememiş olan karayolunun içinde bulunduğumuz mevsimde inşasına başlanması hakkında vilayetten emir geldiği haberi alınmıştır²²⁶.

Gördes kazası aşî memuru Cerrah Mehmet Ali Efendi tarafından 124 nefer-i erkek ve 102 kız toplam 236 çocuğa aşî yapılmıştır. Adı geçen cerrah tarafından geçen ay 700'den fazla çocuğa bu aşî yapılmıştır²²⁷.

Eşme Redif Taburunun silâhına alınması için Padişah'tan emir çıkmıştır. Mekkari toplama meselesine gelince 1-2 gün içinde kaza dâhilinde tedarik edilen esb (at) 100'e ulaşmıştır. Gördes kazasında 1. kafiye için 8 at gelmiştir²²⁸.

²²⁰ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 5, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²²¹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

²²² İzmir Gazetesi, S. 10, s. 6, (23 Safer 1314/03.08.1896).

²²³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 3, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

²²⁴ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 3, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

²²⁵ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

²²⁶ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

²²⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²²⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6-7, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

Eşme Kazası Kaymakamı Abdulkadir Bey gerek Asâkir-i Şâhâne'nin işleriyle ilgilenmiş, gerek kazamıza teşrifinden beri Demiryolu hatlarının bakımı ve istirahat yerleriyle ilgilenmiştir²²⁹.

Cihet-i Adliyeye gelince Adliye naibi Salih Sırrı Bey Efendi'nin ve ahalinin gayretleriyle adliye dairesi yapılmıştır²³⁰.

Eşme Taburuna mekkari olmak üzere 100 hayvan gönderilmiştir²³¹.

Kaymakam naibi Abdullah Bey'in Başkanlığında kurulan bir komisyonla azalar her daim çalışarak 50 adet hayvan tedarik etmişlerdir. Bunların 13 tanesi ücretsiz hediye edilmiştir²³².

Gördes'ten-Orduya silâhâltına alınan Eşme Redif Taburunun gerekli mekkari hayvanlarının tedariki mezkûr kazanın kaymakam naibi Abdullah Bey'in gayretleriyle toplanacaktır. Komisyona 100'er baş hayvanı 4-5 gün zarfında tedarik ederek göndermiştir. Aşağıda isimleri yazılı kişiler 18 baş hayvan meccanen (bedava) verilmiştir²³³.

---

²²⁹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6-7, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

²³⁰ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6-7, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

²³¹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6-7, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

²³² İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6-7, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

²³³ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Tablo 1.2: Eşme Redif Taburu İçin Mekkari Hayvanı Bağışlayanların İsimleri²³⁴ .

Tutarı	Adı
1300	Telgraf ve Posta Müdürü İsmet Bey Efendi
1200	Şeyh-zâde Selim Efendi ve Tüccardan Mustafa Ağa
800	Tüccardan Kadayıfçızâde Hacı Hafız Efendi
500	Tüccardan Katar-zâde Hafız Abdullah Efendi
500	Kabacaktan Kantarcıoğlu Mustafa Ağa
450	Gördüslü(Gördesli) Yağcızâde Mehmed Ağa
400	Kurttutan Eşraftan ve Tüccardan Hasan Ağa
1200	Topan Ağazâde Hacı İsmail ve Hacı Mustafa Efendiler
1000	Meclis İdare Azasından reji memuru Efendiler
1000	Kostar-zâde Mehmed Efendi ve Acem Hacı İbrahim Ağa
800	Nasuh-zâde Hafız Mehmed ve damadı Osman Efendi
700	Tüccardan Hacı Dimitoğulları Yurdan Vihşi Efendiler
600	Hafız Hüseyin ve Mürsel-zâde Mustafa Efendiler
1000	Eşraftan Hacı Beşe ve Tüccardan Nikoli Efendiler
450	Kayacık'tan Rumelili oğlu Aneştas ve Hacı oğlu Nikoli
600	Mustafa oğlu Mehmed ve Derviş oğlu Mehmed Ağalar
13.600	Yekûn

İzmir Gazetesi, Eşme taburu için toplanan hayvanlar için isimleri yazılı olan Gördesli hayırseverlere takdir ve takdis (hürmetler) ettiğ²³⁵.

1.4.4. İzmir Haberleri

İzmir Suları

İzmir'de bir su şirketi kurulmuştur. Şirket'in İzmir'e güzellikler vadettiğ²³⁵. Bu şirketin bir de gazetesi olduğı ve gazete Rumca, Fransızca yazılar çıkardığı kaydedilir.

²³⁴ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

²³⁵ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 7, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Gazetenin içeriğinde fıkralara yer verilir. Asıl amacı, İzmir suları hakkında bilgiler vermektir²³⁶.

İzmir Su Şirketi için gerekli alet ve edevatı lâzimesi satın alınmaya devam edilecektir. Gerekli yerlerin eşilme işlemi de devam etmektedir. Bu şirketin kullanma hakkı padişahın emri ile 45 seneden 80 sene' ye çıkmıştır²³⁷.

İzmir'deki Yarışmalar

Önümüzdeki Pazar yapılacak kayak yarışının başka bir tarihe ertelendiği²³⁸.

1312 senesi Teşrin-i evvel 'in Altıncı Çarşamba Günü yapılacak sonbahar koşu programı yer alır. Koşuya katılacak atların cinsi ve ağırlıkları, koşuya katılım bedeli, koşu ikramiyesinin (ödülünün) 15.000 kuruş olduğunu gösterir liste²³⁹.

İzmir'de yapılan at koşuları ve kimin birinci geldiği²⁴⁰.

Kıraathane ve gazinoculara, bilardo, tavla, iskambil, satranç oyunları için bir vergi konulacağı ve vergilerinin diğer vergilerle alınacağı haberi²⁴¹.

1.4.4.1. İzmir ile İlgili Çeşitli Haberler

Ahalinin hanelerde ikamet edenlerine sokakları temiz tutmaları gerektiğinin yanında pis kokuları izole etmek için kireç kullanmaları şartı getirilmesi²⁴².

Reji İdaresi, çoğu yerlerdeki ziraat tütünlerinin yandığı için idareye tebligat ile bildirmiştir. 3. Ordu'dan 6. Ordu'ya gelen Hasan Nazım Efendi Düke mahallinden gelmiştir. Vilayet Memureye-i Fenniyesinden istifa eden Hafız Rüştü Efendi İstanbul'a gitmiştir²⁴³.

Tevcihat kısmımızda, Padişah tarafından iftihar ve sadakatlerinden dolayı görevlerini en iyi şekilde yapanlara Rütbeler verildiği. Asakir-i Şahane için tedariki icap eden 300 re's hayvanların 50'sinin İzmir'e gönderildiği²⁴⁴.

²³⁶ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 8, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

²³⁷ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

²³⁸ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 3, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

²³⁹ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 8, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

²⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 4, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

²⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

²⁴² İzmir Gazetesi, S. 1, s. 6, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

²⁴³ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 3, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

²⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 3, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

Vilayet defterdarı Ragıp Bey Aşar'a ait bazı hususların incelenmesi için dönmüştür. Şimdiki İslam Kabristanlığının harap halde olduğu, el birliği ile taş döşeyip güzelleştirilmiştir. Kardos Kazası Meclis İdaresi Azalığı için Namık Efendi seçilmiştir²⁴⁵.

Silahaltına alınan 721 nefer mevcut bulunan Karaağaç Redif Taburu Askerleri hakkında bilgiler verilir. Asakir-i Şahane için toplanan mekkâri hayvanatında 2 re's hayvanın yarış ettiği ve üzerine bahisler edildiği²⁴⁶.

Trablusgarp vilayeti valisi geçen cumartesi günü İzmir'e uğramıştır²⁴⁷.

Malumat gazetesinin bu hafta çıkan nüshasında arkadaşımızın İzmir Gazetesini tebrik ettiği²⁴⁸.

Hayri Bey'in Bazı hususların tetkiki için Pazar günü Denizli'ye azimet ettiği haber verilir²⁴⁹.

İzmir mahkeme-i hukuk reisi Mehmet Efendi maliye bakanlığı hukuk müşavirliğine tayin olmuştur²⁵⁰.

İzmir Aşar vergisi memuru Ahmet Bey Efendi tahkikat için Söke'ye gidip dönmüştür²⁵¹.

İstinaf Mahkemesi Ceza Dairesi Azasından Kiryako Vayanos Efendinin istifasından dolayı seçimlerden sonra aynı makama Aleksandır Petridi Efendi'nin tayin olması²⁵².

Midilli'de bulunan Akdeniz valisi Abidin Paşa, Sakız ve Rodos meclis idare azasından Mehmet Ağa Rodos'a gitmek üzere bu sabah İzmir'e uğradığı²⁵³.

İzmir'in yetiştirdiği Yanyalı İsmail Efendi evvelki gün İstanbul'a gitmiştir²⁵⁴.

²⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 3, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

²⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 3, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

²⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 3, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

²⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 3, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

²⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

²⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

²⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵² İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

Eski Palamut Aşar Memuru Feyzi Efendi Marmaris aşar ihale memurluğuna tayin olmuştur²⁵⁵.

Bayındır Kazasında senelik hububat aşarı ihalesine memur olan Lütfi Bey vazifesini tamamlayarak dönmüştür. Alınan bilgilere göre adı geçen kazanın hububat aşarı geçen seferden 62.850 kuruş fazla çıkararak 864.000 kuruş olmuştur²⁵⁶.

Vilayetin çoğu bağlarında baş gösteren hastalıktan dolayı Amerikan asmalıği eski fidanlığın terki suretiyle arazilerin istimplâki vilayet meclis idaresince karar alındığı haber alınmıştır²⁵⁷.

İzmir dâhilinde ve Saruhan (Manisa) sancağına bağlı kazalar içinde İzmir'e yakınlığı ve ahalisinin çalışkan olmaları münasebetleriyle adı geçen çevrelerin hala gerekli şekilde gelişmeyi gösteremediği. Gazetenin yazı işlerinden gelen mektupta kaymakamının gerekli çalışmaları yaptığı açıklanmaktadır.

Tire kazasıyla Torbalı nahiyesinde devlet çiftliği, Torbalı demiryolu mevkiinde her cuma günü pazar yeri kurulması ve yine aynı yerde her sene rûz-ı hıdır (Hızır günü - hıdrellez) ziraat aletlerine yönelik panayır kurulduğu²⁵⁸.

Geçen hafta Tire'ye iki saat mesafede bulunan Topalak isimli köy civarında gizlenerek pazardan gelen yolcuları gasp eden Yunus oğlu İbrahim ve takımı yakalanmıştır²⁵⁹.

Borla nahiyesi müdürü Şaban Şükrü Efendi ile Küre nahiyesi müdürü Zeynelabidin Efendinin yer değiştirme işlemleri gerçekleşmiştir²⁶⁰.

Buldan kazasına vekil olarak 1 Zilhicce (1)313'te Ahmet Fevzi Efendi tayin edilmiştir²⁶¹.

Geçen Perşembe akşamı saat 02.00 sıralarında Fatih Mahallesi Teshiliye Mektebi (İlkokul) okulu muallimlerinden Hafız Ahmet Efendi'nin evinde çocuklarının

²⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

²⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

lambayı devirmesi sonucu oda ateş almış ve camiden çıkan cemaatin yetişmesi sonucu etrafa dağılmadan söndürülmüştür²⁶².

Haziran'ın 25. Salı günü saat yedi sıralarında batıdan doğuya yer sarsıntısı hissedilmiş her hangi bir zarar bulunmamaktadır²⁶³.

Ticaret Odası Reisi Ahmet Namık Efendi tüccarların isteği üzerine elverişli bir yer kiralanmıştır. Bu yer eşyaların kontrolünde kullanılmıştır²⁶⁴.

Şehrimiz/İzmir'in muteberlerinden Serko Efendi üçüncü dereceden Mecidî nişanı resmi bildiri ile bildirilmiştir²⁶⁵.

Kırkağaç kaymakamı Münip Bey'i kuduz köpek ısırması sonucu tedavi için İstanbul'a gitmiştir²⁶⁶.

Arkadaşımız olan Ahenk gazetesi muharrirlerinden Yenişehirizâde Halit Eyyüp Bey Maliye Hazinesi Hukuk Müşavirliği Kalemine geçmiştir. Yerine ise adı geçen gazetenin idare müdürü ve Sandık Emni Sava Seman Efendi getirileceği haberi alınmıştır²⁶⁷.

Saat dört'e beş kala şehrimizde hafif bir yer sarsıntısı olmuştur. Filibe'de yayınlanan "Gayret" gazetesine teşekkür edildiği²⁶⁸.

Vilayet vakıf muhasebecisi Neşet Efendiye rütbesinin artırıldığı ve İstanbul'a bunun bildirildiği, boş olan yerlere atamalar yapıldığı²⁶⁹.

Cezair-i Bahr-i Sefid'te²⁷⁰ Görülen bazı hayvan hastalıklarının muayenesi ve tedavilerinin yapılması için vilayetimizden baytarlar Rodos'a gitmişlerdir.

Kasaba kazası Vergi Kâtibi iken merkez vilayeti Vergi Kâtipliğine geçen Şükrü Efendi yemin etmiştir²⁷¹.

²⁶² İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

²⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

²⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 5, (23 Safer 1314/03.08.1896).

²⁷⁰ Ege Deniz'indeki on iki Ada'nın oluşturduğu Osmanlı Eyaletine verilen addır. Orhan Kılıç, "XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin Eyalet ve Sancak Teşkilatlanması", *Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları*, Cilt 6, Ankara 1999, s.104.

²⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

Rumi ayın başından (Rumi takvime göre Mart ayı) başlayarak on beşine kadar Aşı Memuru Süleyman Efendi İzmir'de 511 çocuğa çiçek aşısı yapmışlardır. Genel olarak bu sayıda yapılan atamalar hakkında bilgilerinin yanında Vilayetteki üst düzey görevlilerin İstanbul'a gitmeleri, hava sıcaklıklarının 40 dereceye kadar yükseldiği haberleri yer alır²⁷².

Pirinçi Süleyman Efendi tarafından yapılan camide, bu gece Peygamber Efendimizin doğum günü kutlandığı haberi. Bu camiye iki minare yapılacağı ve caminin hava gazı ile aydınlatıldığı²⁷³.

Peygamberimiz Efendimizin doğum günü münasebetiyle cezalarını tamamlamış 60 kadar mahkûmunun çıkartılması için padişah'tan ferman çıkarılmıştır²⁷⁴.

Yapılan atamalar, Vilayetteki üst düzey görevlilerin İstanbul'a gitmeleri havadisi vardır²⁷⁵.

Osmanlı doktorlarından Doktor Emirza Efendinin bel soğukluğu iç hastalıklarını hiçbir ilaç kullanmadan az bir zamanda tedavi edeceğini ifade etmiştir²⁷⁶.

Ayazmend nahiyesinde yangın çıktığı²⁷⁷.

İzmir Mevlevi şeyhi Nuri Efendiye üçüncü rütbeden Mecidî nişanı verileceği, Manisalı Âlim Asım Efendi (İzmir) şehre geldiği²⁷⁸.

Mah-ı hali Ruminin (Rumi ayın) 19. Günü Marmaris ve Muğla'da hafif bir deprem olmuştur²⁷⁹.

Urla kaymakamlığından alınan ve vilayetten gelen haberlere göre 11.267 zira' uzunluğunda bir rıhtım yapılacağı bildirilmiştir. Genel olarak İzmir ve çevresindeki kazalarda bulunan tayinler ve ziyaretlerle ilgili. Mekteb-i Sultanî'ye yapılan tayinler, bunun yanında eşraftan ölenlerin isimleri, kiralık ev bilgileri yer alır²⁸⁰.

²⁷² İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

²⁷³ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 3,4. (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

²⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 3,4. (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

²⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 3,4. (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

²⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 3,4. (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

²⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 5, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

²⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 5, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

²⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 5, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

²⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 2, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

Bu sayıda ise İzmir ve çevresinde ki kazalarda bulunan tainler, atamalar ve ziyaretlerle ilgili bilgiler verilmiştir²⁸¹.

Tainler ve ziyaretlerle oralarda bulunanlar ve geçen Cuma günü Mısırî Dergâhında öğlen namazından sonra peygamber efendimizin doğum günü münasebetiyle Kur'an-ı Kerim okunmuştur. Vilayet-i Sıhhiye müfettişliği, genel bir ilan hastalık belirdiği an vakit kaybetmeden derhal hastanelere gidilmesi, şayet hastalandığı zaman kullanılacak eşyalara ve odanın temiz hava alınmasına dikkat edilmesi gerektiği²⁸².

Şadırvan caminin depremde dolayı zarar gören kubbesinin tamiri için vakıflar müdürlüğü ve diğer yetkililerin memur kılındığı²⁸³.

Şehirde diplomasız vekillik yapıldığı haberinin yayılması üzerine araştırma yapılması ve bunların giderilmesi²⁸⁴.

Şehre gelen ve şehirden ayrılan resmi vazifeli, tanınmış iş adamı, din âlimi vs. geliş ve gidişleri, şehirde bulunan postacıların postaları geç getirmelerinden dolayı duyulan şikâyetler yer alır. Bunun yanında ise Amerikan bandıralı 11 top ve 485 subay "Minepoli" isimli geminin İzmir limanına geldiği²⁸⁵.

İzmir ve çevresinde ki kazalarda bulunan tainler ve ziyaretler, şehre gelen ve şehirden ayrılan resmi vazifeli, tanınmış kişiler, araba kaza haberleri, İtalyan bandıralı 4 adet zırhlı gemi İzmir limanına geldiği²⁸⁶.

İstanbul Arkeoloji Müzesi müdürü Halil Bey ve ekibi Bergama'daki kazılara, Söke'de Alman Arkeologlar tarafından yapılan "Pereyen" Kuşadası'na bağlı "Efes" kazılarının yapan Avusturyalı Arkeolog konaklamak için İzmir'e geldiği²⁸⁷.

İzmir ve çevresindeki kazalarda bulunan tainler ve ziyaretler²⁸⁸.

Flemen devletine ait "Zihud" adlı savaş gemisi İzmir limanına gelmiştir²⁸⁹.

²⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 3, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

²⁸² İzmir Gazetesi, S. 19, s. 2, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

²⁸³ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 3-4, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

²⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 3-4, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

²⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 3, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

²⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 3-4, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

²⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 3, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

²⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 3, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

²⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 3, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

İzmir'de kız ve erkek 3.818 çocuğa çiçek aşısı yapılmıştır²⁹⁰.

İzmir Gurba-i İslam Hastanesi'nin genişletme işlemine başlanmıştır²⁹¹.

İzmir'de yeni yapılmakta olan hastane için şehrimizin ileri gelenlerinden Hacı Ali Efendi 100 Osmanlı Lirası vermiştir²⁹².

İzmir'e gazete, okuma ve okutma merakının başladığı, hile ile yapılan kız kaçırma ve kaçırılan kızın zorla evlendirilmesi ve bununda adli makamlara intikal etiği gibi konulardan bahsedilmiştir²⁹³.

Kordonda bulunan ve etrafına kötü koku yayan balıkhane Bahri Baba Semtine nakil olunmuştur. Kısaca; atamalar ve tayinler, Sanayi' Nefise Mektebi talebelerinin yapmış oldukları eşyaların satılması için piyango tertip edildiği, İtalyan Sicilya ve Reavemirto adlı gemilerinin İzmir limanına geldiklerinden bahsedilmiştir²⁹⁴.

Ayrıca Okuyuculardan gelen mektuplara yer verilmiştir. Rodoslu Divan Başkâtibi Raif Efendi sanat okulu talebelerinin eşyalarının piyango biletleri ile alakalı yazısı²⁹⁵.

Hatim-İ Şerif Merasimi tertiplendiği. Çalgı ve işret hakkında Asım Efendinin "dinimizde haramdır" fetvası²⁹⁶.

Avusturya devletinin "İsyalano" adlı torpido gemisinin İzmir limanına gelmesi²⁹⁷.

Bu günlerde Sakız adasında Hıristiyan, Yahudi, Ermeni sazandelerin ve hanendelerin arttığı hakkında genel bir bilgi verilmiştir²⁹⁸.

Takvim-i Sad sal (yeni bir takvim) 1299 dan 1399 yılına kadar Rumi, Arabî ve Frenk aylarını gösterir 100 yıllık bir takvim hazırlanmıştır. Çok fazla hesap yapmaya

²⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 3, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

²⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

²⁹² İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3,4,5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

²⁹³ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 4, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

²⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3,4,5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

²⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3-4-5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

²⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3-4-5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

²⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3-4-5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

²⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3-4-5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

gerek kalmadan geçmiş ve gelecekte ki günler rahat bulunmaktadır. Bu takvimden alacakların 100 sene takvime ihtiyaçları olmayacaklarına dair²⁹⁹.

Saruhan Sancağı (Manisa) dâhilinden şehrimize (İzmir'e) nakledilen palamut miktarı 100 kantarı geçmiştir³⁰⁰.

Padişahın sayesinde İzmir'in ıslahatı için Dâhiliye Nezareti bir çağrı ile vilayette bir komisyon kurularak, gerekenlerin yapılması komisyondan istenmiştir³⁰¹.

İzmir ve çevresinde şiddetli yağmur yağmış, Aydın ve Çine cihetlerinde su baskınları olmuştur. İzmir Limanına gelen yabancı gemilerden, bitki hastalıkları olduğu ve onların incelendiğinden bahsedilmiştir³⁰².

Ayasolug - Kuşadası arasında mevcut bulunan köprülerin tamiri için Nafia Nezareti 180.000 kuruş tahsisat vermiştir³⁰³.

İzmir ve civar şehirlere gelen üst düzey kişiler, Tire'de şiddetli bir deprem olması, Danimarka savaş gemisinin İzmir limanına gelmesi hakkında bilgilere yer verilir. Hırsızlık olaylarının yanında, 68 çocuğa çiçek aşının yapıldığı³⁰⁴.

Bazı okullara tayin olan muallimler (öğretmenler), bazı üst düzey vazifelilerin vefat haberleri, bazı vazifelilerin buldukları görevlerinden azilleri ve yeni yerlere tayinleri. Muhtelif zamanlarda deprem olduğu haberi³⁰⁵.

Yapılanma-İmar ile ilgili; Seferihisar'da bin üç yüz senesinde harap bir vaziyette olan Hereke köyü camii yeniden tamir edilmiştir³⁰⁶.

İzmir'e gelen üst düzey ve tanınmış kişilerin ziyaretleri, başka yerlere giden üst düzey devlet görevlilerinin şehre dönüşleri. Hac mevsimi dolayısıyla hacca gitmek için Manisa'dan 51 kişinin İzmir'e geldikleri, bu gelenler arasında tanınmış kişilerinde olduğu belirtilmiştir³⁰⁷.

²⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3-4-5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

³⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

³⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

³⁰² İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

³⁰³ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

³⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

³⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 2,3, (16 Receb 1314/21.12.1896).

³⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 8, (16 Receb 1314/21.12.1896).

³⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 3,4, (23 Receb 1314/28.12.1896).

İzmir'e gelen üst düzey ve tanınmış kişilerin ziyaretleri, tayinler, vazifeleri güzel yerine getirdiklerinden dolayı verilen nişanlar³⁰⁸.

İzmir Bornova civarında kuyuya düşen birinin kurtarılması.

Girit'te bulunan II. taburun dönmesi, Cezayir Bahr-i Sefid görevli olan Hanya adlı vapur İzmir limanından görev yaptığı yere dönmüştür³⁰⁹.

İzmir'e gelen üst düzey ve tanınmış kişilerin ziyaretler, atamalar ve limana gelen yabancı bandıralı gemiler vs. konular işlenmiştir³¹⁰.

Üst düzey ve tanınmış kişilerin ziyaretleri, atamalar, bazı devlet görevlilerin hac vazifesini yapmak için kutsal topraklar gitmesi, bazı devlet görevlilerinin rüşvet iddiasıyla yargılandıkları³¹¹.

Ticaret odası reisliğine tüccardan Aribet Karabit seçilmiştir. Seçime dair bilgiler yer alır³¹².

Tire ve Ödemiş bayındır memuru Zeynel Abidin Efendi vazifesi esnasında yaptığı hatadan dolayı bir aylık maaşı kesilmiştir³¹³.

Bozdoğan kazası polis memuru Tefvik Efendinin istifasından dolayı yerine Dobralı Kamil Efendi tayin olmuştur³¹⁴.

8 yıl öncesine kadar harap olan Moralı-zâde Hacı Hüseyin Efendi medresesi tekrar tamir olunmuştur³¹⁵.

Yahudi Mezarlığı denilen yerde Hacı Mahmut isminde biri yaralanmıştır. Yaralayan Trabluslu Deli Bekir yakalanmıştır³¹⁶.

Seferihisar kaymakamı 3. rütbeden Mecidîye nişanı almıştır. Dün şehrimizde dolu ile karışık yağmur yağmıştır³¹⁷.

³⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 3 (30 Receb 1314/04.01.1897).

³⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 8, (30 Receb 1314/04.01.1897).

³¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 3, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

³¹¹ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 3, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

³¹² İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³¹³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

Kazâen Vefat- (Kaza ile ölüm) İzmir'in Arap Hüseyin çeşmesi mahallesinde sakin Halil İsminde bir zat çift sürerken belindeki tabancasının demirin üzerine düşmesi ve ateş alması sonucu karnından yaralanmış ve İzmir Gureba Hastanesinde vefat etmiştir³¹⁸.

Çandarlı açıklarında Yunan bandıralı geminin kayığının battığı ve kayıkçılardan birinin öldüğü haber verilmiştir³¹⁹.

Fransa Devleti'nin Dostasyon isimli gemisi Tolona'ya Gitmek için İzmir limanından ayrılmıştır³²⁰.

İzmir limanından çıkışı esnasında Orşin adlı bir zırhlı, Fransa Devleti'nin Dostasyon adlı gemisinin teknesine çarpmıştır. Gemi kaptanı İstanbul'da İngiltere elçiliğinde kurulan mahkemede gözetim altına alınmıştır³²¹.

Tire'de Darü'l-kurra adlı Cami'nin tamiri için yapılan keşif bedeli vakıflar bakanlığına bildirilmiştir. Tamiri için 1.000 kuruşun vakıflar hâsılatından karşılanması için meclis idaresine görevlendirildiği³²².

Timurcu (Demirci) kazası kaymakamlığına Foça-i Cedid Nahiye Müdürü Galip Bey tayin olunmuştur. Ramazan-ı Şerif münasebetiyle vaiz efendiler camilerde va'z-u nasihat etmeye başlandı³²³.

Ahalinin yardımı ve Müdür Galip Beyefendi'nin gayretleriyle Foça-i Cedid Hükümet Dairesi Padişahın doğum gününde açılmıştır. Padişah bol dua edildiği sevinçle haber alınmıştır³²⁴.

Foça-i Cedid'de (üstteki hükümet dairesi) bulunan gayret sahiplerinden olan Zeynullah Efendi Camii şerifinin geçen beraat gecesi açılmıştır³²⁵..

Beyrut limanına müteallik (bağlı) nizamname için padişah'ın emri çıkmıştır. Emrin hakkında bilgilere yer verilmiştir³²⁶..

³¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³²⁰ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³²¹ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³²² İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

³²³ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 3, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

³²⁴ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 3, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

³²⁵ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

³²⁶ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

İzmir okuyucu idaresinden;

Hindistan'da veba hastalığı baş gösterdiğinden, buralardan gerek doğrudan gerekse dolaylı yollardan ve İzmir'e gelecek hayvan derisi ve kemik vs. 27 Teşrin-i evvel 92 tarihli sekiz yüz beş numaralı sıhhiyeden (müdürlüğünden) gönderilen gereği gibi temizlenmesi hükümlerini bildirilmiştir. Meclis tarafından alınan kararlar adı geçen yerden direkt veya dolaylı olarak alınan şeylerin şehrimize sokulmayacağı ilan edilmiştir³²⁷.

Aydın ve Bahri Sefid vilayetleri adliye müfettişliğine tayin olan Sami Paşa-zâde Abdulhalim Bey İzmir'e gelmiştir³²⁸.

Anadolu vilayetinde bazılarının ihtiyacı olan ve İslam mabetlerine gönderilen 31.734 kuruş İstanbul Komisyona gönderildiği³²⁹.

İngiliz zırhlı firkateyni Malta'dan şehrimize (İzmir'e) gelmiştir³³⁰.

Menderes nehrinden su alan Nazilli ve Bozdoğan kasabaları, yakın arazileri de sulamak üzere kullanma hakkının kendisinde kalması için İstavrakî vekili Verdu tarafından Sadrazam'a bir dilekçe yazılmıştır³³¹.

İzmir ile Manisa arasında şiddetli yağmur yağmıştır. Şiddetli yağmurdan dolayı tren seferleri yapılamadığı³³².

Alafranga Şubat'ın beşinde Bombay'dan Marsilya'ya gelmiş olan geminin yüklerini çıkartmaktan men edilmiştir³³³.

Geçen Çarşamba günü sabahleyin alaturka saatle 09.00'da Fransa devletine ait ve limanımızda bulunan Vatines adlı harp gemisine bulunan askerlerden bir kısmı kayıkla açılmışlar. İleride kayık alabora olmuştur. Kayıkçıların yardımıyla hepsi kurtarılmıştır³³⁴.

³²⁷ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

³²⁸ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

³²⁹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

³³⁰ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

³³¹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

³³² İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

³³³ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

³³⁴ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

Vilayet (İzmir) istinaf mahkemesi ceza reisine tevcih buyrulmuştur³³⁵.

Menemen kaymakamı İstanbul'a gitmiştir. Salihli kaymakamlığına atanan Mehmet Nafiz Efendi vazifesine başlamıştır. Aydın Sancağı muhasebecisi Nuri Bey şehrimize gelmiştir³³⁶.

İzmir'in Şeyh Mahallesi sakinlerinden Ayşe Hanım isminde bir bayana Tren çarpması sonucu beş-altı parçaya ayrılarak öldüğü³³⁷.

Çeşme Belediyesi Doktoru Minaki Efendi'nin azli sonucu yerine Berlin tıbbiyesi diploması olan Lamoş Yorgaki Efendi tayin olunduğu³³⁸.

Bergama Mülkiye Azasından Paşazâde Mustafa Ağa'nın istifa etmesi üzerine diğer aza Hacı İbrahim Efendi'nin kabul etmediği Yorgo Efendi'nin de Türkçe okuyup yazması bulunmadığından dolayı adliye işlerine bakan bir zata verilmesi hususunda³³⁹.

Süvari askerleri için İzmir'den satın alınacak hayvanlar vilayet defterdarı Rağıp Bey Efendi başkanlığında kurulan komisyonun marifetiyle satın alınması için karar verilmiştir³⁴⁰.

Süvari askerleri için Söke'den tedarik edilen 25.000 atı yerel görevliler tarafından iki günde tedarik ederek İzmir'e göndermişlerdir³⁴¹.

Meclis idare azası Hacı Kazım-zâde Tefik, Maarif reisi Mehmed Kahe-zâde Hamid Efendiler iane için birer at vermişlerdir³⁴².

Vali Bey'in Damadı Dr. Kaymakam Faik Bey Selanik'ten dönmüştür³⁴³.

Londra, Budapeşte, Berlin ve Atina sanay'i-nefise sergisi için sergilenmek üzere İzmir'in en bilenen ressamlarından Oyd Kortoç çeşitli 50 tablo hazırlamıştır. Bu levhaların yerine gönderilmek üzere olduğu haberi alınmıştır³⁴⁴.

³³⁵ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

³³⁶ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

³³⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

³³⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

³³⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

³⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁴² İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁴³ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

Gördes kazası eski kaymakamı Hüseyin Hüsnü Bey İzmir'e gelmiştir³⁴⁵.

Söke kaymakamlığına tayin olan Hasan Şevki Bey geçen gün İzmir'e gelerek iki gün sonra Söke'ye gitmiştir³⁴⁶.

Hanya muhacirleri için vilayeti celilece (İzmir) 2.500 çuval dakik (un) bedeli mal sandığından alınmak için Girit'e gönderilmiştir.

Süvari askerleri için yavaş yavaş mekkari temini yapılmaktadır³⁴⁷.

Menemen kazası kaymakamının istifası üzerine yerine Tahir Kenan Bey tayin edilmiştir³⁴⁸.

Vilayet istinaf mahkemesine atamasını bildirdiğimiz Salih Bey İzmir'e gelerek görevine başlamıştır³⁴⁹.

Süvari askerleri için alınan 74 at Selanik'e gönderilmiştir³⁵⁰.

İtalyan Devletinin Süde limanında bulunan "Terinekarya" adlı vapuru 4 topu 490 mürettebatıyla şehrimize (İzmir) gelmiştir³⁵¹.

Kal'a-i Sultaniye'de bulunan dört kıta torpido istimbot mürettebatı artırılacaktır.

Girit meselesi hakkında Osmanlı askerlerinin sayısını Tan gazetesi vermiştir. Tan Gazetesi'nde "Kuvve-i Berriye-i Osmaniyye" (Osmanlı kara kuvvetleri) başlığı altında bir yazı çıkmıştır³⁵².

1877-78 muharebesinde 700.000 kişi varken bu günlerde 282 tabur piyade, 197 bölük süvari, 321 tabur top, beş alay kale topçu askeri ile 23 bölük istihkâm ve muavene askerinden ibaret olup bunların toplamı 200.000 kişiye ulaşmışlardır. Eğer bir harp zuhur edecek olur ise Osmanlı Devleti 1.490.000 kişilik bir askeri kuvvetlerini seferber halinde hazır bulunduracağı bildirilmiştir³⁵³.

³⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁵² İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁵³ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

Nasyonel Cayt Vang gazetesi ifadesinde Yunanistan şayet Osmanlı Devleti ile bir harbe girerse halinin kötü olacağını yazmıştır³⁵⁴.

Süvari askerleri için vilayetçe (İzmir) satın alınan atlardan 3. kabile olarak 100 at Selanik'e gönderilmiştir³⁵⁵.

İzmir bahçıvanları gelecek mayısta Hamburg şehrinde olacak olan bahçıvanlık sergisine katılma daveti olmuştur. Ziraat Bakanlığı yerel yönetime bilgi vermiştir³⁵⁶.

Anadolu'da "Kamofon" denilen yerde Biritanya Müzehanesi burada eski eserlerin çıkartılması için Osmanlı Devleti'nden izin istemişlerdir³⁵⁷.

İzmir Ticaret Mahkemesi Azası görevinden Gülbenk Efendi'nin istifa etmesi üzerine yerine seçim yapılması için Ticaret Odası Başkanlığına tebliğ'de bulunulmuştur³⁵⁸.

Merkez vilayetçe bu hafta Askeri yardım için toplanan 23.700 kuruş komisyonu umumiye teslim edilmiştir³⁵⁹.

Palamut nahiyesi müdürü bazı yolsuzluklarından dolayı işten el çektirilmiş, yerine Vilayet Maiyet Memuru Ahmet Bey vekâleten tayin olmuştur³⁶⁰.

Belçika Devletinin İzmir konsolosu hastalanarak vefat ettiği üzüntüyle haber alınmıştır³⁶¹.

İzmir Fırka-i Askeriye Erkân-ı Harp Reisi Ahmet Bey Efendi Yanya kolorduy-u hümayun harp riyasetine tayin olmuştur³⁶².

İzmir'den verilen emir üzerine Bergama karayolu tamiri ve İnşasının Bergama ve kazalarında başlamıştır³⁶³.

³⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

³⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

³⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

³⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

³⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

³⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4,5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

³⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4,5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

³⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4,5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

³⁶² İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4,5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

³⁶³ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4,5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

Akhisar kazası müftülüğüne seçim yapılarak Müderris Ömer Efendi seçilmiştir³⁶⁴.

Resmo ve Kandiye'deki ihtiyaç sahipleri için tedarik edilen 1.790 çuval dakik (un) deniz vapuru ile gönderildiği³⁶⁵.

Bazı tahkikat için vilayetçe Manisa'ya gönderilen Mustafa Neşet Efendi şehrimize dönmüştür³⁶⁶.

“Vatini” adındaki Fransız kruvazör torpidosu şehrimize (İzmir'e) gelmiştir³⁶⁷.

İzmir valiliği tarafından süvari askerleri için toplanan hayvanların her gün sayısı artmaktadır³⁶⁸.

İzmir valiliği dâhilinde Çeşme kazasına bitişik Birgi, Sırataş, Zeytinler, Kadı, Ovacık köyleri bir diğerine katılması ile bunlardan Sırataş köyünün kaza olması için vilayetçe Dahiliye Nezareti'ne yazı yazılmıştır³⁶⁹.

Almanya'da bulunan mavzer fabrikasına sipariş verilen tüfekler bitmiş ve orada bulunan komisyonun İstanbul'a geri dönmesi için padişah emir buyurmuştur. Osmanlı donanma barutunun Çatalca tarafında toplarla deneme atışı yapılmıştır. Mükemmel olduğu onaylanmıştır³⁷⁰.

İskenderiye'de neşr olunan “El-Surur” gazetesi sahibi ve başyazarı Fazıl Muharrir bin Osman İzmir'e gelmiştir³⁷¹..

İzmir tüccarından Hacı Abdi Bey'e rütbe-i sâlise tevcih edilmiştir³⁷².

Palamut Nahiyesi Müdürlüğüne tayin olan fakat hakkında tahkikat icra olunmak üzere görevinden el çektirilen mülkiye mezunu Muhyiddin Bey, yapılan tahkikat sonucu herhangi bir suçunun olmadığı görülmüş ve görevine dönmüştür³⁷³.

³⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4,5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

³⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

³⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

³⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

³⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

³⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

³⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 7, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

³⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 5, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷² İzmir Gazetesi, S. 46, s. 5, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷³ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Girit Muhacirin-i İslam için İzmir'de oluşturulan komisyona bu güne kadar yardım severlerden toplanan meblağ 45.000 kuruşa ulaşmıştır³⁷⁴.

İzmir Düyun-u Umumiye Nezareti'ne tayin olan Şemsi Bey Efendi memuriyete başlamıştır³⁷⁵.

İzmir limanına bağlı bir vapur sahilleri geçiş u gúzar (bir nevi kontrol, devriye) etmiştir³⁷⁶.

Urla'dan alınan bilgilere göre geçen cumartesi yağın şiddetli dolu sonucunda bağlara bir hayli zarar vermiştir. Bazı yerlerdeki hasar % 50 bazı yerlerde ise % 20'ye ulaşmıştır³⁷⁷.

Rusya Devleti'nin 28 top ve 595 mürettebatlı İvan Kolkersan kumandasındaki İmparator 1. Nikola adlı harp gemisi geçen Salı günü Hanya'dan limanımıza (İzmir) gelmiştir³⁷⁸.

Amerika Devleti'nin Bankrof adlı kuruvazörü İskenderun'a gitmek için İzmir'den ayrılmıştır³⁷⁹.

Avusturya Devleti'nin İzmir konsolosu birkaç gündür İstanbul'da bulunmaktadır³⁸⁰.

İzmir Fırkasını teşkil eden, İzmir ve Aydın livalarıyla Denizli livası Redif Taburlarının silahaltına alınmasına dair Padişah İzmir Askeri kumandanlığına emir vermiştir. Emir üzerine askerlerin toplandığı³⁸¹.

Yardımsever biri tarafından İzmir'de bulunan Askerler için 350 takım elbise yaptırılarak teberru (bağış) edildiği haber alınmıştır³⁸².

³⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

³⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

³⁸² İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

Girit ihtiyaç sahipleri için toplanan yardım bu kere 2.250, Söke'de ikinci defa toplanan 1.500 kuruş merkez vilayetine (İzmir) gönderilerek komisyon-u mahsusasına bırakılmıştır³⁸³.

Çeşme'de hizmette bulunan Komiser Hacı Safvet Efendi merkez vilayetine alınarak yerine merkezde müsdahdem 3. sınıf komiserlerden Sabri Efendi tayin olunmuştur³⁸⁴.

Eşraftan Mehmed Ali Ağa Marmaris Redif Taburunu takımıyla beraber bir tane ester (katır) hediye ettiği haber alınmıştır.

İzmir dâhilinde peyderpey Osmanlı ordusunu toplanmak üzere bulunan hafif redif askeri ve mustahfiz fertler geçen Cuma günü akşamı 21.00 sıralarında kaymakam ve 3 binbaşı ile kolağası ve yüzbaşı ibaret olarak 37 zabıt İzmir'e ulaşmışlardır. Mustahfiz Fırkasına mensup subaylar İzmit ve Eskişehir yoluyla Karahisar'a gelinceye kadar uğradıkları istasyonlarda bulunan yerel memurlar tarafından çok hürmet gördüğü³⁸⁵.

Rumi takvimin yirmi dokuzuncu Salı günü Dinar'dan İzmir'e hareket eden 52 numaralı katar (tren) Çifte kahve ile köşk arasında ki hat üzerinde 12 yaşlarında bir kız çocuğu ile bir öküz rasgelmiş her ikisi de tehlike içinde iken makinistin becerisi sayesinde kurtulmuşlardır³⁸⁶.

Hizmet gazetesi arkadaşımız dünkü nüshasında Yunanistan'dan firar ederek şehrimize (İzmir'e) avdet etmek isteyen Yunanlı 6 kişi, İzmir'e çıkmak hayaliyle kendilerini denize atmışlarsa da tutuklandıklarına dair³⁸⁷.

İzmir İslam Gurebâ Hastanesinin 1 yıllık Hasta Muayene Sayısı;

Üç yüz on iki senesi Mart başından Şubat'a kadar bir sene zarfında İzmir İslam Gurebâ Hastanesi girenler ile geçen sene gelen hastaların adedi 4.307 nüfustan ibaret olup bunlardan 2.692 kâmil şifa bulmuş ve 1.012'si de hafif iyileşmiş olarak

³⁸³ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

³⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

³⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 7, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

³⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 7, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

³⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 7, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

çıkarılmıştır. 496'sı da vefat etmiştir. 147'si sene-i âtiye (gelecek seneye) devredildiği protokol defterinden anlaşılmıştır³⁸⁸.

1.4.5. Balıkesir Haberleri

Eylül'ün ikinci pazartesi günü Balıkesir'de hareketi- arz (yer sarsıntısı, deprem) meydana gelmiştir. Balıkesir ile Soma arasında ki yolun şimdiye kadar bitirilememiş olması ticarete zarar verdiği³⁸⁹.

1.4.6 Diğer Vilayet Haberleri

Bursa

Bursa İslahhanesinin şakirtleri barındıramayacak derecede harap bir halde olduğu. Memurin-i sıhhiye tarafından icra kılınan teftiş ve muayeneden anlaşıldığı üzere daha önce ıslahat yapıldığı ve büyük bir maliyeti olduğuna dair bilgiler mevcuttur³⁹⁰.

Beyrut

Geçen Çarşamba günü Beyrut'ta at yarışları düzenlendiği.

Beyrut'ta 2 haftadan beri mahsulatın toplanmaya başlandığı³⁹¹.

Mekke

Mekke-i Mükerrreme'de sıcaklık artmaya başlamış. Özellikle esen rüzgârlar hurmaların oluşmasında çok etkili olmakta ve çarşıya taze hurmalar sevk başlanmıştır.

Mekke-i mükerrreme ile Taif arasında çekirge sürüleri çıkmaya başlamamış ve ekili arazilere zarar vermişlerdir.

Geçen hac mevsimde Arafat'ta bulunan hacıların 300.000'i aşmıştır.

El-yevm (bugün) itibarıyla Mekke ve Cidde'de bulunan hacılar memleketlerine dönmüşlerdir. Avrupalıların her sene iddia ettikleri gibi kolera çıkması iddiasına ne diyeceklerdir.

³⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 8, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

³⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 3, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

³⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 5, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

³⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 5, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

Evvelki hafta Şam-Mısır mahfil-i şerifleri (Hac zamanı Mekke ve Medine'ye gönderilen eşya kafilesi) Medine-i münevvere 'ye varmışlardır.

Edirne Vilayeti

Edirne Vilayeti Keşan kasabasında çarşının bir kısmıyla beraber büyük caddeyi belediye 1.826 arşın genişletmiştir. Edirne'den başlayarak harita yenilenmiştir. Böylece devlet sınırları kesin bir şekilde hudutlarıyla beraber çizilmiştir³⁹².

Suriye Vilayeti

Horasan merkezi olan Basrû'l-Harir'de Dürzi eşkıyalarından ordumuz (Osmanlı askerleri) üzerine ateş açılmış olup Asâkir-i şâhene karşılıkta bulunmuştur. Eşkîya geri çekilmek zorunda kalmış, bu sabah itibarıyla da tekrar eşkıya üzerine top atışı başlamıştır.

Diğer telgraflarda da eşkıya ile yapılan karşılıklı mücadele anlatılarak eşkıyanın dağıtıldığı haber verilmiştir³⁹³.

Muhtemelen Suriye'de Kalb-i Huran denilen mevkide eşkıya tespit edilmiş ve yapılan taarruz sonucunda bertaraf edilmiştir³⁹⁴.

Dürzi eşkıyasının askere saldırdıkları ve saldırıların püskürtüldüğü ve eşkıyanın Şeha ve Umm-zeytun'a kaçtıkları buna rağmen asker tarafından her taraflarının kuşatıldığı bilgisi verilmiştir. Gazetelerin yazdığına göre şayet askerler su olan yerleri tutar ve buraya onları yaklaştırmasa onları daha rahat sıkıştıracağı da beyan olunmuştur. Bu mıntikalarda bazı Dürzî Şeyhleri Mareşal Tahir Efendiye gelerek aman diledikleri bunun üzerine yaşları 28'e kadar gelenlerin askere alınacakları geri kalanlarında yakınlardaki şehir ve kasabalara yerleştikleri takdirde aman verileceği bildirilmiştir³⁹⁵.

Girit Vilayeti

Girit valiliğinden verilen bilgiye göre Girit Meclisinin 1898 senesi mart ayından itibaren toplanacağı bildirilmiştir³⁹⁶.

³⁹² İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

³⁹³ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 5, (16 Safer 1314/27.07.1896).

³⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 4, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

³⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 5, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

³⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

Girit Valisi Abdullah Paşa merkeze davet edilmiştir. Halkına dağıtılmak üzere 1.000 Osmanlı Lirası gönderilmesi talep edilmiştir. Ayrıca Girit'teki olayları hızlı bir şekilde telgraf ile Merkez'e bildireceğini beyan etmiştir³⁹⁷.

Girit'e ilk olarak vekâlet yoluyla İsmail Bey (Vali vekili) daha sonra da Kotyadi Bey'de Girit Valiliğine tayin edilmiştir³⁹⁸.

Girit'ten son alınan bilgilere göre adada asayişin sağlandığı ve sükûnetin hâkim olduğu³⁹⁹.

“Noveye Fraye Perese” gazetesinin 22 Şubat tarihli nüshasında "Yunan hükümeti barış ihlaline kalkışmış ise de büyük devletler buna müsaade etmemiştir. Şayet Yunanistan Osmanlı devletine karşı bir savaş yaparsa herhangi bir yardım yapılmayacağı ve Yunanistan'ı kendi haline bırakacaklarını bildirmişlerdir⁴⁰⁰.

Kuvve-i Berriye-i Osmanî (Osmanlı Kara Kuvvetleri)'den altı fırkanın Yunan sınırına seferber halinde hazır bulunmak için gönderdiği haberi alınmıştır⁴⁰¹.

Avrupa gazetelerinden ve özellikle Viyana gazetelerinden birçoğu şimdiden Yunan sınırına muhabir göndermişlerdir⁴⁰².

“Noveye Fraye Perese” gazetesinin İstanbul muhabiri Osmanlı Devleti'nin Ordu adedi ve durumu hakkında bilgiler vermiştir⁴⁰³.

Ramazan olduğu halde askeri tedarikler hızla alınmış ve Osmanlı'nın Askeri Kuvvetleri'nde herhangi bir zayıflığın olmadığına dikkat çekilmiştir⁴⁰⁴.

Berlin askeri kaynakların verdiği bilgiye göre Osmanlı Devleti Yunan sınırına on misli asker toplamaya muvafık olacağını bildirmiştir. Yani Yunan yirmi beş bin kişisine karşı Osmanlı 250.000 askeri kısa zamanda hazırlayabilecek durumda olduğu⁴⁰⁵.

³⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 8, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

³⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 7, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

³⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 7, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁴⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 7, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁴⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 7, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁴⁰² İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁴⁰³ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁴⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁴⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

Sivas Vilayeti

Bazı Ermeni fesat çıkarıcılarının Sivas'ta olay çıkartmak istedikleri haberi alınmıştır⁴⁰⁶.

Kastamonu Vilayeti

Kastamonu'ndan muhabirinden gelen bir yazı:

Vilayet azalarından Nuri Bey isimindeki bir zat gece rüyasında bir türbeye girdiğini görür ve orada bulunan bütün türbeleri gezerek rüyasında gördüğü türbeyi arar, daha sonra rüyasında gördüğü türbeyi Düzce'de vazife yaparken bulur. Orada yatan zat hakkında "şakayık-ı numaniye"de o zata ait bir bölüm yazdırır. Sandukaya ve türbeye başta bulunur⁴⁰⁷.

1.5. MALİYE VE İKTİSAT

1.5.1. Bütçe

Ticaret ve Nafia Nazırı Mahmut Celâlettin Paşa başkanlığında oluşan bütçe komisyonun padişahın emri doğrultusunda şimdiden belirtilen tasarrufları sağladığı ve bütçede gereken tedbirlerin alınacağını bildirir⁴⁰⁸.

Osmanlı Devletinin gelecek bin üç yüz on üç senesi maliyesinin varidat ve bütçesi komisyonca tanzim edilerek Padişah'a arz edilmiştir. Önümüzdeki günlerde ise bu bilgilerin açıklanacağına dair bilgiler verilmiştir. Mevcut bütçenin senenin başından icrasına başlanacaktır. İki gün içerisinde mevcut bütçe açıklanacaktır. Yapılan tasarruflardan başka (açıklamalarda) bütçe 15 lira fazla vermiştir⁴⁰⁹.

1.5.2. Üretim

Bir memlekette asıl olan genel ihtiyaçlardır. Eğer içerden o ihtiyaçları karşılama imkânı varsa dışarıdan (yurtdışı) alınan şeylere rağbet göstermeyerek, bunu içerden karşılayarak paranın içerde kalması hakkında.

⁴⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁴⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 4, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁴⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁴⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 3, (23 Receb 1314/28.12.1896).

Memleketin değişik yerlerine, ihtiyaçları karşılayacak fabrikalar açıldığı ve üretim olarak Avrupa'yı kıskandıracak derecede olduğumuz halde, Avrupa mallarına rağbet etmeye devam edildiği.

Avrupa fabrikalarında üretilen kumaşlar bizim Karamürsel kumaşlarından daha mı güzel daha mı kaliteli?

Osmanlı Vatandaşı olarak vatanımızın menfaatini gözetmek durumu hakkında⁴¹⁰.

İstanbul'dan gelen haberlere göre Antalya iskelesinden Eğirdir kasabasına bir şimendifer hattı üretimine muvaffak olunduęu⁴¹¹.

Anadolu Afyon Hasılatında, Mart 28 ve 29 geceleri şiddetli soğuk olmuştur. Afyon tarlaları zarar görmüştür. Bunun yanında dünyadaki Afyon üretimine dair bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1.3: Çeşitli Yerlerdeki Afyon Miktarı ile İlgili Veriler

İzmir Ambarlarındaki Mevcut Afyon Miktarı	2300 (sepet)
Vilayet Dâhilinde (Aydın)	300 (sepet)
İstanbul	850 (sepet)
Selanik	200 (sepet)
Amerika ve Londra'da	800 (sepet) ⁴¹² .

1.5.3. İthalat, İhracat ve Vergi

Tütün ve tütün ürünlerinde rekabetin gittikçe arttığı ve geçen seneye bakarak yabancı tütün ithalatının % 30 azaldığı.

Pamuk ithalatı bu sene azalmış olup 1.000.000 kg miktarındadır.

Kibrit 1895 senesi ihracatı 4.201.000 kg olup geçen seneye göre % 13-14 azalmıştır.

⁴¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 4, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

⁴¹¹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁴¹² İzmir Gazetesi, S. 1, s. 7, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

Geçen yıl cam ve şişe ihracatı 700.000 kg civarındadır ve bu sene ise 500.000 frank gelir elde edilmiştir.

Beygir nalı ihracatı, 1895 senesinde 412.000 kg bulmuş ve bundan 1.562.000 frank gelir elde edilmiştir.

Kâğıt fiyatları Amerikalılar yüzünden 1894 yılından beri yüksellememiş kâğıt hâsılatı 400.000 kg miktarındadır⁴¹³.

Halkın yaptığı işleri öğrenen Hükümet, vergi vermeyenlerin olduğunu işitmiştir. Bu sorunu düzeltmek için de vergi idarelerine talimat verilmiştir. Halkın da ihbarda bulunulması istenmiştir⁴¹⁴.

Kasaba Kazası Vergi Kâtibi iken merkez vilayeti vergi kâtipliğine tahvil (geçen) Şükrü Efendi yemin etmiştir⁴¹⁵.

Kıraathane ve gazinoculara, bilardo, tavla, iskambil, satranç oyunları için bir vergi konulacağı ve vergilerinin diğer vergilerle birlikte alınacağı haberi alınmıştır⁴¹⁶.

İç ticaretin artması için bir limandan diğer bir limana nakil olunan ticaret eşyası için gümrük vergisinin kaldırılacağı işitilmiştir⁴¹⁷.

Arazi vergisi üzerine tecziyesinin icrası için komisyon kurulup, bu komisyonun raporunun mecliste görüşülmesine karar verildiği⁴¹⁸.

Ödemiş kazasının senelik Aşar Vergisi toplanması için Hakkı Efendi'nin geçenlerde merkeze geldiği ve adı geçen aşar vergisinin 1.000.130 kuruş olduğu haberi.⁴¹⁹

Cebel-i Lübnan dâhilinde (Lübnan dağları mevkii şimdiki Lübnan'ın eski ismi) mensucat (dokuma) ve pamuk üretime özel Bombay (Hindistan) ahalisinden bir iş adamı Ticaret Nezaretine dilekçe vermiştir. Dilekçesinde, getireceği makinelerden dolayı gümrük vergisi alınmaması hususunda⁴²⁰.

⁴¹³ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 4, (9 Receb 1314/14.12.1896).

⁴¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 6, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁴¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁴¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

⁴¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁴¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 2, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁴¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁴²⁰ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 6, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

Garbi Karaağaç kazasında sandık emini bulunduğu sırada Afyon ve Ağnam (koyun) vergisinden 3.680 kuruş 25 para zimmetine geçirdiği Kaza Meclisi İdaresince muhakeme edilen Konyalı Masduç oğlu Bedros'un üç ay hapis ve zimmetine geçirdiği miktarın tahsiline karar verildiği⁴²¹.

1.5.4. Para ve Borçlar

Deniz harcamaları için Bahriye Nezareti 650.000 Osmanlı Lirası zam yapılmıştır⁴²².

Düyun-u Umumiye-i Osmaniye geçen sene varidatı 99.500 Osmanlı Lirası olduğu halde bu sene varidat 100.900 Osmanlı Lirası olduğu gazetelerde yazılıdır⁴²³.

Sigorta şirketlerinin sene başından 11 Kasım 1896'ya kadar uğradıkları zarar 15.998 İngiliz Lirası'na ulaşmıştır⁴²⁴.

Sigorta şirketlerinin sene başından bu yılın sonuna kadar uğradıkları zarar 150.998 İngiliz Lirasına ulaşmıştır⁴²⁵.

Sakız adasında Çinko Madeni çıkartmak için her biri 100 Frank kıymetinde olmak üzere 2.000 hisse senedi, 200.000 Frank sermaye ile Paris'te Kambiya Maadin Anonim Şirketi kurulmuştur⁴²⁶.

Pazar günü Dabbağhâne Mahallesinde bir değirmende yangın çıkmış, değirmen kullanılamaz hale gelmiştir. Değirmenin bitişiğinde bulunan iki evinde oldukça zarar gördüğü bildirilmiştir. Bu yangının verdiği zararın 300 Lira kadar olduğu tahmin edilmektedir. Değirmen "Sitdobarâ" (sigorta) şirketi temin etmiştir⁴²⁷.

İzmir sigorta şirketinin geçen Kânunusani başlarından 12 Nisana kadar olan zararı 1.506 İngiliz lirasına ulaşmıştır. Geçen seneki süre zarfında zararları 10.454 lira olmuştur. 1895 senesindeki zararı ise 5.430 liradan ibaret idi⁴²⁸.

⁴²¹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁴²² İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

⁴²³ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

⁴²⁴ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

⁴²⁵ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 2-3, (16 Receb 1314/21.12.1896).

⁴²⁶ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁴²⁷ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁴²⁸ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 8, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

İstanbul'dan alınan bilgiye göre İzmir gaz tenvir (aydınlatma) şirketinin sorumluluk süresi padişahın emri ile 47 seneden 75 seneye çıkarılmıştır⁴²⁹.

1.5.5. Maliye ve İktisat ile İlgili Diğer Haber ve Yazılar

Bin üç yüz üç senesi maliyesinin takriri hesabıyla Ticaret ve bayındırlık (Ticaret ve Nafia Nezareti'nce tutulan defterdeki kayıtların tashihi için ticaret ve sanayi odaları reisine, azaların isimlerine dair bilgilerin gönderilmesi talebinde bulunduğu⁴³⁰.

1.6. BANKALAR

1.6.1. İzmir Ziraat Bankası

İzmir Ziraat Bank idaresince taşınması gerekli görülen Yemiş Çarşısı, Emanet-i Aşar İdaresinin bulunduğu Cezayir Hanında yeni yerine taşınmıştır⁴³¹.

İzmir Merkez Ziraat bankası Şube Memurunun istifası üzerine Manisa Şube Memuru Ahmet Talat tayin edilmiştir⁴³².

Manisa Ziraat Bankası şube memuruyken İzmir Ziraat Bankası müdürlüğüne tayin olan Ahmet Talat Efendi vazifesine başlamıştır⁴³³.

Ziraat Bankasının 1310 senesinde vuku bulan İzmir Vilayeti dâhilinde mevcut bulunan 44 bankanın sene sonunda genel sermayesi 4.100.840.091 kuruşa ulaştığı mevcut sandıklardan Ziraat'a 74.100.674 kuruş borç verilmiş olup geçen borçlardan 50.444.422 kuruş tahsil edildiği anlaşılmıştır⁴³⁴.

⁴²⁹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁴³⁰ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

⁴³¹ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 5, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁴³² İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁴³³ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁴³⁴ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 3, (16 Safer 1314/27.07.1896).

1.6.2. Midilli Bankası

Midilli Bankası Meclis-i Umumiye de takdim olunan Muvazene defterine göre 1895 senesinde ne kadar bakiyesi olduğu ve nerelerde kullanıldığı beyan edilmiştir⁴³⁵.

1.6.3. Bank-ı Osmanî (Osmanlı Bankası)

Midilli'den alınan bir habere göre İzmir Osmanlı Bankası Müdürü Mösyö Suziyani Midilli'ye bir şube açmak için orada bulunduğu haber verilmiştir⁴³⁶.

Osmanlı Bankasının mayıs ayı hesapları, nisan ayı hesaplarından 900.000 Osmanlı Lirası fazla vermiştir⁴³⁷.

Osmanlı Bankası Denizli şubesi lağvedilmiştir⁴³⁸.

1.7. AZINLIKLAR

1.7.1. Ermeniler

Tercüman-ı Hakikât gazetesi gözüyle Ermeni olayları:

Ermeni hadisesinde cemaat-i mezkûra (adı geçen cemaatin-Ermenilerin) ne düşündüğü anlaşılammıştır. Ermenilerden bazıları yurt dışına gitmektedirler. Bu Ermeniler için birkaç noktada zararlı olacaktır. İlk olarak burada edinmiş oldukları ticaretlerini gelişi güzel bozarak bilmedikleri bir yerde tekrar hayat kurmaları gerekecektir. O ülkenin ticaretine alışmak zorunda da kalacaklardır. İkincisi oralara gittiklerinde tekrar bir iş buluncaya kadar hali hazırda hakları harcamak olacaktır. 600 yıldır Osmanlı idaresinde rahat bir şekilde yaşamaları ve gittikten sonra pişmanlıkları hâsıl olacaktır. Bir diğeri ise adı geçen Ermenilerin neden böyle vatani terk ettikleridir. Buna sebep olacak nedir? Burada onlara zarar gelecek bir durum vaki midir? Hükümetimiz gece ve gündüz bütün vatandaşların rahatı için çalışmaktadır. Devletin diğeri Hıristiyan azınlıkları da vardır⁴³⁹.

⁴³⁵ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 7, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁴³⁶ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁴³⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁴³⁸ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 4, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁴³⁹ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 2, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

Padişah'ın sayesinde asayişin yerinde olduğu, bazı Ermeni göstericilerin yapmış oldukları hareketi memleket geneline yaymaya çalışmak istemeleri ve fakat bunda başarılı olamadıkları bildirilmiştir⁴⁴⁰.

Avrupa matbuatında (basınında) İtalyan, Fransız, Senpetesburg, Avusturya gazetelerinde son günlerde İstanbul'da meydana gelen olay (Ermeni göstericileri) ve hükümetin aldığı tedbirlerle alakalı çıkan haberler yer alır⁴⁴¹.

Ermeni (fesatçıların) ellerinde ve evlerinde bulan ve Tophane-i Âmire Zabıt Hanesine teslim edilen rovelver tabanca, tüfek, kama vs. silahların listesi gazetecilere verilmiştir⁴⁴². Bu listeden bir örnek;

15 Ağustos sene (1)312 Perşembe günü Bank-ı Osmaniye'den alınan Dinamit barutu 11.400 gram, kapsüllü humbara 48 adet, dinamit fişeği 25 adet vs. listede buna benzer Samatya Ermeni okulundan alınan silahların listesi, Samatya Polis merkezinden alınan silahların listesi yer almaktadır⁴⁴³.

Avrupa gazetelerinde (Ermeni olaylarıyla ilgili) Osmanlı Devleti hakkında yalan veya abartılı haberler çıkmaktadır. İzmir Gazetesi bu haberleri yalanlamaya çalışmıştır. "İzmir" doğruları yazmaya çalıştığını izah etmiştir. Avrupa basınında bu haberler iki türlü verilmektedir. Gazetenin Osmanlıdaki temsilcisinin yalan yanlış verdiği haberi yayınlamak veya maksatlı haber çıkartmaktır⁴⁴⁴.

Son zamanlarda özellikle Ermeni olayları ile ilgili yazılan yanlış, yalan ve taraflı yazılar mevcuttur. Komplocular, özellikle küçük şeyleri sanki çok büyük bir olaymış gibi yansıtmaktadırlar. Avrupa'nın bunların doğrusunu anlayacakları adamları vardır ama bu tür haberler birkaç günde olsa gündemde kalmaktadır⁴⁴⁵.

Bazı haberlerde vardır ki, bir kere yazılıp akılda kaldıktan sonra onu değiştirmesi, düzeltmesi çok zordur. Ermeni olayları da aynı bunun gibidir. Ermeniler bu memlekette 600 yıldan fazladır yaşamaktadırlar. Ehli İslam olarak onlara asla zarar verilmemektedir. Özellikle İslam terbiyesinde saldırdı bulunmadıktan sonra ehli İslam olmayana zarar verilmez. Asker üzerine silah çekmek, haneleri (evleri) ateşe vermek,

⁴⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 2, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁴⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 3, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁴⁴² İzmir Gazetesi, S. 18, s. 2, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁴⁴³ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 2, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁴⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 2, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁴⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 2, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

askerlere karşılık vermek için dağlara çıkmak dünyanın neresinde olursa olsun cezası verilir. Bu kişiler Kanun önüne çıkartılır⁴⁴⁶. Tercüman-ı Hakikat

Ermeni olayları sonucu zarar görmüş Müslümanlara dağıtılmak üzere Londra'da oturan mühtedilerden (İslamiyet girmiş olan) “Stanli Ekdirli” tarafından gönderilen 200 adet İngiliz Lirasının ulaştığı duyulmuştur. Bu paranın ihtiyaç sahiplerine dağıtıldığı⁴⁴⁷.

Ermenilerden Avrupa'ya veya diğer yerlere kaçanların geri dönmeleri için tanınan 15 günlük uzatma padişahın emriyle 70'e çıkarılmıştır⁴⁴⁸.

Genel aftan çıkarılmış 10 Ermeni, Kilisede bulunan Murahhas Efendinin huzurunda, uygunsuz hallerde bir daha bulunmayacaklarına dair yemin etmişlerdir⁴⁴⁹.

Bazı Ermeni fesat çıkarıcılarının bazılarının Sivas'ta olay çıkartmak istedikleri haberi alındığı⁴⁵⁰.

1.7.2. Rumlar

Yunanistan Hariciye Nazırı 1.891 yedek askerin silâhına alınmasını emretmiştir⁴⁵¹.

Yunanistan sınırında Osmanlı topraklarına karşı bazı eşkıya tarafından saldırılar olduğu bunun asker tarafından bertaraf edildiği⁴⁵².

Heydra isimli Yunan zırhlısı kumandanı Planatya körfezine gitmek üzere Düvel-i Muazzama amirallerinden izin talep etmiş ise de amiraller bu talebe cevap vermemişlerdir⁴⁵³.

Yunan başvekili Yunanistan'da 30.000 Girit muhaciri olduğunu ve onların yardımını için gerekli sarfiyatın yapılacağını borçlularına beyan etmiştir⁴⁵⁴.

⁴⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 3, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁴⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 3, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁴⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 2, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁴⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 3, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁴⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁴⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 5, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁴⁵² İzmir Gazetesi, S. 10, s. 5, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁴⁵³ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁴⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

Yunan Kralı Yorgi, sınırlarda bir çatışmadan geri durulmasını emretmiştir⁴⁵⁵.

Almanya Devleti'nin Girit sularında bulunan "İmparator Argosta" isimli zırhlısı kömür almak için Şire'ye gitmiş ise de Yunan tüccarlarının vermediği⁴⁵⁶.

1.7.3. Yahudiler

Selanik'teki huzurun sağlanması için Selanik'te bulunan Yahudiler, Askeri yardım komisyonuna 12.500 kuruş göndermişlerdir. Yahudi-Musevi Cemaati daha önce gönderdiği tutarla beraber yardımının 57.500 kuruşa ulaştığı⁴⁵⁷.

Osmanlı askerleri yavaş yavaş kışlalara yerleştirilmişlerdir. Kışlanın almadığı askerler, camilere yerleştirilmişlerdir. Yahudi cemaati reisi, Osmanlı hükümetinin gerekli gördüğü takdirde Musevi mâbetlerine de asker konulabileceğini bildirmiştir⁴⁵⁸.

Rusya Yahudi muhacirlerinin iskânı için Odesa'daki komite şirketini kuran müteveffa Baron Hirş'in kadını Clara Hirş tarafından Arjantin ile diğer yerlerde bulunan kolonilere gönderilmesi için 150.000.000 Frank bağışlamıştır⁴⁵⁹.

İzmir'in Mezarlıkbaşı denilen bir mevkide cadde üzerinde birkaç Yahudi'nin açmış olduğu dükkânında rakı sattığı ve milletin oraya toplanıp geç vakte kadar oturdukları ve oradan geçenlere sarkıntılık yaptıkları adı geçen dükkânların hükümet tarafından kapatıldığı haberi⁴⁶⁰.

1.8. EĞİTİM

1.8.1. Medreselerin Islahı

Bin seneyi aşkın bir zamandır medreseler mevcudiyetini korumaktadır. Geçen zamanlarda gelişmelere göre eksik bazı yönleri olduğu aşikârdır. Eski tedrisat

⁴⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁴⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁴⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁴⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 2, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁴⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 8, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁴⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 3, (9 Receb 1314/14.12.1896).

(eğitimini) korumasıyla beraber yeni okutulan derslerden ulûm-ı riyaziye (matematik), kitabet (yazı) ve Türk edebiyatı okutulması gerekmektedir⁴⁶¹.

Edebiyatta Türkçe “Mizanü'l-belağâ” (belagat terazisi-(kitap ismi)) okutulmalı ya da talim edebiyat, Fars dilinden Farsça gramer ile Gülistan okutulmalıdır. Birinci olarak medreselerimizdeki eğitimin ıslah edilmesi için bu yol tutulmalıdır⁴⁶².

Okullarda gösterilmekte olan dersler; Mantık, Şerh-İ Akaid, Buhari Şerif, Beydavi vb. gibi derslere geniş yer verilmiş⁴⁶³.

1.8.2. Eğitimle İlgili Diğer Haberler

Maarif Nezareti'nin emri üzerine İzmir'de, İdadi Mektebinin dersleri için sınav yapılacağı istihbarat haberleri. Pazar günü İzmir Yetimhane Mektebinin “Osmanlı Dili” imtihanı yapılmıştır. Bu imtihanda Fransız'dan Türkçe ye çeviriler yer alır. Başarılı olanların okul müdürü ve muallimlerine tebriklerde bulunulduğuna dair⁴⁶⁴.

Seydi köyde bulunan Rum mektebinde geçen hafta Rumca ve Türkçe imtihanlar yapılmıştır. İmtihanda Nahiye Müdürü Mehmet Efendi diğer meclis azaları da hazır bulunmuşlardır. Öğrencilerin Türkçedeki maharetleri takdirle karşılanmıştır⁴⁶⁵.

Seydiköy'de bulunan “Kaleupanarle Undiyano” isimli Müdirenin gözetiminde olan Rum İnas Mektebi'nde imtihanın yapıldığı hakkında bu okula övgüler ve devamında böyle okulların çoğalması temennisi⁴⁶⁶.

İzmir'de bulunan Teshiliye Mektebi İbtidaisi öğrencilerinin imtihanları geçen hafta yapılmış. İmtihanda temsilci sıfatıyla hazır bulunan birinin verdiği bilgiye göre gelecek nesillerin iyi yetişmesi için imtihanların güzel geçtiği ve padişaha dua edildiği bildirilmiştir⁴⁶⁷.

⁴⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 4, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

⁴⁶² İzmir Gazetesi, S. 17, s. 5, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

⁴⁶³ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 7, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁴⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 8, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁴⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁴⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 5, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁴⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

İzmir Maarif Müdüriyetinden:

Hidmet gazetesinin 22 Haziran 1312 tarihli ve 961 numaralı nüshasında İzmir Mektebii İdadisi imtihanlarının büyük bir olasılıkla kanaat getirilecek şekilde yapıldığı ve mezkûr idarenin görevlilerinin olduğu, bu sınav sorularının kim tarafından hazırlandığı hakkında⁴⁶⁸.

İzmir Öğretmen Okulunda genel sınav yapılmıştır. Okulunu bitiren 7 öğrenci diploma almaya hak kazanmışlardır. Bu öğrenciler Şevval'in dördüne kadar nüfus tezkereleri (kâğıtları) ile beraber İzmir Maarif Müdürlüğüne gelmeleri gerektiği⁴⁶⁹.

İzmir'in eşrafından Maarif Meclisi azalarından Tokadizâde Şekip Bey Efendi İstanbul'a gitmiştir⁴⁷⁰.

Bergama'da inşa olunan Mekteb-i İbtidaî açılış icrası için Kaza Maarif komisyonu azalarından Bergama Rüştüye mektebi başöğretmeni Halil Efendi ve diğer memurlar ile açılışın yapıldığı⁴⁷¹.

Vilayetimiz Maarif Müdürü olan İsmail Nâili Bey okulların teftişi için Maarif Nezareti Celile'sinden (Milli Eğitim Bakanlığı) izin alarak Menteşe (Aydın)'a gitmiştir⁴⁷².

Muğla muhabirliğinden bildirildiğine göre, Haziran başından beri Muğla Mekteb-i İdadisi 'nde imtihanlar yapılmaktadır. Her sınıftan öğrenciler aldıkları derslerden güzelce imtihan olmuşlardır.

Maarif müdürü İsmail Naili Bey Muğla, Milas, Kuşadası ve Denizli'ye eğitim işlerini kontrol için gitmiştir⁴⁷³.

İzmir Maarif Müdürlüğüne, 300 kuruş maaşı olan kırk ağaç kazası Rum ve Ermeni mektebinin Lisan-ı Osmani makamlığına talip olanların mezkûr müdürlüğe başvurmaları duyurulur⁴⁷⁴.

⁴⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁴⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁴⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁴⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁴⁷² İzmir Gazetesi, S. 7, s. 5, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁴⁷³ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 5, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁴⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 7, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

İzmir İdadi Mektebine ücretsiz alınacak öğrencilerin isim listesi⁴⁷⁵.

Kuşadası'nda Mekteb-i idadi yapılacağı bildirilir. Bunun yanında o bölgede bulunan kır çocuklarının bu mektepten istifade edeceği bildirilmiştir⁴⁷⁶.

Rum İspetalyesi mahallesinde oturan Anastoş Zervoş ile Karatan'de sakin Nesim Danile'ye kendi adlarına okul açmaları için ruhsatname (izin) verilmiştir⁴⁷⁷.

Denizli'de Tavaslızâde Ali Ağa'nın inşa ettirdiği kız Mekteb-i İbtidai'sinin resmi açılışının yapıldığı⁴⁷⁸.

Geçen nüshalarda yazdığımız şehrimizin ileri gelenlerinden Pirinççi Hacı Süleyman Efendi'nin yenileyerek ve genişleterek yaptırdığı caminin alt katına ilaveten bir de Mekteb-i İbtidaiyye yaptırmış padişahımızın tahta çıkış yıldönümü olan geçen pazartesi günü resmi açılışı yapılmıştır⁴⁷⁹.

İnas Mekteb-i İbtidaisi geçen Perşembe günü açılmıştır⁴⁸⁰.

Rum İnas mektebinde bir çocuğun okula fişek getirmesi ve patlaması sonucu çocuklardan bazıları yaralanmıştır. Polisin gerekli araştırmayı yaptığı⁴⁸¹.

Ermeni Mektebi talebesinin konuşması, Musevi (Yahudi) Mektebi talebesinin konuşması. Musevi Eytemhânesi (yetimhanesi) şakirdânının konuşması⁴⁸².

Şehrimizde bulunan Mekteb-i Sanayi' Nefise okulundaki öğrencilerin yapmış oldukları kumaş ve ahşap ürünler düzenlenecek piyango karşılığı satılacaktır⁴⁸³.

Hamidiye Mekteb-i sanayi' resmi ödül dağıtımı icra edilmiştir⁴⁸⁴. (Ödül dağıtımı programı yapılan konuşmalar hakkında bilgi verilmiştir.)

⁴⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 5, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁴⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 3, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁴⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 4, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁴⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 6, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁴⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 3, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁴⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 2, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

⁴⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁴⁸² İzmir Gazetesi, S. 14, s. 6-7, (22 Rebiü'l-evvel 1314/31.08.1896).

⁴⁸³ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 3-4, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁴⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 3, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

İzmir Mekteb-i Mülkiye İdadisi öğrencilerinin 20 gündür süren imtihanları bir hafta sonra biteceği⁴⁸⁵.

İzmir Mekteb-i İdadi Mülki Mektebi'nin tamiri için keşif bedeli olarak 4.987 kuruş Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verildiği⁴⁸⁶.

Denizli Mekteb-i İdadisinde gösterişli diploma töreni olduğu belirtilmiştir⁴⁸⁷.

Söke kazasında bulunan Mekteb-İ Rüşdi Muallimi 70 yaşını aştığından gereği gibi öğrencilerle ilgilenemediği ve bundan dolayı bazı ailelerin çocuklarını okula göndermedikleri haber alınmıştır⁴⁸⁸.

Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) Maarif Nazırı Zühtü Paşa, Mabeyn-i Hümayun Kâtibi (padişah özel kalemi) Cevat Beyefendi ve diğer üst düzey devlet adamlarının katılımıyla 28. yıldönümü münasebetiyle düzenlenen ödül töreni resmi açılışına katılmışlardır. Bu münasebetle padişaha dua edilmiştir⁴⁸⁹.

Mekteb-i Mülkiye ve Mekteb-i Hukuk mezunlarından Mahmut Refik Bey hukuk ve kanun maddelerini içeren "Hukuk hükümleri" adlı aylık bülten çıkartılması için dilekçe verildiği duyumu alınmıştır⁴⁹⁰.

Eğitimle ilgili İstanbul Muhabirimizden;

Mekteb-i Hukuku Şâhâne'de okutulmakta olan Mecelle, ağırlıklı olarak Fıkıhın muamelat kısmını içermekteydi. Mecelleye şimdi de toplum için lazım olan nikâh bahsi de konularak yeni eğitim döneminde bu konu da okutulacaktır⁴⁹¹.

Darü'l-fünun hakkında yazı;

Darü'l-fünun'da⁴⁹² Beyazıt Camii şerifi gibi birkaç kürsü ilmi kaynak vardır. O ilim halkaları herkese açıktır. Hemen sahaflar çarşısından bir kitap temin edip Darü'l-

⁴⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁴⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 3, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁴⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 3-4, (23 Receb 1314/28.12.1896).

⁴⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 3, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

⁴⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁴⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁴⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

⁴⁹² Arapça dar (ev) ve Fünun (fenler) sözcüklerinden türetilmiş, "Üniversite" anlamında kullanılan bir sözcüktür.

fünun'a katılabilir. Darü'l-fünun, kurulduğu yer ise, Saray-ı hümayun civarında güzel tertip edilmiş hoş bir yere kurulmuştur⁴⁹³.

1.8.3. İzmir Mektebinde Öğretmen-Öğrenci Arasında Geçen Bilgi Alış Verişi

Kâğıt Hakkında Malumat (bilgi) Verir misiniz?

Muallim (Öğretmen): kâğıt insanın asli ihtiyaçlarından biridir. Yazılar ve matbaalar için en gerekli bir ihtiyaçtır. Kâğıdın asıl ham maddesi elyaf⁴⁹⁴.

Yazı icat olduktan sonra insanlar yazı yazmak ihtiyacını duymuşlardır. Mısırlılar ilk önce düz mermerlere yazmışlardır. Buraya yazmak hem masraflı hem de zordu. Daha sonra papirüs'ü keşfettiler ve onun üzerine yazmaya başladılar. Hatta bu papirüsü Romalılara satmaya başladılar. Mısırlılar papirüsü altı kısma ayırmışlardı. Romalılar eski Yunanlıların kitaplarını bu papirüs kâğıtlarının üzerine yazıyorlardı⁴⁹⁵.

Sonraları uzak doğuda Çinliler bambu ağaçlarının yapraklarından kâğıt yapımına başladılar. Bu son bulunan kâğıtlara hem yazması hem de muhafazası kolay oluyordu⁴⁹⁶.

Miladi 11. asırda Araplar kâğıt imalatının sırrını öğrendikten sonra İspanya'ya geçmişlerdir. Kâğıtta bambu ve dut ağaçları yerine pamuk tercih edildi. Avrupalılar bu kâğıtlara rağbet edince kâğıt imalatçıları bu tarza döndüler⁴⁹⁷.

Muallim: İspanya'da yapılan kâğıtlar hakkında konuşmaya devam edeceğim. Araplar kâğıt yapmaya devam ediyorlar. M. 10. asırda ketenden kâğıt yapmayı öğrendiler. Bu ise pamuktan yapılan kâğıtlara göre daha sağlamdı. Daha sonra bunlara kumaş parçalarını da dâhil ettiler⁴⁹⁸.

M. 10. asırda matbaaların açılması ile kâğıt imalatını da geliştirdi. Özellikle Avrupa'da Almanya ve Fransa bu üretimi hızlandıran iki ülke olmuştur⁴⁹⁹.

⁴⁹³ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 5, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁴⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 8, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁴⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 8, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁴⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 8, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁴⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 8, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁴⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 5, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

⁴⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 5, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

Şakird (Öğrenci): Kâğıt ile Kâğıt makinesinin tarihçesini öğrendim. İmalı (üretimi) hakkında biraz malumat (bilgi) isterim⁵⁰⁰.

Muallim: Kâğıt iki türlü elde edilir. Biri makine ile üretim diğeri ise elde üretimdir. Makine ile üretilenler günümüzde kullanılmaktadır ve her yerde üretimi vardır. İkinci elle üretilen kâğıtların ayrı bir güzelliği, letafeti vardır. Elle üretilen kâğıtlarında özel kullanım yerleri vardır. Günümüzde daha çok makine kâğıtları üretilmektedir⁵⁰¹. (kâğıt imalatının nasıl yapıldığına dair bilgi verilmektedir.)

Elektrik Hakkında Bilgi

Şakird: Öğretmenim elektrik hakkında bilgi verir misiniz?

Muallim: Elektrik son zamanlarda keşfedilmiş en dikkat çeken bir keşiftir, belki de birincisidir. Elektrik pek eski zamanlar da vardı fakat basit bir şekilde keşfedildi. MÖ 600 yıllarda Yunanlı Tale ve Yale isimindeki kişiler eserlerinde elektrik hakkında bilgi vermektedirler. Sonraki yıllarda elektriğin nakleden (aktaran) makinler keşfedilmiştir⁵⁰².

Elektrik ve Elektrik üretimi ve lamba hakkında öğretmen ve öğrenci karşılıklı soru cevap şeklinde yapılan ve diğer nüshalarda geçen konuşmalar⁵⁰³.

Elektrik ve Elektrik üretimi, elektrik üretiminde mıknatısın rolü (Mıknatıs Elektriği) hakkında öğretmen ve öğrenci karşılıklı soru cevap şeklinde yapılan ve diğer nüshalarda geçen konuşmalar⁵⁰⁴.

Telgraf, Usûl-u Muhabere; (Telgraf ve Haberleşme)

Elektrik ve Elektriğin en büyük tatbik yeri olan telgraflar ve telgrafın nasıl çalıştığı hakkında öğretmen ve öğrenci karşılıklı soru cevap şeklinde yapılan ve diğer nüshalardaki gibi geçen konuşmalar⁵⁰⁵.

⁵⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 7, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁵⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 7, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁵⁰² İzmir Gazetesi, S. 24, s. 8, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896); S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896); S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁵⁰³ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 8, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896); S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896); S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁵⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 8, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896); S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896); S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁵⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 7, (29 Şaban 1314/02.02.1897); S. 25, s. 7, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896); S. 26, s. 7,8, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896); S. 29, s. 8, (9 Receb 1314/14.12.1896). S. 34, s. 7, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

Telgraf konusu işlenmiş olup burada da iki iğneli telgrafın nasıl çalıştığı hakkında öğretmen ve öğrenci karşılıklı soru cevap şeklinde devam eden konuşmalar⁵⁰⁶.

Burada da deniz telgrafının nasıl gönderildiği hakkında öğretmen ve öğrenci karşılıklı soru cevap şeklinde devam eden konuşmalar⁵⁰⁷.

Elektriğin yalnız telgraf muhaberesinde mi kullanılır yoksa başka bir faydası var mıdır? Yoksa başka keşiflerde de kullanılacak mı? Öğretmen ve öğrenci karşılıklı soru cevap şeklinde devam eden konuşmalar⁵⁰⁸.

1.9. KÜLTÜR

1.9.1. Kitap ve Diğer Basılı Eserlerin Yayın ve Satışı

İkdam Matbaası Evliya Çelebi Seyahatnamesini ilk defa 5 nüsha olarak basmıştır⁵⁰⁹.

Trabzon eski valisi Ali Bey Efendi, Hindistan ve çevresine yapmış oldukları geziyi bir kitap halinde çıkartmışlardır⁵¹⁰.

İstanbul muhabirinden: "Yeni Mecmua" adında yeni bir mecmua (dergi) çıkartılması için izin alınacağı duyuruldu⁵¹¹.

⁵⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 7, (29 Şaban 1314/02.02.1897); S. 25, s. 7, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896); S. 26, s. 7,8. (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896); S. 29, s. 8, (9 Receb 1314/14.12.1896). S. 34, s. 7, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁵⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 7, (29 Şaban 1314/02.02.1897); S. 25, s. 7, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896); S. 26, s. 7,8. (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896); S. 29, s. 8, (9 Receb 1314/14.12.1896). S. 34, s. 7, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁵⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 7, (29 Şaban 1314/02.02.1897); S. 25, s. 7, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896); S. 26, s. 7,8. (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896); S. 29, s. 8, (9 Receb 1314/14.12.1896). S. 34, s. 7, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁵⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁵¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 2, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁵¹¹ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 2, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

İzmir'in bin üç yüz on dört Hicri yılına mahsus bir takım faydalı bilgileri içeren salnâme-i resmîyesinin⁵¹² bu hafta içerisinde basılacağı ve yayımlanacağı haber alınmıştır⁵¹³.

1.9.2. Kütüphaneler

Birkaç yıl evveline kadar Babîâli Caddesinde hiçbir İslam Kütüphanesi görülmezdi. Bu gün ise İslam Kütüphanesi, Türk kütüphanesi, Rauf kütüphanesi, Şems kütüphanesi gibi birçok kütüphane çoğalmaktadır⁵¹⁴.

Osmanlı Garantörü Mustafa Rauf Efendi İstanbul'da Bâbîâli Caddesinde bir kütüphane açmıştır⁵¹⁵.

İstanbul kütüphanelerinden bazıları;

Kütüphane-i Umumi; Dersaadet'in en büyük kütüphanesidir. 1200 senesinde müceddeden (yeniden) tesis edilerek açılmıştır. Beyazıt meydanında kargir olarak Arap tarzında inşa edilmiştir⁵¹⁶.

İçerisinde sütunların etrafına kitaplar, duvarlara haritalar konmuştur. İki tarafa konulmuş sobalar soğuk havalarda yakılarak okuyucular üşütülmemektedir. Burada bulunan Kütüb-ü İslamiye yani Türkçe, Arapça ve Farsa kitapların sayısı on sene evvel ki fihriste göre 8(?)54 yabancı kitap sayısı 5.410 ciltten ibarettir. Hediye edilen ve yeni alınan kitapları da sayarsak bu sayı 30.000'i geçer⁵¹⁷.

Fatih Kütüphanesi;

Bu kütüphane Fatih Camiine sonradan eklenen yeredir. 1151'de Sultan I. Mahmut zamanında açıldığı anlaşılıyor. Burada bulunan kitapların sayısı 6.000'i geçer

---

⁵¹² Farsça "sal" yıl ve nâme kökünden türer. Bir senelik hadiselerin anlatıldığı yıllıklardır. Memleket teşkilatını göstermesinin yanında siyasi, sosyal olayları göstermek amacıyla hazırlanan eserdir. Ebubekir Sıddık Yücel, *Salname-i Vilayet-i Sivas: 1300-1302, 1304, 1306, 1308, 1321*, Buruciye Yay., Sivas 2008, s. 10.

⁵¹³ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 3-4, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁵¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 3, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

⁵¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 3, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁵¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 4, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁵¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 4, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

ise de bunun dörtte biri bir birinin aynı kitaplardır. Bunlardan 3.000'i Arapça, Farsça ve Türkçe kitaplardır⁵¹⁸.

Beyazıt Kütüphanesi;

Bu kütüphane Beyazıt Camii içindedir. 1171 senesinde kurulmuştur. 3.500 aşkın ciltli kitap vardır. Bunlardan 500'ü tarih kitabıdır. Ahmet Cevdet Paşa tarafından ayrıca 182 cilt kitap vakfedilmiştir⁵¹⁹.

Nur-u Osmaniye Kütüphanesi;

Nur-u Osmaniye Camii civarında bulunan kütüphanedir.1169 tarihinde III. Osman tarafından kurulmuştur. 722'si edebiyat ait olmak üzere 5.011 cilt kitap vardır⁵²⁰.

1.9.3. Süreli Yayın ve Haber Yazıları

1.9.3.1. Gazeteler

“Gazetelere bir nazar” Burada matbuattan bahsedilecektir. Matbuatın Maarife hizmet etmesinin yanında, insanın birinci elden haberidir. Evvelki asırlarda matbuat mevcut olsaydı bugün kitap okuma arzı daha çok olurdu. Bu sebepten okuma-yazma oranı matbuatın hayatımıza geç girmesiyle orantılı olarak verebiliriz. Bu sebeple okuma-yazma oranı çok az olduğundan her şey yazılabiliyordu. Bunların en önemlisi yalan haberlerdi. Çünkü o yalan haberi bir kişi okur diğerleri dinlerdi. Bu da halk üzerinde büyük etki yapardı. Buna sebep Matbuatın Osmanlı devletine geç girmesinin olumsuz etkilerinden biridir. Evvelde matbuat olsaydı bu sıkıntılara düşülmeyeceği, halkın refah seviyesinin artıp olaylara hâkim olabileceğini vurgulanıyor⁵²¹.

1.9.3.2. Gazete ve Gazetecilik İle İlgili Çeşitli Haberler

Sabah gazetesi bu günden itibaren tatil kılınmıştır⁵²². 25 Rebiü'l-evvel sene 1314 ve 22 Ağustos sene 1312.

⁵¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 4, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁵¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 4, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁵²⁰ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 4, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁵²¹ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 2, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

⁵²² İzmir Gazetesi, S. 15, s. 3, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

4 aydır yayınına ara veren Sabah gazetesi tekrar yayınına başlamıştır⁵²³.

İzmir şehrinde ilk matbaayı kuran Anestuvan Damyonun adlı kişinin 80 yaşlarında vefat ettiği⁵²⁴.

Matbaacılar Nizamnamesinde şayet bir matbaacı hapis olursa matbaaları kapatılır ve matbaacılar defterinden kaydı terkin olur. (kaydı silinir) Bundan dolayı Sümbüllü Hanında Sahak Nikogosyan'ın matbaası kapatılarak kaydı terkin olduğu haber alınmıştır⁵²⁵.

“Kamer” adıyla yeni bir gazete çıkartılması ile ilgili Dâhiliye Nezareti’ne bir dilekçe verilmiştir⁵²⁶.

İstanbul’da Çiftçi adında Türkçe, Arapça ve Rumca bir gazete çıkartıldı⁵²⁷.

İkdam gazetesi sahibi “Kamus-u Ulûm” adlı yeni bir lügat (sözlük) basmış ve neşretmiştir⁵²⁸.

Kosova Vilayeti tercümanı İstanbul’da Slav adında Bulgarca gazete çıkartmak için dilekçe vermiştir⁵²⁹.

Rumca harflerle Marifet adında Yorgo Yorgiyadi Efendi tarafından bir gazete çıkartmak için dilekçe verildiği⁵³⁰.

İzmir? Mahallesinde oturanlardan Oskarmarniç, Aleksandır Deveruti, Nikolaki Markopo adında kişilere matbaa açmaları için gerekli olan izinlerin verildiği⁵³¹.

Gazete olarak Arkadaşlarımız; Akdem refikamız ve Sabah refikamızdır⁵³².

İzmir’de Rumca günlük ve siyasi bir gazete çıkartmak için Yunan tebasından Kasti Anastasi Efendi tarafından dilekçe ile müracaat etmiştir⁵³³.

⁵²³ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 3, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁵²⁴ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 2-3, (16 Receb 1314/21.12.1896).

⁵²⁵ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 3, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁵²⁶ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁵²⁷ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁵²⁸ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁵²⁹ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

⁵³⁰ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

⁵³¹ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 4, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁵³² İzmir Gazetesi, S. 2, s. 3, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁵³³ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 4, (16 Safer 1314/27.07.1896).

Daha önceki nüshalarda bahsedilen Yahudi lisanıyla basılan “Meşret” gazetesi yayımına başlaması haberlerine yer verilmiştir⁵³⁴.

Türkçe ve Arapça Siyasi Ve Musavver (resimli), günlük malumat gazeteleri:

Musavver ve Malumat gazetesi sahibi Tahir Bey Efendi’ye Malumat ismiyle Türkçe ve Arapça günlük neşr edilmek üzere siyasi bir gazete neşri için resmi ve hususi izin ihsan buyrulmuştur⁵³⁵.

İstanbul’da “Bizanis” adıyla bir gazete çıkarılmıştır⁵³⁶.

“Terakki gazetesi” hizmet matbaasında basılıyordu. Birkaç aydan beri bu matbaada basılmayacağı bildirilmiştir. Yeni bir matbaa ile anlaşılana kadar birkaç hafta çıkarılamayacaktır⁵³⁷.

Arkadaşımız Necati Efendi tarafından bir tarafı Türkçe diğeri Rumca olan risale cumartesi günü halk ile buluşacağı ilan olunur⁵³⁸.

Edebi ve Fenni Haftalık Gazete;

Asar-ı Kitaphane tarafından Yaşmakçızade’nin başyazarlığında, 3 seneden beri muntazam surette neşredilmekte bulunan bu derginin 3. senesinde 52. Numarasında son bulmuştur⁵³⁹.

1.9.3.3. İzmir ve Diğer Gazetelerin Misyonunu Değerlendirme

“İzmir” gazetesi kendi okurları için manen ve madden faydası olmayacak şeyleri yazmayacağını bildirir. İzmir Gazetesinin Millete, Devlete ve Vatan’a hizmet etmek için kurulduğu gazetenin sunuşunda vurgulanır.

Bazı gazeteler içerik olarak milletimizin ahlakını bozacak romanlar vb. şeyler yazdı. Üzülerek ifade ediliyor ki “Servet-i Fünûn” gazetesinde bu aralar görmekte olduğumuz “Araba sevdası, Mâi ve Siyah” namındaki (adındaki) romanlar güya milli olmak üzere yazılmıştır. Orda tasvir olan ahlak, tarz-ı hayat bütün Türk ve Osmanlı

⁵³⁴ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 3 (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁵³⁵ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 8, (15 Zilhicce 1314/2.0.1897).

⁵³⁶ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 3, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁵³⁷ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁵³⁸ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 3, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁵³⁹ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 8, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

hayatına ve İslamiyemize mugayir (aykırı) olan şeyler pek çoktur. Gazetelerde bazı ilmi konular da yer almaktadır ama bunları okumak bazen zoru ve ağır gelebilir. Kimileri de gazeteler kitap değildir diyeceklerdir. Gazeteler hem kitaptır hem de risaledir⁵⁴⁰.

1.10. HABERLEŞME

Posta Pulu Mebahisi

Elli elli beş seneden beri postanelerden gönderilen mektupların üzerine gönderi ücreti mukabili yapıştırılmaktadır. Yirmi otuz seneden beri⁵⁴¹ bu pulların koleksiyonu yapılmakta ve günden güne bu revaç görmektedir.

Posta Pullarının Kısımları

Posta pulları esasen üç kısma ayrılır. Birinci kısım normal ücret mukabili olan pullar, ikincisi karşı taraf ödemeli gönderilerde yapıştırılan pullar, üçüncüsü ise postanelerde gazete ve kitap gibi gönderilen için yapıştırılan posta pullarıdır. Gerçi değişik pulların imali mümkünse de yukarıda saydığımız pullar ağırlıklı olarak basılmaktadır.

Osmanlı Devleti Posta Pulları

Devlet-i Aliyye'de 1228 tarihinde ilk posta pulu basılmıştır. Posta-i âmire şimdiye kadar 10, 20, 40, 50 paralık, 2, 5 ve 25 kuruşluk pullar 4 şekil üzere renk ve şekilleri 16 defa değiştirilmiş pullar basılmıştır.

Postanelerde kullanılan pullar 10, 20, 40 para 2 ve 5 kuruşluk pullardır. Matbuata mahsus olarak üzerlerinde matbu işareti vardır⁵⁴².

Posta ve Telgraf Bakanlığı yeniden basılacak posta pulları resimleri için bir yarışma açmıştır⁵⁴³.

Posta gönderileri Nisan ayından itibaren sahiller için mekanik gönderiler kırk paradan yirmi paraya, evrak-ı matbua otuz gramı on paradan beş paraya indirildiği

⁵⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 7, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁵⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 6, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁵⁴² İzmir Gazetesi, S. 10, s. 7, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁵⁴³ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 4, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

önceden bildirilmişti. Posta pullarının şekil ve renkleri değiştiği cihette şimdilik beş paralık pul tabına hacet görülmemiştir⁵⁴⁴.

Sahil Osmanlı postahaneleri aralarında bahran (deniz) yoluyla naklolacak mektup ücretlerinde indirim gitmiştir. Nisan ayı başlarından itibaren kırık paradan 20 paraya, bil-cümle dâhili postahanelere ait olup sıklığı 30 gramı aşmayan evrakı matbua ve gazete ve ticaret numuneleri ücretlerinden 10 paradan 5 paraya indirilmiştir⁵⁴⁵.

Şehrimiz (İzmir) Posta ve Telgraf idaresi geçen 1896 miladi senenin başından şimdiye kadar 110.000 çıkı (torba) içinde 2.650.000.000 kuruşluk gönderi ve alım yapmıştır⁵⁴⁶.

Adliye Nezaretinden (Adalet Bakanlığı) bağlı mahkemeler vs. aşağıda belirtilen miktardaki pullar yapıştırılacaktır. Bunlar 10 para 20, 50, 100 ve 500 kuruşluk olmak üzere 10 paralık turuncu renkte 1 kuruşluk siyah, 5 kuruşluk açık mavi, 20 kuruşluk mor renkte, 50 kuruşluk sarı, 100 kuruşluk yeşil, 500 kuruşluk la'l renktedir.

Damga pulu yapıştırılması gerekli evrak zikredilmiştir.

- Cemaat-i muhtelif izinnameleri 10 kuruş
- Teminat senedi 10 kuruş
- Tercüme-i hal (Özgeçmiş) varakaları 3 kuruş
- Gazetelerin abonesinden 20 para
- Muhtar ilmühaberi 1 kuruş⁵⁴⁷

1.11. ULAŞIM

1.11.1. Anadolu ve Rumeli'de İnşa Edilen Şimendifer Hatları

İstanbul'dan gelen haberlere göre Antalya iskelesinden Eğirdir kasabasına bir Şimendifer hattı yapımına muvaffak olunmuştur⁵⁴⁸.

⁵⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 5, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁵⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁵⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 3, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁵⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 8, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁵⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

Aydın Demiryolu Şirketi dahi Denizli şube kolunu Tavas'a kadar temdid etme (uzatma işlemi) niyetindedir⁵⁴⁹.

Mudanya-Bursa Şimendifer Şirketi, Anadolu'yu sahil sınırıyla birleştirme arzusundadır. Hudut şehri ise Bozüyük olacaktır⁵⁵⁰.

Rumeli'de Selanik-Sofya hudutlarının birleştirilmesi düşünülmekte olup hükümet tarafınca izin verilmesi⁵⁵¹.

Eskişehir-Konya arası yapılan tren yolu bitirilip ilk tren Konya'ya ulaşmıştır. Bu tren temmuz ayında da yolcu taşımaya başlayacaktır⁵⁵².

Tersâne-i Âmire'de inşasına devam eden Abdulkadir Zırhlı Kruvazörü hümayununun inşası için gerekli olan çelik ve diğer eşyalarının nakli için Aynalıkavak'taki fabrikalardan Camii altı mevkiine kadar demiryolu döşendiği haber alınmıştır⁵⁵³.

İzmir Rum Metropolitliği'nin Valiliğe verdiği tezkire sureti;

Alınan gizli bir belgede, Kasaba Demiryolu istasyonunda çalışan Serkes ve Arten adlarından iki memurun zorla Mecidi'ye aldıkları ve bazı eşyaları sattıkları haberi gelmiştir. Demiryolu idaresinin bunlara meydan vermeyeceği⁵⁵⁴.

İzmir kasaba temdidi ve demir yolunun İzmir Basmahane mevki ile şehir içi arasında, Menemen-Manisa kasabası arası olan nakliyatı mütahhitliği için ihale olacaktır. Münakasa'ya (ihaleye) dâhil olmak arzusunda olan kişiler efrenci (M.) 1 Temmuz sene 1897 tarihinde icraya konulacak olan nakliyatın şartlarına dair malumat almak üzere efrenci (M.) 1 Mayıs sene 1897 tarihinden 10 Mayıs sene 1897 tarihine kadar demir yolu müdürlüğüne müracaat edebileceklerdir⁵⁵⁵.

⁵⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁵⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁵⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁵⁵² İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁵⁵³ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 7, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 3, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁵⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 8, (8 Zilhicce 1314/2.0.1897).

Altın, gümüş, emanet-i nakdiye, zî-kayyim (kıymetli) eşya nakliyatı için Ticaret ve Nafia Nezareti'nin yeni tarifeleri için müdüriyete müracaat etmeleri rica olunur⁵⁵⁶.

Kasaba Demiryolu Kumpanyası (şirketi) tarafından düşük bir ücretle Cuma ve Pazar günleri vatandaşların Manisa ve Soma'ya gitmeleri için trenlerin hizmete sunulduğu haberleri yer alır⁵⁵⁷.

İzmir Kasaba Demiryolu Şirketinin mart ayı son on günlük geliri 276.133 kuruş 75 santim altın akçeye ulaşmıştır. Sene-i efrenciye (M.) başından bu güne kadar olan varidatın toplamı 2.765.312 kuruş 57 santime ulaşmıştır⁵⁵⁸.

Moskova'da Ekler gazetesinin bildirdiğine göre Çin'e ve Rusya'ya doğru uzatılacak Şimendifer hattı ile ilgili hükümetin müzakeresi ve hattın yapımı⁵⁵⁹.

1.11.2. Demiryolu Şirketinin Kazancı

İzmir-Kasaba Demiryolu Şirketinin yıllık kânunusani'nin son on gününe kadar olan varidatı 415.190 kuruş 50 santim altın akçeye baliğ olmuştur. Müddet-i mezkûr zarfında hâsılat 10.181.189 kuruş 25 santim altın akçeden ibaret.

İzmir-Kasaba Demiryolu Şirketinin içinde bulunduğumuz (M.) takvimin onundan yirmisine kadar olan on günde (gelir) 2.090.593 kuruş 57 santim altın akçeye ulaşmıştır.

Efrenci Kânunusani başından Şubat onuna kadar kazancı, sene başından bugüne kadar olan hasılatın toplamı 104.890.234 kuruş 45 santime ulaştığı⁵⁶⁰.

İzmir-Kasaba Demiryolu şirketi 1897 senesi martında meydana gelen son on günlük geliri 264.973 kuruş ve 75 santim altın akçeye ulaşmıştır.

Miladi takvim başından bu güne kadar meydana gelen yetmiş günlük varidatı mecmuu (toplamı) 2.2606.492 kuruş 42 santimden ibarettir⁵⁶¹.

⁵⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 6, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

⁵⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 6, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁵⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 4,5. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁵⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 6, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

⁵⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

1.12. OSMANLI DEVLETİNİN ASKERİ DURUMU VE YAPTIĞI SAVAŞ İLE İLGİLİ HABERLER

1.12.1. Osmanlı Ordusu ile Yunan Ordusunun Karşılaştırılması

Belçikalı askeri yazarların ve kaymakam “Banri” tarafından Osmanlı Ordusu ile Yunan ordusu hakkında yapmış olduğu araştırmada ve yazdığı yazıda diyor ki:

İki tarafın bir birlerine karşı çıkaracakları askeri kuvvette bir nisbetsizlik (orantısızlık) mevcuttur. Osmanlı devletinin haiz olduğu asker Avrupa askerleri arasında belli bir mevkiye sahiptir⁵⁶².

Orduy-u hümayun; 7 Nizamiye, 12 redif ve 7 mustahfız kol ordu ile intizam ve mükemmeliyete sahiptir. Nizamiye kolorduları 19’dur. Altı alay süvari, sahra (çöl) ve cebel (dağ) olmak üzere 15 batarya topçudan ibarettir. Hareket ordusu 475 tabur piyade, 300 bölük süvari, Hamidiye süvari alayları bunun dâhilinde 1.500 adet top vardır. Harekât icabı halinde hareketlenecek kuvveti toplam 700.000 neferden ibarettir⁵⁶³.

Yukarıda verilen 700.000 rakamı Rumeli’nde kullanılır. Böyle bir kuvvet karşısında Yunanistan’ın pek az bir kuvvet çıkaracağı açıktır⁵⁶⁴.

Yunan ordusu; sadece 3’er tabur 1 alay ile 8 taburdan mürekkep, 28 tabur piyade, 12 bölük süvari, 230 kıta toptan mürekkep, 30 batarya sahra topçusundan ibarettir. Cem ’an 50.000 kişiden ibarettir. Muhtemel bir harp halinde Yunanistan en fazla 100.000 kişilik bir ordu çıkartabilir. Bunlardan ancak 70.000 kişisi düzenli, tertip görmüş askerdir. İhtiyaç ve ihtiyat halinde 80.000 kişilik bir ordu daha çıkartabilir ki bunların ne subayı ne de kişileri talim görmüşlerdir⁵⁶⁵.

Osmanlı Devleti ile Yunan ordusunun sınırda bulunan ordularının mevkiine de baktığımızda bir savaşın çıkması durumunda hangi tarafın galip geleceği belli olmuştur. Yunanistan’ın dostları bu durumu çok iyi bildikleri için Yunanistan’ın yaptığı hatayı tamir için ellerinden geleni yaptıkları⁵⁶⁶.

⁵⁶² İzmir Gazetesi, S. 44, s. 7, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁶³ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 7, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 8, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 8, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 8, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

1.12.2. 1877 Sonrası Askeriye ve Osmanlı Kara Askerlerinin Listesi

Osmanlı Ordusunun 1877 muharebesinden beri göstermiş olduğu ilerleme açıktır. Osmanlı askerinin dağılımı Almanya sisteminde olup piyade silahlanması her ne kadar büsbütün tamamlanmamışsa da hali hazırda iyi durumdadır. Silah talimleri gayet yerindedir. Geçen yıllara kıyasla kat be kat üstün durumdadır. (Alman) General Fon Derguval Türk subaylarının ilerlemesinden dolayı pek memnundur. Osmanlı askerleri dünyanın en iyi askerleri sınıfındadır. Şu an Osmanlı ordusu yedi ordu üzerine tesis olunmuştur. Girit, Trablus ve Arabistan'da üç fırka vardır. Hali hazırda Girit'teki Osmanlı askerinin miktarını tahmin etmek güçtür. Fakat sekiz tabur piyade, dört batarya top tahmin edilebilir. Ordu harp sırasında dört sınıf askeri harbe sokabilir bunlar; redif, müstahfiz ve ihtiyattan ibarettir. Her birinden en az kuvvetli 60.000 kişilik ordu teşekkül edebilir⁵⁶⁷.

Viyana'da çıkan Korspotedas Politik gazetesi'nde sınır boylarında toplanan tahşid (yığma) edilmiş olan Osmanlı kara kuvvetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bilgileri verilen kişilerin isim listesi yer alır⁵⁶⁸.

1.12.3. Osmanlı ve Yunan Askerleri Kuvvetleri

1.12.3.1. Osmanlı Devletinin Kara ve Deniz Kuvveti

Hali hazırda 286 tabur piyade, 197 bölük süvari ve 1.404 adet top teşkil eden 200.000 kişilik bir ordu besler.

Senevî (yıllık) kura çeken kişiler 60.000'dir. 4'ü muvazzaf ve 2'si ihtiyata mahsus olan 6 senelik kura nefer 350.000'e ulaşmaktadır.

Bu ordu 500.000 martini 220.000 mavzer ve 250.000 diğer sistemlerde tüfeğe maliktir. Topçuları ise sahra grup toplarıdır⁵⁶⁹.

Hazırlanmış ve teslim alınmış olan Süfün-ü Hümayun (gemiler) hamil (taşıdıkları) buldukları toplara dair malumat;

⁵⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 8, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 8, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁵⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 3, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

Top Esami (İsimleri)

Adet Süfün-ü Hümayun

27	Mesudiye
28	Hamidiye
28	Aziziye
28	Osmaniye
19	Âsâr-ı Tevfik
12	Feth-i Bülend
12	Avn-i İlah
12	Mukaddime-i Hayr
12	Mu'in-i Zafer
11	Âsâr-ı Şevket
11	Necm-i Şevket

On santimetre ve üzeri büyük çapta olan topların adedi:

Adet Süfün-ü Hümayun

15	Mesudiye
14	Hamidiye
10	Aziziye
10	Osmaniye
7	Âsâr-ı Tevfik
4	Feth-i Bülend
4	Mukaddime-i Hayr
4	Avn-i İlah
4	Mu'in-i Zafer
5	Âsâr-ı Şevket
5	Necm-i Şevket

Bu toplardan başka Hamidiye'de 2, Aziziye ve Osmaniye'de 2'şer, Âsâr-ı Tevfik, Avn-i ilah ve Mu'in-i Zafer'de 1'er torpido kovanı mevcuttur. Bugün mezkûr donanmaların Bahr-i Sefidde⁵⁷⁰ seyr ü sefer (devriye) etmekte oldukları⁵⁷¹.

⁵⁷⁰ Kılıç, a.g.e., s.104.

⁵⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

1.12.3.2.Yunan Harp Kuvvetleri

Hali hazırda 23.000 adamdan ibaret olan Yunan ordusu'nda 38 tabur piyade, 12 bölük süvari 54 dağ muharebesine mahsus olmak üzere yüz yirmi top vardır. Yıllık tahminen 8.000.000 kişiye kura çektirir. Askeri hizmet 21 yaşından 50 yaşına kadar devam eder. Ešliha-i nâriyesi (ateşli silahları) toplamı 120.000 grav, elli bin şaspo olmak üzere 170 tüfek ve 75 kalibre 87 milimetrelik 140 adet grup topundan ibarettir. 1885-1886 tarihinde yani 1301 vakasında Yunanistan'ın tehzizatı askeriyesi'nin eksikliği meydana çıkar. Bu eksikliğin giderilecek şekilde olmadığı⁵⁷²

1.12.4. Yabancı Basından Gelen Haberler

“Noveye Fraye Perese” gazetesinin 22 Şubat tarihli nüshasında "Yunan hükümeti barış ihlaline kalkışmış ise de büyük devletler buna müsaade etmemiştir. Şayet Yunanistan Osmanlı Devleti'ne karşı bir savaş yaparsa herhangi bir yardım yapılmayacağı ve Yunanistan'ı kendi haline bırakacaklarını bildirmişlerdir⁵⁷³.

Kuvve-i Berriye'i Osmanî (Osmanlı Kara Kuvvetleri)'den altı firkanın Yunan sınırına seferber halinde hazır bulunmak için gönderdiği haberi alınmıştır⁵⁷⁴.

Avrupa gazetelerinden ve özellikle Viyana gazetelerinden birçoğu şimdiden Yunan sınırına muhabir göndermişlerdir⁵⁷⁵.

“Noveye Fraye Perese” gazetesinin İstanbul muhabiri gazetesine şu malumatı vermiştir: Osmanlının ordu sayısı ve askeri tehzizatları hakkında bilgi verildiği⁵⁷⁶.

Ramazan olduğu halde askeri tedarikler hızla alınmış ve Osmanlı devletinin askeri kuvvetleri herhangi bir zayıflık olmadığına dikkat çekilmiştir⁵⁷⁷.

Berlin askeri kaynakların verdiği bilgiye göre Osmanlı Devleti Yunan hududuna on misli asker toplamaya muvafık olacağını bildirmiştir. Yani Yunan 25.000

⁵⁷² İzmir Gazetesi, S. 42, s. 3, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁵⁷³ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 7, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 7, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

kişisine karşı Osmanlı 250.000 nefer askeri muntazaman hazırlayabilecek durumda olduğu⁵⁷⁸.

Hamiyet (Yardımlaşma)

Girit muhacirini için bir yardım komisyonu kurulduğundan bahsetmiştik. İzmir Gazetesi buna daha önce başlamıştır. Hatta yardım severlerden 70 lira kadar toplanmıştı. Sonra vilayetçe bir komisyon kuruldu ve bu yazarda İzmir Gazetesi sahibi o komisyonun içinde yer almaktadır. Yazarın ağzından: “Buna bir vatan, millet sevgisiyle başladık. Bu yardımlar esnasında çok enteresan olaylarda oldu. Komisyonu görüp te elini cebine atmayan yok gibiydi. Verdiği halde birkaç defa verenler dahi oldu. Yardım vermiş iken hemen komisyonun arkasından yetişip tekrar verenler dahi oldu”⁵⁷⁹.

İnsaniyet hamiyetle kaimdir.

Hamiyeti olmayan insan değildir.

İşte bu yardımlara katılmak hep o yüksek o mukaddes,

O mübarek hasletleri olan hamiyet sahiplerinin yapabileceği bir şeydir⁵⁸⁰.

1.12.5. Girit Muhacirlerine Yapılan Yardımlar

Girit muhacirini için padişahın izniyle İstanbul’da yardım komisyonu kurulacaktır. Bu bağlamda İzmir’de de Belediye Başkanı Eşref Paşa başkanlığında bir komisyon kurularak yardım toplanacaktır⁵⁸¹.

⁵⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 5, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁵⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 1, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 1, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁵⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

Tablo 1.4: Girit Muhaciri Yardımı İçin Seçilen Komisyon Üyeleri⁵⁸²

Hacı Eşref Paşa
Evkaf muhasebecisi Neş'et Efendi
Muavin Abdurrahman Efendi
Osmanzâde Hacı Hasan Bey
İzmir Gazete-i Sahibi Hakkı Efendi
Tokadizâde Şekib Bey
Yemişçizâde Sabri Bey
Dava vekillerinden Tevfik Nevzad Bey
Miralayzâde İbrahim Bey
Sadık Beyzâde Muammer Bey
Borsa Kâtibi Edhem Bey
Tüccardan Giridi Rasim Efendi
Tüccardan Bosnalı Hacı Mehmed Bey
İsmail Efendizâde Hilmi Efendi
Tüccardan Nişli Hacı Ali Ağa
Kantar Ağasızâde Ali Bey

Girit muhacirleri için daha önce gönderilen 5.000 çuval una ilaveten yine 5.000 çuval un gönderilmesi için padişahın iradesi çıkmıştır. Bu işle ilgili Maarif Nazırı Sırrı Bey Efendi'nin başkanlığında kurulacak bir komisyon ilgilenecektir. Yardımda bulunan vatandaşlardan bilinenlerin isimleri yazılmıştır. Bu isimlerden bazıları tabloda verilmiştir⁵⁸³.

Tablo 1.5: Girit Muhacirleri İçin Yardımda Bulunan Kişiler⁵⁸⁴

Kuruş:	Adı:
1000	Eşraftan Mısırlızâde Yusuf Fuad Bey
216	Eşraftan Tokadizâde Şekib Bey
216	İzmir Gazetesi Sahibi Hakkı Efendi
100	Tüccardan Tevfik Efendi
108	Ziraat Bankası Müfettişi Tevfik Efendi
40	Bayındırlık Kalem Adnan Bey
Kuruş:	Yardım Veren Hanımlar:
108	Kenan Beyin Hanımı
108	Tokadizâde Şekib Beyin Hanımı
108	İzmir Gazetesi Sahibi Hakkı Efendinin Hanımı.
3236	Yekûn (toplam)

⁵⁸² İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁵⁸³ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 1-2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁵⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 1-2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

Girit Yardımına Gazetelerin Hizmeti

Bu konuda İkdam ve Sabah gazetelerimizin hizmeti büyüktür. Giritli muhacir kardeşlerimizin durumları çok perişan bir durumdadır. Bir kimse bazı duyguları kalbinde taşımamalı, gerçeğe de döndürmelidir. Bunlardan "Hamiyet" duygusunu da fiiliyata dökmektir⁵⁸⁵.

Muhterem "İzmir" imiz yardımlaşmanın emri ve lüzumu görüp bir makalede belirtildiği gibi bu yardıma iştirak ederiz⁵⁸⁶.

---

⁵⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 3, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁵⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 3, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

Tablo 1.6: Girit İslam Halkına Yardımda Bulunan Hayırseverlerin İsimleri⁵⁸⁷

Kuruş:	
1000	Zât-ı Sami-i Cenabı Vilayetpenâhi (İzmir valiliği)
200	Defterdar Bey Efendi
200	Mektûbi-i Vilayet Hayri Bey Efendi
200	Eşref Paşa
500	Abdulkadir Paşa
250	Kantar Ağası Hacı Mehmet Efendi
100	Mevlevi Şeyhi Reşadetlû Nuri Efendi
100	Suyolcu Tüccardan Hacı Emin Efendi
100	Eşreften Osman-zâde Hacı Hasan Bey Efendi
220	Uşaki-zâde Muammer Bey Efendi
100	Edhem Efendi
50	Tevfik Beyin Harimi İffetlû Hanım
50	Muammer Beyin Harimi İffetlû Hanım
50	Hacı Hasan Beyin Harimi İffetlû Hanım
50	Hayvan Rüsümü Memuru Rifatlû İsmail Efendi
100	Hükümeti Seniyye Dava Vekili Faziletlû Ruhi Bey Efendi
108	Şamlı-zâde Rifatlû Emin Bey
108	Tüfekci Rifatlû Süleyman Tevfik Efendi
100	Karaburunlu Mekremetlû Hafız Hasan Efendi
40	Gümrük Ketebesinden Rifatlû Hakkı Efendi
108	Faziletlû Ruhi Bey Efendinin Harimi İffetlû Hanım Efendi
50	Aydın Demiryolu Komisyon Muavini Ali Bey
20	Reşadetlû Şeyh Efendi
50	Mağnisa Dava Vekilillerinden Tahsin Efendinin Harimi Hanım
60	Filibeli Muhacirinden Mehmed Emin Efendi
10	Muhacirinden İsmail Hoca
20	Gümrükte Hamal Osman Ağa
20	Eşref ve Ağnyadan Pirinççi Hacı Süleyman
10	Ruşçuklu Mustafa Efendi
10	Karataş Polisi Abdurrahman Efendi
10	Kalaycı Mehmed Çavuş
10	Niğbolu Muhacirlerinden Salim Ağa
5	Filibeli Arabacı Ömer
1	Ruşçuklu Mehmed Efendi
8011 Yekûn (Genel Toplam)	
3236 Evvelki nüshamızda ki yekûn Cem'an yekûn 11247.	

⁵⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 2, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

Tablo 1.7: Girit'ten Gelen Muhacirlere Yardımda Bulunan İzmirliiler⁵⁸⁸

<u>Kuruş:</u>	
220	Torbalı eşrafından Hasan Efendi
100	Kantar memuru Hafız Mehmed Efendi
100	Kereste tüccarından İbrahim Bey
40	Tüccardan Hacı Salim Efendi
40	Tüccardan Mehmed Efendi
5	Hacı Yunus Efendi Kâtibi Hasan Efendi
200	Tüccardan ve Komisyon azasından Rasim Efendi
20	Tüccardan Bursalı Mehmed Efendi
40	Boldan Tüccarından Emin Efendi
20	Tüccardan Dağıstanlı Mustafa Efendi
40	Havlucu Hafız Efendi
40	Hacı Kadir Ağa
10	Şeyler karyesinden Hafız Ahmed Efendi
100	Yemiş Tüccarından Mustafa Efendi
5	Tireli Lütfullah Efendi
20	Dave Vekili Ali Rıza Efendi
150	Kantar Ağası-zâde Mustafa Efendi
20	Evkaf başkâtibi sabık Hüseyin Efendi
20	Sıhiye müfettişi Ali Rıza Efendi
5	Helvacı Bekir Ağa
20	Lokantacı Mustafa Ağa
10	Aşçı İzzet Ağa
10	Salepçi Hancıbaşı Hafız Efendi
10	Berber Ferhad Efendi
10	Kebabçı Ahmed Ağa
40	İkinci defa Hancı Mustafa Ağa
5.130	Yekûn (Genel Toplam)
11.248	Evvelki nüshamızda ki yekûn
16.277	Cem'an yekûn

⁵⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 5, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

Tablo 1.8: Girit Halkına Yardıma İştirak Buyuran Hayırseverler⁵⁸⁹

Kurus:	Yardımda Bulunanlar:
1000	Bezzaz Hacı Ali
226	Bezzaz Hacı Kamil ve biraderi Hacı Hafız Efendiler
100	Tüfenk Tüccarından Seydi Efendi
120	Tüfenk Tüccarından Arnavud Süleyman Ağa
10	Sigara Kâğıtçı Hasan Efendi
10	Bosnalı Hacı Arif Efendi
20	Hamidiye şirketi başkâtibi Hasan Efendi
40	Kâğıt Tüccarından Hacı Şerif Ali Efendi
10	Bakkal Nişli Mehmed Efendi
600	Manifatura Tüccarından Hacı Şerif Ali Efendi
20	Helvacı Hafız Efendi
20	Şamlı Mahmud Efendi
1285	Karşıyaka ahalisi adına belediye resisi
100	Fes Tüccarından Seydi-zâde Emin Efendi
40	Ayazmend nahiyesi eşrafından Hasan Efendi
60	Reji kâtibi Edhem Efendi
20	Taşçı Ali Bey
5	Çizmeçi Hasan Efendi ikinci defa
20	Trabzonlu Tüccardan İzzet Efendi
110	Miralay-zâde Lütü Bey
10	Ruşuklu Tütüncü Hasan Efendi
100	Çilingiryân Efendi
100	Morokyan Efendi
250	Tüccardan Ovadisyan biraderleri
20	Tüccardan Agop Efendi
100	Hacı Hasan Bey
50	Harimi Hanım Efendi
5	Aşçı Hacı Mahmud Efendi
5	Kahveci Abbas Ağa
40	İmam Hancısı Hacı Osman Efendi
20	Şaban-zâde Hacı Ali Bey
20	Kayslerli Mustafa Ağa
10	Uncu Hüseyin Pehlivan
10	Belediye Tahsildarı Kamil
40	Taşçı Mahmud Usta
5	Palador Mustafa Ağa
10	Kömürcü Halil Ağa
5	Çizmeçi Edhem Efendi
5	Çizmeçi Hüseyin Efendi
10	Çizmeçi Rasil Usta
2.386	Yekûn
16.377	Evveli nüshamızdaki Yekûn
23.860	Cem'an Yekûn

⁵⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 7, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Girit Muhacirin-i İslamiye için İzmir'de toplanan yardım 35.359 kuruş İstanbul'a Komisyon-u Umumiye gönderildiği⁵⁹⁰.

1.12.6. Askeri Tesisler İçin Toplanan Paralar

Askeriye için yardımda bulunulmasının istendiği ve Müslüman, gayr-i müslim herkesin yardımda bulunduğuna dair⁵⁹¹.

Tesisat-ı askeri komisyonuna verilen tutarın miktarı Yekûn: 587.060 kuruştur⁵⁹².

Altı Anadolu vilayetlerine adliye müfettişi tayin olmuş, askerlere yardım için bir komisyon kurulmuştur⁵⁹³.

Askeriye'ye yardım için kurulan komisyona Yüzbaşı Ali Efendinin tayin olduğu⁵⁹⁴.

Şehrimizde tesisat-ı askeriye için toplanan yardım miktarı 2500 Liraya ulaşmıştır. Eşraftan Ragıp Paşa 2.000, Sadık Bey 2.500, Hacı İbrahim ve mahkeme azalarından Emin Bey'in ikişer bin kuruş yardım verdikleri haberi alınmıştır⁵⁹⁵.

Tesisat-ı askeriye için Salihli kazasından Şevki Bey 500, Müftü Hacı Hafız Efendi 600, İbrahim Azmi Efendi mahdumu (oğlu) Yusuf Efendi 2.160, Tavaslı-zâde Hacı Osman Efendi 1.020 yardım verdikleri haberi alınmıştır⁵⁹⁶.

Tesisat-ı askeriye yardımı için İzmir kazası yardım komisyonu bu güne kadar kaydedilen yardım miktarını 2.723 Liraya ulaşmıştır⁵⁹⁷.

Şehrimizin ileri gelenlerinden İshak Paşa tarafından askeri yardım komisyonuna yirmi adet Osmanlı Lirası verilmiştir⁵⁹⁸.

⁵⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 8, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁵⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896

⁵⁹² İzmir Gazetesi, S. 26, s. 3, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896

⁵⁹³ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 3, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁵⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 4, (9 Receb 1314/14.12.1896).

⁵⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 3 (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁵⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 8, (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁵⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 3, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁵⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 3, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

İzmir merkeze bağlı Nazif nahiyesi eşrafından ve Aşağı Kızılca Köyü'nden İszâde Hacı Ömer Ağa askeri yardım için 2.000 kuruş vermiştir⁵⁹⁹.

Memleketimiz (İzmir) gayretli ve yardımsever Tüccar Hacı Ali ve Nişli Hacı Ali Efendiler Askerler için 100 lira yardım vermişlerdir⁶⁰⁰.

İzmir Merkez'de şimdiye kadar askeri yardım miktarı 251.385 kuruşa ulaşmıştır⁶⁰¹.

Tesisat-ı askeriye yardımı için merkez vilayetçe toplanan 40.000 kuruş genel komisyona gönderilmiştir⁶⁰².

Tesisat-ı askeriye yardımı için 200.000 kuruş ve daha fazla yardımda bulunanlar için madalyalar Manisa, Aydın, Söke, Nazilli, Urla ve Köyceğiz'e yardım komisyonuna gönderilmiştir⁶⁰³.

Tesisat-ı askeriye 'ye yardım için posta ile merkez komisyonu âlisine 12.000 kuruş daha taktim olunup toplamı 72.000 kuruşa ulaşmıştır⁶⁰⁴.

Son aldığımız habere göre yapılan Askeri tesislerin yardımı, izmir'ce devam ettirilmekte olup, yardımda bulunan hayırseverler komisyona başvurmuşlardır. Aldığımız bilgilere göre İzmir merkezde toplanan yardım miktarı 313.500 kuruşa ulaşmıştır. Bezzaz (Manifaturacı) Hacı Ali Efendi askeriye için yardımı, 100 adet Osmanlı Lirası yatırmıştır. Bundan evvelde 100 lira vermişti⁶⁰⁵.

Bursa Vilayet'inden Askeri tesisler komisyonuna yardım için 3.545.698 kuruş gönderilmiştir⁶⁰⁶.

Gördes eşrafından Helvacı Ahmet Ağa ile Gördes Çekerler köyünden Mustafa Ağa Askeriye için toplanan yardım 20'şer lira vermişlerdir⁶⁰⁷.

⁵⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 3, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁶⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁶⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 3, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁶⁰² İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶⁰³ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 7, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

⁶⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 4, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 4-5, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

Gördes'te tesisat-ı askeri yardım için toplanan 40.000 kuruş komisyona gönderilmiştir. Askeriye için 200 elbise ve kundura Selanik'e gönderilmiştir⁶⁰⁸.

Söke eşrafından Hacı Ziya Bey Efendi Askeri tesislerin yardımı 2. defa olarak 300 adet Sim Mecidî vermiştir⁶⁰⁹.

Hindistan'dan Gelen Askeri Yardım;

Hint Müslümanları tarafından askeriye için kendi aralarında 22.500 Rubiye yardım toplandığı Hint gazetelerinde yayınlanmıştır.

İstanbul'da Askeri yardım toplanacağı Hint Müslümanları tarafından duyulur duyulmaz kendi matbuatlarında yayınlayarak yardım toplamışlardır⁶¹⁰.

1.12.7. Girit Hakkında Telgraflar

Hanya 11 Şubat–Girit'te bulunan fesatçılardan bir grup geçen gün Yunanistan'a davet edilmişlerdir. Bunları kimlerin davet ettiği bilinmemektedir. Bu belli başlı fesatçılar geri dönmüşlerdir. Sonra Atinalı bir Banker'in kâtabi de Girit'e gelmiştir. Fesatçılar ve bu banker arasında uzun görüşmeler olmuştur. Bu görüşmelerden sonra bazı Hıristiyan aileler eşyalarını ve hayvanlarını alarak dağlara gitmişlerdir⁶¹¹.

Berlin 17 Şubat–Siyasi mahfillerden verilen bilgiye göre Yunanistan aleyhine olacak tedbirlerin uluslararası alanda müzakereleri yapılmaktadır. Yunan limanlarının abluka edilmesi düşünülmektedir⁶¹².

Atina 18 Şubat–Hanya'dan alınan malumata göre şehirde asayiş sağlanmıştır. Hanya'dan (Atina'ya) kaçanlar geri dönebilecekleri bildirilmiştir⁶¹³.

Viyana 19 Şubat–Avusturya savaş gemilerinden bir zırhlı ve dört torpido gemisi Girit sularına hareket etmiştir⁶¹⁴.

⁶⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 6, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁶¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 3, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶¹¹ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 2, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁶¹² İzmir Gazetesi, S. 40, s. 3, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁶¹³ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 3, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁶¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 3, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

Londra 22 Şubat–Girit asâini (isyancıları) İngiltere, İtalya, Almanya, Rusya harp gemilerini topa tutmuştur⁶¹⁵.

Atina 22 Şubat–Dün alafranga saatle saat birde Hanya civarında tüfek atılmaya başlandı. Saat dörtte düvel-i muazzama isyancılar karargâhına top atmaya karar verdiler⁶¹⁶.

Berlin 7 Mart–Devletler tarafından Yunanistan aleyhine gerekli tedbirler alınmaz ise İmparator Kilyom tek başına hareket edeceğini bildirdi⁶¹⁷.

Atina 8 Mart–Yunan hükümeti devletlerin ortak tebliğlerine cevap vermiştir⁶¹⁸.

Atina 9 Mart–Ortak tebligat'a karşı Yunan hükümeti tarafından sert bir karşılık verilmiştir⁶¹⁹.

Paris 9 Mart–Osmanlı Devletinden Düvel-i muazzama 'ya bir nota gönderilerek Girit işleri hakkında bazı düşünceler söylenmiştir⁶²⁰.

Hanya 10 Mart–Düvel-i Muazzama donanmaları amiralleri tarafından Yunan konsolosu cebren (zorla) Girit'ten çıkartılmıştır. Zorla çıkartılan Yunan konsolosu gemiye bindirilmişdir⁶²¹.

Paris 11 Mart–Yunanlılar düşmanlıkta devam edecek olursa Düvel-i Muazzama karaya asker çıkararak asileri adadan çıkartacakları konusunda güçlerinin olduğunu belirtmişlerdir⁶²².

Atina 12 Mart–Yunan hükümeti devletler tarafından verilen kararı kabul etmiştir. "Kade ?" bulunan torpidolarını geri çekmiştir. Kamuoyu sükûnet bulmuştur⁶²³.

Hanya 12 Mart–“Akrotiri” denilen yerde eşkiyaların Müslüman ahaliye tasallut etmeleri üzerine şiddetli çarpışma olmuştur. Eşkiyalar gerek Fuat vapurundan ve gerekse diğer donanmalardan açılan ateş sonucu kaçmışlardır⁶²⁴.

⁶¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 3, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁶¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 3, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁶¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶²⁰ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶²¹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶²² İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶²³ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1-2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶²⁴ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

Roma 13 Mart–“Lokerdi Lorba” adlı İtalya harp gemisi tarafından eşkıya üzerine top ateşinde bulunmuştur⁶²⁵.

Viyana 13 Mart–Osmanlı hükümeti Fransa ve Almanya'dan seri ateşli toplar satın almıştır⁶²⁶.

Çanakkale muhafazası kumandanlığına Çatalca kumandanı Abdurrahman Paşa'nın tayin edildiği ve gerekli askeri tedbirlerin alındığı haber verilmiştir⁶²⁷.

Paris 14 Mart–Londra, Viyana ve Petesburg'tan alınan telgrafa göre Yunanistan'ı Avrupa'ya karşı ikna etme görüşmesinin son bulduğunu bildirmiştir. Devletler Girit'in asayişinin Yunanistan'a bırakılmasını kabul etmemişler ve adanın idaresinin Osmanlı Dev. İdaresi altında olmasının daha doğru olduğunu bildirmişlerdir. Girit'in tamamıyla abluka edilmesi için emir vermişlerdir⁶²⁸.

Paris 14 Mart–Devletlerin müzakereleri son bulmuştur. Avrupa'nın kararını Yunanistan'a kabul ettirmek için icap eden tedbirlerin hepsi karara bağlanmıştır⁶²⁹.

Bombay 14 Mart–Veba illetinin başlangıcından beri 10.373 kişiye bulaşmıştır. Bunlardan 8.079 kişisi ölmüştür. Bu hafta (bir hafta içinde) ölenlerin sayısı 484 kişiye ulaşmıştır⁶³⁰.

Atina 16 Mart–Artık (Girit) abluka beklenmektedir. Fransa Meclis-i Mebusanından beklenen ümitler boşa çıkmıştır⁶³¹.

1.12.8. Girit Ablukas

Askerlikte ve uluslararası ilişkilerde abluka tabiri muharip bir devlet tarafından düşmanın mahsur bırakılmasıdır. Limanların veya belli bir bölgenin muhasara altına alınarak teslim mecbur etmektir⁶³².

⁶²⁵ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶²⁶ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶²⁷ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶²⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶²⁹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶³⁰ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 1, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁶³¹ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶³² İzmir Gazetesi, S. 44, s. 4,5. (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

Avrupa'nın ittifak-ı diplomasisi on senedir devam etmektedir. Bu (ablukayı) Yunan hükümetine karşı on senedir uygulamaktadır. Bu gün bu ablukanın ne kadar mühim olduğu ortaya çıkmıştır⁶³³.

Viyana'dan 18, Paris'ten 19 Mart tarihli çekilen telgrafnamelere göre geçen Cuma günü Girit Ceziresi (adası) Devlet-i Aliyye-i Osmanî sefineleriyle (gemileriyle) yabancı devlet gemileri tarafından ablukaya alınmıştır.

Yunanistan gemileri ve askerleri Girit adasına hücum ettiler. Düvel-i Muazzama ve özellikle Almanya ile ittifak ettiklerine dair bilgiler yer alır⁶³⁴.

Yunan kuvvetleri dünyaya aykırı bir şekilde Osmanlı Devleti'nin bir parçası olan adaya asker çıkarttılar. Bundan dolayı da Osmanlı gemileriyle Düvel-i Muazzama (Büyük devletlerin) gemileri tarafından ablukaya alınmıştır⁶³⁵.

Ablukanın kapsamı ise, denizden yapılacağı sadece muhasara-i bahriyeden (deniz muhasarası- ablukası) ibarettir⁶³⁶.

Atina'dan "Deily Telgraf" adlı gazetenin verdiği malumatı göre 9 nefer Yunan gönüllü askerlerini taşıyan bir sandal Yatras Limanında silah ve tüfekleriyle batmış, bütün mürettebat boğulmuştur⁶³⁷.

1.12.9. Girit Ablukasından Sonra Gelen Telgraflar

Viyana 18 Mart- Abluka başladı. Yunan filosu Girit sularından uzaklaştırılmıştır.

Hanya 18 Mart–Girit Cezire'sinin (adasının) Padişahın hükümranlığı altında olduğunu ilan etmiştir. Bu beyanda herkesin silahlarını bırakması lazım geldiği (padişahın) sulh ve intizamı arzu ettikleri ve bunun aksi davrananların gerekli cevabı alacakları bildirilmiştir⁶³⁸.

⁶³³ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 4,5. (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶³⁴ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 4, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶³⁵ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 4, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶³⁶ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 4, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶³⁷ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 4, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶³⁸ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

Paris 19 Mart–Girit'te Düvel-i Muazzama amiralleri adanın umumi bir abluka altına alındığını tebliğ etmişlerdir. Yunan filosu, efrenci⁶³⁹ M./Mart'ın yirmisine kadar geri çekilmesi gerektiği yoksa oradan tart edilecektir⁶⁴⁰.

Londra 19 Mart–Düveli Muazzama tersanelerinde olağanüstü bir durum sürmektedir. İngiltere Devleti Malta adasında asker, mühimmat ve zırhlı toplamıştır⁶⁴¹.

Berlin 20 Mart–Pire limanının abluka altına alınmasının İngiltere Devleti tarafından onay gördüğü doğrulanmıştır⁶⁴².

Atina 20 Mart–Atina'da bulunan yabancı devletler kendi elçilerine Yunan hükümetine karşı ablukanın olacağını duyurmuştur⁶⁴³.

Paris 21 Mart–Fransa'dan Yunanistan'a silah ve harp malzemeleri ihracı hakkındaki yasak kesinlik kazanmıştır⁶⁴⁴.

Viyana 21 Mart–Girit abluhasından ne çıkacağı iki haftaya kadar anlaşılacaktır. Eğer ablukadan gerekli netice alınmaz ise, devletler gerekli tedbirleri bu sefer daha şiddetli alacağı⁶⁴⁵.

Kal'a-i Sultaniye 25 Mart–Donanmayı hümayunun yarısı İzmir'e diğer yarısı da Selanik'e hareket ettiler⁶⁴⁶.

1. Filonun Geçişi

İstanbul Muhbiri Mahsusamızdan aldığımız bilgide “Hâtîrât-ı Kıymetdar” Başlıklı yazı: Bu gün İstanbul gazetelerinin yazdığına göre: I. Filonun teşkil ettiği zırhlıları görmek için Cısr-i Cedid'e (Galata Köprüsü) geldim. Saat yedi buçuk idi. Köprü her zamankinden kalabalık idi. Deniz tarafında da kayıklar içlerinde insanlar olduğu halde durmuşlardı. Eminönü'nde, yemişte, Galata'da vb. yerlerde insanlar mağazaların, dükkânların üzerine çıkmış bakıyorlardı. Hatta Yeni Camii minarelerinde bile insanlar vardı. İlerde Unkapanı köprüsü üzerinde deniz askerleri vardı⁶⁴⁷.

⁶³⁹ Miladi takvim veya Gregoryen takvimi.

⁶⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁶⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 1, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴² İzmir Gazetesi, S. 43, s. 1, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴³ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 1, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 1, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 2, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 2, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 3-4, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

Saat bire on vardı Unkapanı köprüsü açıldı. Limana mensup birkaç istimbót, birkaç kayık gidip geliyordu. Zırhlılar uzaktan armalarıyla parlıyordu. Nihayet halkın ağzında Maşallah nidalarıyla büyük zırhlı “Mesudiye” çıktı. Üzerinde asâkir-i şâhâne ile Unkapanı köprüsünden geçerken "Padişahım çok yaşa" duası yükseldiği⁶⁴⁸.

Bundan sonra “Hamidiye” fırkateyn-i hümayunu geçti. Peşinden Osmaniye zırhlısı, Aziziye fırkateyn-i hümayunu, Necm-i Şevket birbirini takip ederek geçtiler⁶⁴⁹.

Donanmay-i Hümayunun Kal'a-i Sultaniyeye Vürüdü (Varması)

Donanmay-i Hümayunun birinci filosu Pazar günü akşamı buraya geldiği İstanbul gazeteleri yazmışlardı. I. Filonun kumandanı olan Mesudiye ve diğer gemiler gelerek pazar gecesi burada kalmışlardır. Çanakkale boğazında bulunan torpido istimbót kumandanı refakatinde boğazı geçmişlerdir⁶⁵⁰.

Girit'te (eşkıya) Yunanlıların saldırılarına karşı Fransa, İtalya askerleri Asakir-i Osmaniye ile birleşmiştir. (eşkıyaya karşılık veriyorlar)

Sınırdaki bulunan Yunan askeri kumandanına Asakir-i Osmaniye'ye karşı çekişmeye girmemeleri konusunda emir verilmiştir⁶⁵¹.

Hanya 24 Mart–Hanya şehri karma askerlere merkez olarak seçilmiş.

Londra 29 Mart–“İstandart” gazetesinin ifade ettiğine göre Osmanlı askerleri ile eşkıya arasında olan muharebe (savaş-çatışma) 48 saat sürmüştür. Fransa amirallerinden birinin araya girmesiyle muharebe son bulmuştur⁶⁵².

Hanya 31 Mart– Sami Paşanın kilitli mühimmatı harp ile karaya çıkmıştır. Müslüman ahalinin sevinci bir kat daha artmıştır⁶⁵³.

Berlin 31 Mart–Yunan hududunda Osmanlının işgal ettikleri mevki (konuşlanması) genel olarak tepelerdir. Yunan askerleri ise daha düz alanlarda yerleşmişlerdir. Osmanlı askerlerinin tuttuğu mevki harp sanatıyla çok önemli konumdadır⁶⁵⁴.

⁶⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 3-4. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 3-4. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 3-4. (26 Şevval 1314/30.03.1897).

⁶⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 2, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶⁵² İzmir Gazetesi, S. 45, s. 2, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁵³ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 3, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 4, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

Atina 1 Nisan–Mühimmat ve zahireyi Girit'e getirmekte olan üç kıta küçük Yunan yelkenli gemisi abluka hattını geçmek üzereyken İngiliz harp gemileri tarafından yakalanmışlardır⁶⁵⁵.

Paris 2 Nisan–Hanya'dan yazıldığına göre harp gemileri eşkıya üzerine ateş açmışlardır⁶⁵⁶.

Hanya 2 Nisan–Osmanlı askerlerinin eşkıya aleyhine yapmış olduğu karadan müdafaa İtalyan deniz ve kara askerlerinin dikkatini çekmiştir. Hatta bir İtalyan subayı “Böyle cesur, kahraman Osmanlı askerlerinin bir taburuyla, 10 Yunan taburunun üzerine hücum edecek olursa mutlaka Yunanlılar yenilirler”⁶⁵⁷ demiştir.

Paris 4 Nisan–Şark meselesiyle alakalı Fransa parlamentosu azasından bir sarı kitap dağıtılmıştır⁶⁵⁸.

Paris 5 Nisan–Şark meselesinden bahseden sarı kitap bu gün Meclis-i Mebusan ve Ayanda çoğaltılmıştır⁶⁵⁹.

Londra 5 Nisan–Gerek Lordlar Kamarası, gerek avam kamarası azaları Şark meselesinin anlatıldığı Mavi kitabı almışlardır⁶⁶⁰.

Roma 5 Nisan–Siyasi toplantı söylentilerine göre Pire limanı iki güne kadar abluka edilecektir⁶⁶¹.

Paris 6 Nisan–Yunanistan'ın abluhasının erteleneceğine dair⁶⁶².

Tırhal 10 Nisan–3.500 Şakı Osmanlı hududuna saldırmaları üzerine Osmanlı ve Yunan öncüleri çatışmışlardır⁶⁶³.

Paris 10 Nisan–Avrupa siyasi mahfilleri Yunanistan'ın hareketini şiddetle kötülemişlerdir⁶⁶⁴.

⁶⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 2, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 2, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 2, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 2, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶² İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶³ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 1, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 2, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Paris 11 Nisan–Yunanistan hükümetinin Teselya'da saldırılarda bulunulmasına meydan verdiği için gerekli yerlere tebliğat yollanması⁶⁶⁵.

İstanbul 18 Nisan–Huduttan alınan son alınan telgrafa göre askerlerin kurtuluşu Padişah (II. Abdülhamid) tarafından hezimete uğratarak ricat (geri çekilme) olmuştur⁶⁶⁶.

Yunan hükümetinde meydana gelen olaylar sebebiyle dış sınırlardan Atina'ya telgraf çekilmesi yasaklanmıştır⁶⁶⁷.

1.12.10 Girit ile İlgili Diğer Haberler

Hanya ve çevresinde bulunan Müslümanlara yapılan yardımlar Osmanlı'nın Şahane Askerleri eliyle yapılmaktadır⁶⁶⁸.

Girit ahâli-i İslam için Kıbrıs müftüsünün başkanlığında yardım komisyonu oluşturulmuştur. Yardım sonucu toplanan 481 Şilin (para) toplandığı anlaşılmıştır⁶⁶⁹.

Girit'te Yervulya isimli köy'e eşkıya tarafından saldırılar olmuş ve bu saldırılar sonucu halk kendini savunarak eşkıyalardan yetmiş ahâli-i İslam (Müslümanlar) tarafından yakalanmış ve saldırıların olmadığı bir zaman hükümet yetkililerine teslim edilmiştir⁶⁷⁰.

Yanya hududunda bulunan bir Yunan taburunun erzakının tükendiği ve askerlerin kuru peksimete talim ettikleri⁶⁷¹.

Atina'dan "Times" gazetesinin haberine göre Argolis adlı Yunan gemisi Girit'e 10.000 çuval un çıkartmıştır⁶⁷².

⁶⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 1, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 2, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

⁶⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 2, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

⁶⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁷² İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

“Frandatilat” gazetesinin San Petersburg muhabiri tarafından verilen bilgiye göre İngiltere hükümeti Atina körfezinin ablukasına muvafık olduklarını Rusya hükümetine bildirmişlerdir⁶⁷³.

1.12.11. Girit Hakkında Mütalaalar ve Ablukadaki Son Durum

Büyük devlet amirallerinden Girit’te neşr edilen beyannamenin suretidir;

Ekte imzaları bulunan Almanya, Avusturya ve Macaristan, Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya Düvel-i Muazzama ’sının Girit sularında bulunan deniz kuvvetleri kumandanları hükümetlerinden aldıkları talimata göre Girit Adası’nın Zât-ı Hazret-i Padişahî hukuk-u hükümrani dâhilinde olduğunu ada ahalisine beyan ve ilan edilir⁶⁷⁴.

İngiltere yazarlarından birinin mütalaaları;

Bazı çevreler İngiltere’nin Düvel-i Muazzama’nın takip ettiği siyasete aykırı olduğu gibi bir haberi yaymışlar. Bu yalan haberi dünyaya yaymak garip bir olaydır. Gerek abluka gerekse Yunanistan’a karşı yapılacak bir hareketin karşısında değil yanında durmaktadır⁶⁷⁵.

İtalyan Subay ile Mütalaa;

EşkİYaların durumunu anlattıktan sonra eşkıyanın her tarafa çok zarar verdiğini sonra bu eşkıyayı öldürmek İtalyan askerlerinin emeli demiştir. Burada övülecek ve takdir edilecek bir topluluk varsa onlarda ehl-i İslamdır (Müslümanlardır) hayatımda onlar kadar cesur ve âlicenap birilerini görmedim. Onları övmek için koca bir kitap yazılır demiştir. EşkİYalar ise işleri güçleri etrafı yakıp yıkmak, hırsızlar gibi geceleri baskınlar yapıp çevreye zarar vermektir diye açıklamada bulunmuştur⁶⁷⁶.

"Petesburski Lestok" gazetesinin Muhbiriyle Mülakat;

Rusya'nın merkez hükümeti "Petesburski Lestok" gazetesi tarafından hali hazır olan şeyleri aktarmak üzere bölgeye gönderilmiş olan muhabir Mösyö Vilademir Aleksandroviç Şof yol arkadaşı Kırmı Osman Celiloğlu ile sınıra gitmek üzere İzmir’e uğramış ve Fransız vapuru ile İstanbul’a hareket etmiştir. Muhabirle özel bir görüşme

⁶⁷³ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 4-5, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 44, s. 4-5, (03 Zilkade 1314/05.04.1897).

⁶⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 3,4. (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

yaptık. Yunan'ın maliyesinden bahsederek daha da devam ederse abluka, açlıktan Yunanların öleceğinden bahseder. Ayrıca Muhabir Yunanistan'da bulunduğu zaman pek büyük endişe içinde olduğundan bahseder⁶⁷⁷.

1.12.12. Osmanlı ve Eşkiya Arasında Çatışmanın Başlaması

Geçen Cuma günü saat 11.00'de 1.000'e yakın Yunanlı, Osmanlı sınırına saldırması üzerine Osmanlı askerleri tarafından ateş açılmıştır. Yunan askeri zayıf vererek geri çekilmiştir. Ethem Paşa ve Hakkı Paşa hızlı bir şekilde lazım gelen tedbirleri almışlardır⁶⁷⁸.

1.12.13. Girit Meselesi İle İlgili Resmi Bildiriler

Makamı vilayetten İzmir'de yayımlanan bütün gazetelere şu resmi tebligat gönderilmiştir:

Girit'te son olarak meydana gelen bazı olaylar Osmanlı Devletinde fazla abartılı olarak algılanmıştır. Devletçe gerekli tedbirler alınmaktadır. Neşriyat-ı gayr-i sahiha'ya (doğru olmayan neşriyata) aldanmaya mahal yoktur⁶⁷⁹. 3 Şubat sene (1)312

Yunanların saldırması sonucu çıkan resmi tebligat:

Yunanlıların Nisan'ın beşinci cumartesi gecesi tüm kuvvetleri Osmanlı sınırına tecavüz ederek muharebeye başladıkları ve harbin hala devam etmekte olduğu Alasonya Ordu-u Hümayun kumandanlığından alınan telgrafnâmelerde bildirilmiş ve Osmanlı Devleti sulh ve selamet için her türlü mesai-i icradan geri durmayacağını bildirmiştir⁶⁸⁰.

Yunanlıların Osmanlı Devleti sınırına saldırımları üzerine karşılık verildiği 5 Nisan sene (1)313 tarihiyle ilan edilmiştir. Bundan dolayı Osmanlı Devletinde bulunan Yunan uyruklu olanların memleketlerine iadesi devletin hukukuna girmiştir. İstanbul ve Vilayet-i Şâhâne'de (İzmir) Yunanlıların mukim oldukları yerlerde komisyonlar kurulmuştur. Yunan tüccar ve tebaasına 15 gün süre verilmiştir. Yunanistan'da bulunan Osmanlı Devleti tebaasına da o kadar süre tayin edilmiştir. Vatandaşların gecikmeleri

⁶⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 2, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁶⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 1, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

⁶⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 3, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

⁶⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 1, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

durumunda Atina'da bulunan Almanya elçisi himaye edecektir. Padişah ferman çıkartarak Dâhiliye Nezareti'ne bildirildiği ilanen duyurulur⁶⁸¹.

1.12.14. Osmanlıda Bulunan Yunanlıların İhracı ile İlgili Resmi Tebligatlar

Yunan vatandaşlarının Osmanlı Devletinden çıkarılmaları hakkındaki müddetin Bâirade-i Seniyye-i Cenâb-ı Pâdişahi bir hafta süre tanıdığı duyurulmuştur⁶⁸². 20 Nisan sene (1)313

Muharebe vesilesiyle Osmanlı Devletinde bulunan Yunan tüccar ve tebaasının 15 gün zarfında ülkeyi terk edeceklerine dair karar çıkmıştır. Bu kararın yerine getirilmesi için bir komisyon kurulmuştur. Meclis Vilayet (İzmir) azasından Ragıp Bey Efendi ile yabancı işler müdürü Ermenak, vergi müdürü Ferid ve Polis müdürü Nuri ve Nüfus Nazırı Yahya Efendilerden teşkil edilen komisyon vazifeyi yerine getirmeye başlamıştır⁶⁸³.

Yukarıda gösterildiği gibi tayin olunan 15 gün müddet zarfında memleketlerine iadeleri icap eden Yunanlılar, vilayetlerden çıkışlarında Yunanistan'a uğramakta bulunan posta vapurlarıyla Yunanlılar peyder pey iade kılınılmaktadırlar⁶⁸⁴.

Yunan vatandaşlarına; 15 gün zarfında Yunan Sefiri (büyükelçisi), konsolosları ve vatandaşları Osmanlı Devletinden çıkıp gitmeleri için geçen cumartesi günü Mösyö Mavru Kordani'ye tebliğ kılınılmıştır⁶⁸⁵.

Elçiliklerde yapılan toplantıda burada bulunan iş adamlarının yurt dışına çıkmalarından dolayı çok zarar göreceklere hükümete bildirilmiş fakat Osmanlı Devleti bu konudaki tavrının net olduğu bildirilmiştir⁶⁸⁶.

Mısır da Bulunan Yunanlıların Tahliyesi;

Osmanlı Devleti ile Yunan devleti arasında alakanın kesilmesi münasebetiyle Mısır'da bulunan Yunanlılarla alakanın kesilmesi için Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa Hazretleriyle Mısır fevkalade komiseri Gazi Ahmed Muhtar Paşa Hazretlerine tebliğ

⁶⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 1, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

⁶⁸² İzmir Gazetesi, S. 48, s. 1, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁶⁸³ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁶⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁶⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁶⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

edilmesi üzerine durum (Mısır'da bulunan) Yunan konsolosuna tebliğ edilmiştir. Osmanlı devletinin emirleri gereği Mısır'da bulunan Yunanlıların çıkmaları Yunan konsolosuna bildirilmiştir. Mısır'da bulunan Yunan vatandaşı 50.000 civarındadır⁶⁸⁷.

Osmanlı Devleti vatandaşlarından Yunanistan'a gidecek Rum kökenlilerin yasak olduğu halde giden olursa Osmanlı vatandaşlığından çıkartılacakları konusunda padişahın iradesi çıkmıştır. Osmanlı vatandaşı Sakızlı dört şahsın pasaportsuz Yunanistan'a kaçtıkları ve orada gönüllü askerlik yaptıkları anlaşılması üzerine vatandaşlık kanunu mucibince tabiiyetten düşürülmesine, şahısların emval ve gayr-i menkûleleri hakkında kanunun lazım gelen maddelerinin uygulanacağı ilan edilmiştir⁶⁸⁸.

Bahr-i Sefidin Boğça ve Bozca adalarıyla civarında ki adalar birtakım Yunan korsanlarının buraya gelerek bazı faaliyetlerde bulunacakları duyumu alınmıştır. Bundan dolayı Bahr-i sefid boğazı dışında bulunan Osmanlı donanması çağırılmış, deniz askerinin eşkiyayı yakalaması için ferman çıkarılmıştır⁶⁸⁹.

1.12.15. Yunanlıların Tecavüze Başlaması ve Hezimete Uğraması

Her tarafı binlerce gazanferân (aslan gibi) Osmaniye ile çevrili olan Osmanlı sınırının Alasonya tarafında uzun süre Osmanlıya ilan-ı harp etmek niyetiyle Yunanistan'ın iki aydan beri çalıştığı malumdur⁶⁹⁰.

Harb Bir Ateştir Yine Harb İle Söner;

Bir devlete, bir millete karşı harbe cesaret eden, devletin hududunu top tüfek atarak geçen bir hükümeti, askeriye o hududunu tecavüz ettiği devlet ve millete, hükümete hedef alıp ilan-ı harp etmiş olur. Düşmanı çıkarıp asayiş, evlad u iyali, namusu ve vatani kurtarıp düşmanı def etmek farz olur.

İslamiyet'in şanı ve şeref-i Kuran, şevket-i Osmaniye'ye taarruz eden düşmana karşı mücahit Osmanlılar ve askerleri Halife-i Rasûlü'l-Emin Zillullahi Fi'l-âlem, Gazi

⁶⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 8, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁶⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 1, (1314/10.05.1897).

⁶⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 2, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁶⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 4, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

Büyük Abdülhamid Hân-ı Sâni Efendimiz Hazretlerinin riyasetinde toplanıp hududumuza saldıran Yunanlıların kurşunlarına siper olmaktadır.

Osmanlı askerlerinin ve İslam mücahitlerinin imdadına yetişmek için elimizden ne gelirse yapmak gerekir⁶⁹¹.

Osmanlı Tarafından Yunanistan'a Tebliğ Olunan Nota Sûreti;

İstanbul'dan, yabancı devlet (elçilerine) tebliğ olunan notanın bir sûreti Tan gazetesinde manzur (görölmekle) olmakla ber-vechi âti (aşağıdaki gibi) tercüme edilmiştir⁶⁹².

Osmanlı devletinin açık hukukunu her zaman müdafaaya iktidar bulunduğu aşikâr iken yine izhar eylediği ihtiyat ve itidal ile barış taraftarı bulunduğunu bütün cihana ispat etmiştir⁶⁹³.

Yunanlıların taarruzlarına karşı Osmanlı devleti açık hukuk ve ülkesinin müdafaasını temin edecek her tedbirin alınması gerektiğini hudud kumandanına komutanlarına bildirmeye mecbur olmadığı⁶⁹⁴.

1.12.16. Şehirlerin Alındığına Dair Resmi Tebligatlar

Yenişehir'in Alınması, Alasonya Orduy-u Hümayun kumandanı Edhem Paşa tarafından Vilayet-i Celileye, Müşir-i Müşarün ileyh (Edhem Paşa) Hazretlerinin fi 12 Nisan sene (1)313 tarihli telgrafnamesi suretidir;

Neşet Paşa kumandasındaki Zafer kazanmış askerler düşmanı ürkütüp, Lesvaki tepesi cüzî bir müdafaadan sonra geri çekilmişlerdir. Orada da tutunamayan düşman Çayhisarı karşısının gerisine, bir kısmı da Yenişehir'e doğru firar etmişlerdir. Neşet Paşa fırkası cepheden Hamdi Paşa fırkasıyla Tornova'ya girmişlerdir⁶⁹⁵.

⁶⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 1, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁶⁹² İzmir Gazetesi, S. 48, s. 5, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁶⁹³ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 5, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁶⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 5, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁶⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 1, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

Müşir-i Müşarün ileyh (Edhem Paşa) Hazretlerinin fi 13 Nisan sene (1)313 tarihli telgrafnamesi suretidir; Yenişehir kasabasının şimdi süvari tarafından işgal edildiği maruzdur⁶⁹⁶. (arz edilmiştir)

Burada Yenişehir'in alınmasından dolayı manzum şiirler yazılmış, onlardan birkaç örnek;

Yenişehir yine aldık seni biz.
Bir ağızdan Tanrı'ya şükrederiz.
Bu bayrağı yücelere dikeriz.
Allah Allah deyû harbe gireriz.

Darbımıza dağlar taşlar dayanmaz.
Görmeyenler bu dehşete inanmaz.
Bizim ile öyle oyun oynanmaz.
Biz Allah'a her nefes hamd ederiz⁶⁹⁷.

Feth-i Yenişehir

Yukarıdaki başlık altında, Osmanlı Devletinin yapmış olduğu zaferleri öven şiirler yer alır⁶⁹⁸.

Tırnova'da Kazaklar(ın) Muzafferiyeti;

Nisanın üçüncü günü saat dört sıralarında Hakkı Paşa kumandası ile Kozköy'e gönderilen taburlar muharebeye başlamışlardır. Çetin çatışmalar sonunda Osmanlı askeri tarafından çoğunluk telef edilerek hezimete uğratılmış ve geri çekilmek zorunda kalmışlardır⁶⁹⁹.

⁶⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 1, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁶⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 2, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁶⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 5-6, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁶⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 1, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

Alasonya Ordu Kumandanı Müşir Edhem Paşa'dan;

Alasonya Allah'ın inayetiyle Tırnova'ya tamamıyla hâkim olan noktaları zabt etmiştir. Yunan ordusu ricat (geri çekilme) etmiştir. Esirler mühimmatlarıyla beraber alınmıştır⁷⁰⁰.

Meluna Muzafferiyeti;

Meluna muharebesinde iki hasım taraf birbirlerine karşı hazırlandıkları halde Edhem Paşa uzak bir mevkiden soğukkanlılıkla karşı tarafı seyretti. Saat sekizde Rıza Paşa top atışı emretmiştir. Akşam dokuza kadar devam eden muharebeden sonra bütün geçit Osmanlıların eline geçmiştir. Meluna muharebesinde Osmanlı toplarının parlaklığı tahakkuk etmiştir⁷⁰¹.

Yanya'nın alınması;

Yedisi Ayamora taraflarında geri kalanı Narda körfezinden gelip Preveze üzerine bombardıman ateşi açılmıştır. Bugünkü muharebede zayıtın olmadığı⁷⁰².

Tırhala kasabasının tutulduğu, Yanya taraflarında muzaffer oldukları dair telgraf alınmıştır.⁷⁰³

Dâhiliye Nezareti fi 4 Mayıs sene (1)313 tarihli telgrafname suretidir;

Yanya Valisi ve Kolordu kumandanı Ahmed Hıfzı Paşa tarafından alınan malumat düşmanın yenilmiş askerleri telef olmuştur⁷⁰⁴.

Dâhiliye Nezareti'ne Edirne Vilayetinden gönderilmiş Telgrafname Suretidir;

Praveşte'de zuhur eden Yunan eşkıyasını takip eden Osmanlı askeri ile bu gece gerçekleşen çarpışmada eşkıyadan 100 nefer öldürülmüştür. Bu bilgilerin İskeçe kaymakamlığından bildirildiği⁷⁰⁵.

⁷⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 4, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 2, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷⁰² İzmir Gazetesi, S. 47, s. 4, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷⁰³ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 6, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁷⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 2, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 4, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

Selenik Vilayet-i Celilesinden;

Praveşte civarından meydana gelen çarpışmada Selanik ve Siroz'dan Asâkir-i Şâhâne ve jandarma müfrezeleri sevk edilmiştir. Yetişen müfreze 50 kadar eşkıyayı öldürmüştür⁷⁰⁶.

Manastır Vilayetinden;

Alasonya'ya bir buçuk saat mesafede sınır üzerinde Milona ve Bernar tepelerinde yirmi dört saatten beri muharebe devam etmektedir. Top ve tüfek sesleri kesilmeden devam etmiştir⁷⁰⁷.

Fi 10 Nisan- Yenişehir kasabasının evvelki gün işgal olunduğu dünkü gün ilan olunduğu⁷⁰⁸.

Fi 20 Nisan- Allah'ın yardımı ile son defa meydana gelen muharebede dahi Asâkir-i Nusret'in mazhar oldukları muzaffetiyeti beyan eder⁷⁰⁹.

Çatalca'nın Fethi;

Ethem Paşa'dan gelen ve Dâhiliye Nezareti tarafından tebliğ kılınan Telgrafnameler; Çatalca kasabası kuzey tarafından tamamen çevrilerek, demiryolu tahrip edilerek, her yerden emniyet sağlanarak kasabaya girilmiştir⁷¹⁰..

Velesti'nin Fethi;

Edhem Paşa tarafından 25 Nisan (1)313 tarihli Dâhiliye Nezaretine; “Şimdi Velestine vardım. Düşmanın küllisi (çoğunluğu) Galos yönüne az bir kısmı Ermiye tarafına firar eyledikten sonra Velestin kasabası Asâkir-i Osmaniye tarafından zabt ve işgal edildi”⁷¹¹.

⁷⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 4, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 4, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 6, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁷⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 6, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁷¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 7, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁷¹¹ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 7, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

Galos'un Fethi;

Galos tahliye edilmiş, Yunanlılar hapishanedekileri bırakmış ve asayiş kalmamıştır. Şehre girecek Osmanlı askerlerinden konsolosluklar (İngiliz ve Fransız) emniyetini sağlamayı istemişlerdir⁷¹².

Dâhiliye Nezaretinden 28 Nisan sene (1)313 tarihli telgrafı;

Galos'a sevk edilen Osmanlı askerleri halk tarafından karşılanarak kemal-i intizam ve mehabetle şehre girip, şehir sakinleri adaleti yerine getireceğini bildiklerinden askeri güzel karşılamıştır. Yunan topları ve askerleri yabancı devlet gemilerine yüklenerek yerlerini Osmanlı askerlerine bırakmışlardır⁷¹³.

Konuyla İlgili Bazı Haberler

Redif askeri İsviçre ihtiyat (yedek) askerine benzemektedir. Osmanlıların ihdas ve temin ettikleri işbu usul sayesinde on gün zarfında düşman hududuna 250.000 kişilik bir kuvveti sevk etmişlerdir⁷¹⁴.

Ceride-i mezkûr (Matin gazetesi) Osmanlı askerlerinin aldıkları mevki ve konum ve başarılarından bahsetmektedir⁷¹⁵.

Nisanın ikinci Çarşamba günü Nara'dan hareket eden evvela birinci sınıf ikinci torpido istimbotu boğazdan çıktığı gibi, Mesudiye Fırkateyni'de baş ve son kısmında bahriye askerleri olduğu halde Hamidiye Marşı söyleyerek ilerlediler⁷¹⁶.

Aziziye Zırhlısı Fırkateyni, Osmaniye, Hamidiye, Necm-i şevket birkaç kıta torpido istimbotu da Kale-i Sultaniye ve Seddü'l-bahir Müslüman ve Hristiyan ahali sahile inerek Donanmay-ı Hümayunu seyretmişlerdir⁷¹⁷.

Rumeli şark hattına Asâkir-i Şâhânedan 15 tabur nizamiye askerinin Teselya hududuna sevk edilmesi Bulgaristan emirliği tarafından memnuniyetle karşılanmıştır⁷¹⁸.

⁷¹² İzmir Gazetesi, S. 49, s. 7, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁷¹³ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 7, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

Girit valiliğinden verilen bilgiye göre Girit Meclisinin 1898 senesi Martından itibaren toplanacağı bildirilmiştir⁷¹⁹.

Atina 30 Nisan- Yeni kabine bugün vakt-i zuhurda (öğlen vakti) kesin olarak aşağıda ki gibi teşkil edilmiştir.

Mösyö Ralli Vükela (Başbakan) ve Bahriye Nazırı (Denizcilik Bakanı)

Mösyö Teotakis Dâhiliye Nazırı

Miralay Çemados Harbiye Nazırı

Mösyö Eskolides Hariciye Nazırı

Mösyö Spemoplos Maliye Nazırı

Mösyö Otakisyan Maarif Nazırı

Mösyö Trabandakilos Adliye Nazırı

Heyet-i Vükelanın (Bakanlar Kurulunun) Resm-i tahlifi (resmi yemini) bugün icra olunduğu⁷²⁰.

Bu sayıda Girit'in nasıl alındığını değişik gazetelerden haberler bizlere sunulmuştur⁷²¹.

1.12.17. Girit Harbinin Mesuliyeti

Tan gazetesinden naklen İstanbul evrakı havadisinden okunmuştur;

Atina ve çevrelerinden alınan malumata göre Yunanlılar savaşın çıkma sebebinin Osmanlılar olduğunu beyan etmişlerdir. Osmanlı Devleti de mesuliyetin Yunanistan'a ait olduğunu iddia etmiştir⁷²².

İstanbul'dan alınan malumata göre; Yunanlılar, güya bir karakol subayı üzerine ilk ateş eden Osmanlı askerleri olduğunu iddia etmişlerdir. İşin aslının Yunanlılar tarafından meydana gelen bir taarruz neticesinde Osmanlı karakol subayının ihtar ederek ve dostane konuşmasından sonra müdafaa için meydana gelen bir mukabeleden

⁷¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 4, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁷²⁰ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 6, (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁷²¹ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 3-6, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁷²² İzmir Gazetesi, S. 47, s. 5, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

başka bir şey olmadığı beyan edilmiştir. Hatta alınan bir Yunan esirinin ifadesinden de böyle olduğu anlaşılmıştır⁷²³.

Londra 18 Nisan- "Times" gazetesi muhabirinin icra eylediği tahkikat neticesinde ilk hücumun Yunanlılar tarafından vuku bulduğunu tasdik etmiştir⁷²⁴.

Harp Durumu Ya da Medeniyet

(Medeniyetin eşiği olan Yunanlıların hiçte medeni olmadığı görüldü)

Muharebe başladığından beri gazetelerin yazdıkları siyasi icmal bu gün özetlenecek olursa zafer kazanmış askerler kahramanlığı ile Yunanlıların acziyeti ve güçsüzlüğü anlaşılmıştır⁷²⁵.

Girit'in içinde yaşayan yüz binlerce Müslümanın huzuruna, rahatına, canına, malına, ırz ve namusuna taarruz etmek, asker namıyla Yunan eşkıyasını, eşkıya namıyla Yunan askerini Girit'e gönderip de kızların, kadınların, masumların, bîgünahların (günahsızların) kanını dökmek medeniyet eşiğinde büyümüş olan Yunanlılar görüldü⁷²⁶.

Terâne-i Harb

Hemşeriler! Sağlık ile kalın siz
Gidiyoruz sevinç ile cenge biz
Türk oğluyuz harp etmeyi severiz
İnşallah muzaffer geliriz
Cengi hakkı, peygamberi anarız
Osmanlıyız vatan için yaşarız

Padişahım eyle bize sen ferman
Vatan için biz ölürüz hep kurban
Yaşa Gazi Sultan "Abdulhamid Hân"
Muîn olsun her işinde müsteân
Cengi hakkı, peygamberi anarız
Osmanlıyız vatan için yaşarız⁷²⁷.

İzmirli M. Kemal

⁷²³ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷²⁴ İzmir Gazetesi, S. 47, s. 7, (24 Zilkade 1314/26.04.1897).

⁷²⁵ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 1-2 (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁷²⁶ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 1-2 (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

⁷²⁷ İzmir Gazetesi, S. 49, s. 1-2 (8 Zilhicce 1314/10.05.1897).

Muzafferiyet-i Muntazıra (Beklenen Zafer)

Osmanlı'nın zafer kazanmış askerleri Allah'ın yardımını, Resullah'ın ruhaniyeti-varlığı, halifenin başarısı gibi üç kuvvetli maneviyatı bulunduktan sonra hangi vadiye girerse başarılı olduğu vurgulanmaktadır.

Girit meselesinde İzmir Gazetesi takip eden muvaffakiyetleri, doğru haberleri yazmıştır. İzmir okurlarına yakın bir zaferin vukunu beklemekte olduğumuzu haber veriyoruz. Şu birkaç gün içinde bu durum harbin neticesi olacağı⁷²⁸.

1.12.18. Ethem Paşaya ve Diğer Paşalar'a Rütbe Verilmesi

Alasonya Orduy-u Hümayun Kumandanı Müşir Edhem Paşa yapmış olduğu gayretlerinden dolayı İmtiyaz Nişanı verilmiştir.

Alasonya Orduy-u Hümayun Birinci Fırka Kumandanı Neşet.

Üçüncü Fırka Kumandanı Ferik Memduh,

Dördüncü Fırka Kumandanı Mirliya Haydar Paşa

Beşinci Fırka Kumandanı Ferik Hakkı

Altıncı Fırka Kumandanı Ferik Hamdi Paşa'ya murassa (işlemeli) Osmanlı Nişanı ihsan buyrulmuştur⁷²⁹.

Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında yapılan harpte alınan muzafferiyetlerin nişanesi olarak imal edilen madalyanın masrafları için Hazret-i Hilafetpenâhi'den (padişahın) yardım buyurulmuştur⁷³⁰.

⁷²⁸ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 1, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷²⁹ İzmir Gazetesi, S. 48, s. 6, (1 Zilhicce 1314/03.05.1897).

⁷³⁰ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 2, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

1.12.19. Dış Basının Girit Meselesine Bakışı

(Burada Girit olaylarında dış basının asılsız haberleri yer verilmiştir)

Yunanlılar tarafından Teselya tarafından ateş açılır açılmaz ve Asâkir-i Osmaniye tarafından işgal edilen yerler hakkında muharrirler (yazarlar) “Ahval-i Siyasiye” başlığı altında yazılar yazdılar⁷³¹.

İzmir (gazetesi) ise bu konuda karilerine (okurlarına) en seçkin, harbin tafsilatını yazmakla iktifa etti. Zira biliyordu ki barış harpten iyidir. Biz harp istemeyiz sulh isteriz. Harbi Yunanlılar istedi⁷³².

Okurlarımız dış basında özellikle “Natioanal” (gazetesi) olan yazıları, gelen telgrafları da okudu. Bazı dış basında olan yazıların altına İzmir (gazetesi) aslı yoktur diye not düştü⁷³³.

Bazı gazetelerin barışa arabuluculuk edilecek diye yazdıkları yazılar hep asılsız çıktı. Buna benzer yazıları hep garb (batı) basınının yazdığı⁷³⁴.

Bu hafta içinde ahval-i siyasiyeden habersiz olan gazeteler tarafından bir tazminat-ı harbiye (harp tazminatı) meselesi çıktı. Bu tazminat 3.000.000 liraymış bu miktarı Yunanlılar verecek harp son bulacakmış. Tazminat-ı harp büyük hesaplar gerektirmektedir. Milyon liralık talep olunacak tazminat ancak rubunu (çeyreğini) teşkil edebilir⁷³⁵.

Son sayıda ise “Tarihi Zafer” başlığı altında Yunanlıların mağlubiyetini anlatır. Osmanlı Devleti savaştan muzaffer olarak çıkmıştır. Önce Padişah II. Abdülhamid’e sonra Komutanlara ve Askerlere övülmüştür. Osmanlı vatandaşları da unutulmamıştır. Maddi ve manevi her çeşit yardımda bulunulduğuna değinilmiştir. Konu ile alakalı İstanbul haberleri, mahalli haberlere yer verilmiştir⁷³⁶.

⁷³¹ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 1, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷³² İzmir Gazetesi, S. 50, s. 1, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷³³ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 1, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷³⁴ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 2, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷³⁵ İzmir Gazetesi, S. 50, s. 2, (15 Zilhicce 1314/17.05.1897).

⁷³⁶ İzmir Gazetesi, S. 51. s. 1-8, (22 Zilhicce 1314/25.05.1897)

İKİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİK KONULARA DAİR HABER, YAZI VE MAKALELER

2.1. DEĞİŞİK KONULARA DAİR HABER, YAZI VE MAKALELER

2.1.1. Siyasi Konularla İlgili Yazı ve Makaleler

Resmi Mükâfat Dağıtımı

Dünyada insanlar ilim ve kemale (olgunluğu) sahip eden iki şey vardır. Bunlar ibret ve basirettir. Eskiden insanlar karşılıklı ilişkilerinde hilesiz, kandırma, cinayetler yok idi. Herkes Cenab-ı Allah'tan korkardı. Ama sonraları Avrupa başta olmak üzere bir ahlak bozukluğu ortaya çıktı. Cenab-ı Hakk'ın dini kimsenin hatırına gelmez oldu. Vaaz nasihat kimsenin kulağına girmez oldu. Okuma ve yazmaya meyil azaldı. Düşünemeyen insanlara bir mektep (okul) hissi hâsıl oldu. Bundan dolayı da tiyatrolar icat olundu. Mesela bir tiyatroya gittiğiniz zaman orada 3-4 saat oturduğunuz zaman bir ailenin otuz kırk yıllık hayatını görebilirsiniz.

Mutlaka tiyatronun da faydası vardır. Bizim orta oyunu gibi sırf eğlenmek için veya orda ki insanların kılık kıyafetlerine bakmak için gidilirse hiçbir istifade edilmemiş olur.

İnsan neyi seyrederse neye bakarsa onu yüzeysel görmemeli sebep ve hikmetlerine de bakmalı.

Ortaokul ödül dağıtımı yapıldı. Öğrencilerin aldıkları mükâfatlar görüldü⁷³⁷.

Osmanlının Gelibolu Boğazından İlk Geçişi

Eskiden "Dardanel" ismiyle bilinen Gelibolu Boğazı benzeri olan Marmara yani İstanbul Boğazıyla beraber dünyada birinci derecede askeri öneme sahiptir. Hicretin 754. Senesi şehri (ay) Saferü'l-hayrın 7. günü vukua gelen Feth-i Kostantiniyye (İstanbul'un fethi) üzerine Kurûn-u Vusta (ortaçağ) ile kapılarını Kurûn-ı Cedide (yeniçağa) açmıştır. Peygamber Efendimizin hadisinde fetih ve komutanın ne güzel komutan olacağı ve onun askerlerinin ne güzel asker olacağı müjdelenmiştir. 600 yıldan beri bize fetihleriyle bu toprakları veren atalarımızı daima şükranla yâd etmeliyiz.

Karesi Valisi olan şehzade Süleyman Paşa'ya Rumeli tarafına geçmesi ve boğazı zapt etmesi için Orhaniden (Orhan Gazi) talimat geldiğinde şehzade hemen

⁷³⁷ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 1-2, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

Karesi ileri gelen komutanlarını da alarak adı geçen yere gelmişler, karşıya geçmek için en münasip kale olan Yaranca kalesine gelmişler. Karşıya geçmek için gemi bulamadıklarından dolayı ağaçları kesip öküz derisinden tulumlar yaparak karşıya geçmişlerdir⁷³⁸.

Karşıda kendilerine bir Rum yardımcı olmuş ve kaleyi fethettikten sonra şehirden ayrılan veya kaçanları tekrar geri dönmeleri için davet etmişlerdir. Bu hisarın fethi hicretin yedi yüz elli dört senesinde vuku bulmuştur⁷³⁹. Ahmet Mithat

2.1.2. Sosyal Konularla İlgili Yazı ve Makaleler

Vazife

Makaleye özgü 1. vazife;

Dünyada en mutlu insanlar görevlerini yerine getiren insanlardır. Bahtsız insanlar ise vazifelerini yapmayan insanlardır⁷⁴⁰.

İnsan dediğimiz varlık annesinden doğarken bir takım vazifelerle beraber doğar. Bunlar mukaddes şeylerden başlar ve birbiri ardına ruh ve cisim daha da sonra 4,5. yaşlarında okulda dini zaruretleri öğrenir⁷⁴¹.

İnsanın 1.görevi: Kendini bilmektir. İnsanın her türlü vazifesi birer kanuna bağlıdır. Bu kanunlar 5 kısımdır⁷⁴².

- 1- İrk
- 2- Akıl
- 3- Kanun-ı Hukuk
- 4- Kanun-ı Ahlak
- 5- Bu dördününde üstünde Kur'an vardır.

⁷³⁸ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 4, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁷³⁹ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 5, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁷⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴² İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

Kanun-ı Irk: Bir ırka mensup olanların adetlerini, örflerini adaplarını kendileri oluştururlar. Bu kanunlara o ırktakiler uyarlar⁷⁴³.

Kanun-ı Akıl: Vazifeleri yerine getirip getirmeyenler bu kanunla ayırt edilir. Başta akıl sahibi olunmalıdır vazife yapmak için⁷⁴⁴.

Kanun-ı Hukuk: İnsanın sahip olduğu bütün hakları savunan, koruyan bir kanundur⁷⁴⁵.

Kanun-ı Ahlak: Ahlak kuralları bir topluluğun ya da bir ırka mensup olmayıp tüm insanlığın kuralıdır. İnsanlar hakikati bulmakta zorlanırlar. Bu kanun insanları ikileme düşmekten kurtarır ve doğruya sevk eder⁷⁴⁶.

Bir kavmin birleşmesi ise fikir ve adap ile olur. Kanun-u Ahlak'ın bir yere kadar işe yaramaktadır⁷⁴⁷.

Kendi kusurlarımıza gelirsek 3 kısımda insanın aksattığı bildirilir. Tarih her şeyi açığa çıkarır. 1400 senedir İslamiyet'in ne noktadan nereye geldiğini bahseder. Bugün ise Hz. padişah bu nimetlerden biridir. Bizde Allaha, Resulüne ve Halifeye itaate çalıştıkça güzel duygular yaşarız⁷⁴⁸.

Din halife ile ayakta durur. Kur'an İslam ile ayakta durur. Halifeye itaatten maksadımız yaratana itaattir. Bu üç itaate sahip olursak ticarete, sanatta vb. alanlarda Osmanlıyı ileriye götürür⁷⁴⁹.

Ahlaka Ait Eleştiriler

Devlet ve memleket için ne gibi faydalı iş varsa makalelerde yazılmıştır. Yazarlar Yazmadan önce düşünür. Sonra yazar. Bazı kusur ve hataları bulunsa bile amel-i seniye-i hazret-i penahi bünyesinde devletin saadeti için faydalı makaleler yazarlar⁷⁵⁰..

Fikirlerimizi 1. Yazımızda belli ettik. Makalelerimiz terkiyat (ileri) etmesine rağmen neden biz ileri gidemiyoruz? Eksiklerimiz neler? Neden yerimizde sayıyor,

⁷⁴³ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 2-3, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

⁷⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 1, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

ilerlemiyoruz. (Avrupalı tarzda eğitim alıyoruz. Onlar gibi fen derslerimiz mevcut. Bizdeki mekteplerde mükemmel, lakin biz neden terakki edemiyoruz?)

Terakki marifetle olur!

Terakki etmek daima ileri gitmekle olur. Bunu şöyle izah edelim. İnsan fikirle insandır. Fikir = İnsan, fikir sahibi olmak için ise okumak gerekir. Okumak içinde güzel bir ailede (hüsn-ü aile) bulunmak icap eder. Kişi buradan el alır. Maarifin terkibe hizmeti ise efradın metin, okur-yazar olması gerekir. Bunun yanında hesabını kitabını, dinini, dünyasını bilmesi ile olur⁷⁵¹..

Genel mutluluğu, ilerlemeyi nasıl büyük hale getirebileceğimizi ciddi biçimde düşünelim⁷⁵².

Terakki etmek hepimize malumdur ki ileri gitmek, yükselmektir. Bunu yapmak içinde şunlara dikkat edilmelidir;

Biz ilerlemek için hep kenarlarda köşelerde geziniyoruz. Asıl olana ulaşamadık. Buna nasıl ulaşacağız? Ahlak-ı umumiye (mükemmel ahlak)'yi bilmek gereklidir. Ahlaklı olup kendimizi değerlendirip, işin ucundan tuttuğumuzda ileriye adımın ilk etabını gerçekleştirmiş olacağız. Bunun yanında devlete, vatana millete faydalı birer fert olursak hem kendimiz hem de devlet-i zişan ilerleyecektir⁷⁵³.

Devamında ise örnek bir hayat yaşayarak evladımızı yetiştirmeliyiz. Bunun yanında nesillerin de bu güzellikleri yaşaması için ahlakımızı kuvvetli tutarak, onların da ahlaklı yetişmesine vesile olunması gerektiği üzerinde durulur⁷⁵⁴.

Tenkidât-ı Ahlâkiyye Gençlerimiz

Yazılarımızda genel olarak hep gençlere söz söylüyoruz. Bunun bir sebebi, hikmeti vardır. Nedir bunun sebebi? Bunun sebebi genç olmaları, dinç ve iri olmaları yatar. Çünkü gençler bizim geleceğimizin teminatıdır. Bir anlamda geleceğimizdir. Bu sebepten biz yaşlılar ile ilgili değil de yazılarımızı hep gençlere yönelik yazmaya çalışıyoruz⁷⁵⁵.

⁷⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 1, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁷⁵² İzmir Gazetesi, S. 4, s. 1, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁷⁵³ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 1, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁷⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 2, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁷⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 1, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

Fikrimizi Terbiye

Gazetemiz için şimdiye kadar yazdığımız makaleler için esas olmuş bir şey varsa o da insan fikriyle (düşüncesiyle) insandır. İnsanların yaptığı eserlerin, şekillerin, renklerin birbiriyle olan münasebetleri hep bu fikrinin (düşüncelerinin) eseridir⁷⁵⁶.

İki kişiyi görüşlerini ele alacak olursak, biri gerçekten düzenli ve intizamlıdır diğeri ise bunun tam aksinedir. Buda bu kişilerin fikirlerindeki düzenin derecesini tayin eder. Biri durmuyor para kazanıyor, okuyor ve ilerliyor diğeri ise ticaretle uğraşiyor ama kendini geliştiremiyor buda onların fikirlerini ortaya koyar. Kısacası insanın yaptığı iyi şeylerde kötü şeylerde hep fikrinin (düşünce) eseridir. İnsan bedeni ile değil fikri ile insandır. Mesut ve bahtiyar olmak istersen fikri (düşünce) yapını geliştirmen gerekmektedir. Yoksa boş kaba fikirlerle oturarak Avrupa nasıl ilerliyor. Biz neden onlardan geri kaldık diye düşünmek boşunadır⁷⁵⁷.

İlerlemenin üç esası vardır. Biri zenginlik, biri ticaret (her nev'i ticaretten para kazanmak) biride marifettir. Şimdi dikkat edeceğin cümle ise maariftir (bilgi-eğitim). Maarif okuryazar olmak demek değildir. Maarif, hendese (matematik), coğrafya, cebir bilmek demek değildir. Maarif Ayı, Güneşi bilmek veya Amerika'yı Cristof Colamb keşfetmiştir veya edebiyat, roman, masal yazmak değildir⁷⁵⁸.

Maarif insanın okuyup yazmakla hem kendisinin hem de mutluluğuna, geleceğine yarayacak şeyleri bilmesi ve o işlerle fikrini geliştirmesidir⁷⁵⁹.

İnsan ilk önce ilerlemesine, mutluluğuna yarayacak şeyleri sahip olduktan sonra ilim öğrenmesi faziletli, edip (güzel sözler bilmesi) çok daha güzel olur. Güzel bir düşünce yapısına sahip olamayan ne kadar diğer ilimlerinde bilse insan olamaz. Matematik vb. ilimler düşüncemize elbette mani bir şey değildir⁷⁶⁰.

Fikirlerin terbiyesi için ilk önce insan, insan nedir. Yaratıcı kimdir? Peygamber nedir? Allah'ın adaleti ne demektir. İnsanlığın fazileti (üstünlüğü), ruhun üstünlüğü nedir bilmesi gerekir. Sonsuz yaşanılacak bir âlem var mı? İyi insanlar kötü insanlardan ayrılacaklar mı? İslam kardeşliğini tesis etmek nasıl bir şeydir. İnsanın mensup olduğu

⁷⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 1, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 1, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

dini kaideleri tam bilmeden muhalif olmak veya muarız (aykırı) bir fikri (düşünceyi) taşıması doğru mudur bunları da bilmesi gerekir. Dini görevleri tam bilmeden o dinin kuralları ile ilgili şeyler söylemek doğru olur mu? İslamiyet yalnız insanların Cenab-ı Hak ile yapacağı ibadete veya ahiret işlerine özel bir din değildir⁷⁶¹.

İslamiyet hukuk-u akvam (milletler hukuku), hukuk-u uluslararası hukuk, hukuk-u hususiye-i milliye (özel milletler hukuku), hukuk-u aile (aile hukuku) ilm-i tedbir-i müdün (şehir planlamacılığı), tedbir-i ilm-i menzil (ev planlamacılığı), hukuk-u beyne'l-beşer (insanlar arası hukuk) ilm-i ahlak (ahkal ilmi), ilm-i heyet (durum ilmi), ilm-i tasavvuf (tasavvuf ilmi) gibi daha ne kadar ilim varsa hepsini kapsar. Kur'an-ı azim'de bu ilmelerin hepsini içerir. İşte bunların hepsini maddi ve manevi kapsayan tek din İslam'dır. Bunu (İslamı) anlarsak ve uyarsak başka şeyleri aramamıza gerek kalmaz⁷⁶².

Yine o sayade kavim nedir, millet nedir. İnsan, devlet nedir, peygamber nedir, peygamberin halifesi olan padişahımız efendimizin derecesi nedir bütün bunlara vakıf olmuş oluruz. Bunları anladıktan sonra eline kalem alıp birkaç satır yazarak bilgiçlik taslayarak âlim olunmadığı anlaşılır. Bunları düşünerek fikrimizi (düşüncemizi) doğrultalım. Adam olalım, ilerleyelim. Millete, devlete sadakatle hizmet edelim. Biz neyiz bir kere onu düşünelim. Her davulun önünde oynamayalım⁷⁶³.

Te'ehhül (Evlenme)

Okuyucularımız geçen makalede işlediğimiz fikri terbiye bahsinden sonra bu konuyu basit görebilirler. Bazı konular vardır ki önemsiz görünse bile dikkatli bakıldığında gözden kaçtığı görülür. Te'ehhülde (evlenme) böyledir⁷⁶⁴.

Te'ehhül, meşru bir nikâh ile bir erkeğin bir kadınla izdivacıdır. Ama buna bir de kanuni olarak baktığımızda kanunların en büyüğüdür. İnsan topluluklarını ayıran, çocuk ve aile sahibi yapan, insanın iffetini namusunu koruyanda yine te'ehhüldür. İnsanların vahşetten kurtulup medeni bir şekilde yaşaması ona münasip bir şekilde alet edevat yapmasına sebep olan te'ehhüldür. İnsanları dağlarda ot yemekten kurtaran rahat

⁷⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁶² İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁶³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 2, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁷⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 1, (9 Safer 1314/20.07.1896).

bir hayat sürmesine sebep olan yine te'ehhüldür. İnsanın tek başına yaşamasından kurtaran yine te'ehhüldür⁷⁶⁵.

Te'ehhül (evlenme) genel faydaları olduğu gibi insanın şahsına yönelik de faydaları vardır. Te'ehhül bir delikanlının ilk önce hayatını, namusunu, iffetini korur ki yalnız bu hizmeti bile yeterlidir. Müte'ehhil (evli) bir genç ise hem kendini hem de zevcesini ve bütün ailesinin hayatını, iffetini bir temiz bir şekilde devam ettirir⁷⁶⁶.

Te'ehhülü yazmakta olduğumuz ahlaki tenkitler bölümüne almamızın sebebi ise bekârlığın ahlak üzerine yaptığı kötü tesirini bu sayede gidermek içindir⁷⁶⁷.

Günümüzde ise evliliğe rağbet azalmakta bu da çok zararlara sebebiyet vermektedir. Te'ehhülü geciktiren kız ve delikanlılar da ahlaki zaaf başlar ve yukarda saydığımız zaafı ortaya çıkmaya başlar. Evliliğin gecikmesi maddi olarak ta etki yapmaktadır⁷⁶⁸.

Bir de bu te'ehhülün gecikmesinin sebeplerinden biri de dükkânlarda sergilenmekte olan çeyiz takımlarının gösterilmesi ve çok masraflı olmalarıdır. Bu masrafların çok olması iki tarafa da zarar vermektedir⁷⁶⁹.

Bir başka düşünce de evlenmeye lüzum olmaması imiş. Fuhşiyata (kötü şeyleri yapmak) gitmesi çapkınlık imiş. Bir de gençler zengin bir kız bulup onunla evlenmek kısa yoldan zengin olmayı hayal etmeye başladılar. Bu fikir gençler arasında yaygın olduğu gibi aileler arasında da yayılmaya başladığı⁷⁷⁰.

Denizlili Ali Rıza İbn-i İsmâeddin 8 numaralı nüshada çıkan Te'ehhül (Evlenme) bahsini okuduğunu ve makalenin son satırında ve bazı satırlarına birkaç ilavede bulunacağını belirtmiş ve bu konudaki görüşleri Kısaca; Çocuğunu evli görmek bir baba ve anne için en büyük arzudur. Hali vakti yerinde olan bir baba çocuğunu evlendirmek ister. Oğlan ve kızın görüşü alındıktan sonra asıl iş o zaman başlar o baba çocuğuna o ana kadar görülmemiş bir düğün yapmak ister. Ona göre çeyiz yapılır. Artık bu görüş gittikçe revaçtadır. Anne baba düşünmese bile sanki o evlenecek genç buna mecburmuş gibi hareket eder. Ailelerin elinde yoksa bile ağır bir yükün ve borcun altına

⁷⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 1, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁷⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 1, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁷⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 1, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁷⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 2, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁷⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 2, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁷⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 2, (9 Safer 1314/20.07.1896).

giriyorlar. Gerekirse ellerindeki arazilerini satıyorlar. Bu masraflardan dolayı da evlenmek ve evlenme yaşı geçiyor⁷⁷¹.

İslami Hikmetler - Ahlak Bozukluğuna Çare

Beşere (İnsanlığa) hizmet ona hizmetle olur. İnsan kendi fikrine tabi olmak için yaratılmıştır. İnsan kendi heva ve heves (istek ve arzularına) uyar ve onların peşinden koşar. Karnı acıkır, diğer hayvanların yaptığı gibi yemek yer, uykusu gelir uyur. Bize göre insanın en çok rağbet ettiği şey nefsi arzularına tabii olmasıdır. En büyük arzularından biride tezevvüç (çiftleşme-evlenme) arzusudur. Bu uğurda en büyük cinayetleri dahi yapar. Başka diğer büyük özelliklerinden bir de kibir ve gururudur. Sözün özü ahlaki bozukluğa insanın bu hayvani arzuları ve isteklerinden gelmektedir. Hayvanların yapmış oldukları davranışları insanlar daha sistematik bir hale getirmişlerdir. Mesela hayvanlar oynaşır, bağırp çağırırlar. İnsanlarda bu hislerini raks (dans), türkü, şarkı çalgı gibi şeylerle bu arzularını gidermiş olurlar. Bu halleri tarih boyunca bir men' (engelleme) cihetine gidilmemiştir.

Fakat düşmanlık, hırsızlık, öldürme vb. kendilerine zarar veren şeyleri men' etmek (gidermek) için çalışmışlardır. Zaman zaman dünyanın muhtelif yerlerinden Çin'den, Hint'ten, İran'dan vb. yerlerden özel insanlar ortaya çıkarak bunları düzeltme yoluna gitmişlerdir⁷⁷².

İnsanların bu hallerinin düzeltilmesi için Cenâb-ı Hak peygamberler göndermiştir. Bu gönderilen peygamberler dünyada insanın diğer canlılardan farklı olduğunu rızık veren de alan da Allah'ın olduğunu, adam öldürmenin kötü bir şey olduğu ve bunu da yaptığı zaman en büyük cezaya hem dünyada hem de ahrette görecekları, bir insanın diğer bütün insanlara yardımcı olması gerektiği bu peygamber tarafından anlatılmıştır⁷⁷³.

İslamiyet bir güneş gibi ortaya çıktı. Allah'ın tek olması düşüncesini birden bire uyandırdı. İslami kardeşliği tesis etti. İnsanların değerinin onun düşüncesi akli ve hikmetinden geldiğini açıkladı. Şefkat, merhamet, namus, haysiyet anlaşıldı. Fakirlere yardım hastalara şifa (iyileştirme) komşuyu ziyaret vb. iyi duygular öğretildi. Kibir ve büyüklenmenin sadece Allah'a ait olduğu vurgulanarak insana tevazulu olması öğretildi.

⁷⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 5, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

⁷⁷² İzmir Gazetesi, S. 9, s. 1, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁷⁷³ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 2, (16 Safer 1314/27.07.1896).

İslamiyet'in gelmesiyle birlikte diğer dinlere hoş görüyle bakılması onlarında ibadetlerini rahat yapabilmeleri sağlandı⁷⁷⁴.

İnsanların Allah'a karşı sorumlulukları (ibadet, zikir gibi) hatırlatıldı. Bu sayede İslamiyet günden güne diğer milletler arasında da yayılmaya başladı. İslamiyet hakkında kötü söz söyleyen şarlatanların sözlerine aldanmayalım. İslamiyet'in bizden istediği insan olmaya çaba harcamak gerektiği⁷⁷⁵.

Hidmet-i Müfthire

İnsan yüksek şeylere meyilli bir mahlûktur. İster yüksek seviyede olsun ister alçak seviyede olsun hep kendini büyük görür. İnsan ne kadar aciz olursa olsun yine de yaptığı işlerin diğerlerinden yüksel olduğunu ve hep kendisinin yaptığı şeylerin doğru olduğunu iddia eder⁷⁷⁶.

Eğer bir başkası bir kişiden daha iyi şeyler veya güzel bir fikir ileri sürdüğü zaman diğeri onun bu güzel fikrinin yanlış olduğunu veya onu yaptığı işlerden dolayı başarısız göstermeye çalışmak gibi bir tabiata sahiptir. Diğer bir kişide o güzelliği görür ve kendini daha çok geliştirerek onun gibi hatta ondan daha güzel şeyler yapabilir. İnsan her ne yaparsa yapsın takdir edilmek ister⁷⁷⁷.

Bu gibi işler neticesinde fâil hakkında bâis-i tefehur olduğu için Hidmet-i müfthire diyoruz. Bu hizmetler özel ve genel ilgilendirenler diye adlandırılabilir. Hidmet-i müfthire hususiye; İnsanın içinde bulunduğu durumdan kendini kurtarması ve daha iyi bir geçim sağlaması, ailesini de koruması olarak isimlendirebiliriz⁷⁷⁸.

Millile ve devlete hizmet etmek isteyen servet sahipleri bundan daha büyük bir hizmetin olmayacağını takdir etmeleri gerekir. Bu okullardan mezun olacak öğrenciler ve buralar da eğitim verecek muallimlerimiz mevcuttur⁷⁷⁹.

Hakkı

⁷⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 2, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁷⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 2, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁷⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 1, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

⁷⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 1, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

⁷⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 1, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

⁷⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 2, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

Asâlet-i Fikriyye

Fikir bir fanusu hidayettir (düşünce bir lamba gibidir). Hayatımızı düşünelim ki ne kadar karanlıktır. Hayatın devrelerini düşünelim ne kadar karanlıktır. İnsan hayatına baktığımızda uzayda gezen bir yıldız gibi bir katre (damla) gibidir. Bu dünyada kendi rızkını toplamakla meşguldür⁷⁸⁰.

İnsanın birde manevi ihtiyaçları vardır. İnsanın bu maddi manevi ihtiyaçlarını tespit edip ona göre bu ihtiyaçlarını gidermesi gerekmektedir. İnsanoğlu neye ihtiyacı varsa onu düşünür. Mesela hasta olduğunda hastalığını ve tedavi olmasının gerektiğini düşünür. Sözüün özü neye ihtiyacı varsa onu düşünüp yerine getirmeye çalışır. İnsanı daima rahatsız eden ise bu fikri asaletine malik olamamaktır⁷⁸¹.

Şimdide fikirde asalet ne demek olduğunu araştıralım. Asâlet-i fikriyye iki kısma ayrılmaktadır. Fikrin bir veya değişik asıllara ayrılması, köklü olmasıdır. Fikrin asaleti düşüncenin hikmet durumu olmasıyla olur ilimle sanatla olmaz. Bir konuya vakıf olanlar arasında oluşan tartışma o konunun gerçek hikmetlerine vakıf olanlar tarafından savunulur. İnsanın insan olması vatanını milletini sevmesi ve bununda çocuklarına aşılması da Asâlet-i fikriyye ile olur⁷⁸².

Maişet Kelimesi Ne Anlama Gelir

Maaşta ne der? Acaba bunun üzerine topluma faydalı ne yazılabilir. Maaşta para kazanıp, dünyada geçinmekten ibaret değil midir? Bunu anlamak için derin fikir sahibi olmalı⁷⁸³.

Maaş'la geçinmek diyoruz, bu sözden pek çok şey anlaşılır. İnsan çoluk çocuğuna yeme-içmesi, giyinmesinden sorumludur. Bunu da çalışarak kazanır. Bunun sonunda aldığı paradır Maaş. Para kazanmak için ne yapmalı? Ziraat–ticaret mi - memur mu- avukat– yazıcılık–balıkçılık mı? İnsan bu işlerden birinde çalışır Ailesini geçindirir ise şerefli ve saadetli bir insan olur. Ayrıca insanın Namusunu, kaderini, cemiyetini

⁷⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 1, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁷⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 1, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁷⁸² İzmir Gazetesi, S. 12, s. 2, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁷⁸³ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 1, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

mahveder. İnsanın para kazanmasına da kimse mani olamaz. Para kazanırken de hileye, Rüşvete değil. Ziraat'a, ticaret'e başvuralım⁷⁸⁴.

Para kazanın aile para ister. Mektep, cami... Bunlar para ister. Hayır, hasenat para ister. Para bu gibi şeyler için kazanıldığında güzeldir⁷⁸⁵.

Hz. Peygamberin Doğum Gününü İlgili Yazı

Hazret-i Muhammed daha dünyaya gelmeden önce dünya bir karanlıklar içinde idi. Peygamber Efendimiz'in doğumuyla dünya nurla doldu. Dünya bir bilinmez iken onun dünyaya şeref vermesiyle bilinmiş olmuştur.

(Peygamberimizin doğum günü) bin üç yüz on dördüncü senesi İşbu da Rebiü'l-evvel'in geçen Cuma gecesine tekabül etmiştir⁷⁸⁶..

Yevm-i mezkûrda (adı geçen günde) kışla-i hümayun (askeri kışladan) atılan toplarla da halka bildirilmiştir. Bu gecede şehrimizde bulunan bütün camiler, mescitler ve tekkeler kandillerle donatıldı. Bütün camilerde padişahımızın devam-ı ömürleri ve hilafeti (ömürlerinin ve hilafetinin devamı) için dualar edildi⁷⁸⁷.

Huruf ve İmla (Harfler ve Yazım Kuralları)

Bazı kalem sahipleri harflerimizin eksik oldukları ondan dolayı yazım kuralları'nın eksik kaldığını vurgulamaktadırlar. Böyle keyfi müdahaleler sonucunda bir karmaşa çıkacağı ve bir öğrencinin diğer öğrenciyi anlayamayacağı, herkesin yazdıkları yazının kuralların değişik olacağı aşikâr(açık)'tır. Bir diğerde harflerin yeterli olduğu fakat U, OU, EU bunları karşılayacak seslerin bulunmadığı bunları kullanmak için Vav harfi kullanıldığı ama bu çıkış seslerinin sadece simaî (işitilerek) kavranıldığı konusudur⁷⁸⁸.

Bunların bu sesi vermesi konusu elzem bir konu olmuştur. Bazı kelimeleri yazarken aldığı harfe göre ses verilirken bazılarının ise ses aldığı halde vav harfi olmaksızın yazıldığı görülmektedir. Aslında alışıla gelmiş bazı kelimeleri değiştirmek doğru değildir. Oda kelimesi "Tı" harfiyle yazılırken "Del" harfiyle yazılmamalı veya kuzu derken burada normalde "Ze" harfiyle yazılırken bunu "Zı" harfiyle yazılmaması

⁷⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 1, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁷⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 1, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁷⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 1, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁷⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 1, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁷⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 1, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

gerekmektedir. Özellikle Arapça ve Farsçadan dilimize girmiş kelimelerin yazılışlarının bozulması da ayrı bir konusu. Özellikle bu kelimelerin yazılışlarıyla oynamak onların manasını bozacaktır, bu durumdan şiddetle vazgeçilmelidir⁷⁸⁹.

Erkek Çocuklarımızı Okutmak İçin Yapılması Gerekenler

Bir çocuğun hem bilgi düzeyi vereceği cevaplardan düşüncesinin, zekâsının kuvvet derecesi'ni anlamak için kendisine bir soru sormak vereceği cevaba göre de değerlendirmek lazım gelir⁷⁹⁰.

İnsan ne kadar okursa o kadar adam olur. İnsan olmak için çok okumak lazım, para kazanmak okumakla olur, büyük adam olmak okumakla olur⁷⁹¹.

Dinimize ait ve işimize yarayacak şeyler okumakla öğrenileceği ve Müslümanlığın daima tahsili (okumayı) emrettiği bilinmelidir⁷⁹².

Okumak mutlak değildir. Okunacak şeylerin bir kısmı lazımdır bir kısmı da elzemdir. Bir çocuk elzem olan kısmını bırakıp da lazım olanları öğrenirse hayatını mahvetmiş olur. Malumatı (bilgisi) olsa bile insan olamamış hâsılı hiç okumamış cahil kalmış olur⁷⁹³.

Okumak Yazmak

Okumak yazmak terakkinin ruhudur. Nerde terakki görürsek onun okuyup yazmakla olduğunu anlamalıyız. Okumak ve yazmaktan mahrum olmak henüz dünyaya gelmemiş demek olur. Dünyada ve ahrette mutlu olmak vatanına, milletine bağlı olmak hep okumak ve yazmak olur⁷⁹⁴.

Okuyup yazdıktan sonra faydalı bir eser bırakılmışsa o değerli olur yoksa roman, şiirleri okumakla faydalı olunamaz. Birde bazı konuları bizim gibi açık yazmayanlar vardır. Onlar çıkar çok ağır dil kullanır bir eser yapar ama kimse anlayamaz, okusa bile bir şey anlamayacağı veya anlattığı kesim az olduğu için faydası da olmayacaktır⁷⁹⁵.

⁷⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 2, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁷⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 1, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁷⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 1, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁷⁹² İzmir Gazetesi, S. 16, s. 1, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁷⁹³ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 1, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

⁷⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 1-2, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁷⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 1-2, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

Ülkemizde birçok kitapçı vardır. Kitapçılara gittiğimizde hemen hemen aynı şeyleri görürüz ya bir şiir kitabı ya da hendese, coğrafya, mantık vs. kitaplarıdır. Bunlar ise ilerlememize tesiri olmayan kitaplardır. Tabii bunlar olmasın demiyoruz ama onların da belli bir seviyeden sonra okunması gerekir⁷⁹⁶.

Birde gözümüzü dış ülkelere bakıp durmayalım. İnsanımıza Anadolu'nun içlerine bakalım. Genelin daha rahat anlayacağı açık Türkçe ile yazalım⁷⁹⁷.

Hocalığın Önemi

Dünyada hocalık kadar büyük, hocalık kadar kıymetli, önemli bir iş yoktur. (Hz. Ali) "Bana bir harf öğreten ben kendisine kul eder" demiştir. Hocalığın ne kadar kıymetli bir hizmeti olduğunu anlamak için bu misal bize yeter. Hocalığın nasıl bir şey olduğunu anlatmaya gelince; insan dediğimiz mahlûk daima iki türlü gıdaya muhtaçtır.

Birincisi annesinden emdiği süt ile başlayarak ölüncüye kadar sabah akşam vücudunu diri tutacak gıdalardır. Ruhani gıda dediğimiz insanın ilk konuşmasından başlayarak edindiği ilimler, faziletler, terbiyeler edeplerdir. Nasıl yemek yemeyen bir insanın vücudunda bazı şeyler eksilirse, ilimsiz kalmış insanında bazı hisseleri, terbiyesi, düşünme melekeleri azalmış olur. Dikkat edecek olursak insan sadece cisimden ibaret olarak yaratılmamış, insan marifet için, bilmek için yaratılmıştır. Bir ayeti kerimede de "Ben insanları beni bilsinler diye yarattım" diye ifade edilmektedir⁷⁹⁸.

Kendini geliştirmiş terbiyeli, âlim, düşünceleri tam olmuş insanlar yeni şeyler keşfetmiş ve geliştirmişlerdir. Birçok yeni aletler geliştirmişler, birçok hastalığa çare bulmuşlardır. Hocalık işte burada başlamaktadır. Talebeye gerekli olan dersleri verdikten sonra hoca o talebeye vatan, millet, padişah sevgisini de derslerinin arasında verecektir⁷⁹⁹.

Ev

Ev insanın rahat ve huzur-u kalp (kalp rahatlığı) içinde oturacağı yerdir. İnsan evine göre insan olur. Bir ailenin mutlu olmasına sebep olan ev olduğu gibi diğer ailenin bundan mahrum olmasına sebep olanda evdir. Ev aynı zamanda insanın okulu ve

⁷⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 1-2, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁷⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 1-2, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁷⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 1, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

⁷⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 2, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

terakkinin (ilerleme) ocağıdır. Çoğu insan evi, sıcaktan, soğuktan, istirahat etmek için vb. haller için lazım olduğunu zanneder. Genelde şehirde yaşayanlara Medine şehrinden dolayı medeni denilmiştir. İşte bu sebeple ev insanın medeniyete ilk adım attığı yer evidir⁸⁰⁰.

Medeniyetin birinci şartı iç ve görünen, dış temizliktir. Unutulmasın ki İslam temizlik üzerine bina edilmiştir. Temizlik bir aile için olmasa olmaz kurallardandır. Aile babaları ve anneleri bu şekilde kendi oğullarına ve kızlarına da böyle misaller vererek onları da geleceğe hazırlamak durumundadırlar⁸⁰¹.

Kızlar

İzmir Gazetesi'nin bundan önceki nüshasında "Ev" den evin insanlığın mektebi olduğundan, ilerlemenin ocağı olduğundan bahsetmiştik.

Bu nüshamızda ev okulunun öğretmenleri, terakki(ilerlemenin) validelerinden bahsedeceğiz.İnsaniyet mektebinin hocaları kızlardır, kadınlardır. Çünkü çocukların ilk eğitimini aldıkları kişiler onlardır. Allah'ın en muazzez (aziz) yarattığı kişilerde onlardır. İslamiyet'in çıkmasından önce birçok kavim ve yerde onlara olmadık hakaretler yapılmış ve hatta insan olup olmadıkları bile tartışılmıştır. İslamiyet'e kadar kadınların çekmedikleri eziyet, görmedikleri zulüm kalmamıştır⁸⁰².

İslamiyet'in çıkışından sonra her şeyde olduğu gibi bu konuda da değişmeler oldu. Her şeyden önce onların anne, kardeş ve eş oldukları hatırlatıldı. Erkeklerle eşit oldukları hatırlatılmıştır. Buna bakılacak olduğunda kadınlar arasında birçok veli ve âlime çıkmıştır⁸⁰³.

Daha sonraki yıllarda bizde de bu güzel vasıflar unutulmuş ve kızlara gereği gibi eğitim verilmemiştir. Evde bir anne, eş olarak genel konulardan mahrum bırakılmıştır⁸⁰⁴.

⁸⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 1, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

⁸⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 2, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

⁸⁰² İzmir Gazetesi, S. 25, s. 1-2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁸⁰³ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 1-2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁸⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 1-2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

Hâmi-i millet ve memleket (millet ve memleket koruyucu) olan padişahımızın dört bir tarafta açmış oldukları kız okullarında kızlar okuma yazma talim (eğitim) ve terbiye görmeye başlamışlardır⁸⁰⁵.

Bu kızlarımız okumaları sayesinde Osmanlılık nedir? Asker ne demektir? Padişah yoluna, devlet uğruna asker yetiştirmek nedir bilmiş oluyorlar⁸⁰⁶.

Bir kız bir kadın, iyi huya iyi terbiyeye sahip olursa onun bulunduğu ev'de saadet olur⁸⁰⁷.

Yine Kızlar

Dünyada ne kadar rahat ne kadar huzur varsa bunun olması kızlarla kadınlarla olduğu gibi ne kadar felaket, ne kadar perişanlık varsa bunların sebebi de yine kızlar ve kadınlardır. Ne kadar terakki, sıhhat, fazilet rahatlık varsa bu kızların kadınların terbiyesiyle olur⁸⁰⁸.

Dünyada ne kadar millet varsa Arap, Acem, Türk, Helen vb. bunların her birinin karşılık bulduğu örnek aynası kadınlardır⁸⁰⁹.

Özellikle Arap ve Türk kadınlarında ahlak, namus kavramları çok önemlidir. Bundan dolayı bu milletler çok kısa zamanda dünyaya ahlaklarını hayran bırakmışlardır⁸¹⁰.

Bir erkeğin dinini, vazifesini, namusunu, milletini, vatanını, devletini kavmini, tarihini, geçim şartlarını, mutluluğunu vb. bilmesi nasıl şart ise aynı şekilde bir kızın bir kadınında bunları bilmesi elzem ve şarttır. Bir kız nasıl hareket edeceğini bilmeli, kendisi hakkında kötü bir söz söyletmemeli⁸¹¹.

⁸⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 1-2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁸⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 1-2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁸⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 1-2, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

⁸⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 1-2, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁸⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 1-2, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁸¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 1-2, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁸¹¹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 1-2, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

Medeniyet Dünyanın Neresindedir?

Garb ve Şark Medeniyeti

Batının (garb) her şeyini almaya mecbur değiliz. Bizimde tarih boyunca ahlakımız, irfanımız, felsefemiz var. Her ne kadar para kazanmaya ihtiyacımız olsa da yine bu faziletlerden asla vazgeçemeyiz⁸¹².

İzmir Gazetesi hep fikirlerini, ifadelerini irfan kaynağı ve doğunun olgun ışıklarıyla nurlanmaktadır. Medeniyet insanların vahşi bir halde tek başlarına yaşamaları değil bir toplum halinde yaşamalarıdır. Medeniyet insanların toplum halinde yaşarken sanat, ticaret gibi iki vasıta ile gelişim göstermesidir⁸¹³.

Yunan medeniyet doğu medeniyetinin bir karışımıdır. Tek başına doğrudan doğruya Yunan kavmi ile sınırlandırılmaz⁸¹⁴.

Garb medeniyeti daha çok bizi masraf ettirme(pare harcatma) üzerine kurulmuş bir medeniyettir. Özellikle dini söylemleri küçümseyen bir medeniyettir. İşte bundan dolayı garb medeniyeti beşer tarafından konulmuştur⁸¹⁵.

Şark (İslam) medeniyeti ise maneviyatı üstün tutmuştur⁸¹⁶.

Batı Medeniyeti ile İslam Medeniyeti Arasındaki Fark

Medeniyet görmek isteyen Avrupa'ya gitsin diye konuşanlara cevap olarak Avrupa'nın içinde bulunduğu rezaleti görmek yeterli olacak. Bazıları da Avrupa'nın sanayisinden ilerlemesinden bahseder diğer tarafları görmezler⁸¹⁷.

İslam medeniyeti ile garb (batı) medeniyeti arasında fark İslam kanunu medeniyetidir. İslam medeniyeti Müslümanların her hareketini oturmaları, kalkmaları, selam vermeleri vs. hepsini ayarlamıştır. Garb (medeniyeti) gibi değişkenlik arz etmez. Modaya göre değerlendirmez⁸¹⁸.

⁸¹² İzmir Gazetesi, S. 28, s. 1-2, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁸¹³ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 1-2, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁸¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 1-2, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁸¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 1-2, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁸¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 1-2, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁸¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 1-2, (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁸¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 1-2, (30 Receb 1314/04.01.1897).

Medeniyet Dünyanın Neresindedir

(Batı) garb yani Avrupa ve şark (doğu) yani İslam medeniyetinden hangisi daha esaslı, hangisi daha hakiki olduğunu araştıralım.

Medeniyetin iki esası vardır biri kanun-u medeni diğer ise ahlaktır. Kanunu-u medeniye bakarken ilk ele alacağımız kanun-u medeniye koyan âlimlerdir. Kanunu-u medeniye baktığımızda devletlere ait olan kısmı ki bunlar vergi, askerlik vs. ilgilendirir. Avrupa medeniyetinde kadın ve aile hayatı tam bir rezillik içindedir. İslam medeniyetinde ise kadına ve aileye değer verilmiştir. İslam medeniyetinin diğer bir özelliği de komşu haklarına riayet etmesidir⁸¹⁹.

Dünyayı Avrupa'da olduğu gibi sanayi keşiflerden ve eğlenceden zanneden bazı gençlerimiz kitaptan, İslam'dan bir sayfa okumamış olanlar onlar gibi düşünmeye ve itiraz etmeye başlamışlardır. Şunu da itiraf edelim ki bizdeki hikmet yani felsefe, hukuk, ahlak, ilahiyat gibi ilimler Avrupa'nın kat kat üzerindedir. Bu ilimleri öğrenmek isteyenler bizdeki Türkçe, Arapça ve Acemce (Farsça) yazılmış kitaplara baksın. Bu vb. ilimler batıda mı yoksa bizde mi varmış baksın. Birçok Türk âlimi eserlerini Arapça yazar bunlar Arap memleketlerinde okunurdu⁸²⁰.

Şimdi İslam hukukunun koyduğu bazı kurallara bakacak olursak; mesela komşuluk hukuku nasıl işlenmiş;

- 1- Üç türlü komşuluk vardır; biri bir hakka, ikincisi iki hakkı, üçüncüsü üç hakka sahip olan komşulardır.
- 2- Müslüman akraba komşu hakları,
- 3- Müslüman olupta akraba olmayan komşu hakları.
- 4- Gayr-i Müslim veya müşrik komşu hakları (vb. komşuluk ile ilgili şeyler)

Mesela İslam medeniyeti bize evimize bir meyve alsak bile bir miktarını ona hediye etmeyi emretmiştir⁸²¹.

⁸¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 1-2. (9 Receb 1314/14.12.1896).

⁸²⁰ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 1-2. (16 Receb 1314/21.12.1896).

⁸²¹ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 1-2. (16 Receb 1314/21.12.1896).

Son olarak şunu düşünelim; acaba Avrupa'nın ahlak kitaplarında bu ve benzeri konular var mıdır?⁸²².

İslam'daki Çok Evlilik

Geçen nüshalarda da bahsedildiği üzere İslam medeniyetinin taaddüdü zevcat (çok eşlilik) konusunda dörde kadar müsaade verdiği fakat bunun şart olmadığı hususuna girmiştik⁸²³.

Taaddüdü zevcat (çok eşlilik) hakikaten bir gereklilik midir? Yoksa bu lüzumluluğun bir dayanağı yok mudur?

Acaba İslam kanunu çok eşliliğe neden cevaz vermiş. Avrupa kanunu neden yasaklamıştır. Avrupa kanunu medenisi bize diyor ki; erkek bir kadınla evlenir bir iki de çocuğu olur bir aile teşkil eder yaşar giderler⁸²⁴.

İslam medeniyeti evlilik dışı ilişkileri yasaklar. Gayr-i meşru çocuk dünyaya getirmeyi ise tamamen yasaklamıştır. İslam medeniyeti aradaki adaleti sağlamaya çok önem vermiş bunun tesisini adeta zorunlu kılmıştır. Gayr-i meşru iş yapmaya da mani olur⁸²⁵.

Geçen nüshamızda taaddüdü zevcat (çok eşlilik) konusuna girmiştik. Bu nüshamızda da bu konuyu devam edeceğiz. Çok eşlilikte birçok hikmet vardır:

Birinci hikmet: Her türlü lekeden muhafazasıyla çoğalmayı sağlamaktır.

İkinci hikmet: Normal ilişki ile hayatın devamıdır.

Üçüncü hikmet: Aile hayatının devamlılığını sağlamaktır.

Dördüncü hikmet: Her devirde kadınların sayısı erkeklerden fazla olması nedeniyle, eşleri ölmüş veya boşanmak suretiyle açıkta kalanların muhafazasını sağlamaktır.

Beşinci hikmet: Erkeklerin zevcelerinin kifayet etmediği zamanlar gayri meşru yollara sapmamak.

⁸²² İzmir Gazetesi, S. 30, s. 1-2. (16 Receb 1314/21.12.1896).

⁸²³ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 1-2. (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁸²⁴ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 1-2. (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁸²⁵ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 1-2. (7 Şaban 1314/11.01.1897).

Çok eşlilikte yukarıda sayamadığımız daha pek çok hikmetler mevcuttur⁸²⁶.

Cehaletin kötü taraflarından biride hakikati aramaya lüzum görmemek, insanın kendi aleyhine olan sözleri bile savunmaya geçmesidir.

İzmir Gazetesi bununla beraber yedi nüshadan beri medeniyet dünyanın neresinde başlığı altında bunları dile getirmekte, çok eşlilik konusunu İslami kanunlar çerçevesinde ele almaktadır. Bu nüshamızda bazı sorulara cevap arayacağız.

Taaddüdü zevcat (çok eşlilik) medeniyeti hakiki nazarında faydalı mıdır yoksa zararlı mıdır? Geçen nüshalarımızda da bahsettiğimiz gibi erkeklerin kötü yollara sapmamaları ve kızların, dul kadınların eşsiz kalmamaları ve kötü yollara düşmemelerine meydan vermez. Bu yönden baktığımızda topluma ve medeniyete ne kadar faydalı olduğunu görüyoruz. İlk baktığımızda bu konunun medeniyete uygun olmadığı gibi bir hisse kapılsak ta biraz derinlemesine araştırdıktan sonra faydalarının olduğunu görürüz⁸²⁷.

Taaddüdü zevcat (çok eşlilik) kadınlar hakkında zararı daimi midir? Yoksa onları zarardan koruma gibi hizmet eder mi? İslamiyet'in kadına verdiği önem herkesçe bilinmektedir. İslam'a göre kadınların erkeklerden hiçbir farkı yoktur. Hatta onlardan daha fazla ihtirama saygıya layıktırlar. Taaddüdü çok eşlilikte asıl olan arada ki adaleti sağlamaktır. İmkânlar dâhilinde ayrı ayrı evlerde oturtmak ve birine ne getirilse diğerlerine de aynısı getirmektir. Adalet'e riayet edilemeyecek ise tek eşlilik tavsiye edilmiştir⁸²⁸.

Sohbet Şartları ve Kardeşlik

(İmam-ı Gazalinin İhya-i Ulûmiddin (kitabın ismi)'den alıntı)

Hakiki dostta bulunması gereken şartlar vardır; Birincisi akıl İkincisi hüsn-ü hulk (iyi ahlak)... (devamı gelecek nüshada)⁸²⁹.

Şehrimiz fazilet erbabı ve ilim talebesinden Faziletli Mehmet Seyyid Efendi Tarafından gönderilmiştir. İmam-ı Gazali'nin meşhur eseri olan İhya-i Ulûmiddin

⁸²⁶ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 1,2. (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁸²⁷ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 1-2, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁸²⁸ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 1-2, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁸²⁹ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 4-5, (9 Receb 1314/14.12.1896).

eserinden geçen nüshalarda yaptığı gibi adı geçen kitabın Kardeşlik şartlarını konu alan bölümünden alıntılar yapmıştır. Ayrıca 5 şartın 3'ü de bu kısımda anlatılmıştır⁸³⁰.

Teâvün (Yardımlaşma)

Peygamber Efendimiz'in hadis-i şerifinde buyurduğu en hayırlı insan olmak için gerek malen gerek bedenen insanoğluna yardım etmeye çalışsın. Vicdanı gibi himmet yüceliğinden bî –haber (habersiz) olanlar ise insanları düşünmezler⁸³¹.

Kur'ân-ı Kerimde iyilik etmek hakkında çok ayeti kerime vardır. Her sayfasında vardır denilse mübalağa edilmiş olunmaz. Kur'ân-ı Kerim yardımlaşmayı emreder⁸³².

Peygamber Efendimizin ashabı öyleydiler ki bir vücut gibiydiler. Birine bir şey olsa onu ıstırabını hepsi duyardı. Peygamber Efendimin devrine baktığımızda bu meseleye verecek o kadar çok örnek var ki her biri büyük bir cilt teşkil eder⁸³³.

Maddeciler ve Maneviciler

Okuyucularımızdan gündüz çalışıp vakit bulamayanlar ayda bir resimli olarak Arapça, Türkçe ve Fransızcalarını kolaylaştıracak nüsha neşretmemizi rica etmişlerdir⁸³⁴.

İzmir Gazetemizin vazifesi padişaha, vatana ve millete hizmet etmektir. Gazetemizin ilk yılı olması hasebiyle bazı müşkülata sahip olduğumuz için bazı isteklerin icrası mümkün gözükmemektedir⁸³⁵.

Muhabirlerimizden ve bazı zatlardan gelen istek üzerine Ramazan-ı Şerifte hafta bir makale yazacağımızı bildiririz. Yazacağımız bu makaleler gerçekten kıymetli olup karilerimizin (okurlarımızın) ciddiyetle okumalarını rica ederiz⁸³⁶.

Maddiyûn (Maddeciler) her baktıkları şeye madde gözüyle bakarlar. Kâinatta olan her şeyin sıra ile olduğuna hükmetmişlerdir⁸³⁷.

⁸³⁰ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 4, (23 Receb 1314/28.12.1896).

⁸³¹ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 1, (23 Receb 1314/28.12.1896).

⁸³² İzmir Gazetesi, S. 31, s. 1, (23 Receb 1314/28.12.1896).

⁸³³ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 1, (23 Receb 1314/28.12.1896).

⁸³⁴ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁸³⁵ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁸³⁶ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁸³⁷ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

Bütün canlıların ve insanların öyle olduğunu zannederler. Onların gözünde insanın hayvandan farkı yoktur. İnsanında nebâtât gibi tesadüf eseri ortaya çıktığını iddia ederler⁸³⁸.

Maddiyûn İslamiyet'e de saldırırlar. İslamiyet aleyhine yazdıkları kitaplar ve romanlarda insanların düşüncelerini bozmaya çalışırlar⁸³⁹.

Bizde makalelerimizde onlarla değil fikirlerinin ne kadar bozuk olduğunu bildirmektir. Doğru medeniyeti ve Müslümanlar bunların zararlı fikirlerini açık bir Türkçe ile yazmaları lazımdır⁸⁴⁰.

Bazı felsefi tabirler vardır; Maddiyûn ve Ma'neviyyûn, işrakıyyun, ruhaniyyun, fikiyyun, sufiyyun kelamiyyun vb. bunları açıklamadan meselenin gerçeği anlaşılacaktır.

Maddeciler: Cisimlerin mevcut zerrelere oluştuğu, maddenin ezeli ve ebedi bulunduğunu söylerler.

Tabiyyun (Tabiatçılar): Farksız olarak maddeciler demektir.

Dehriyyun (Zamancılar): Her şeyi zamana bağlayan görüştür.

Fikriyyun (Düşünceler): Bunlarda maddiyyun (maddecilerin) bir koludur. Netice olarak bu grupların birbirleriyle olan sınırları, birbirlerine olan aleyhleri İslam kanuna katiyen geçmez⁸⁴¹.

Burada okuyucularımıza "madde" ne demek onu anlatmaya çalışacağız. Madde ilmi yeni zuhur etmiş bir şey değildir. İslamiyet'e gireceklerin onu akıllarıyla tartmaları eskilerin yaptığı gibi bazı efsaneye bağlamamalarınız tavsiye etmiştir⁸⁴².

Bazı kalem ehli kişiler fen-sanat ile din birleştirilemez diyor. Dini meselelerle bazı konuları kıyaslanmayacağı gibi, Kur'ân'dan bahsetmek tabii ilimlerin kaideleriyle de bahsedilemez. Maddeciler ve tabiatçılar ne kadar bu konuya inanıyorlarsa da İslamiyet'te onlardan delil getirerek onlara reddiye vermiştir⁸⁴³.

⁸³⁸ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁸³⁹ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁸⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1-3. (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁸⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 1-2. (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁸⁴² İzmir Gazetesi, S. 39, s. 1-2. (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

⁸⁴³ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 1-2. (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

Bu başlık ile yazmakta olduğumuz makalemizden maksadımız Maddeciler ve Maneviciler aralarında olan muhalefetleri ve birbirlerine beyanatlarını mütalaa etmek değildir. Bilakis Allah'ı, ahret âlemini inkâr eden, her şeyin tesadüf eseri olduğunu ve insanın hayvan gibi olduğunu iddia edenleri bildirmektir. Bu gün ise, Maddecilerin medeniyet üzerine ne suretle zararı olduğunu yazacağız.

Burada son söyleyeceğimizi ilk önce söyleyelim. Bu tür fikri olanlarda vatan, millet, sadakat, ırz, namus, haysiyet gibi meziyetler bulunmaz. Daima şahsi menfaatleri ön planda olur. Medeniyete, insanlığa hizmet etmek gibi bir fikirleri katiyen olmaz.

Şunu bilmeliler ki Cenab-ı Allah vardır, ahiret vardır insanı Allah yaratmıştır. İnsan en muazzez ve mükerrem varlıktır. Hiçbir zaman bir maymun veya diğer hayvanlar gibi düşünülmemelidir. İnsan hukukunun muhafazası ise ahlak kanunlarından başka bir kanunla temin edilemez⁸⁴⁴.

2.1.3. Ekonomik Konularla İlgili Yazı ve Makaleler

Ticaret

Gazetemizin başlığında dikkat çekilmiştir. "İzmir" fünundan (sanattan), ulumdan (bilimden) havadisten (olaylardan) terbiyeden, ahlaktan, ticaretten, ziraattan her şeyden bâhis (anlatan) bir gazetedir. "İzmir" ta başından beri yazdığı makalelerde özellikle ahlaki, toplumsal konulara yer vermiş ve verecek bir gazetedir.

Bu makalemizde de Ticareti ele alacağız.

Ticaret Nedir?

Şimdiye kadar ticaret hakkında birçok gazetelerde pek çok makaleler okunmuştur⁸⁴⁵.

Ticaret dağları delerek maden çıkartmak, demiri işleyerek denizde yüzdürmek, Japonya'da yapılan bir şeyin dünyanın ta öbür ucuna ulaştırmaktır. Eskiden Bursa, Yemen, Bağdat, Buhara'da üretilen 40-50 yıl eskimeyen ipeğin günümüzde değersiz yılda bir eskiyen Avrupa ipeklerinin köylerimize kadar girmesi ve fahiş fiyat satmalarıdır. Bizim de yurdumuzda sanayi ürünleri çoğalmaya başladı. Sanayicilerimiz

⁸⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 1, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁸⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 1, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

çıktı. Birçok ürünü üretmeye başladılar. Bizler vatanımızı ve milletimiz seviyorsak yerli üretimleri bulup onları almalıyız velev ki Avrupa ürünlerinden daha değersiz ve daha çirkin olsalar bile. Evimize eşya alırken (yastık-minder vs.) veya ayağımıza kundura alırken, bunları satan dükkânları çiğneyip de Avrupa malları satan dükkânlara gitmeyelim⁸⁴⁶.

Şehrimizde bulunan Hamidiye Mektebi'nde okuyan yetim talebelerin üretmiş oldukları ürünleri tüketelim ki onlarda öğrendiklerinin semerelerini alsınlar. Her sene Avrupa mallarını almak için harcadığımız paraları düşünecek olursak yerli sanatkârlarımızın haline acırız. Şehrimizde Karamürsel Kumaş Fabrikası bir şube açamadı diye üzülmüyoruz. Bir İngiliz veya bir Fransız buraya gelse hemen kendi mallarını arar ve onları almak ister. Bizde dünyanın neresinde olursak olalım Avrupa mallarını ararız⁸⁴⁷.

Sadece belli başlı kumaş vb. fabrikalar açmayalım neye ihtiyacımız varsa mesela kâğıt, deri, şişe vb.de açmak zor olmasa gerek. İşte ticaret bu demek makalemizi okuyup güzelce düşünmek gerekir⁸⁴⁸.

Daha önce "Ticaret" hakkında özel yazı herkes tarafından beğenildiği aldığımız mektuplardan anlaşılmaktadır. O makalemizde ticaretimizi ileri götürmemiz gerektiği sanayimizi içerde geliştirip, kendi memleketimizde yapılan her çeşit eşyayı ilk önce kendimiz müşteri olmamız gerektiğini söylemiştik.

Ticaretimizin artması ve paramızın dışa gitmemesi için ilk önce yapılacak "şirket"tir. Şirketsiz ticaret yok gibidir. Eğer biri tek başına üretir ve tek başına satarsa karın hepsini kendi alır ama aldığı kar pek azdır. Çok mal satmak için çok çalışmak lazım. Buda bir kişiyle olacak bir iş değildir. Şirketleşmek ve o şekilde çalışmak hem bilgiyi hem de ürünü artıracaktır. Gerçi şirketleşmede kar az gibi görünebilir fakat şayet zarar olursa onunda oranı az olacaktır. Şirketleşmenin diğer bir faydası da ne kadar zengin olursa olsun yalnız başına girişemediği işlerde diğer ortaklarının yardımıyla daha rahat girilecek ve daha fazla para kazanılacaktır⁸⁴⁹.

Bu bendimiz gazetemizin ticaret hakkında yazdığı makalelerin üçüncüsüdür.

⁸⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 2, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁸⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 2, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁸⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 2, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

⁸⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 1-2, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

Bazı ziraatla uğraşan karilerimiz (okurlarımız) biz ticaretle uğraşmıyoruz diye bu konuyu okumuyorlarmış. Bunu duyunca bayağı üzüldük. Oysaki biz yazdığımız yazıları tüccar, esnaf, rençper herkes istifade etsin diye yazıyoruz. Şunu açıklayalım ki ticaret para kazanmaktır. Sadece büyük iş yapmak demek değildir. Terakki istersek bu gün ticaretle ilgili yazılan yazıları okumamız lazım. Terakki terbiye-i fikrîyeden sonra ticaret yani para kazanmakla olur. Ziraatla uğraşıp kışlık yiyeceklerimi çıkarttım diyerek bir köşede oturmakla olmaz. Çocuklarımız, ailemiz var onların gelecekleri var. Çocukların güzel yetişmek, okula gitmek isterler. Terakki istiyorsak çocuklarımıza bir sanatı öğretmemiz gerekiyor. Terakki için maarifle (bilgiyle) çalışmaktan başka bir çare yoktur⁸⁵⁰.

2.2. ZİRAAT

2.2.1. Genel Zirai Durum

Yağan yağmurun şiddetli olması ile ziraatı ve yazlık mahsulata çok büyük zarar verdiği⁸⁵¹.

Bu hafta sürekli yağmurun yağması arada dolunun da yağmasıyla zeytin ağaçlarının zarara uğradığı belirtiliyor⁸⁵²..

Aydın-Tire tarafında arpanın biçilme vakti yukarı ki sebepten gecikmiştir. Hava şartlarının ziraatı sıkıntıya soktuğu anlaşılır⁸⁵³.

Mezruatımızın (ziraat) ahvaline dair geçen hafta yazılanlardan fazla bir şey yok ise de havaların hafta içinde yağmurlu ve bulutlu geçmesi sebebiyle arpalar biçilememiştir⁸⁵⁴.

Fransa'da ise mahsulatin geçen seneye nazaran azalacağı, mahsulatin yağmura ihtiyacı olduğu haberi⁸⁵⁵.

Avusturya–Macaristan'da mahsulatin ihtiyaca cevap verdiği⁸⁵⁶.

⁸⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 1, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁸⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 8, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁸⁵² İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁸⁵³ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁸⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 4, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

⁸⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 4, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

⁸⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 4, (4 Muharrem1314/15.06.1896).

Ayrıca bu sayıda Almanya ve İspanyadan ziraat haberleri yer alır⁸⁵⁷.

Vilayetin hemen her yerinde yağmur olduğu hatta bazı yerleri dolunun düşüp mahsulü talan ettiği haberi yer alır. Ziyan ve zararın hesabının henüz yapılamadığı beyan edilir⁸⁵⁸.

Antalya da zehairin-i umuminin hakkında erbab-ı ihsası pekiyi görünmediği⁸⁵⁹.

Arpa hasadına büyük memnuniyetle devam edildiği⁸⁶⁰.

Rusya-Petersburg'da neşir ve ilan olunan bir raporda kış ziraatının hasılatına dair bir şeyin yaşanmadığı. Fakat bahar ekinlerinin hezimeteye uğradığı haber verilir⁸⁶¹.

Üzüm bağlarında ve üzüm kütüklerinde bir hastalığın peyda olduğu üzümlerin zamanından önce kızardığı ve gerek üzüm yapraklarının döküldüğü ve bu durumda köylüleri endişelendirdiği⁸⁶².

Sera (bir tür üzüm bağlarında görülen hastalık) yardımı için toplanan miktar ister Müslim ister gayr-i Müslim olsun hastanelere ve hastalara taksimi karar kılındığı⁸⁶³.

Yunanistan'ın Ahvali Ziraiyesi- (Yunanistan'ın tarım durumu)

Geçenlerde Yunanistan'da yağın şiddetli yağmurların verdiği zarar tarımı endişe verici boyutta olmadığı bildirilmiştir. Bu sene buğday ve arpada beklentilerin altına düşmeyeceği her sene yapılan dış buğday alımlarının yarısı oranında yapılacağı ve 30 milyon Frank'ın içeride kalacağı tahmin edilmiştir⁸⁶⁴.

Temmuz ayının sonlarında gerçekleşen ve birkaç gün kırk iki dereceye çıkan sıcaklığın tesirinden dolayı bağ, bahçe ve bostanlarda %'de 335'e kadar zararın olduğu⁸⁶⁵.

Verilen bilgilere göre İzmir vilayetinin bu sene pamuk hâsılatı 35.000 balya'ya kadar çıkmıştır⁸⁶⁶.

⁸⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 4, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

⁸⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 7, (11 Muharrem 1314/22.06.1896).

⁸⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 7, (11 Muharrem 1314/22.06.1896).

⁸⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 7, (11 Muharrem 1314/22.06.1896).

⁸⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 7, (11 Muharrem 1314/22.06.1896).

⁸⁶² İzmir Gazetesi, S. 11, s. 3, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

⁸⁶³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁸⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 7, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 3-4, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁸⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 3, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

İzmir'de sera'nın (bir tür üzüm bağlarında görülen hastalık) günden güne arttığı görülmüştür⁸⁶⁷.

Tablo 2.1: Borsa'dan Alınan Bilgiye Göre Buğday Fiyatları⁸⁶⁸

Yerli	Kıyyesi	50-56 kuruş
Uşak	“	55-62
Mersin	“	50-56
Rumeli	“	56-60

2.3. TİCARET

Gazetemizin başlığında dikkat çekilmiştir. "İzmir" funundan (sanattan), ulumdan (bilimden) havadisten (olaylardan) terbiyeden, ahlaktan, ticaretten, ziraattan her şeyden bâhis (anlatan) bir gazetedir.

2.3.1. Ticaret Nedir

Şimdiye kadar ticaret hakkında birçok gazetelerde pek çok makaleler okunmuştur. Ticaret dağları delerek maden çıkartmak, demiri işleyerek denizde yüzdürmek, Japonya'da yapılan bir şeyin dünyanın öbür ucuna ulaştırmaktır. Eskiden Bursa, Yemen, Bağdat, Buhara'da üretilen 40-50 yıl eskimeyen ipeğin günümüzde değersiz yılda bir eskiyen Avrupa ipeklerinin köylerimize kadar girmesi ve fahiş fiyat satmalarıdır ticaret. Şimdi bizimde yurdumuzda sanayi ürünleri çoğalmaya başladı. Sanayicilerimiz çıktı. Birçok ürünü üretmeye başladılar. Bizler vatanımızı ve milletimiz seviyorsak yerli üretimleri bulup onları almalıyız velev ki Avrupa ürünlerinden daha değersiz ve daha çirkin olsalar bile. Evimize eşya alırken (yastık-minder vs.) veya ayağımıza kundura alırken, bunları satan dükkânları çiğneyip de Avrupa malları satan dükkânlara gitmeyelim⁸⁶⁹.

⁸⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 3, (2 Receb 1314/07.12.1896).

⁸⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 4, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

⁸⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 2, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

Herkesin yapmış olduğu iş kendinin ticaretidir. Ticaretimiz nedir? Ne işliyoruz? Ne kazanıyoruz?

Bu soruya cevap vermek kolay olduğu kadar zordur. Bizim tüccarlarımız bin bir güçlkle mağaza açarlar onu da veresiye vererek elden çıkartırlar. Hasat zamanı gelmesini beklerler ki onun karşılığını alsınlar. Avrupa da bulunan tüccarlar mal alır satar zamanı geldikçe parasını alır ve yeni mal alır.

Ticaret yaparak sadece bizim çiftçilerimizden bir şey beklememek lazım. Avrupalılar nasıl buralara gelip ticaret yapıyorlarsa bizde şirketlerimizi kurup oralara gidip ticaret yapmalıyız⁸⁷⁰.

2.3.2. Ticaret Nasıl Geliştirilir

Bu bölümde de okuyucularımıza ticaret hakkında bazı bilgiler vereceğiz.

Topraklarımız çok verimli ve her türlü şeyleri ekemeye müsait olmasına rağmen tembelliğimizden dolayı ticaretimizi gereği gibi ilerlemedi. Bu gün Avrupalılardan, Amerikalılardan geri kalmak istemiyorsak ticaretimizi geliştirmemiz lazım. Milli şirketler kurarak çalışırsak hem zengin oluruz hem de büyük hizmetlerde bulunmuş oluruz. Ticarete olan hizmet vatana olan hizmettir⁸⁷¹.

Ölçü - Yeni Ölçüler

Bir şeyin azlığı-çokluğunu ifade ile başlayan yazıyı şöyle özetlersek;

Ölçülerdeki tutarsızlık sebebiyle yeni ölçüye gerek duyulmuştur. kolaylık sebebiyle yeni ölçülere geçilme gereği duyulmuştur. Yeni ölçülere geçilmesine 20 Cemaziye'l-ahir sene 76'da karar verildi. Yeni ölçülerin kullanılmasına ise 1312 senesi Marttan itibaren başlandı⁸⁷².

Ölçü Çeşitlerinden de bahsedilir: Örneğin uzunluk-kısalık, ağırlık-hafiflikten bahsedilir. Uzunluk ölçüsü şöyledir: Bir arşın: 10 parmak Desimetre ile gösterilirken Büyük parçalarda ise 1.000 arşın = 1 mildir⁸⁷³.

⁸⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 5, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

⁸⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 4, (16 Receb 1314/21.12.1896).

⁸⁷² İzmir Gazetesi, S. 1, s. 4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁸⁷³ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

Kısaca, yeni ölçülerle eski ölçüleri anlatıp, Arşın ve kılunun ne olduğu anlatılır⁸⁷⁴.

2.3.3. Ticaret ile İlgili Haberler

2.3.3.1. Üzüm Ticareti

Üzüm bağlarında ve üzüm kütüklerinde bir hastalığın peyda olduğu üzümlerin zamanından önce kızardığı ve gerek üzüm yapraklarının döküldüğü ve bu durumunda köylüleri endişelendirdiği⁸⁷⁵.

Sera (bir tür üzüm bağlarında görülen hastalık) yardımı için toplanan miktar ister Müslim ister gayr-i Müslim olsun hastanelere ve hastalara taksimi karar kılınmıştır⁸⁷⁶.

Şehrimiz (İzmir) kuru çekirdeksiz üzüm satışı; Beş paraya kadar çekirdeksiz üzüm satılmıştır. Sene başından bu güne kadar İzmir'de 574.000 kantar üzüm gelmiş ve bunun 554.000 kantarı satılmış ve 20.000 kantar kalmıştır⁸⁷⁷.

Şehrimizin kuru üzüm satışı bu hafta (bir hafta) 90 paradan dört buçuk kuruşa kadar 1.100 kantar çekirdeksiz üzüm satılmıştır.

Geçen sene bir haftada 70 paradan 2 kuruş 2 paraya kadar 2.000 kantar satılmış idi. Bu sene, Sene başından bu güne kadar İzmir'e 576.000 kantar üzüm gelmiş ve bunun 558.000 kantarı satılarak 18.000 kantarı kalmıştır. Geçen sene bu zamana kadar İzmir'e 429.000 kantar üzüm gelmiş ve bunun 418.000 kantarı satılarak 11.000 kantarı kalmıştır⁸⁷⁸.

Şehrimizin (İzmir) kuru çekirdeksiz üzüm satışı: Bu hafta boyunca 72 paradan dört buçuk kuruştur. 2.500 kantar çekirdeksiz üzüm satılmıştır.

Geçen sene bu oran 78 paradan 104 para kadar 1.400 kantar satılmıştır.

⁸⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁸⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 3, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

⁸⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 4, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁸⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 4, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

⁸⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 2, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

Sene başından bugüne kadar İzmir'e 574.500 kantar üzüm gelmiş ve bunun 556.500 kantarı satılarak 18.000 kantar kalmıştır⁸⁷⁹.

Tablo 2.2: Tire'nin 1895 Yılı Ağustos Ayı Kuru Üzüm Hâsılatı İhracatı⁸⁸⁰

	Kental (Eski Kantar)
Tire	145.000
Çal ve civarı	16.000
Bayındır ve Ödemiş	<u>14.000</u>
Yekûn (Toplam)	203.000

Bu üzümlerin normal 1 Mecidîye 23 kuruş hesabıyla kıyyesi 30'dan 51 para ve sapsız 40'tan 58 paraya satıldığı gibi Tire ile Ödemiş'ten ihraç olunan 25.000 kantar “Beylerce” üzümü 36'dan 78 paraya kadar satılmıştır.

1896-1898 senesi mahsulâtı zikredilen, söylenen miktarlardan ibarettir⁸⁸¹.

Manisa ve çevresinde üretilen çekirdeksiz üzüm üzerine bir yazı⁸⁸².

2.3.3.2. Tütün Ticareti-Kavala Tütünleri

Kavala tütünleri günden güne gelişme göstermektedir. Burada üretilen tütünler hemen hemen dünyanın her yerine gönderilmektedir. Özellikle Avusturya-Macaristan, İtalya, Romanya, Sırbistan ve Fransa gelmektedir.

Nuborg isimindeki büyük tütün fabrikası bu sene 150.000 kilogram tütün almıştır. Kavala tütünleri Hindistan'a dahi gönderilmektedir. Gönderdikleri tütünlerin miktarı yıldan yıla artmıştır⁸⁸³.

⁸⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 4, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

⁸⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 7, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁸⁸² İzmir Gazetesi, S. 15, s. 3, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁸⁸³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

2.3.3.3. İzmir Maden Gümrüğü Ticareti

Ekte gösterildiği cetvelde gösterildiği gibi İzmir'e ithal edilen maden gümrüklerinin miktarı artarak gelişmiştir⁸⁸⁴.

Tablo 2.3: 1895 Senesinde İzmir'e İthal Edilen Maden Miktarı Gümrüğü⁸⁸⁵

Sene	Tonu
1890	56970
1891	57156
1892	1892
1893	1893
1894	1894
1895	85933

Tablo 2.4: Madenlerin Gönderildiği Yerler⁸⁸⁶

Tonu	Gönderildiği Yer
19000 Tonu	Aydın ve kasaba trenlerine
5000 Tonu	Bizzat İzmir'e
5493 Tonu	Mağaza ve Fabrikalara harcanmıştır.
49000 Tonu	Tüccar ve Beylik vapurları tarafından satın alınmıştır.
7500 Tonu	Gerek karayolu gerek denizyolu ile İzmir'den dışarı gönderilmiştir
Yekûn (Toplam)	85993

2.3.3.4. Halı Ticareti

Dünyanın her tarafına İzmir halıları gitmektedir. Anadolu'nun İzmir şehrinden İngiltere ve Amerika başlıca müşterileridir.

⁸⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

İzmir'den:

- 1893 senesinde 2351 Balya
- 1894 “ 2243 “
- 1895 “ 2924 “ ihraç edilmiştir⁸⁸⁷.

2.3.3.5. İhracat ve İthalat Verileri

Bulgaristan 1895 senesi dış ticareti 1894 senesine göre azalış gösterdiği⁸⁸⁸.

Bulgaristan'ın 1895 yılı ithalat ve ihracat cihetinden memalik-i saire ile olan muamelatı aşağıdaki gibidir⁸⁸⁹.

Tablo 2.5: Yabancı Devletlerin İthalat ve İhracat Miktarı⁸⁹⁰

Memleket	İthalat	İhracat
Avusturya	21.765.717	322.502
İngiltere	1.526.581	4.197.624
Vilayet-i şahane	8.819.475	22.505.504
Almanya	8.758.935	13.428.148
Rusya	3.401.002	71.228
Fransa	3.005.354	13.026.076
Memalik-i Saire	8.004.868	13.026.076
Yekûn	69.020.295	77.670.546

İzmir'de şimdiye kadar gelen inci miktarı 56.000 yüke ulaşmıştır. Aşar bedeli olarak ta 17.500 lira mal sandığına teslim edildiği haberi alınmıştır⁸⁹¹.

Ödemiş kazasının bu seneki zeytin aşarı yeniden icra kılınan müzayede de 850 lira fazlasıyla 3.500 liraya ihale edilmiştir⁸⁹².

⁸⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 3, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

⁸⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 6, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁸⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 6, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁸⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 6, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁸⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 3, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁸⁹² İzmir Gazetesi, S. 33, s. 3, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

Tire kazası aşarını ihaleye memur edilen Şakir Efendi ile kaymakam Nuri Bey, kazanın aşar vergilerini toplamışlar toplanan vergiler geçen senekinden 147.320 kuruş fazla çıkmıştır⁸⁹³.

Asârı ihale memuriyetiyle ödemişte bulunan muhasebe kaleminden Hakkı Bey Asârını aylık bedeliyle ihale ederek İzmir'e geri dönmüştür⁸⁹⁴.

Bodrum kazasının sene-i maliye (mali yıl) hububat aşarı kaymakam Ömer Hulusi Bey ile ihale memuru Muhiddin Efendi'nin gayretleriyle toplanmış ve geçen seneden 21.000 kuruş fazla çıkararak 318.000 kuruşa çıkmış olduğu haberi alınmıştır⁸⁹⁵.

Salihli hanında hayır mekânlarının taban taşlarının değişmesi için ihale yapılacaktır. İhaleye katılmak isteyenler şeri mahkemede bulunan komisyona başvurabilecekleri⁸⁹⁶.

İzmir Ticaret Mahkemesi azası olan Gökbaşzâde Zaharya Efendi'nin görev süresi dolduğundan o da heyetince tekrar seçilerek görevine icrası için memur kılınmıştır⁸⁹⁷.

Karantina mahallesinde bulunan camii için müteveffa Salepçi-zâde Hacı Ahmet tarafından 342 adet Osmanlı lirasını adı geçen camiye harcamak için Abdulkadir Paşa tarafından bir komisyon kurulmuştur⁸⁹⁸.

İzmir Reji Nazırı Mösyö Dokorsu'nun ikinci rütbe Mecidî nişanı buyrulduğu⁸⁹⁹.

Girit levazımı askeriyesi için Gördes sekiz re's (baş) mekkârî hayvanların sağlam ve kuvvetli olması ve nakil esnasında istihdamı hakkında⁹⁰⁰.

Gördüs (Gördes) kazası üç yüz on iki senesi hububat aşarının müzayedeye suretiyle icra edildiği halde layık olan değeri bulamadığı için idareye bırakıldığı⁹⁰¹.

Afyon Aşarının bu seneden itibaren Hubat-ı işarından ifraz ve işâr nizamnamesinin 14. ve 32. Maddeleriyle 6. Maddelerine göre maliye bakanlığı vilayete

⁸⁹³ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 3, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁸⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 3, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁸⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁸⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 3, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁸⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁸⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 3, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 4, (2 Safer 1314/13.07.1896).

tebligat çekilmiştir. Bu sene Avrupa'nın gerekse Aksay-ı şerifte koza ve ipek türü mahsulatın intizarın fevkinde mebzul olacağından fiyatların düşeceği bilinir⁹⁰².

Tablo 2.6: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli⁹⁰³ (10 Kânunusani 1312)

Esami	Fiyat-ı Cârî		Siklet		Kilesi	Sim Mecidiye
	Para	Kuruş	Para	Kuruş		
Arpa					Kıyye(okka) 17	20 ½
Yerli						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	10	12		13	"	"
Evsat	30	10		12	"	"
Edna	30	9	20	10	"	"
Uşak						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	20	12	20	13	"	"
Evsat	30	11	10	12	"	"
Edna	30	10	20	11	"	"
Bigara, Alaca		10		12	"	"
Buğday					Kıyyesi	33
Yerli	12	1	18	1	"	"
Uşak	14	1	22	1	"	"
Mersin					"	"
Rumeli					"	"
Dakik(Un)	30	1	30	2	"	"
İrmik		2	2	2	"	"
Kepek	25		26		"	"
Çavdar	38			1	"	"
Aktari	36			1	"	"

⁹⁰² İzmir Gazetesi, S. 3, s. 8, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

⁹⁰³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

Tablo 2.6: (Devam) İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli⁹⁰⁴ (10 Kânunusani 1312)

Mısır Danesi	37		38		"	"
Nohut	5	1	22	1	"	"
Lubya	37	1	2	2	15	"
Böğrülce		18		21	21	"
Kenevir Tohumu		18		21	21	"
Burçak	2	22		23	23	"
Anason	20	2	20	2	Kıyyesi	"
Kumdarı						
Beyaz	35		36		"	20 ½
Sarı	19		20		"	"
Susam	39	1		2	"	"
Bakla	31		1		"	"
Haşhaş Tohumu	22	1	26	1	"	"
Zeytinyağı		5	20	5	"	"
Budahi		160		160		20
Pamuk					Kantarı	
Sobuca		345		347	"	23 6/40
Amerikan Tohumu		250		250	"	"
Adana					"	"
Pamuk Tohumu					Kıyyesi	20 ½
Afyon						
Ada Hazır		78		80	Çekisi	"
Viziteli					"	"

⁹⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

Tablo 2.7: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli⁹⁰⁵ (20 Kânunusani 1312)

		Fiyat-ı Cârî		Siklet		
Esami	Para	Kuruş	Para	Kuruş	Kilesi	Sim Mecidiye
Arpa					Kıyye(okka) 17	20 ½
Yerli						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	00	12	00	13	"	"
Evsat	11	30		12	"	"
Edna	20	9	30	10	"	"
Uşak						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	20	12	20	13	"	"
Evsat	30	11	10	12	"	"
Edna	00	10	10	11	"	"
Bigara, Alaca	20	09	00	12		
Buğday					Kıyyesi	33
Yerli	12	1	18	1	"	"
Uşak	12	1	22	1	"	
Mersin					"	"
Rumeli					"	"
Dakik(Un)	20	1	20	2	"	"
İrmik		2	10	2	"	"
Kepek	25		26		"	"
Çavdar	38			1	"	"
Aktari	36			1	"	"
Mısır Danesi	36		37		"	"
Nohut	5	1	22	1	"	"
Lubya	28	1	2	2		"
Böğrülce		48		50	15 kıyye	"
Kenevir Tohumu		19		21	21	"
Burçak	0	20		20	23	"
Anason	10	2	20	2	Kıyyesi	"
Kumdarı						
Beyaz	34		36		"	20 ½
Sarı	19		21		"	"

⁹⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 8, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

Tablo 2.7: (Devam) İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli⁹⁰⁶ (20 Kânunusani 1312)

Susam		2	1	2	"	"
Bakla	20		21		"	"
Haşhaş Tohumu	23	1	26	1	"	"
Zeytinyağı	5	5	30	5	"	"
Budahi		150		160		20
Pamuk					Kantarı	
Sobuca	20	225	20	252	"	23 6/40
Amerikan Tohumu		250		250	"	"
Adana					"	"
Pamuk Tohumu					Kıyyesi	20 ½
Afyon						20
Ada Hazır					Çekisi	"
Viziteli					"	"

Tablo 2.8: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli⁹⁰⁷ (22 Kânunusani 1312)

		Fiyat-ı Cârî		Siklet		
Esami	Para	Kuruş	Para	Kuruş	Kilesi	Sim Mecidiye
Arpa					Kıyye(okka) 17	20 ½
Yerli						"
Ale'l-ala					"	"
Ala		12	00	13	"	"
Evsat	30	10	30	11	"	"
Edna	20	9	30	10	"	"
Uşak						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	10	12	10	13	"	"
Evsat	00	11	00	12	"	"
Edna	10	10	30	10	"	"
Bigara, Alaca	30	09	00	12		
Buğday					Kıyyesi	33
Yerli	12	1	17	1	"	"
Uşak	12	1	21	1	"	

⁹⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 8, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁹⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 8, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

Tablo 2.8: (Devam) İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli⁹⁰⁸ (22 Kânunusani 1312)

Mersin					"	"
Rumeli					"	"
Dakik(<i>Un</i>)	20	1	20	2	"	"
İrmik		2	10	2	"	"
Kepek	25		26		"	"
Çavdar	38			1	"	"
Aktari	36			1	"	"
Mısır Danesi	36		37		"	"
Nohut	5	1	22	1	"	"
Lubya	38	1	2	2		"
Bögrülce		48		50	15 kıyye	"
Kenevir Tohumu		19		21	21	"
Burçak	0	20		20	23	"
Anason	10	2	20	2	Kıyyesi	"
Kumdarı						
Beyaz	34		36		"	20 ½
Sarı	19		21		"	"
Susam	4	2	05	2	"	"
Bakla	20		21		"	"
Haşhaş Tohumu	23	1	26	1	"	"
Zeytinyağı	5	5	20	5	"	23/10
Budahi		000		000		20
Pamuk					Kantarı	
Sobuca	00	250	20	252	"	23 6/40
Amerikan Tohumu		000		000	"	"
Adana					"	"
Pamuk Tohumu		18		18	Kıyyesi	20 ½
Afyon						20
Ada Hazır		77		77	Çekisi	"
Viziteli					"	"

⁹⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 8, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

Tablo 2.9: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli⁹⁰⁹ (29 Kânunusani 1312)

		Fiyat-ı Cârî		Siklet		
Esami	Para	Kuruş	Para	Kuruş	Kilesi	Sim Mecidiye
Arpa					Kıyye(ok ka) 17	20 ½
Yerli						"
Ale'l-ala					"	"
Ala		12	00	13	"	"
Evsat	30	10	30	11	"	"
Edna	20	9	20	10	"	"
Uşak						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	10	12	10	13	"	"
Evsat	0	11	00	13	"	"
Edna	10	1	30	10	"	"
Bigara, Alaca	30	09	00	12		
Buğday					Kıyyesi	33
Yerli	12	1	17	1	"	"
Uşak	12	1	21	1	"	
Mersin					"	"
Rumeli					"	"
Dakik(Un)	20	1	20	2	"	"
İrmik		2	10	2	"	"
Kepek	25		26		"	"
Çavdar	38			1	"	"
Aktari	36			1	"	"
Mısır Danesi	36		37		"	"
Nohut	5	1	22	1	"	"
Lubya	38	1	2	2		"
Böğrülce		48		50	15 kıyye	"
Kenevir Tohumu		19		21	21	"
Burçak	0	20		20	23	"
Anason	1	2	20	2	Kıyyesi	"
Kumdarı						
Beyaz	34		36		"	20 ½
Sarı	19		21		"	"
Susam	4	2	5	2	"	"
Bakla	20		21		"	"
Haşhaş Tohumu	23	1	26	1	"	"
Zeytinyağı	5	5	20	5	"	23/10
Budahi		145		155		20

⁹⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 8, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

Tablo 2.9: (Devam) İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cetveli⁹¹⁰ (29 Kânunusani 1312)

Pamuk					Kantarı	
Sobuca	00	250	20	252	"	23 6/40
Amerikan Tohumu		000		000	"	"
Adana					"	"
Pamuk Tohumu		18		18	Kıyyesi	20 ½
Afyon						20
Ada Hazır		77		77	Çekisi	"
Viziteli					"	" ⁹¹¹

Tablo 2.10: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli⁹¹²

		Fiyat-ı Cârî		Siklet		
Esami	Para	Kuruş	Para	Kuruş	Kilesi	Sim Mecidiye
Arpa					Kıyye(okka) 17	20 ½
Yerli						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	10	11	20	12	"	"
Evsat	0	10	11	11	"	"
Edna	10	9	20	9	"	"
Uşak						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	10	12	20	13	"	"
Evsat	00	11	00	12	"	"
Edna	20	09	20	10	"	"
Bigara, Alaca	10	09	20	16		
Buğday					Kıyyesi	33
Yerli	12	1	19	1	"	"
Uşak	13	1	22	1	"	
Mersin					"	"
Rumeli					"	"
Dakik(Un)	20	1	15	2	"	"
İrmik	36	1	2	2	"	"
Kepek	23		24		"	"
Çavdar	36		38		"	"

⁹¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 8, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁹¹¹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 8, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁹¹² İzmir Gazetesi, S. 39, s. 8, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

Tablo 2.10: (Devam) İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli⁹¹³

Aktari	37		39		"	"
Mısır Danesi	35		36		"	"
Nohut	5	1	22	1	"	"
Lubya	3	2	5	2		"
Böğrülce		48		50	15 kıyye	"
Kenevir Tohumu		18		20	21	"
Burçak	0	20		19	23	"
Anason	1	2	20	2	Kıyyesi	"
Kumdarı						
Beyaz	34		35		"	20 ½
Sarı	20		21		"	"
Susam	4	2	5	2	"	"
Bakla	29		3		"	"
Haşhaş Tohumu	23	1	26	1	"	33
Zeytinyağı	10	5	2	5	"	20
Budahi		145		155		20
Pamuk					Kantarı	
Sobuca	00	245	20	247	"	33
Amerikan Tohumu		250		250	"	"
Adana					"	"
Pamuk Tohumu		18		18	Kıyyesi	20 ½
Afyon						20
Ada Hazır		75		76	Çekisi	"
Viziteli					"	"

⁹¹³ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 8, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

Tablo 2.11: İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli⁹¹⁴ (10 Şubat 1312)

		Fiyat-ı Cârî		Siklet		
Esami	Para	Kuruş	Para	Kuruş	Kilesi	Sim Mecidiye
Arpa					Kıyye(okka) 17	20 ½
Yerli						"
Ale'l-ala					"	"
Ala		11	30	11	"	"
Evsat	0	10	30	10	"	"
Edna	10	9	30	9	"	"
Uşak						"
Ale'l-ala					"	"
Ala	10	12	20	13	"	"
Evsat	20	11	00	12	"	"
Edna	10	10	00	11	"	"
Bigara, Alaca	0	09	10	10		
Buğday					Kıyyesi	33
Yerli	13	1	19	1	"	"
Uşak	13	1	23	1	"	
Mersin					"	"
Rumeli					"	"
Dakik(<i>Un</i>)	20	1	20	2	"	"
İrmik	36	1		2	"	"
Kepek	21		23		"	"
Çavdar		1		1	"	"
Aktari	37		39		"	"
Mısır Danesi	34		35		"	"
Nohut	8	1	22	1	"	"
Lubya	2	2	5	2		"
Böğürlüce		48		50	15 kıyye	"
Kenevir Tohumu		18		20	21	"

⁹¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 8, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

Tablo 2.11: (Devam) İzmir Ticaret ve Sanayi Borsasının Cedveli⁹¹⁵ (10 Şubat 1312)

Burçak	0	20		19	23	"
Anason	1	2	15	2	Kıyyesi	"
Kumdarı						
Beyaz	34		35		"	20 ½
Sarı	20		21		"	"
Susam	4	2	5	2	"	"
Bakla					"	"
Haşhaş Tohumu	23	1	26	1	"	33
Zeytinyağı	8	5	16	5	"	20
Budahi		140		155		
Pamuk					Kantarı	
Sobuca	00	250	00	250	"	33
Amerikan Tohumu					"	"
Adana					"	"
Pamuk Tohumu	18		18		Kıyyesi	20 ½
Afyon					"	20
Ada Hazır		75		76	Çekisi	"
Viziteli					"	"

2.4. EDEBİYAT KISMI

2.4.1. Gazetenin Çıkışı Anlatan Şiir ve Yazılar

Tahdis Nimet (İyiliğe Teşekkür Şiiriyle Başlangıç)

Şiirin Kıtalarında:

1. Kıta, Tevhidi nura benzeterek onun paklığından, temizliğinden söz eder.
2. Kıta, İslam'ın Hilafet ile yaşayacağını, Saltanatın gerekliliğini vurgular.
3. Kıta, Kur'an'ın her şeye hâkim olduğu.
4. Kıta, Yöneten sultana övgüde bulunulur.
5. Kıta, Dinin yüceliğinden.
6. Kıta, Sultanın bilgisinden adaletinden bahseder.
7. Kıta, Peygamberin ışığını sultana da yansıdığını anlatır.

⁹¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 8, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

8. Kıta, Şeriat ve hilafetin vazgeçilemez olduğunu belirtir.
9. Kıta, Meleğin indiği kutsal şehirden bahseder.
10. Kıta, Padişaha övgüler sunarken bunun yanında milletin temizliğinden bahsedilir⁹¹⁶.

Başyazar (Hakkı)

Gazeteye Başlangıç Sunuşu

Allah'ın ismi ile basımına başladığımız gazetemizi Padişaha arz ediyoruz. Şimdiye kadar gazetelerin 1. nüshaları makale ile tezyin olunmuş ve her biri görevini yerine getirmiştir. Ayrıca teşekkür ile görevini yerine getirmiş olacağından emin değiliz. Lakin her bir güzelliğe sultanımız teminattır. İslamiyet üzerine kutsal sayılanlar üzerine bütün Osmanlılar her dakika sadakat, itaat ve hizmetle mükellefse bizde bunlardan birini yerine getirerek padişaha sunuyoruz⁹¹⁷. (Büyük II. Abdülhamid)

Bu suretle gazete olarak vazifemiz büyüktür. İnsan kendini aciz hissetse de güzel niyetle kendini kuvvetli hisseder. İşte bu aciz kulda (başyazar) bu hislerle birincisi olan bu gazetenin yukarıdaki güzel sözlere mazhar olmak istemesidir⁹¹⁸.

Buna da veli nimetimiz Padişah Efendimiz Hz. Hilafet Penahileri karar versin. Bu hizmete muvaffak kılsın⁹¹⁹. (Âmin)

Gazetecilik ve Öğretmenlik Mesleğinin Aynı Amaca Hizmeti

Başyazarlıkta iki meslek vardır: Mesleği yazıcılık ve mesleği fikirdir. Bu gazeteyi okuyan-alanlara önce mesleğimiz hakkında bilgi verelim. Gazetecilik, muallimlik, ressamlık, kitapçılık bunların hepsi dünyada iştir. Lakin bazılarının amacı para kazanmak değildir. Muallimin amacıyla muharririn amacı farklıdır. Bu amaçtan ötürü dünyada fikirli bir adam olmuştur. Öğretmen ile yazar arasındaki fark ise: öğretmen birkaç öğrenciye bir şeyler söylerken yazar herkese söyler. Öğretmen sözünü dinleyenler için anlatırken, yazar dinlese de dinlemese de anlatır. Bunun için bizde mesleğimizi bildirmek istiyoruz ki herkes ona göre okusun, anlasın⁹²⁰.

⁹¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 1, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 1, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 1, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 1, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹²⁰ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

Biz meslek yazımızda yazıyı anladıklarımızı anlatmak fikriyle yazdığımızdan sade, sözü açık ifade kullanılır⁹²¹.

Gazetemizi okuyanlar içinde âlim, edip, memur, asker, rençper, tacir vs. her kesimin anlayabileceği tarzda yazmaya gayret edilmiştir. Ayrıca kafiye üzerine söylediğimiz kasideler, mektuplar da yazılmıştı. Şimdi ise onların zamanı geçmiştir. Zamanımız süs sanatı değil, ciddiyet-gerçeklik zamanıdır. Zamanımız her şeyden istifade zamanıdır. İleri gitmek, iktidara sahip olmak, memlekete ve devlete faydalı insan olma zamanıdır. Diğer devletleri taklit zamanı değildir⁹²².

İslam'ı ve Osmanlımızı muhafaza ve sıyanet etmektir. Din nedir, namus, iffet, istikamet, sadakat sözleri ne demektir. Vatan millet devlet nasıl büyük kılınır. Allah'a resulüne, halifeye, peygamber-i zişan (şanlı) olan padişahımızın emirlerine uyuyor muyuz? Şeriat, insaniyete neler emrediyor. İslamiyet nasıl yollar gösteriyor? Bunlar bilinmedir. Zaman hikâye, kaside zamanı değildir. Söz sadece söylenirse karşıdaki insan zarlarda bulunmaz ve hemen anlar. Dilimizde bulunan sözde Arabî'ce Fransızca ve İngilizce kelimeler nasıl ki dilin özünü bozuyorsa, bugün edebiyatta aynı şekilde bizleri yormaktadır. Bunlardan kurtulmalıyız⁹²³.

Meslek fikrimize gelince evde gazetemizi okutmaktır. "İzmir" Devlete, millete vatana sadakate hizmet etmek için kurulmuştur. "İzmir" Bir gazete olduğu için herkes faydalanabilecektir. Her türlü haber, kanuna, eğitime ara sıra ahlak, romanlarda yazılacaktır. Ticaret ve ziraattan bahsetmek, tüccarlarla tacirlerin işlerine yarayacak haber açıklamak birinci arzusudur⁹²⁴.

Padişahı anıp, ona atıfta bulunulan bir şiir yer alır. Ayrıca arşınları da anlatan bir şiirdir İzmir adlı şiirden; İzmir memleketinin lisesinden yetişen müntesip kişilere teşekkürlerini anlatan şiirler yer alır. Bunun yanında padişaha methiye de bulunur⁹²⁵.

⁹²¹ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹²² İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹²³ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹²⁴ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 3-4, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

⁹²⁵ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 5, (20 Zilhicce 1313/ 02.06.1896).

Hanımlar gazetesi şairlerine;

Naci imzalı şiiri güzel bulduk ve edebi gücünü takdir ettik. Ayrıca (Nefi'den çocuklarla ilgili güzel bir şiirler okunur) diğer çocuklarda bunu dinlesin ki şiirin etkisiyle büyümesinin etkisinden bahsedilmektedir⁹²⁶.

Bu sayıda ise eserlerin Osmanlı devleti için çok önemli bir yere sahip olduğu vurgulanırken şairlerin, yazar ve gazetecilerin önemi vurgulanmıştır⁹²⁷.

2.4.2. Din ve Ahlakla İlgili Yazılar

Dört İmam Menkıbeleri

Her kemâl insandadır, her noksan insandadır. Bir eseri vücuda getirmek, meşru şeyleri yapmak insanın özelliğinden olduğu kadar, unutma gibi hallerde insanın tabii hallerindedir

Padişahımız efendimiz (El-Gazi Abdülhamid Han) zamanında birçok ilerleme olduğu gibi tercüme eserlerde ve faydalı bilgilerde de ilerlemeler olmuştur.

Bu zamana kadar dört mezhep imamının özellikle İmam Ebu Hanife'nin hayatıyla ilgili eserler verilmiş ama tam doyurucu olmamıştır.

İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin ismi ve künyesi ve hayatı hakkında bilgi verilmiştir⁹²⁸.

Hanefi mezhebi imamı Ebu Hanife hakkında bilgiler verilmiştir. Asıl adının "Numan" olduğu "Ebu Hanife" ismiyle şöhret bulduğu ve kendisine "İmam-ı Azam" denildiği, hicretin sekizinci yılında Abdullah bin Mervan zamanında Kufe'de dünyaya geldiği vb. buna benzer bilgiler içermektedir⁹²⁹.

İmam-ı Azam'ın birçok sahabelen hadis rivayet ettiği hatta bazı sahabeleri gördüğü rivayetlerinin doğumu ve yaşı itibarıyla mümkün olamayacağından bahsedilerek İmam-ı Azam'ın hayatı anlatılmıştır⁹³⁰.

⁹²⁶ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 4-5, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

⁹²⁷ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 5, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

⁹²⁸ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 5-6, (9 Receb 1314/14.12.1896).

⁹²⁹ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 5, (16 Receb 1314/21.12.1896).

⁹³⁰ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 5, (23 Receb 1314/28.12.1896).

“Ebu Hanife” hakkında geçen nüshalarda olduğu gibi bilgiler verilmiştir. İmam-ı Azam'ın ye Kufe'ye yerleşmesi, ders vermesi vs. bilgileri içermektedir⁹³¹.

İmam-ı Azam'ın ders alması ve ders vermesi vs. bilgileri içermektedir⁹³².

İmam-ı Azam'ın normal günlerde ve gecelerde bir defa Kur'ân-ı Kerimi hatim ederdi. Ramazan-ı Şerif'e mahsus birinci günden sonuncu gününe kadar altmış iki defa hatmetmeği adet haline getirmiştir⁹³³.

İmam-ı Azam'ın namazda Kur'ân-ı Kerimi hatmederek namaz kıldırmasıdır. İmam-ı Azam'ın oğlundan gelen rivayete göre geceleri uyumaz ibadet ve ilimle meşgul olurdu. Öğlenleri ve kış günleri bir miktar uyurdu demiştir⁹³⁴.

Namazdan cemaatin dağılmasına müteakip tefekküre daldığını bahseder. Haktan korkarak İslam hukukuna riayet ederdi. Bir gün yanlışlıkla bir çocuğun ayağına bastığını ondan dahi hakkını helal etmesini istemiştir⁹³⁵.

Etrafında saygın bir kişiydi ve çok sevilen yardım sahibi biriydi. Hatta bir gün mescide üstü başı yırtık ve düzgün olmayan çok fakir biri gelmişti. Namazı bitirdikten sonra her kesin dağılmasını bekledi seccadesinin için zor günler için sakladığı 1.000 dirhemini o fakire tamamen verdi⁹³⁶.

İmam-ı Azama bazen hediye verildi. O bu hediyeleri kabul ederdi. Ama hediye verene o verdiği hediye için birkaç misli hediye vererek karşılık verirdi. İmam-ı Azam alış verişte yapmayı severdi. Alışveriş yaparken fiyatları araştırır ve gerçek bedelini ödeyerek almak isterdi⁹³⁷.

Akıllı bir insan olduğu vurgulanmaktadır. Hatta Şafi mezhebinin imamı İmam Şafi “Ebu Hanife gibi akıllı birini doğurmak her anaya nasip olmaz” demiştir⁹³⁸.

Leyle-i Mukaddese-i Regaib (Kutsal Regaib Gecesi)

Leyle-i Regaib (Regaib Gecesi) Peygamber Efendimizin Hz. Âmine'yi şereflendirdiği gecedir. Regaib Gecesi münasebetiyle geçen Cuma gecesi şehrimizde

⁹³¹ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 4, (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁹³² İzmir Gazetesi, S. 33, s. 5, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁹³³ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 4, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁹³⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 6, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

⁹³⁵ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 5, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁹³⁶ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 5, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

⁹³⁷ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 5, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

⁹³⁸ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 6, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

bulunan bütün camiler, tekkeler kandillerle süslenmiştir. O gece padişah efendimize de dualar edilmiştir.

Bir Hüda bir Nebi zi-şân
 Biliriz bir de zılli yezdanı
 Ki odur padişah-ı din-i perver
 Yani "Sultan Hamid" dâd-ı âver⁹³⁹.

Leyle-i Berat Mağfiret Ayât (Berat Kandili)

Ey âleme rahmet ilahi
 Ey mağfirete yegâne bâis
 Maksad sen idin yine ezelde
 Bu hilkate, bu cihana bâis
 Bir hikmetisin nihan, Hakkın
 Oldun bu kadar ayana bâis
 Senden bu berat feyz ve rifat
 Senden bu berat fevz-i ümmet⁹⁴⁰

Şaban'ın 14. 15. 16. günleri çok güzel geçer Pazar günü beraat gecesi dolayısıyla etrafta bir faaliyet görülmekte idi. İstanbul halkı o gün camilere koştu, ibadetle meşgul oldular. Hava da ılıman idi. Regaip gecesi, kandili yatsı namazını Ayasofya'da kıldım. Leyle-i Beraat'te (Beraat Gecesi) yatsı namazını Sultanahmet caminde kıldım. Altı minaresi de kandillerle donatılmıştı. Caminin içinde de her yerde kandiller yanmakta idi. Canimin minareleri arasına adet olduğu üzere mahya gerilmiştir⁹⁴¹.

Mi'rac-ı Aliyyin Minhâc-ı Nebevi – Miraç

Peygamber Efendimizin gönderilişinin 12. senesi Receb ayının 27. gecesi akılları aciz bırakan bir olay meydana geldi. Bu olayın adı "Miraç"tır⁹⁴².

Hazret-i Habib-i Kibriya'nın bin üç yüz on altı devre-i feyzi itmamı (mirac kandilini kastediyor) geçen Cuma gecesi şehrimizde bulunan bil-cümle cami, mescidler

⁹³⁹ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 1, (9 Receb 1314/14.12.1896).

⁹⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 1, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁹⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 5, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁹⁴² İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

ve tekkelerde kutlandı. Minareler kandillerle donatıldı. Cenâb-ı Hakk (cc) bu mübarek geceyi padişahımız ve bütün İslam âlemine mübarek kılsın⁹⁴³.

Ramazan Mağfiret Nişan (Ramazan Mağfiret (Bağışlanmanın) Nişanıdır)

Ramazan-ı Şerife geçen Çarşamba günü başlanmıştır. Bu kudsiyat kalplere bir ferahlık verir. Bu ayın gelmesiyle çocuk, büyük, zengin, fakir herkes sevinir. Maneviyatımız diğer aylara nazaran çok daha fazla olur⁹⁴⁴.

Bu aya gerekli önemi gösterenler Cenab-ı Hakk'ın mağfiretine dünyevi ve uhrevi mutluluğa kavuşurlar. Cenab-ı Hakk bu ayı padişahımız ve bütün İslam âlemine mübarek etsin⁹⁴⁵.

Hüsn-i Hulk (Güzel Ahlak)

Hulk huy, tabiat demek olup, insana dönen huya ise hulk-i hasen (güzel ahlak), hulk-i terbiye (terbiyeli) ahlak denmektedir. Bütün o güzellikler, çirkinlikler ecdadımızın bize bırakacağı yâdigâr olabileceği gibi, etrafımızdan da bunları alabiliriz.

Nasıl ki bir hayvanı Hindistan'da renkli, canlı görürüz aynı kuşu Avrupa'da veya kutuplarda daha değişik renklerde görebilir. Nasıl o kuşun rengine içinde yaşadığı yer etki ediyorsa insan tabiatına da yaşadığı yerler tesir etmektedirler.

Şimdi insan bu kadar ahlakat içinde nasıl yürümeli ve nasıl hareket etmelidir. Bunun tek bir şeyi vardır oda terbiyedir. Gerekli olan terbiye veya yeterli olan insan kendi hareketlerine ve yapacağı şeylere malik demektir.

İnsan güzelliği, güzel ahlaki ile olur. İyi huylu insan güzel insan demektir. güzel insanda daima hoş şeyleri güzel şeyleri verir. İnsanın dikkatini çekmek için güzel huydan başka bir meziyet yoktur.

Çalışmak bunu ispat etmek iyi huylu insandan olduğumuz göstermek gerekir⁹⁴⁶.

Mehmet Rafet

⁹⁴³ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁹⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁹⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 1, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

⁹⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 5-6, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

Terbiye

Terbiye insanın yegâne vasıta-i tecemmül ve tekmilidir. İnsan fikri ve gayreti sayesinde insandır. İnsan terbiye ile insan olur⁹⁴⁷.

Bir baba çocuğunun gayreti için çalışır. Ne işle meşgul ise çocuğunun da o işle meşgul olması arzular mesela bir bakkal çocuğunun da bakkal olmasını ister. Bir çiftçi çocuğunun da çiftçi olmasını arzular. Bir çocuğu mesut etmek için ona servet bırakmak yeterli değildir. Onun çalışmasını hayatını kazanmasını öğretmek gibi birde yeterli terbiyeyi vermekle ve onunda almasıyla olur. Herkes tabip (doktor), muallim (öğretmen), muharrir (yazar) olamaz ama her kes terbiyeli ve hamiyet (namuslu-utangaç) sahibi olabilir.

Genel terbiyenin nasıl oluşacağına gelince bunun için her ferdin ayrı ayrı çalışması gerekmektedir. Genel terbiye ve özel terbiye ile olur⁹⁴⁸. Mehmet Rifat

Gayret'le alakalı bir şiir yer alır.

Efkâr ve Mülâhazat (Düşünceler)

(Düşünce ile alakalı eski filozofların sözlerine yer verilmiştir.) Yunan filozoflardan Ebiv Krat diyor ki; Dünyada dostları çok ve düşmanları olmamasını arzu eden adam herkese iyilikle muamele etmeli ve ancak iyi ahlaklılarla arkadaşlık etmelidir⁹⁴⁹.

Ahlak İle İlgili Şiir

Allah'ın (cc) yarattığı en şerefli mahlûk insandır. İnsan ki yaratılmışların en şerefliisidir. İnsan ki güzel ahlak iledir. İnsanı konu alan bir manzumedir⁹⁵⁰.

⁹⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 6, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁹⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 7, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁹⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 5, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁹⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 6, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

VİCDAN

Vicdan nedir? Edendir ihtar
İlahi, Resuli, dini her bar

Vicdandır eden hevayı terhib
Vicdandır eden hatayı tayib

Bir mevhibe o cenabı haktan
Bir nevhadır o itabı haktan

Bir mahkemedir fakat mebri
Envâ-ı desiseden mari

Makbul olur anda hep fezail
Mahkûm edilir bütün rezail

Hükmetme anda hep adalet
Makbul değil hediye, rüşvet

Var hâkimi yani bir reisi
Maznun aleyhi, müddeisi

Allah eder anda hâkimiyet
Dava hapsidir anın fazilet

Bir fili beşer olunca hâsıl
Vicdana hemen olur o dâhil

Vicdan anı eyleyince teşrih
Ya hak verir veya keh tevbih

Hak vermiş ise büyük saadet
İnsan bulur o halde rahat

Ger hadis olan o fili vicdanı
Bulmuşa fena, ne rütbe hüsrân

Bir kimse eğer ederse hata
Fikrinde muhsenatı peyda

Vicdanen olur o anda mebrur
Ahlakı ile olur o mesrur⁹⁵¹.

İzmirli: M Kamil

Zevk ve Sefanın Zararları

İslam dini birçok zararlı şeyleri yasakladığı gibi sarhoşluk veren şeyleri de yasaklamıştır. Bunlar, birçok toplumsal zararlara da yol açmaktadır. En büyük zararı da akliselimi (iyi düşünme) engellemiş olmasıdır. Böyle bir durum hâsıl olduğunda insan bir hayvandan farksız duruma gelmektedir. Hayatımızı düzenleyerek İslam terbiyesiyle terbiyelenmek, aklımızı güzel çalıştırmaya gayret etmeliyiz⁹⁵².

Hayat-İhtiyaç

Gerek tek başımıza gerekse genel olarak bakacak olursak, hayatın değişik ihtiyaçları olduğunu gösterecektir. Canlılar arasında en çok ihtiyacı olan yine insandır. Tarih bize insanın daima bu ihtiyaçlarıyla yuvarlanıp gittiğini gösterir. Bilimin sanatın kısacası her şeyin kıymeti ihtiyaçlarımızla takdir edilir. Şu söz bizce bir düstur hareketi ifade eder ki: çalışarak bilmek, bilerek çalışmaktan ibarettir⁹⁵³.

Çalışmayan dilencidir, hırsızdır, katildir. Dilencidir çünkü çalışmıyor. Hırsızdır çünkü çalışanların çalışma meyveleri-kazançlarından geçinir⁹⁵⁴.

Kuvvet harcamak, mesai harcamak bizce bir lâzime-i hayattır⁹⁵⁵.

Anadolu'da şahsı ve genel servete kaynak olacak arazi göz önünde duruyor. Biraz uğraşmak gayret göstermek lazımdır. Elimizde bulunan bu serveti kaçırmayalım.

⁹⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 5, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁵² İzmir Gazetesi, S. 33, s. 4, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

⁹⁵³ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 6, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁹⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 6, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁹⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 6, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

Yabancı dillerden aldığımız lüzumlu lüzumsuz sözler ve tabirlerle servet-i lisaniyemize halel getirmeyelim⁹⁵⁶.

Mehmet Rafet

2.4.3. Edebiyatla İlgili Şiir ve Yazılar

Yazar ve Şairlerimize Bir İhtar

Kürre-i Arz üzerinde bulunan insanların kafasından vas'î ve muttazam olan şanımızın edebiyat noktasında olan sayan-ı tehdeb bazı cihetleri bulunduğu edbamızın malumudur. Ayrıca Osmanlı dilinin önemi bir kez daha vurgulanmıştır⁹⁵⁷.

Meçhul bir ilim varsa oda ilim edebiyatıdır. Yine her sebepten ziyade nazar-ı dikkatimizi celp etmiş fakat o nispette reayetinden mahrum kalmış bir şey var ise oda edeptir. Yukarıda ki mezkûr ilimin edep olduğu ve bu ilim hakkında detaylara yer verilmiştir. Ayrıca mektebi idadi şakirdanından Avni Efendi (bahar) başlıklı eseri yer alır⁹⁵⁸.

Makale-i Edebiyye (Edebiyat Makalesi)

Gıyaseddin-Denizli'nin yazdığı edebi makaledir. Bu asırda öyle bir dünyada yaşıyoruz ki bu gün şahlar şahı Sultanımız II. Abulhamid Han Efendimiz zamanında Osmanlı Devleti en parlak dönemini yaşamaktadır. Terakki (ilerleme) öyle bir şeydir ki taşlardan silah, ağaçlardan ateş çıkarmasıdır. Topraktan tane, demirden bir alet yapmak için çalışmasıdır. Bundan dolayı da insanoğlu bu gelişmesini iki tarafa yönlendirdi bir ziraat diğeri sanat. İnsanoğlu bu terakkisi sayesinde Çin seddini, Babil kulesini, Mısır piramitlerini yapmışlardır⁹⁵⁹.

Bir ara bu ilerleme Romalılara geçmiş ve aralarından Hikemiyat (bilginler), tabibat (tıpçılar), riyaziyat (matematikçiler) çıkmışlardır. Dünya bu cahiliye medeniyeti yaşarken Arap yarımadasında İslamiyet ortaya çıkmıştır. İslamiyet birçok konularda

⁹⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁹⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 5, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

⁹⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 1, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

⁹⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 6, (9 Safer 1314/20.07.1896).

ilerlediği gibi çeşitli ilimlerde de kendini göstermiştir mesela haritacılık ilmi gibi. Devlet-i aliyye-i Osmanide ilmi ve ilmi faaliyetlere çok önem verilmiştir⁹⁶⁰.

Lisan Mes'alesi (Dil Meselesi)

Araplar özellikle Fransızca kelimeleri bulup hemen dillerinden atarlar. Bizde kendi dilimize girmiş yabancı kelimeleri bulup çıkartmalıyız. Özellikle biz ediplerimizi bu mesele üzerine düşünmeye davet ediyoruz. Özellikle dili sadeleştirmek demek edebiyattan yoksun bırakmak demektir. Dilimize özellikle garb (batı)'dan giren kelimelerin Türkçelerini bulmak lazım gelir, şayet o kelime yerleşmiş ise onu mümkün olduğu kadar yerlileştirmek gerekir. Bu kural Arapça ve Farsçadan giren kelimeler içinde geçerlidir⁹⁶¹.

Dil Meselesi konusu devam ediyor. Bu konuyla ilgili diğer gazetelerde yazılan yazılar bildiriliyor⁹⁶².

Osmanlı Dili

Dil konusu pek mühimdir. Bu konu en çok " Tasfiye-i Lisân-ı Osmanî " diye (İzmir Gazetesi) tarafından yazılıyor. Hatta bu konu Kırım'da çıkartılan "Tercüman" gazetesinin bile dikkatini çekmiş ve bu konuda yazılar yazmıştır. "Tercüman" gazetesi yerden göğe kadar haklı "Bir kelimenin Türkçesi varken Arapçasını yazmak bir cinayettir"⁹⁶³.

Âri mi yoksa arimi (biri uzatmalı elif harfiyle diğer ayın harfiyle yazılmış hali) nasıl yazılacağı hakkında bilgi verildikten sonra bu kelimenin aslının Farsça veya Türkçe asıllı bir kelime olacağı bundan dolayı da Âri (uzatmalı elif harfiyle) yazılması gerektiği hakkında bir yazı yazılmıştır⁹⁶⁴.

Tasfiye-i Lisân-ı Osmanî (Osmanlı Dilinin Tasfiyesi)

Arapçadan sonra seçilen dil Osmanlı-Türkçesidir. Fakat edebiyatı Osmaniye'ye hakkıyla vakıf değiliz. Birde özellikle batı dillerinden giren kelimeler bu dilin edebi tarafını bozmaktadır. Eleştirmenler bu konulara dikkat çekmekte ve bu gibi batı

⁹⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 6, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁹⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 4, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁹⁶² İzmir Gazetesi, S. 15, s. 5, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁹⁶³ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 5, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

⁹⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 5, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

kaynaklı kelimeleri kullanmak yerine dilimizde bunların karşılığı olan kelimeler tercih edilmelidir⁹⁶⁵

Gazetemizin bu nüshasında bazı batı kaynaklı kelimeler ve bunların dilimizdeki karşılıklarını veriyoruz.

Politik–Siyasi

Telefon–Nâkıl-ı sada (*sesi nakleden*)

Direktör–Müdür

Şimendifer–Demiryolu

Fotoğraf–Resim

Madam–Hanım, Kadın... Gibi birkaç tanesi⁹⁶⁶.

Tasfiye-i Lisân-ı Osmanî (Osmanlı Dilini Temiz Hale Getirme)

İnsan konuşarak diğer hayvanlardan ayrılmaktadır. Bir dilin gelişmesi kelimelerin safveti (temizliği) ile olur. İzmir Gazetemizin geçen bölümlerinde lisanımıza girmiş kelimeleri yayınlamıştık. Buda gösteriyor ki lisanımıza ne kadar da çok girdiğini gösteriyor. Fen müntesiplerimiz yazdıkları eserlerde "psikoloji, fizyoloji, biyoloji" gibi elfazı (sözleri) kullanıyorlar. Oysa ecnebler kendi dillerinde olduğu için bunu rahat kullanıyorlar. Dili temiz hale getirmeye her halde muhtacız, bu ihtiyacı gittikçe daha çok takdir ediyoruz⁹⁶⁷. Mehmet Rıfat

"Tercüman" dedikleri "Malumatın" söylediklerine dikkat edilsin. Türkçesi bulunan bir kelime yerine diğer bir lisanın kelimesini kullanmak cinayet-i edebiyedir. Yeni yeni icatlar beşeri ihtiyaçlar bizi yeni lügatlar icadına sevk ediyor.

Dikkat edilsin insan lisanıyla, nutkuyla insandır. Ne olursa olsun yabancı bir dilden alınan kelimeler daima yabancı kelime olarak kalacaktır. Biz Türk'üz lisanımızda Türkçedir. Biz terakkiyi, medeniyeti sözümüzde hareketimizde arayalım. Terakki esasen lisan-ı kavmi (anadil), lisan-ı milliyi muhafaza ile olur⁹⁶⁸. Mehmet Rafet

⁹⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 6, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁹⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 6, (16 Safer 1314/27.07.1896).

⁹⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 7-8, (23 Safer 1314/03.08.1896).

⁹⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 3, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

İkdam gazetesinden konu ile alakalı "Journal Azyanik"'in 1896 senesi temmuz-ağustos nüshasında bu konu ile alakalı Mösyö Barbi Duminar'ın bir yazısının tercümesi;

Medeniyetin ilerlemesiyle beraber yeni keşifler ve icatlar sonucu diller birbirlerinden etkilenmiştir. Fransızca kendisini bu kaideden istisna edemeyecektir. Fakat yabancı kelimelerin saldırısı ve bunun devamı hiçbir yerde Osmanlı Türkçesi kadar olmadı. Çoktan beri Osmanlıca'nın yüzlerce kelimesi Fransızcadan geçti. Bizde çıkan yeni romanların ve bu romanların tercümesinin etkisi çok olmuştur⁹⁶⁹.

İzmir Gazetesi bu konuyu gazetelerinde birkaç seferdir yayınlıyorlar. Arapça hala bu dış etkilerden fazla etkilenmedi ve hala yabancı dillerden almak yerine kendi dillerinde buldukları kelimeleri kullanıyorlar⁹⁷⁰.

Yeni tercümanlarımızdan bir takımı bilmeme veya tembelliklerinden dolayı değil ancak Fransızca bildiklerini göstermek veya karşıdakileri memnun etmek için bazı tabirlerin Fransızcalarını olduğu gibi alıyorlar⁹⁷¹.

Şunu ifade etmek gerekir Türkçemiz geniştir, kolaydır. İstenirse her yeni çıkan şeylere birer ad bulunur⁹⁷². (Bu yazının arkasına aynı konuda İzmir Gazetesinin bazı eklemeleri yaptıktan sonra) İzmir Gazetesi, bundan böyle sayfalarında bazı yabancı söz ve tabirleri karıştırmamaya gayret edeceklerdir. Gazete yerine "Ceride-Varaka-i havadis", telgraf yerine "tel", kongre yerine "kurultay", istasyonun karşılığı "durak" kullanacaktır⁹⁷³.

Tasfiye-i Lisân-ı Osmanî (Osmanlı Dilinin Tasfiyesi)

Geçen nüshalarda bahsettiği konuların bir benzeri hakkında yazıdır. Bu yazıda, Osmanlı diline giren kelimelerin özellikle matbuatın bu kelimeleri kullanması sonucu dile yerleştiği. Yabancı kelimelerin telaffuzunun da dile ayrı bir ağırlık getirdiği, dilimizin daha safi ve temiz kalması gerektiği hatırlatılmaktadır. Bazı yabancı kelimeler ve onların karşılığı olan Türkçe ve Arapça asıllı kelimeleri liste halinde vermiştir⁹⁷⁴.

⁹⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 6, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁹⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 6, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁹⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 6, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁹⁷² İzmir Gazetesi, S. 19, s. 5, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁹⁷³ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 6, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

⁹⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 5, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

Şair Sadi Efendinin yeni şiirini “Mutalaa” risalesinde gördük. Ahenkte hiçbir dilden geri kalmayan Türkçenin nasıl güzel bir surette yazıldığını anlatmak için buraya aldık.

Birleş

Ey yerleri gökleri yoktan var eden Tanrım.
Seni tanır, sana inanırım, yerlere kapanır
Ellerimi göklere açarım, sana yalvarırım
Sana taparım.

Birsin birliğin bilirim, seni birlerim
Dilimledir yüreğimle söylerim evet birsin⁹⁷⁵.

Şair-i şirin-i eda, edib-i sahn-i pîra cenâb-ı Sadi’ye nazire: Sadi adlı bir şaire verilen nazire şairin yazdığı şiire karşılık şiir diliyle verilen cevap⁹⁷⁶.

Geçen makalelerde lisan (dil) konusunda bayağı yazılar yazılmıştır. O yazılanlara övücü karşılıklar gelmektedir. Bunun yanı sıra bazıları da bizleri eleştirerek hâla yabancı kelimeleri kullanmaya çalıştıkları.

Profesör-Muallim, Hoca, Üstad

Polis-Zabıta memuru

Familya-Aile

Kurdele-Şerit

Lisanımıza yabancı dilini karıştırarak birbirimizi dahi anlayamayacak dereceye getirmeye çalışanlar günden güne artmaktadır. Yazar olarak bizim görevimiz bu girmiş kelimelerin karşılıklarını bulup onları kullanmaktır. Osmanlılığın ve Osmanlı dilinin gereği budur. Bu konuda bize (İzmir Gazetesine) katılanlar çoktur⁹⁷⁷.

Lisan-ı kavmi sadeleştikçe faydasının artacağı muhakkaktır. Bu güne kadar lisanımıza yabancı kelimeler karıştırılmıştı. Şimdi erbab-ı hamiyet ve ciddiyet

⁹⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 4, (30 Receb 1314/04.01.1897).

⁹⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 4, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

⁹⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

tarafından günden güne bu yabancı kelimelerin karşılıkları kabul görmektedir. Bu nüshamızda onlardan bazılarını neşrediyoruz⁹⁷⁸.

Tren-Kıtar
 Not-İşaret-i tahririye
 Moda-Yeni çıkma
 Plak-Levha
 Karyola-Yatak
 İskonto-Tenzil
 Şato-Kasır, Köşk⁹⁷⁹.

2.4.4. Gazetede Yer Alan Değişik Yazılar

Âsâr-ı Vecihi (Vecihi Eserleri)

Eminiz ki Osmanlı okurları arasında Vecihi ismini tanımayan kimse kalmamıştır. Evet, bu koca edibin yazdığı ve yazmakta olduğu hikayât-ı milliye (milli hikâyeler-romanlar) âlem-i edebiyatımızda kendine seçkin bir yer edinmiştir. Bundan önceki kütüphanelerimizde bulunan hikâyeler Ahmet Mithat Efendi ile Ekrem Bey Efendiyi vs. geçmezdi. Bunlardan başka elbette yazarlar var ama yabancı romanların çevirilerini yapmaktadırlar⁹⁸⁰.

Bu çevirilerden bazıları bizim genel ahlaki yapımız ve İslam şeriatına uymamaktadır. Özellikle genel ahlaka aykırı olan şeyler yazılmaktadır. İşte Vecihi Bey bu tür ahlaki bozan romanları okumaktan bizi kurtardı. İlk eseri severek okundu ve bunu ikinci, üçüncüsü vs. izledi. Diğer gazetelerde de artık böyle Milli romanların yayınlandığını görmekteyiz⁹⁸¹.

Naci'ye Dair

İstanbul muhabiri "Naci" adlı bir yazardan bahsetmektedir. Tesadüfen bir arkadaşının elinde yeni çıkmış "Maarif" adlı gazete nüshası görür, bunun üzerine o gazetenin yazı işlerine gider. Nüshalardan alır ve orada "Naci" adlı yazarın yazılarını okumaya başlar. Adı geçen yazarın eserlerinden şiraze, ateş pare, mecmûa-i malim,

⁹⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 4, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁹⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 4, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁹⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 6 (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁹⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 6 (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

ömrün çocuklarının okur. Muhabir onun eserlerinden bir kaçının anlatır. Şehzadebaşı'nda yazarın da sık sık gittiği bir kahveye uğrar duvarda yazılan Türkçe ve Farsça şiirleri okumaya başlar. Muhabir bu yazarın eserlerini yeni okumaya başladığında yazarın vefat ettiğini öğrenir. Bir yolu onun kabrine düşer ve kabir taşını okur⁹⁸².

Ye'cüc ve Me'cüc Kürre-i Arzın ne tarafındalar (Dünyanın Neresindeler)

Hindistan ulemasından Kalküta şehri naibi âlim Hüseyin Muhammed Efendi tarafından yukarıdaki soru Trablus-Şam uleması biri tarafından Trablus gazetelerinde yayınlanarak cevap verildi:

Bunlar Çin tarafında eskiden yaşamış Hun taifesinden Ye'cüc vaktiyle "Yakuç" kabilesinden Me'cüc "Mağo" kabilesinden bozulma bir isimdir. Bunlar zamanla çok çoğaldıklarından ötür İskender-i Zülkarneyn tarafından dünyayı istila etmemeli hususunda bir set çekilerek bunlar oraya hapsolmuşlardır. Sonradan çıkacakları vakidir. Bir ara Çin Seddi'nin Zülkarneyn'in yaptığı set olabileceği tartışılmış bunların daha çok Moğol ve Mançurlara karşı yapıldığı sonradan bilinmektedir⁹⁸³.

Avrupalılar dünyanın birçok yerini dolaşmışlar, birçok kabileler görmüşlerse de Ye'cüc ve Me'cüc adında bir kabileye rast gelmemişlerdir. Bir ihtimal henüz tam keşfedilmemiş kutuplarda olma ihtimali vardır. Diğer bir rivayette bu kavimlerin zulmette(karanlıkta) çıkacaklarıdır. Kutuplarda da 6 ay karanlık ve 6 ay gündüz olduğu varittir. Bu kavimlerin kutupların birinde olacağı şüphe yoktur⁹⁸⁴.

Akla da şöyle bir soru gelmektedir. Zülkarneyn'in arz-ı zulmet (karanlık yer) denilen bu yere nasıl gittiği. Orada olan bu kavimlerin bir buz deryası olan bu yerde nasıl yaşadıkları ve hayatlarını sürdürdükleridir. Bunların ya buzların erimesi sonucu ya da bir yol açarak oradan kurtulacakları ve dünyayı değişikliğe uğratacakları rivayeti vardır⁹⁸⁵.

Trablusşam Mekteb-i İdadisi Müdürü: M. Tevfik

⁹⁸² İzmir Gazetesi, S. 36, s. 4, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

⁹⁸³ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 4,5. (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁹⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 4,5. (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

⁹⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 4,5. (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

Yazar, İzmir Gazetesinin tek nüshalarında gençlerin yazmış olduğu başlık altında ki makaleleri gurur duyarak okuduğunu söyler. Başyazar olarak teşekkürlerini bildirmekten çekinmez. Güzel olanı veya güzel yazılan şeyleri övmek tek başına yetmez. Gereğini yerine getirmek gerekir⁹⁸⁶. Fikri güzel olduğu gibi çalışmakta gerekir. Bir işe başlarken gayret göstermek ve gayrette bulunmak lazım gelir, bizde en büyük kusur gerekli gayreti göstermemektir. Örneğin yeni bir şey keşfedildiğinde veya buluş yapıldığında hemen ön yargılı olarak ondan kaçırız, inanmayız. Ancak o şeyi kullanmaya başladığımızda anca inanır ve faydasını anlarız⁹⁸⁷.

Yeni bir lisan (dil) öğrenmek elzem olan şeylerdendir fakat bunu devlet ve milletin faydasına kullanmak lazım gelir. Bunun yanı sıra yabancı bir dil öğrenirken de kendi diline de vakıf olman gerekir⁹⁸⁸.

Para kazanmak kadar onu harcamakta önemlidir. Nice insanlar görmüşüzdür zar zor kazandıkları paraları eğlencede harcamışlardır. Bir sanat sahibi olmak kendi sanatını geliştirmesi gerekir. Böyle olursa hem kendi hem de cemiyet (toplum) kazanmış olacaktır⁹⁸⁹.

Tüccarlarımızdan Faik Beyin kâatibi Rasim

Sohbet

İkdam gazetesinin Paris muhabiri Avrupa hayatından bahsediyor. Avrupa'da yetişen birinin ülkesi, milleti için çalıştığından bahsediyor. Daha sonra (gazete) tarihten ve daha başka şeylerden örnekler getirerek okurlarının ruhunda değişik şeyler bırakıyor. Bu gün insanların en çok ihtiyaçları olan şey ticarettir. Bunun gibi insanlarda burada bir büyük şirket gibidirler. İnsanın hayatında ticaret önemlidir. Ticaret teati (Karşılıklı alıp vermek) ile meşguldür. Cemiyet içinde böyledir. Toplum içinde bencillikten kötü bir şey yoktur⁹⁹⁰.

⁹⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 5, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 6, (2 Safer 1314/13.07.1896).

⁹⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 4,5. (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

Bir Gazete Çıkartılması veya Bir Yazı Yazılması İçin Ne Gerekir

İlk akla gelecek tamim (genelge), maarif, hizmet, rağbet ve istek olacaktır. Bu maksatların dışında yapılacaklar gereksiz olur. Yazacağı yazılarla vs. haklı bilgiye rağbet ettirecektir. Eğitim sayesinde köylere kadar getirilmiştir. Bu sayede 18-19 yaşlarındaki gençlerde yazar, şair, edebiyatçı olmak arzusu oluşmuştur. Edebiyat demek bir milletin lisanı (dili) demektir. Edebiyatın çok önemli olduğunu birçok insan anlamakta zorluk çekiyor. Günümüzde gençleri edebiyattan mahrum bırakarak onların bu girişimlerini sonuçsuz bıraktıkları vurgulanır⁹⁹¹.

İzmirli M. Kamil

Ticaretle Alakalı Bend-i Mahsus

Öyle bir asırda yaşıyoruz ki her konuda bir ilerleme söz konusudur. Nice nice yeni aletler icat edip medeniyeti ilerletiyoruz. Bunlar hep ticaret sayesinde olmaktadır. Ticaretinde esası bilgidir⁹⁹².

Ticareti de yerli yerinde yapmak lazım gelir. Mesela Avrupa bizden pamuk alıyor ve onu işliyor aldığından beş on kat ticaretle tekrar bize geri satıyor⁹⁹³.

Bir memleketin geleceğini aydınlatacak zenginlerdir. Bir memleketin sebebi terakkisi (ilerlemesi) olacak yine zenginlerdir⁹⁹⁴.

Genel olarak; diğer nüshalarda olduğu gibi ticaretle uğraşmayı ve yapmayı öven bir yazı. Ticaret marifetin anasıdır. Ticaret yaparken de kendi başına hareket etmek yerine, danışarak ortaklaşa hareket etmeyi tavsiye eden bir yazı⁹⁹⁵.

Geçen bölümümüzde ticaretle uğraşmak isteyen okuyucularımıza bazı tavsiyelerde bulunmuş idik, bunun memnuniyetle karşılandığı görülmüştür. Yazılan şeyleri, iyi okumalı ve tetkik edilmeli ki bir faydası olsun. Malum bizde yüksek ticaret komisyonculuktan ibaret olup o işle de sınırlı kalmış. Yabancı memleketlerde bunun tam tersi yapılmaktadır. Büyük sermayelerle büyük işler yapılmaktadır.

⁹⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 5, (9 Safer 1314/20.07.1896).

⁹⁹² İzmir Gazetesi, S. 15, s. 6, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁹⁹³ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 6, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁹⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 6, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

⁹⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 4, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

Diğer nüshalarda belirttiğimiz gibi iyi bir tüccar olmak isteyen biri bir iki sene işler düzgün giden birinin yanında çalışıp işleyişi öğrenmesi lazım, diğer bir şeyde bir iki yılda Avrupalı bir tüccarın yanında durup Avrupa'da olan ticari işleyişi öğrenmesi lazım⁹⁹⁶.

2.4.5. Muhabirlerden Alman Yazılar

Seyyar Muhabirimizden;

İzmir'den bindiği Alafranga trenine 4 saat sonra Söke'de bu az müddet zarfında etrafında gördüğü bağlardan, bahçelerden, zeytinlik, incirliklerden bahsederek kısa tren yolculuğu esnasında gördüklerini söke kazasında gördükleri mektepler (okullar, camiler ve kazanın emniyeti, asayişi hakkında) gördüklerini anlatmıştır⁹⁹⁷.

Suveyde Muhabirinden;

Cebel-i dürûz (Dürüz dağları-Lübnan)'da bulan muhabirin o bölge ile yazdıkları, Osmanlı idaresinin o bölgede gayet halka iyi davranmaktadır. Hükümet tarafından gereken şeylerin hepsi yapılmıştır. Buna karşılık yöre halkını bozmaya, başkaldırmaya yönelten bazı gruplar ve gazeteler vardır⁹⁹⁸.

Trablusşam Muhabirinden;

Beyrut vilayetine bağlı olan Trablusşam'ın manzarası, suyu ve havası hoş bir yerdir. Bölgede Risale-i Hamidiye yazarı Hüseyin Cisri Efendi ve Hz. Ömer (r.a) soyundan gelen şeyh Ali Ömer'i Hazretleri gibi büyük şahsiyetler burada ikamet etmektedirler. Portakalıyla meşhurdur yaklaşık yıllık iki yüz bin lira gelir elde edilmektedir. Sahil kısmında ve iç dağ kısmında olmak üzere şehir iki kısma ayrılmıştır. Birbirlerine tramvay hattı ile bağlıdır⁹⁹⁹.

⁹⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 5-6, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

⁹⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 4, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

⁹⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 3, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

⁹⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 4, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

Trablus Şam Müdürü Tevfik;

Hizmet, Ahter ve Nasırı gazetelerinde çıkan "Darphane Devleti" adlı yazı gazetelerden bu başlık altında çıkan yazılardan alıntılar ve onlara verilen cevaplar yer almaktadır¹⁰⁰⁰.

Mekke-i Mükerrerme hakkında yazı;

21 derece 28 dakika eninde bulunan Mekke-i Mükerrerme'de bu sene hararet birkaç gün kadar kırk iki dereceye çıktığı gibi, 24 derece 30 dakika eninde bulunan Medine-i Münevvere de dahi 40 dereceye kadar sıcaklık artmıştır. Genel olarak; sıcak çöl iklimlerinden ve sıcak bölgeler hakkında bir yazı¹⁰⁰¹.

4 Teşrinisani 1312 günü İstanbul'da havaların çok kötü olduğu ve kasırga çıktığını bahsederek genel hava durumundan bahsetmiştir¹⁰⁰².

İstanbul muhabiri Cuma günü tatil olduğundan dolayı İstanbul'un muhtelif yerlerini gezmiş ve o gezdiği güzergâh hakkında bilgiler vermiştir. Mesela Anadolu yakasında Haydarpaşa tren istasyonundan bahsetmiş ve istasyonun oraya yaptığı katkıyı anlatmıştır¹⁰⁰³.

İstanbul 18 Teşrin-i Sani (1)312 tarihli muhabirinden ilim, fen ve edebiyata dair makale türünden yazdığı yazı¹⁰⁰⁴.

İstanbul özel muhabirimizden;

Kışın boğaz içi âlemi hakkında yazıya yer verilir. Muhabirin bir kış günü bir arkadaşının Beykoz'daki evine misafir olması giderken ve gelirken vapurdaki insan manzaraları, boğaz ve oralardaki gözlemlerinden bahsetmiştir¹⁰⁰⁵.

İnsanlar sözlerini ve fiillerini birbirinden taklit ederler. Orta akıllı olanların her işi böyledir. Fakat bazı zekâ sahipleri bunların kendilerine has fikirleri vardır, kendileri düşünürler. Bunlar insanlar arasında sınırlı bulunurlar. Her şeyden güzel bir fikir çıkartmak Allah vergisi bir şeydir.

¹⁰⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 4, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

¹⁰⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 6, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

¹⁰⁰² İzmir Gazetesi, S. 26, s. 5, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

¹⁰⁰³ İzmir Gazetesi, S. 27, s. 6, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

¹⁰⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 5, (2 Receb 1314/07.12.1896).

¹⁰⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 7, (9 Receb 1314/14.12.1896).

İbn-i Haldun'un dediği gibi insan yaşadığı iklimin tesirine, yerel ihtiyaçlarına tabidir. Taklit sadece okullarda değil daha birçok yerdedir¹⁰⁰⁶.

Geçen hafta kandil olması münasebetiyle İstanbul'da güzel bir gün ve hava vardır. Bütün camiler doldu taşı ve adet olduğu üzere simitler yapılarak satılır. Fırınlara önünde izdihamlar oluştu. Simitler kırmızı kâğıtların içinde muntazam bir şekilde ellerine verilir. Yazar, Ayasofya camiğine gittiği caminin bu akşam cemaatle dolup taşıdığı¹⁰⁰⁷. (Genel olarak; İstanbul'da gördüğü şeylerle alakalı vb. şeylerden bahsetmiştir.)

İstanbul muhabirinin birkaç arkadaşıyla bir araya gelerek gazete okumaları ve onları mütalaa etmeleri ve muhabirin İzmir Gazetesinden lisan meselesi (dil meselesi) adlı bölümü okuyarak kendi aralarında yaptıkları mütalaadan bahsedilmiştir¹⁰⁰⁸.

İstanbul muhabirinin soğuk bir ocak ayında evinde otururken etrafında gördüklerini anlattıktan sonra, arkadaşlarıyla beraber yaptıkları gezi ve okudukları roman üzerine mütalaalarını anlatan bir yazı¹⁰⁰⁹.

İzmir Gazetesinin ticaretle alakalı yazdığı yazı ile alakalı İstanbul muhabirinden gönderilen yorum yazısı¹⁰¹⁰.

İstanbul Diğer Özel Muhabirinden;

Limanda bulunan Mesajeri Martim şirketinin "Tijer" adlı gemisine davet edildik. Hava gayet güzel olduğu için sandallarla gemiye rahat yanaştık. Çok büyük bir gemi idi. Kamaralın önünden geçtik. Gemi ağır ağır yükünü boşaltıyordu. Gemi adeta küçük bir şehri andırıyordu. Oradan İstanbul rıhtımlarını seyrettik herkes gelen geçene bakıyordu. Kimisi de gemi bekliyordu¹⁰¹¹.

Sirozdan;

İçinde bulunduğumuz Rumi takvimin dokuzuncu Perşembe günü Siroz kasabasında ilimle meşgul olan Abda Efendi halka-i tedrisinde (ders halkasında) buluna talebelere camii şerifte öğlen namazına sonrası (Siroz) mutasarrıfı (Tanzimat'tan sonra

¹⁰⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 5-6, (16 Receb 1314/21.12.1896).

¹⁰⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 6, (23 Receb 1314/28.12.1896).

¹⁰⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 5, (30 Receb 1314/04.01.1897).

¹⁰⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 6, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

¹⁰¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 5, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

¹⁰¹¹ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 5, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

bir sancağın (liva) en büyük mülkî amirine verilen san. Mutasarrıfın rütbesi kaymakamdan büyük, validen küçüktü.) Nuri ve kumandan Mehmet Paşa ve diğer görevlilerin de hazır bulunduğu sırada talebelere icazetnameleri (diploma) verildi¹⁰¹².

İstanbul Muhabiri; Bundan sonra burada içinde bulunduğumuz ay dolayısıyla İstanbul Ramazanlarından bahseder¹⁰¹³.

Ramazan Sohbetleri, Geçen nüshamızda okuyucularımıza İstanbul'un Ramazanı ile alakalı yazılar yazacağımızı bildirmiştim. Bu maksatla Beyazıt camiine gidip orda bulunan sergiler hakkında malumat verecektim. Hava soğuk olduğundan dolayı yönümü değiştirdim. Sultan Selim camiine yöneldim. Havaların soğuk olmasından dolayı pek fazla sergi yoktu. Oradan yürüyerek saat 9'a çeyrek kala Beyazıt camiinin avlu kapısından içeri girdim. Cami ve avlusu çok kalabalıktı. Bende o kalabalığı karışarak gezmeye başladım. Sergiler açılmış envai çeşit şeyler satılıyordu. Sınaat-ı mamulât sergisini görünce vatanımızın milli eşyalarının sergilendiğini görüp sevindim. Bu arada ezan okundu memnun kalarak camiye girdim oradan da evime döndüm¹⁰¹⁴.

Şehrimizin Ramazan gecelerine mahsus eğlence mahallerinin toplanma yeri Şehzadebaşı semtidir. Orada iki canlı fotoğraf (sinomatoğraf), bir hayal, bir kukla, bir at cambazlarhanesi mevcuttur. Geçenlerde bazı arkadaşlarımızın teşvikiyle oralar gittik. İftarımızı orada bir yerde açtık. Sonra orada bulunan bir kıraathaneye gittik. Burada iki tür kıraathane mevcuttur. Biri ufak 8-10 kişinin sığacağı yerler. Buralar pek temiz değillerdir. Suları dahi içilmez. Diğer bir kıraathane ise büyük olup gayet güzel aydınlatılmış ve döşenmiştir. Her masada gazete, dergi ve kitap bulunur. Bizde bu ikinci kıraathanelerden "Mütalahane Rıza" ya gittik. İki gece sonra da at cambazhanesine gittik. Burada at üzerinde veya binmeden değişik hareketler yapıyorlar¹⁰¹⁵.

İstanbul özel muhabirimizden;

Ahmed Midhat Efendi'nin nezaretinde yazıları altında olarak "Servet-i Fünûn", "Tercümân-ı Hakikat" gazetelerinde müştereken neşredecekleri mükemmel, resimli bir

¹⁰¹² İzmir Gazetesi, S. 36, s. 5, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹⁰¹³ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 4, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹⁰¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 6, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

¹⁰¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 5-6, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

nüsha fevkalade yayınlanması beklenmektedir. İzmir Gazete okurları da şiddetle böyle bir kitap çıkartılmasını istemektedir¹⁰¹⁶.

Bu geniş düzlüklerde hiçbir din İslamiyet kadar hızlı yayılamaz. Diğer dinler ise asırlar geçmesine rağmen anca nüfus edebildi. İslamiyet ise haiz olduğu nurla çok çabuk ve hızla yayıldı. İslam kanunu kadar beşeriyete tesir edecek başka bir kanun yoktur. Kanunlar insanlar arasındaki münasebât-ı tabiiyi, hakka muvafakatı temin eder. Bazı hikmet sahipleri kanunla hukuk-u kanuniyeye "hayat" demişlerdir. Cemiyeti beşeriyetin ihtiyaçlarını karşılayacak tek kanun İslam'dır¹⁰¹⁷.

---

¹⁰¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6-7, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹⁰¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 46, s. 8, (17 Zilkade 1314/19.04.1897).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
OSMANLI DEVLETİ DIŞINDAKİ ÜLKELERLE İLGİLİ HABER VE
YAZILAR

3.1. AVRUPA

3.1.1. İngiltere ile İlgili Haberler

İngiltere'nin Üçlü İttifak'a Bakışı

Büyük Britanya yani İngiltere'ye göre ittifak-ı müselles içinde Fransa ve Rusya'ya karşı sevgi duymamakla beraber Almanya ile rekabet halindedir. Parlamentolarda İngiltere'nin ittifak-ı müselles'e dâhil olup olmayacağı meselesi hakkında görüşmeler vardır¹⁰¹⁸.

İngiltere, ittifak-ı müsellese karşı son zamanlarda Avrupa'ya olan tavrının değiştiği belki de bunun vahim bir müşkülata sebep vereceği¹⁰¹⁹.

Londra'dan verilen haberde Nijer hükümeti Benin kanalındaki askeri kuvvetlerini çoğaltmıştır¹⁰²⁰.

İngiltere hükümeti tarafından Güney Afrika'da bulunan Benin hükümetine gönderilen askeri heyetin Beninliler tarafından öldürüldüğü bildirilmiştir¹⁰²¹.

Pres'ten? (muhtemelen yer ismi) alınan bilgilere göre altı adet İngiliz harp gemisi sahilde beklemekte, diğer askeri gemi de Siereloneye (şehir ismi) gitmiştir¹⁰²².

İngiltere'den gelen telgrafa göre Güney Afrika'da Muharebede General Carintof komutanlığında yapılan savaşta İngilizler yenilerek geri çekilmişlerdir¹⁰²³.

İngiltere İle İlgili Diğer Haberler

Gazetelerin yazdığına göre Venezuela meselesinden dolayı İngiltere ile Hükümeti Müttefika-i Amerika (Amerika Birleşik Devletleri) arasında ki ihtilaf eskisine göre daha iyiye doğru gittiği belirtilmiştir. İki devletin aralarında savaşın olacağı beklentisi yüksektir. Bu iki devlet dostane anlaşma ile her türlü ihtilafı aralarından kaldırmışlardır¹⁰²⁴.

¹⁰¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹⁰¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 5, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

¹⁰²⁰ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 5, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹⁰²¹ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹⁰²² İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹⁰²³ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 6, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹⁰²⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 7, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

Mart 29'da Londra'da nüfus sayımı yapılmış, 231.000 nispetin de çoğaldığı bilgisi verilir¹⁰²⁵.

İngiltere Bahriye Nezareti tarafından inşaat için dergâhlarına yirmi kıt'a torpil sipariş edildiği¹⁰²⁶.

İngiltere hükümeti Trinte Adasını Brezilya'ya terk etmeye muvafakat vermiştir¹⁰²⁷.

İngiltere'de yayınlanan bir listeye göre 1896 senesi İngiltere kara askerlerinin 222.194 kişi olduğu bunların 106.100'ü İngiltere'de 33.644'ü müstemelekat-ı sairede (sömürgelerde), 78.043'ü Hindistan'da bulunmuştur¹⁰²⁸.

İngiltere kraliçesi Victoria'nın bir şenlik düzenleyeceği¹⁰²⁹.

Yeni seçilen belediye başkanının verdiği ziyafet hakkında bilgiler içermektedir¹⁰³⁰

3.1.2. Fransa

Rus İmparatoru Eylül ayı sonuna doğru Fransa'yı ziyaret edeceği¹⁰³¹.

Çar ve Çariçe'nin Fransa ziyaretleri¹⁰³²

Paris'ten alınan telgraf'a göre Çar'ın Eylül'ün on beşine doğru Vici şehrine gideceği, Romanya Kral ve Kraliçesinin de Burma'ya gideceği¹⁰³³.

Rusya ile Fransa'nın birbirlerine karşı olan yaklaşımları ve Almanya'nın gösterdiği güç hakkında Avrupa gazetelerinde çıkan haberler¹⁰³⁴.

Fransa-Rusya ittifakı ile büyük ordular kurulmaktadır. Bu gelişmeler Fransız halkını tedirgin etmektedir. Fransa Harbiye Nazırı talep üzerine verdiği resmi yazıda yapılacak şeyin öyle askeri tertibattan ibaret olmayıp, endişelenecek durumun

¹⁰²⁵ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰²⁶ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 7, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹⁰²⁷ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹⁰²⁸ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 6, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

¹⁰²⁹ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 6, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹⁰³⁰ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 7, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

¹⁰³¹ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 7, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹⁰³² İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹⁰³³ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 8, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹⁰³⁴ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 5, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

olmadığını yazmıştır. Yapılacakların ise askerin durumuna dokunmadan yeniden teşkil etmek şartıyla yeni bir tabur daha askere ilavesi yapılacağından bahsetmiştir¹⁰³⁵.

Moskova da olan olaylara nazaran (Moskova'da birçok kişi ölmüştü. Sebeplerinin şaibeli olduğunu diğer sayılarda yazmıştık) Rus Çarına telgraf gönderilmiştir. Fransız gazeteleri bu olayın nasıl cereyan ettiği hakkında yazdıkları yazılar yer alır¹⁰³⁶.

Fransa'nın İtalya Devletine Yaptırımı

İtalya, Fransız gemilerinin kendi karasularındaki faaliyetlerini tamamen bitirmek için vergileri arttırmış, Fransa'da buna mukabil aynı yolu izlemiştir¹⁰³⁷.

Fransa İle İlgili Diğer Haberler

Fransa'nın "Tol" şehrinde rahibe elbiseli 3 kişi gelerek etrafta uzun süre dolaşmışlar. Orada bira içip, ne kadar dikkat çekseler de yakalanamadıkları duyurulur¹⁰³⁸.

Meclis-i Mebusanın Haziranın yirmisinden itibaren Madagaskar'daki esaretin sırat-ı mümkün ile kaldırılması teklifi Reis'i Vükela tarafından kabul edildiği¹⁰³⁹.

Avusturya-Macaristan 1900 yılında Paris'te yapılacak olan fuara katılacağını Fransa hükümetine bildirmiştir¹⁰⁴⁰.

Paris şenliklerine müteakip Rusya ve Almanya arasında gizli bir ittifak yapıldığı aşikâr bir şekilde Avrupa gazeteleri tarafından yazılmaktadır¹⁰⁴¹. (Bunanla alakalı gazete haberlerine yer verilmiştir).

Fransa'da ayan meclisi için 3 Kânunusani'de icra olunan meclis seçimlerine dair alınan bilgiler. Mesela; Paris'ten alınan telgrafa göre ayan meclisinden gerek süreleri dolan veya ölümler dolayısıyla yerleri boşalan meclis üyelerinin yerlerine yenilerinin seçilmesi gibi konulardan haber verilmektedir¹⁰⁴².

¹⁰³⁵ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 6, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹⁰³⁶ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰³⁷ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹⁰³⁸ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 6, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹⁰³⁹ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 5, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

¹⁰⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹⁰⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 7, (23 Receb 1314/28.12.1896).

¹⁰⁴² İzmir Gazetesi, S. 33, s. 6, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

Mösyö Krispi-Napoli'den “Riford” gazetesine verdiği mülakatta ittifak-ı müselles (üçlü ittifak)'in akdi veya oluşması için hiçbir işlem yapılmadığını söylemiştir. Üçlü ittifak 1882 yılında Mösyö Mansini tarafından akdedilmiş ve 1887 yılında da Mösyö Ropilan tarafından yenilenmiştir¹⁰⁴³.

Amerika'da bulunan Fransız kolonileri ile Brezilya sınırı arasında bulunan doğal kaynaklar öteden beri hem Brezilya hem de Fransa hükümetleri tarafından elde edilmek isteniyordu bunlara sahip olmak için aralarında anlaşmazlık olduğu hususu duyuruları alınmıştır¹⁰⁴⁴.

Sayd-i mahi (deniz avı) mutemeri (konferansı): Denizlerde avlanma ile ilgili uluslararası konferans Fransa'da yapıldı¹⁰⁴⁵. (Konferansta yapılan konuşmacıların yorumları)

3.1.3. Avusturya–Macaristan

Gazetelerin verdiği bilgiye göre Avusturya hükümetinin bir takım siyasi işlerle uğraştığı, özellikle hükümetin balkan hükümetlerini birleştirmek için gayret gösterdiği hakkında¹⁰⁴⁶.

Avusturya Hariciye Nazırı Mösyö Kalişiveski toplanacak komisyon için Avusturya hükümetinin ön ayak olduğunu bildirir. Bunun yanında son zamanlarda Rusya'nın ibraz ettiği hareket-i asayiş ile Avusturya'ya emniyet bahis olur. Rusya bu şekilde devam ettikçe Avusturya'nın dostluğundan emin olması gerektiği¹⁰⁴⁷.

Avusturya Macaristan prensi ile Karadağ prensesinin evliliği hakkında bazı söylentiler dolaşmakta olduğu¹⁰⁴⁸.

¹⁰⁴³ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 7, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

¹⁰⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 7, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

¹⁰⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 6, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

¹⁰⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 3, (2 Receb 1314/07.12.1896).

¹⁰⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 6, (11 muharrem 1314 /22.06.1896).

¹⁰⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 7, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

3.1.4. Rusya

Kore meselesinden dolayı Rusya ile Japonya arasında sulh olduğu bunun daha fazla sürmeyeceği haberde belirtilmiştir. Genel anlamda bakarsak Rusya–Japonya münasebeti gelişir¹⁰⁴⁹.

Avrupa kavimleri devletleri öncelik vererek, istikrarın ittifak ile olacağı bunun üzerine Rusya'nın sıcak davranması dikkatleri üzerine çektiği hakkında¹⁰⁵⁰.

Rus Çarının Avrupa Seyahati

Almanya'da yapılacak askeri tatbikata Rus Çarı ve Çariçesinin katılacağı Avrupa gazetelerinde yazmaktadır. Bu askeri tatbikata İtalya Kralının yeğenin de katılacağı yazılmaktadır¹⁰⁵¹.

Çar'ın yapacağı Avrupa gezisinde İngiltere Kraliçesi ile de görüşeceği ve onuruna bir balo tertip edildiği¹⁰⁵²

Bazı gazeteler bu sene Çar'ın Berlin'e gitmeyeceği yazdıkları¹⁰⁵³.

Ağustos ayının yirmisinde Çar ve Çariçe'nin Viyana'ya vardığı¹⁰⁵⁴.

Rusya İmparatorunun Avrupa'ya yapacağı ziyaret söylentileri gerçek olmuş Çar Viyana'ya daha sonra Alman İmparatoru II. Kilyum Avusturya'da hazır bulunmuş ve askeri tatbikat yapılmıştır¹⁰⁵⁵.

Rus Çarı II. Nikola'nın Avrupa'ya yapmış olduğu ziyaretin hala devam ettiği, bu ziyaret sebebiyle Avrupa gazeteleri bunu parlamentolarında da geniş yer verildiği¹⁰⁵⁶.

Rus Kralı Çar II. Nikola'nın Avrupa ziyareti özellikle bu ziyaret sonucu gözlerin Fransa üzerine çekilmesi. Diğer Avrupa ülkelerinde yayınlanan bu konuda yazılan yayınlardan örnekler¹⁰⁵⁷.

¹⁰⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 6, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 6, (11 muharrem 1314 /22.06.1896).

¹⁰⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 6, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹⁰⁵² İzmir Gazetesi, S. 13, s. 7, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹⁰⁵³ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 6, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹⁰⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 7, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

¹⁰⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 8, (23 Safer 1314/03.08.1896).

¹⁰⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 7, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

¹⁰⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 6, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

Çar'ın Avrupa ziyareti sebebiyle Fransa'dan Almanya'ya ve İngiltere'ye geçmesinden dolayı siyasi gözlemler bu iki ülke üzerinde olmuştur¹⁰⁵⁸.

Fransa-Rusya İttifakı- Bu hafta ulaşan yabancı gazetelerden en çok Fransa-Rusya ittifakından bahsedilmiştir. Fransa-Rusya ittifakı daima siyaseti iştigal etmiştir. "Newyork Herald" gazetesinin yazdığına göre Moskova'da Fransa ile Rusya arasında bir muahede (antlaşma) imza edildiği işitilmiştir. Gazetenin diğer haberi de sonrada Rus Çarının Fransa'ya gideceğinden bahsedilmektedir¹⁰⁵⁹.

Avrupa gazetelerinde çıkan haberlerde Çar'ın Avrupa'ya yapacağı ziyaret ve özellikle Fransa yapacağı ziyaretten Fransa-Rusya ittifakının oluşması¹⁰⁶⁰.

(Avrupa gazetelerinin en çok üzerinde durdukları konu) Rusya Hariciye Nazırı Lobanof'un ölümü üzerine yeri gelen Kont Morayef'in görevine başlar başlamaz hemen Paris'i ziyaret etmesi siyasi alanda dikkat çekmiştir. Böyle hemen göreve gelir gelmez başka bir ülkeye ziyarete gitmek Avrupa'da eşine pek rastlanır bir durum değildir. Bu ziyaretin İttifak-ı müsellesin tesiri olduğu gazeteler tarafından yazılmaktadır¹⁰⁶¹.

Çar Nikola'nın münharifü'l-mizac (hasta) olduğuna dair Avusturya gazetelerinde haberler çıkmıştır. St.Petesburg'dan alınan telgrafta Çar'ın kemali sıhhat ve afiyette olduğu bildirilmiştir¹⁰⁶².

Rusya ve Yunanistan arasında ticaret antlaşması, Çar'ın Paris'te bulunduğu müddette şehir nüfusunun 1.200.000 arttığı ve bir haftada satılan yiyecek miktarı, Rusya'daki şirketlerin Paris'te açılacak 19. yy sergisine katılacakları, Çin'in Mançur eyaletinde demiryolu yapmak için Rusya ile anlaşığı¹⁰⁶³.

Rusya Musevilerini Arjantin'deki Kolonilere Gönderilmesi

Rusya Musevi muhacirlerinin iskânı için odesadaki komite şirketini kuran müteveffa Baron Hirş'in kadını Clara Hirş tarafından Arjantin ile diğer yerlerde bulunan kolonilere gönderilmesi için 150.000.000 Frank bağışlamıştır¹⁰⁶⁴.

¹⁰⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 6, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

¹⁰⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 7, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹⁰⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 6, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

¹⁰⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 5, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹⁰⁶² İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹⁰⁶³ İzmir Gazetesi, S. 22, s. 6, (19 Cemaziye'l-evvel 1314/26.10.1896).

¹⁰⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 8, (9 Safer 1314/20.07.1896).

Rusya ile İlgili Diğer Haberler

Moskova'da Resmi günde toplanan insanların izdihamdan dolayı birçok kişinin öldüğü, sorumlusunun ise Rus komitesinin olduğu. Ölenlerin yakınlarına Çar'ın maddi yardımında bulunduğu haberler arasındadır¹⁰⁶⁵.

Geçen nüshamızda yer verdiğimiz izdiham olayının aydınlandığı bildirilmiştir. Aslında işin aslı Avrupa gazetelerinden anlaşılır. Olayın nasıl cereyan ettiği anlatılmıştır¹⁰⁶⁶.

Rusya Çin'in kuzeyinde ticari faaliyetlerde bulunmak için Çin hükümetinden gerekli izinleri almıştır¹⁰⁶⁷.

Genel olarak bu sayıda Çar ve Çariçenin Avrupa seyahatleri hakkında alınan haberler, İtalya ile Brezilya'nın aralarında husumet olduğu, Japonya'da yakında bir hükümet krizi olacağı¹⁰⁶⁸.

Kore'de yapılan protokolle Seul şehrinde bir Rus okulunun açıldığı¹⁰⁶⁹.

Moskova gazetesinin yazdığına göre Rusya hükümeti Avrupa'da barışın devamını istemektedir¹⁰⁷⁰. (Rusya'nın özellikle Fransa ve Almanya ile iyi ilişkiler kurmak istediğinden bahsedilmiştir.)

Habeşistan Kralı ve elçisi Rusya ile yaptığı görüşmeleri bitirerek dönmüştür¹⁰⁷¹.

3.1.5. Almanya

Osmanlı İçin Alman-Rus Yakınlaşması

Paris şenliklerinden sonra Prens Bismark tarafından Almanya Rusya arasında gizli bir ittifakın olduğunu gazeteler yazmaktadır¹⁰⁷².

¹⁰⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 6, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

¹⁰⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹⁰⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 7-8, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

¹⁰⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 7, (27 Rebiü'l-âhir 1314/05.10.1896).

¹⁰⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 7, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

¹⁰⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 7, (30 Receb 1314/04.01.1897).

¹⁰⁷² İzmir Gazetesi, S. 27, s. 7, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

Berlin'de çıkan "Tağblat" gazetesinde çıkan bir haberde Almanya'nın müttefikleriyle ve gerekse Rusya ile Osmanlı Devletinin istiklali ve mülkünü (topraklarını) muhafaza etmesi konusunda hem fikir oldukları beyan edilmiştir¹⁰⁷³.

Almanya ile Rusya arasında 1890 yılından beri devam eden baytarlık (Veterinerlik) anlaşmasının tekrar teşekkül etiği¹⁰⁷⁴.

İttifak-ı Müselles, Almanya'da Prens Bismark taraftarları "Nuvel Duhanmberg" gazetesinde İttifak-ı Müselles hakkında bir bend (makale) yayınlamıştır. İttifakın amacından bir şey kaybetmediğini ve devamı için buna kefil olduğu vurgulanmıştır¹⁰⁷⁵.

Alman –İngiliz Anlaşmazlığı

İngiliz gazeteleri Almanya ile aralarının pekiyi olmadığını bildirir. Bu durumda İngiltere bazı düşmanları kendi tarafına geçirmekten başka bir iş yapamayacağını anlamış bunun üzerine ifadelerini dostane bir şekilde sürdürmeye başlamışlardır¹⁰⁷⁶.

Almanya ile İngiltere arasında husumetin daha da büyüdüğü, dönemin süper gücü İngiltere'nin karada ve denizdeki güçleriyle Almanya ile nasıl başa çıktığı¹⁰⁷⁷.

Almanya'da Prens Bismark taraftarı olan gazeteler İngiltere'ye karşı saldırıda bulunan haberler yapmaktadırlar. Bu hükümetle Almanya arasında yapılacak bir ittifakın asla faydasının olmayacağı beyan edilmektedir¹⁰⁷⁸.

Son zamanlarda Almanya'nın yapmış olduğu tanzimat-ı askeriye (askeri düzenlemeler) dikkat çekmektedir. Almanya hükümetinin ıslahat (yenilikler) ve askeri yenilikler hususunda öteden beri yaptığı gayretler gözden kaçmamıştır. Deniz kuvvetlerini güçlendirmek için kruvazörler ve torpiller, Baltık denizinde mahsur kalmamak için Kilel kanalını açılması¹⁰⁷⁹.

¹⁰⁷³ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 7, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

¹⁰⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 6, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹⁰⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 7, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹⁰⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 5, (18 Muharrem 1314/29.06.1896).

¹⁰⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 5, (18 Muharrem 1314/29.06.1896).

¹⁰⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹⁰⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 6, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

Almanya hükûmeti 4. fırkay-ı Askeriyeye üç tabur daha ilave etmek için karar aldı. Bunun için ise 2 kışla inşa etti. Şu halde Alman kışlası Fransız kışlasından 86 tabur fazladır¹⁰⁸⁰.

Almanya'nın Diğer Devletlerle Olan İlişkileri

Gazetemize mahsus Ajans Nasyonal telgrafnamesi: Çin'de bulunan Alman birinin Çin askerleri tarafından öldürüldüğü için Alman filosu Çin'e karşı temkinli davranıp, nümayişte bulunuyor¹⁰⁸¹.

Almanya da bulunan Çin elçisi ile anlaşma yapılmıştır. Anlaşma sonucunda gümrüklerdeki ticaret ile ilgili anlaşılmıştır. Anlaşmaya göre: Almanya Çin'deki kömür mevkiini terk edecek ve Çin askerlerinin talimi için 100 alman askeri tayin olunacağı¹⁰⁸².

Almanya ve Bulgaristan'dan alınan habere göre bazı bakanların ve harbiye Nazır'ının istifa edeceği yerlerine atamaların yapılacağı hakkında¹⁰⁸³.

Güney Almanya'da bulunan Alsas Lorn eyaletinin Kraliyete dönüşeceği¹⁰⁸⁴

Alman ordusunda tecrübe edilmek üzere askeri alaylarına alüminyum madeninden yapılmış birçok yeni alet tabanca ve şapka dağıtmıştır. Hafif olmasından dolayı da asker tarafından memnuniyetle karşılanmıştır¹⁰⁸⁵.

Almanya topçu alaylarının ıslahı ve tanzimatını yapan askeri ileri gelenleri Almanya imparatoru tarafından birer nişanla ödüllendirildiği¹⁰⁸⁶.

Berlin'den bildirilen telgrafa göre Almanya Harbiye Nezareti'nin teklifine göre bütçe heyeti General Guslerk'in gizli ifadelerini dinlemek için toplanmıştır. Gazetelerin bildirdiğine göre Almanya topçu alaylarının ıslahı için engel olmayacağını bildirmiştir¹⁰⁸⁷.

Berlin'den (Debiş) gazetesinin haberine göre, Berlin'de bulunan silah fabrikalarından silah almak için birçok Yunanlı memurların olduğunu haber verdiler. Habere göre bu memurlar fabrikalardan silah almak için yapılan görüşmelerde başarılı

¹⁰⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰⁸² İzmir Gazetesi, S. 5, s. 6, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

¹⁰⁸³ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 7, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹⁰⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 7, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹⁰⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 34, s. 6, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

¹⁰⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 6-7, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹⁰⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

olamamışlardır. Osmanlının ise evvelce sipariş ettikleri ve satın aldıkları silahları alabilecekleri haberi alınmıştır¹⁰⁸⁸.

3.1.6. İtalya

İtalya'nın Üçlü İttifak Hakkında Düşünceleri

İtalya Millet Meclisi'nde yapılan oturumda Hariciye işlerle alakalı bir "Nazi" adında bir İtalyan milletvekili Fransa aleyhine bir konuşma yapmıştır. Bakan da buna karşı üçlü ittifakın devam ettiğini açıklamıştır¹⁰⁸⁹.

İtalya kabinesinin son oturumunda Mösyö Rödini konuşma yapmasının yanında ittifak-ı müselles antlaşmasının ıslahı düşünülmektedir şeklinde bir konuşma yapmıştır. Bu haber Almanya'da yayınlanan "Şimali gazetesi ve Gazete-i Milli" gazetelerde bu konu hakkında çıkan yazılar olmuştur. Yapılan açıklama, antlaşmanın yenilendiği Mösyö Rödi'nin muhalefete karşı böyle bir konuşma yaptığı zannedildiği bildirilmiştir¹⁰⁹⁰.

3.1.6.1. İtalya-Habeş

İtalya- Habeş savaşının artık son bulduğu Roma'dan bildirilir. Yorgun ve hasta olanların evlerine gönderildiği bildirilir. Ayrıca İtalya, Habeşistan'da askerlerini güvenlik için bıraktığı bildirilmektedir¹⁰⁹¹.

İtalya ve Habeşistan arasındaki meseleler ve Habeşistan'da savaşın sona ermesinden sonra Avrupa gazetelerinin bu konuya bakış açılarını anlatmaktadır¹⁰⁹².

Avrupa ve İtalyan gazetelerinde en çok konuşulan konu İtalya ile Habeşistan arasında ateşkes yapıldığı halde mevcut esirlerin neden gelemediği üzerine yazılan yazılar¹⁰⁹³.

¹⁰⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 41, s. 5, (12 Şevval 1314/16.03.1897).

¹⁰⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 8, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹⁰⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 6, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹⁰⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 6, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹⁰⁹² İzmir Gazetesi, S. 17, s. 5, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

¹⁰⁹³ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 6, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

Avrupa'da çıkan diğer haberlerden dolayı İtalya-Habeşistan meselesi ve Avrupa gazetelerinde çıkan yazılar. Geçen nüshamızda İtalya ile Habeş hükümeti arasında bir anlaşma yapılıp yapılmayacağı hakkında kesin bir bilgi yok demiştik. Son olarak İtalyan gazetelerinden alınan bilgilere göre bu anlaşmanın nasıl olacağı netlik kazanmaya başlamış¹⁰⁹⁴.

Habeşistan ile İtalya arasında yapılan musalaha (barış) anlaşmasıyla ilgi genel bir değerlendirme¹⁰⁹⁵.

İtalya Harbiye Nazırı Habeşistan'da bulunan İtalya ve yerli askerler için 30.500 ve 2 milyon yardım gönderdiği¹⁰⁹⁶.

İtalya ile Habeşistan'ın aralarında varılan anlaşmaya göre Kral Srank oğlu Raca genel olarak Etiyopya-Habeş krallarının imparatoru namını alacaklardır. İşin zor olan kısmı ise İtalyanların elinde bulunan yerlerin İtalya himayesinde bulunması Necaşi "Menelek"e kabul ve tasdik ettirilmesi maddesidir¹⁰⁹⁷.

Habeşistan'a ait esliha-i harbiye (savaş silahları) ve mühimmatı taşıyan bir gemi İtalyan savaş gemileri tarafından durdurularak "Baze" limanına götürülmüştür¹⁰⁹⁸.

İtalya ve Habeşistan arasındaki mesele hakkında gazete yorumları yer alır¹⁰⁹⁹.

İtalya hükümetinin "Menelik" (Habeşistan kralı) ile İtalyan esirlerinin iadesi ile ilgili anlaşma yapmışlardır¹¹⁰⁰.

İtalya ile Habeşistan arasında bir anlaşma yapıldığı teyit edilmiştir¹¹⁰¹.

İtalya-Habeş Antlaşması

İtalya hükümeti Habeşistan ile yapılan anlaşma için Binbaşı Neraziti'yi tayin etmiştir. Kısaca anlaşma maddeleri:

Birinci madde: Anlaşmanın sağlanması ve ülkede barışın olması.

İkinci madde: Öcyali ? Anlaşmasının eksikliklerinin giderilmesi.

¹⁰⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 6, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

¹⁰⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 7, (9 Receb 1314/14.12.1896).

¹⁰⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 6, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

¹⁰⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 7, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹⁰⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 7, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹⁰⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 6, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

¹¹⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 7, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

¹¹⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 7, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

Üçüncü madde: Habeşistan'ın istiklali (bağımsızlığı)

Dördüncü madde: Karşılıklı toprak sınırlaması ve bir sene zarfında taraflar arasında dostane bir şekilde çözülmesi. (torak meselesi, esirlerin durumu vb. anlaşma maddeleri hakkına genel bilgiler verilmiştir¹¹⁰².)

İtalya İle İlgili Diğer Haberler

Habeş meselesini bertaraf eder etmez İtalya hükümetinin başına yeniden Afrika'da başka bir problem geldi. Gerek Roma'dan gerekse başka taraflardan alınan telgrafa göre Kasala'nın (yer ismi) güney taraflarına doğru Sudan dervişleri meselesidir. İtalya'nın Eritre'de bulunan komutanı Vikano bu konuyu ülkesine rapor etmiş fakat İtalya bu konuyu pek önemsememiştir. İtalyan askeri kuvvetleri burada çok sayıda değildir. Dervişlere gelince bunların toplamı 6.000 nefer tüfekli ve bir iki bin mızraklı oldukları tahmin olunmaktadır. Bunların bazı özel bölgelere saldırdıkları haberi alınmıştır¹¹⁰³.

Bir tazminattan dolayı İtalya ile Brezilya arasında bir ihtilaf bulunduğu ve Brezilya'da İtalyanlar aleyhine gösteriler olduğu gazeteler haber vermektedir¹¹⁰⁴.

İtalya'nın iç ve dış siyaseti, İtalya Kralının oğlu veliaht prens Doneel'in evliliği ve bu evliliğin iç ve dış siyasete yapacağı katkı bu konuda İtalyan gazetelerinde çıkmış haberler¹¹⁰⁵.

Fransa'dan bir gazetenin beyanına göre, İtalya ya gönderilen bir telgraf'ta Afrika'da ziyadesiyle her tarafta İtalyan askerlerinin hazır bulunduğu beyan edilmiştir¹¹⁰⁶.

İtalya terakkiyât-ı bahriyesi, bir vakit İtalya ordusu İngiltere'den faydalanmaktayken birkaç seneden beri terkiyât-ı bahriye o kadar ileri gitmiştir ki şimdi de Japonya, İspanya gibi muhtelif hükümetleri ile çalışılır. Amerika'yı ise Batı hükümeti zühreviler, kara vezirler inşa ve imal eylemeye başladıklarını bildiren havadistir¹¹⁰⁷.

¹¹⁰² İzmir Gazetesi, S. 27, s. 8, (24 Cemaziye'l-âhir 1314/30.11.1896).

¹¹⁰³ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹¹⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 7, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

¹¹⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 6, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹¹⁰⁶ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 6, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹¹⁰⁷ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 6, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

Roma'dan alınan bir telgrafta, Buhran-ı Vükela sorunu çıkmıştır. Beklentisinin olduğu Mösyö Karipsi'nin Tripona, gazetesine verdiği demeçte ise üçlü ittifakı şiddetle müdafaa eylediği bildirilmiştir¹¹⁰⁸.

Meclisten onay çıktığı halde Mösyö Durobini, savaş meselesini sebep göstererek istifa etmiş. Kralda Harp ve Bayındırlık Bakanının istifalarını kabul ederek yerlerine yenilerini atamıştır¹¹⁰⁹.

Roma'dan alınan telgrafta İtalya'da bulunan "Vezüv" yanardağının lav püskürttüğü akan bu lavların Jenet ovasına doğru aktığı haber verilmiştir¹¹¹⁰.

Genel olarak; İtalya'da Prens Donail ile Prenses Helena'nın evlenecekleri ayrıca Habeşistan'da bulunan İtalyan esirleri hakkında bilgiler yer alır¹¹¹¹.

İtalya'dan Amerika'ya göç eden ahali günden güne artmaktadır. Geçen haftalarda Kuzey Amerika'ya gitmek için 4.000 kişinin ayrıldığı haber verilmiştir¹¹¹².

Rusya ile İtalya arasında ki dostane ilişkiler devam etmektedir¹¹¹³.

Çar ve Çariçe'nin İtalya'ya yapacağı ziyaret, İtalya'nın deniz kuvvetleri hakkında bilgi¹¹¹⁴.

İtalya Prensini yaptığı düğün hakkında bilgiler yer alır¹¹¹⁵.

İtalya'nın Afrika sahillerinde bulunan müstemlekesi (sömürgesi) doğuda yerli halkın bazı İtalyan konsolosu ve birkaç İtalyan'ın öldürülmesi üzerine top yüklü bir geminin oraya doğru hareket ettiği bildirilmiştir¹¹¹⁶.

Roma'dan alınan bilgilere göre Hindistan'da baş gösteren veba salgını memlekete (İtalya'ya) sıçramaması için gerekli tedbirlerin alındı¹¹¹⁷

¹¹⁰⁸ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 7, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹¹⁰⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹¹¹⁰ İzmir Gazetesi, S. 16, s. 7, (5 Rebiü'l-ahir 1314/13.09.1896).

¹¹¹¹ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 7, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

¹¹¹² İzmir Gazetesi, S. 18, s. 7, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

¹¹¹³ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 7, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹¹¹⁴ İzmir Gazetesi, S. 21, s. 6, (12 Cemaziye'l-evvel 1314/19.10.1896).

¹¹¹⁵ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 6, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹¹¹⁶ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 8, (16 Receb 1314/21.12.1896).

¹¹¹⁷ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 6-7, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

İngiltere ve İtalya sermaye darlarından birkaç zatın her türlü zararın kendilerinde olmak üzere İtalya hükümetinden Eritre'nin idaresini talep etmişlerdir¹¹¹⁸.

3.1.7. İspanya

İspanya senatosunda Küba meselesi ile alakalı müzakereler yapılmıştır. Küba Otonomistlerinden (bölgesel muhtariyet isteyen) mebus Mösyö Labra etkileyici bir konuşma yapmış buna karşılık İspanya hükümetinin neler yaptığını anlatmak için Mareşal Kampos'ta Küba'da nasıl bir askeri faaliyetler yaptıklarına dair bir konuşma yapılmıştır. Sonuç olarak Küba'da savaşa devam edilmesi halinde yapılan ıslahatların erteleneceği ve Amerika'nın oraya müdahale edeceğini bildirmiştir¹¹¹⁹.

Küba'da İspanya hükümetinin asilerle şartsız anlaşmaları gibi bir haberin çıkartıldığı fakat İspanya gazetelerinin bunun doğru olmadığı yönünde haberlerin geldiği bildirilmiştir¹¹²⁰.

Madrid'den ve gerek doğrudan Havan (Küba'nın başkenti)'dan alınan gazete haberlerine göre İspanyol askerleri ile asiler arasında bir çatışma olduğu ve çatışma sonunda asilerin başı Antonya Maseto'nun öldüğü haberi gelmiştir. Bu habere göre adada isyancı hareketlerin bastırılacağı ve tasfiye olacakları hakkında İspanya hükümetinin ümitli olduğu gibi ahaliyi de sevince boğmuştur¹¹²¹. (Devamında oradaki olaylar hakkında yorumlara yer vermişlerdir.)

Küba adasında öteden beri baş gösteren isyan hareketinin bu sefer tamamen giderilmesi hususunda İspanya hükümeti gerekli ıslahat faaliyetlerine başlanmıştır. Tanzim olunan ıslahatın kraliçenin olurlarına sunulduğu Madrid'den bildirilmiştir¹¹²².

Küba'da İspanya ordusunun 3.000 kişilik bir asi grubuna karşı savaştıkları¹¹²³

¹¹¹⁸ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 6-7, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹¹¹⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹¹²⁰ İzmir Gazetesi, S. 13, s. 6, (15 Rebiü'l-evvel 1314/24.08.1896).

¹¹²¹ İzmir Gazetesi, S. 30, s. 7, (16 Receb 1314/21.12.1896).

¹¹²² İzmir Gazetesi, S. 38, s. 7, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

¹¹²³ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 7, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

Küba'dan gelen haberlere göre İspanyol askerlerinin asilerle giriştiği harekâta başarılı olduklarını göstermektedir. Teşrin-i sani (Kasım) ayına kadar 20.000 asker daha göndereceklerini haberi alınmıştır¹¹²⁴.

İspanyanın Küba'ya sevk edeceği askerleri için 35.000.000 pezetas vereceği¹¹²⁵.

İspanya hükümeti tarafından Küba'ya sevk edilen 14.000 askerin adı geçen adaya vardığı bildirildi¹¹²⁶. (Avrupa gazetelerinin bu konu ile alakalı haberleri)

Küba'da 500 kişilik bir asi grupla 99 İspanyol askerinin arasında çatışmanın çıktığı¹¹²⁷.

Küba'da İspanyol askerinin yenildikleri¹¹²⁸.

Mösyö Kanvas Küba askeri kuvvetlerin oradaki icraatlarından emin bulunarak gerekli ıslahatların yapılması için meclise başvurmuşlardır.

İspanya'da son zamanlarda ameleler işsiz kalarak dilenmeye başlamışlar bu durum endişe verir dereceye gelmiştir¹¹²⁹.

İspanya hükümetin kraliçeye onaylattığı Küba'da yapılacak ıslahat her ne kadar Küba içinde sevinçle karşılandıysa bazı ayrılıkçı guruplar istiklal fikrini uygun bulmamışlardır¹¹³⁰.

New York'tan alınan habere göre Küba yerel ayaklanma liderlerinden Mirail adlı kişinin eşinin yakalandığı ve hastaneye kaldırıldığı haber verilmiştir¹¹³¹.

Havana'dan (Küba'nın başkenti) alınan bilgilere göre yerel ayaklanmayı bastırmak için İspanyol komutanı General Vayler Küba'ya gitmiştir¹¹³².

Madrid'den alınan bilgilere göre Pinsardel Ripo eyaletinde kargaşa yatıştırılarak birkaç yağmacılardan başka bir şey kalmadığı İspanyol askerlerinin Havana'dan diğer eyaletlere rahatça gidip takibat yaptıkları¹¹³³.

¹¹²⁴ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 6, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

¹¹²⁵ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 7, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

¹¹²⁶ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 7, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

¹¹²⁷ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 7, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

¹¹²⁸ İzmir Gazetesi, S. 20, s. 7, (5 Cemaziye'l-evvel 1314/12.10.1896).

¹¹²⁹ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹¹³⁰ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 6-7, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

¹¹³¹ İzmir Gazetesi, S. 33, s. 7, (7 Şaban 1314/11.01.1897).

¹¹³² İzmir Gazetesi, S. 34, s. 6, (15 Şaban 1314/19.01.1897).

¹¹³³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

İspanya İle İlgili Diğer Haberler

Küba idaresi Memurunun Küba tütünleri hakkında verdiği emri İspanya hükümeti değiştirmiştir. İspanya'nın yaptığı bu hareket kendisini fevkalade üzdüğünden istifa etmek üzere olduğu¹¹³⁴.

Küba da alınan vergilere nazaran 60.000.000 kadar açık olacağı tahmin ediliyor. Madrid-Küba askerleri hakkında çekilen telgrafta; Şimendifer hattı üzerine vuku bulan kazada lokomotifle birçok vagonların parçalandığı, makinist ve birçok yolcunun telef olduğu¹¹³⁵.

Küba veznesi, para çıkarma işlemine son verilmiştir. İspanya hükümeti Teşrin-i evvelde Küba kuvve-i askeriyesine 450.000 nefer daha ilave edeceğini bildirmiştir¹¹³⁶.

Londra'dan gönderilen bir telgrafnamede: Küba ahval-i maliyesinin bozuk olup askere üç aydan beri maaş verilmediği haberi tekzip (yalanlama) ediliyor¹¹³⁷.

Küba Muharebesi- İspanya'nın yalanlamasına karşı alınan bilgilere göre üç kaçak geminin Küba'ya asker, silah ve mühimmat götürdüğü haberi verilmiştir. İspanya hükümeti'nin Küba'da önümüzdeki sonbaharda isyana karşı her türlü tedbiri alacağı¹¹³⁸.

İspanya-Filipinler: İspanyolların idareleri altında bulunan Filipin adalarında yerlilerin ayaklandığı bu durumun bir taraftan Küba ile uğraşan İspanyayı zor duruma düşüreceği Avrupa gazetelerinde yazmaktadır¹¹³⁹.

Havan denilen, 10.000 asi ile İspanyollar üzerine hücum ettiği haberi alınmıştır¹¹⁴⁰.

Bir İspanyol askeri üzerine 1.500 kadar asker hücum etmiştir¹¹⁴¹.

İspanya hükümetinin 300.000.000 pezeta (İspanya para birimi) bankerlerden borç alacağı¹¹⁴².

¹¹³⁴ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 6, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹¹³⁵ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 6, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹¹³⁶ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 5, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

¹¹³⁷ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 6, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹¹³⁸ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹¹³⁹ İzmir Gazetesi, S. 17, s. 5, (13 Rebiü'l-ahir 1314/21.09.1896).

¹¹⁴⁰ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 8, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹¹⁴¹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/).

¹¹⁴² İzmir Gazetesi, S. 23, s. 6, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

İspanya hükümetinin 400.000.000 Pezetas borç alacağı bildirilmiştir¹¹⁴³.

Samba eyaletinde bir asi grubunun ortaya çıktığı, hükümetin 700 askerle asilerinin üzerine gittiği ve asilerden 20 kadarının öldürüldüğü bildirilmiştir¹¹⁴⁴.

Küba meselesi ile alakalı İspanya ve Amerika arasında bir müzakere olduğu haberi New York'tan haber alınmış, bu haber Madrid'de telaşla karşılanmıştır. 23 Kânunusani'de yapılacağı iddia edilen bir müzakerenin olmadığı, haberin yalanlandığı bildirilmiştir¹¹⁴⁵.

İspanya'nın Filipinlerde askeri kuvvetlerinden verilen bilgiye göre yerel ayaklanmaya karşı kuvvet sevk edilmiştir. Filipin adalarına acil kuvvet gönderileceği haberi İspanya Hükümeti tarafından yalanlanmıştır¹¹⁴⁶.

3.1.8. Yunanistan

Yunanistan Hariciye Nazırı 1891. sınıf yedek askerin silâh altına alınmasını emrettiği¹¹⁴⁷.

Atina'dan alınan habere göre o civarda çok şiddetli kasırgaların olduğu bildirilmiştir¹¹⁴⁸.

Yunanistan'a Fransız tarafından müze inşa edildiği¹¹⁴⁹.

3.1.9. Diğer Avrupa Haber ve Yazıları

Danimarka

Danimarka ile ittifak-ı müselles, Danimarka hükümetinin de bu ittifaka girmek üzere bulunduğu haberi gelmiştir¹¹⁵⁰.

¹¹⁴³ İzmir Gazetesi, S. 24, s. 7, (03 Cemaziye'l-âhir 1314/09.11.1896).

¹¹⁴⁴ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 7-8, (2 Receb 1314/07.12.1896).

¹¹⁴⁵ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹¹⁴⁶ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 5, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹¹⁴⁷ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 5, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹¹⁴⁸ İzmir Gazetesi, S. 28, s. 7-8, (2 Receb 1314/07.12.1896).

¹¹⁴⁹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 7, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹¹⁵⁰ İzmir Gazetesi, S. 25, s. 6, (10 Cemaziye'l-âhir 1314/16.11.1896).

Romanya

Geçen sene Romanya Kralı Sharl ve eşinin Avusturya'ya yaptığı gezide Romanya'nın ittifak-ı müselles'e katılacağı yönündeki söylenti bu günlerde daha da kuvvetli dile getiriliyor¹¹⁵¹.

Portekiz

Portekiz hükümeti Fransa'dan aldığı zırlı kruvazöre bakması için bir görevli göndermiştir. Portekiz hükümetinin İspanya, Rusya, İngiltere, Almanya, Avusturya ve Japon hükümetleriyle ticaret anlaşması yapmak niyetinde olduğu Lizbon'dan haber verilmiştir¹¹⁵².

Filipin

Manila (Filipinlerin başkenti)'dan bildirildiğine göre asiler bazı şehirlere hücum etmişler ve bir çok evi ateşe vermişlerdir. İspanyol askerleriyle karşılıklı çarpışmadan sonra hepsi telef olmuşlardır¹¹⁵³.

Madagaskar

Fransa Devleti'nin Madagaskar askeri kuvvetleri kumandanından alınan bir telgrafa göre; çıkan isyanın bastırıldığı ve başka tarafta da her hangi bir isyanın olmadığı bildirilmiştir¹¹⁵⁴.

Sırbistan

29 Haziran tarihinde Belgrat'tan çekilen telgrafnamede Karadağ prensinin şehri mezkûr şehre gelerek fevkalade memnuniyetle karşılandığı ve Karadağ prensesi ile Sırbistan kralı Alexandra'n bu sırada icray-ı izdivaçları muhtemel bulunduğu bildirilir¹¹⁵⁵.

Sırp ve Bulgar ahalisi Sofya'da icra ettikleri şenliklerin Rusya matbuatında yer aldığı¹¹⁵⁶.

¹¹⁵¹ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 6, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹¹⁵² İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹¹⁵³ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹¹⁵⁴ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹¹⁵⁵ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 6, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹¹⁵⁶ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 6, (11 muharrem 1314 /22.06.1896).

3.2. ASYA

3.2.1. İnan

Mirza Ali Asgar Han hükümetinin istifasını Şah kabul etmiş ve yeni bir hükümet kurulmuştur.

İnan Şahı Muzafferü'd-din'in Avrupa'ya bir seyahat düzenleyeceği¹¹⁵⁷.

Şah Muzafferü'd-din'in mafasil (eklem) hastalığından muzdarip olduğundan dolayı daha önce bildirdiği Avrupa'ya yapacağı ziyareti gerçekleştirilememektir¹¹⁵⁸.

3.2.2. Çin

Uzakdoğuda bulunan Çin ve Japon imparatorlukları hakkında genel bir yazı ve bu iki imparatorluğun önümüzdeki 50 yıl hatta 100 yılının mütalaası yapılmıştır. Özellikle Japonların otuz sene evveline kadar geleneksel kıyafetli köylü bir tarzları olduğundan bahsedilmiş, Çin'in içinde bulunduğu durumu çoktandır koruduğu vurgulanmıştır¹¹⁵⁹.

Avrupa'ya giden Çin elçisinin geri döndüğü¹¹⁶⁰,

Pekinden "Aker" gazetesine çekilen bir telgrafname de: Fransız sefirlerinin himmet ve gayreti Çin hükümetini, Şimendifer hududunun inşası için Fransa'ya müsaade ettiği bildirilir¹¹⁶¹.

Çar'ın resmi daveti üzerine Çin Hükümeti tarafından Avrupa'ya gönderilen Li Hong Çang seyahati esnasında Berlin'de bulunmuştur. Almanya'nın Kolonya (Köln) şehrinden Belçika'ya gitmek üzere bulunduğu esnada Alman gazeteleri kendisinden "Çin'in Bismark'ı" diye bahsetmişlerdir. Daha sonra mezkûr elçi Paris'e gitmiş ve oralarda iyi karşılamasından dolayı memnuniyetini bildirmiştir¹¹⁶².

¹¹⁵⁷ İzmir Gazetesi, S. 11, s. 7, (1 Rebiü'l-evvel 1314/10.08.1896).

¹¹⁵⁸ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 6, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

¹¹⁵⁹ İzmir Gazetesi, S. 32, s. 6, (30 Receb 1314/04.01.1897).

¹¹⁶⁰ İzmir Gazetesi, S. 23, s. 6, (26 Cemaziye'l-evvel 1314/02.11.1896).

¹¹⁶¹ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 7, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹¹⁶² İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

3.2.3. Japonya

Japonya hükümeti 1900 senesi Paris genel sergisine Fuar'a katılmaya karar vermiştir. Götürülecek eşyanın seçimi için bir komisyon kurulmuştur¹¹⁶³.

Japonya Hükümeti'nin külliyetli çok miktarda savaş aletleri satın aldığı yapılan kontrat gereği bahsi geçen aletleri 6 ay zarfında alacağı Avrupa gazetelerinde yazılmıştır.

Japonya'da su baskınları olmuş, 3.000 ev'in bu baskınlar sonucu kullanılamaz hale geldiği bildirilmiştir¹¹⁶⁴.

3.2.4. Hindistan

Geçen nüshalarda da bahsedildiği üzere Hindistan'da baş gösteren kıtlık yağmurların yağması ile biraz olsun hafiflemiştir¹¹⁶⁵.

Londra'dan verilen bilgilere göre Hindistan'da kıtlık ve pahalılık son zamanlarda şiddetli bir şekilde artmıştır. Gıda maddelerinin eksikliğinden dolayı hükümetin 125.000.000 bir meblağı harcamaya mecbur olduğu tahmin edilmektedir¹¹⁶⁶.

Bombay'dan bildirildiğine göre Bombay evlerinde taun illeti (veba) illeti eskiye oranla çok daha fazla artmıştır. Bununla mücadele eden kişilerin de çoğaldığı bildirildi. 22 Kânunusanide Koraşa'da ölenlerin sayısı verilmiştir¹¹⁶⁷.

Hindistan'ın muhtelif şehirlerinde kıtlığın baş gösterdiği, bazı hırsızlık olaylarına karşı güvenliğin yetersiz kaldığı bildirilmiştir¹¹⁶⁸. Hindistan'da kuraklık devam etmektedir.

¹¹⁶³ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 7, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹¹⁶⁴ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 7, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹¹⁶⁵ İzmir Gazetesi, S. 31, s. 8, (23 Receb 1314/28.12.1896).

¹¹⁶⁶ İzmir Gazetesi, S. 35, s. 8, (22 Şaban 1314/26.01.1897).

¹¹⁶⁷ İzmir Gazetesi, S. 38, s. 7, (13 Ramazan 1314/15.02.1897).

¹¹⁶⁸ İzmir Gazetesi, S. 26, s. 7, (17 Cemaziye'l-âhir 1314/23.11.1896).

3.3. AFRİKA

3.3.1. Mısır

Memalik-i Osmaniye'nin bir parçası olan Mısır'dan toplanan yardım iki gün zarfında 15.000 liraya ulaşmıştır¹¹⁶⁹.

Hanya 17 Mart – Tesisat-ı Askeriye için Mısır'da açılan yardım defterinde şimdiye kadar 14.000 İngiliz Lirası yardım toplanmıştır¹¹⁷⁰.

Mısır'da toplanan Tesisât-ı Askeriye yardımı şimdiye kadar 23000 İngiliz Lirası olmuştur¹¹⁷¹.

Mısırdan Askeriyeye Yardım

Bedevi Gönüllüleri Afrika reislerinden Arabistan'dan bir zat Hamiyetsamât kabilesi halkından bin dilâverin gönüllü olarak Asâkir-i Şâhâne yoluna kayıt ve kabullerini Mısır'da bulunan Osmanlı komiseri Ahmed Muhtar Paşa'ya müracaatla istirham eyledikleri Mısır gazetelerinden okunmuştur¹¹⁷².

Înâât-ı Askeriye günden güne Mısır'da kazalara ve bedevi kadar ilerleme göstermektedir. Herkes Hadimü'l-Haremeyni'ş-Şerifeyn olan Osmanlı Devleti'ne kendi arzularıyla yardım etmektedirler. Memleketin her tarafında komisyon teşkil etmiştir. Hidiv Hazretleri 2.000, Gazi Ahmed Muhtar Paşa 1.000, Prens Said Halim Paşa 1.000 Lira teberru yapmışlardır. Geçen Pazartesine kadar 25.000 Liraya ulaşmıştır. Bu yardım İskenderiye'ye kadar uzanmıştır. Hatta okul talebeleri bile kendi aralarında yardım toplamışlardır¹¹⁷³.

Mısırdan Girit'e Yardım

Mısırlı kardeşlerimize diğer bir teşekkür edeceğimiz husus Girit (muhacirleri) için de bir yardım toplamalarıdır. İlk etapta 500 lira toplanmıştır¹¹⁷⁴.

¹¹⁶⁹ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 6, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

¹¹⁷⁰ İzmir Gazetesi, S. 42, s. 2, (19 Şevval 1314/23.03.1897).

¹¹⁷¹ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹¹⁷² İzmir Gazetesi, S. 49, s. 8, (8 Zilhicce 1314/2.0.1897).

¹¹⁷³ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

¹¹⁷⁴ İzmir Gazetesi, S. 45, s. 6, (10 Zilkade 1314/12.04.1897).

Osmanlıya Yapılan Yardımlara Fransızlardan Eleştiri

Mısır ahalisinin yardım nakdiyey-i askeriye hususunda gösterdiği gayret ve hamiyet ve diğer konularda halifelik merkezine yakınlığı Fransız gazeteleri tarafından eleştirilmiştir¹¹⁷⁵.

Kahire'den verilen malumata göre bakan geçmiş Rıza Paşa tarafından açılan yardım defteri her tarafça kabul görmüş 30 iane cemiyet Kahire'de, 27 İskenderiye'de, 230 Kahire meydanında Mısır Hidivi'ne 2.500 Lira kaydolunduğu gibi Mısır'ın kuzey taraflarında ufak bir köyde 500 Mısır Lirası yardım gönderilmiştir¹¹⁷⁶.

Kolera salgını görülmüştür. Newyork Herald gazetesinin Mısır'da bulunan muhabiri koleradan vefat etmiştir¹¹⁷⁷.

Mısır'da yeni yayına başlayan ve bütün İslam âlemini kapsayan "El-Nil" gazetesine ve onun reis-i tahrir olan Hasan Hüsnü Paşa'ya tebrik ve teşekkür¹¹⁷⁸.

Mısır'da yayına devam eden "el-Kahire" ve "el-Fallah" gazeteleri bize layık gördükleri ödülünden dolayı teşekkür¹¹⁷⁹.

3.4. AMERİKA

3.4.1. ABD (Amerika)

Amerika'da kasırgaların hâkim olduğu, evlere ve iş yerlerini büyük zarara uğrattığı haberler arasındadır¹¹⁸⁰.

"Senloi" konferansında başkanlık için aday seçimi yapılmıştır¹¹⁸¹.

Amerika Cumhuriyeti'nin "San Fransisco" ismindeki zırhlı gemide Mersin'den hareketle bu gün saat dört sıralarında limanımıza gelmiştir. Sefinede (gemide) 1.300 mürettebat ve 12 top olup gemi Mösyö Shebark'ın kumandasındadır¹¹⁸².

¹¹⁷⁵ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 6, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

¹¹⁷⁶ İzmir Gazetesi, S. 43, s. 6, (26 Şevval 1314/30.03.1897).

¹¹⁷⁷ İzmir Gazetesi, S. 10, s. 8, (23 Safer 1314/03.08.1896).

¹¹⁷⁸ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 3, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹¹⁷⁹ İzmir Gazetesi, S. 8, s. 4, (9 Safer 1314/20.07.1896).

¹¹⁸⁰ İzmir Gazetesi, S. 3, s. 6, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹¹⁸¹ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 6, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

¹¹⁸² İzmir Gazetesi, S. 10, s. 8, (23 Safer 1314/03.08.1896).

Amerika'da kuvvetli fırtınaların olduğu hakkında bilgiler¹¹⁸³.

Amerika'ya gelen Küba heyeti İspanyol idaresinden kurtulmak için istiklalini temin edecek her türlü şeyleri kabul edeceklerini bildirmiştir¹¹⁸⁴.

Güney Amerika'da bulunan Arjantin hükümeti yetkililerinin 10.000 tonluk bir zırhlı gemi için İngiltere tersaneleriyle anlaştığı bildirildi¹¹⁸⁵.

New York'tan alınan habere göre 70.781.614 dolarlık altın ihracatı yapıldığı duyulmuştur¹¹⁸⁶.

Amerika'nın Diğer Devletlerle İlişkisi

İspanya Hükümet "Küba" isyanıyla uğraşmış, isyan eden Halka Abluka uygulamıştır. Küba'da bulunan birkaç Amerikalının haberlere çıkması üzerine Amerika bunu büyüterek devletlerarası mesele haline getirmiştir. Bu husumette Osmanlı Devleti tarafsız kalmıştır¹¹⁸⁷.

Meclis-i Mebusanda aza olan biri, İspanya hükümetinin Amerikalı mahpusları iade etmediği takdirde Küba'yı topa tutma teklifinde bulunmuş¹¹⁸⁸.

İspanya ile aralarında zuhur eden milliyetçilik meselesinden sonra Amerika aleyhinde olan haberleri tehir ettiği. Almanya'da bir Amerikalı ve çocuğu dolaşırken idari görevliden biriyle tartışır ve mahkûm olur. Olay bundan sonra başlar. Aldığı yardımla ABD'ye kaçar. Bundan dolayı Amerika ile Almanya'nın arası açılır¹¹⁸⁹.

Amerika hükümeti Küba'ya karşı izhar ettiği muamele-i himayet keraneye bir zamime-i aleniye olarak özde Amerika'da vak'i (Sen Loi) şehir meclisinde Küba bayrağının çekildiği New York'tan İspanya hükümetine vârid olan telgraf 'ta bildirilir¹¹⁹⁰.

Amerika'da gerçekleşecek olan başkanlık seçimleri için Miloke şehri ahalisinden Fredric Yourk ve Albert Wlinson adlı iki kişinin girdiği bahis haberleri yer alır. Amerikan başkanlığını William McKendy alırsa Fredric Yourk eğer William

¹¹⁸³ İzmir Gazetesi, S. 29, s. 8, (9 Receb 1314/14.12.1896).

¹¹⁸⁴ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹¹⁸⁵ İzmir Gazetesi, S. 36, s. 6, (29 Şaban 1314/02.02.1897).

¹¹⁸⁶ İzmir Gazetesi, S. 37, s. 5, (06 Ramazan 1314/08.02.1897).

¹¹⁸⁷ İzmir Gazetesi, S. 1, s. 7, (20 Zilhicce 1313/02.06.1896).

¹¹⁸⁸ İzmir Gazetesi, S. 40, s. 2, (27 Ramazan 1314/01.03.1897).

¹¹⁸⁹ İzmir Gazetesi, S. 2, s. 6, (27 Zilhicce 1313/09.06.1896).

¹¹⁹⁰ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 5, (25 Muharrem 1314/06.07.1896).

Bribyan kazanırsa Albert Wlinson Amerika'yı ebediyen terk edeceklerine dair iddia ve bahse girişmişlerdir¹¹⁹¹.

3.5. YABANCI TELGRAF HABERLERİ

Gazetemize mahsus ajans Nasyonel telgrafnameleri: Tesir ettiği ilannâme-i Resmiyede İtalya-Habeş hududunun “Marb” nehrine kadar olması tahriren tasdik ve kabul edileceği beyanı¹¹⁹².

- Londra 19 Haziran
Yerlilerin yeniden isyan ederek birçok yerlileri telef ettiğine dair.
- Roma 20 Haziran
Yeni bir ticaret akdi için Fransa'ya gidildiğine dair.
- İtalya
Fransa ile yeni bir ticaret anlaşması olacağı ve bizzat sarkisyanın katılacağı.
- New York
Üç kişinin Küba'ya gönderildiğine dair telgraf¹¹⁹³.
- Sofya
Ferdinand Temmuzda Romanya'yı ziyaret edeceği.
- Madrid
İspanya hükümetinin 500.000.000 istikraz akdedeceğinin muhtemel olduğu.
- Londra
Yerliler tarafından vuku bulan olaylar kıyam etmekte olduğu¹¹⁹⁴.
- Roma 1 Temmuz
Nejaşi nezdinde mahpus bulunan İtalyan esirlerinin tahliyesi için 36.000.000 tazminat talep etmekte olduğu.
- Viyana 2 Temmuz
Avusturya–Macaristan hükümetinin 1900 senesinde “Paris” sergisine iştirak ettiği resmen ilân olunmuştur.
- Roma 3 Temmuz

¹¹⁹¹ İzmir Gazetesi, S. 19, s. 7, (27 Rebiü'l-ahir 1314/05.10.1896).

¹¹⁹² İzmir Gazetesi, S. 3, s. 7, (4 Muharrem 1314/15.06.1896).

¹¹⁹³ İzmir Gazetesi, S. 4, s. 8, (11 Muharrem 1314 /22.06.1896).

¹¹⁹⁴ İzmir Gazetesi, S. 5, s. 5, (18 Muharrem 1314 / 29.06.1896).

İtalyan hükümeti, Bahr-i seferde başarılı olması için İngiltere'nin yardımına gerek duyduğunu meclis heyetine bildirmiştir¹¹⁹⁵.

- Kahire 7 Temmuz

Sudan'da kolera görülmüştür.

- Berlin

Almanya'nın 1900 senesi Paris Fuarına katılacağı.

- Londra

Manebele'den alınan bir telgrafla İngiliz askerleri asilerden 100, İngilizlerden 16 kişiyi öldürmüşlerdir.

- Sen Petersburg

Büyük bir yangın Korin ormanlarını tahrip etmeye devam ediyor. 300 ev yıkılmış ve 2000 kişi evsiz kalmıştır¹¹⁹⁶.

- Çar'ın Avrupa ya yapacağı gezi hakkında bilgiler yinelenir¹¹⁹⁷.

- Kahire ve İskenderiye'de kolera görülmediği haberi yer alır¹¹⁹⁸.

- Japonların Kormuz adasında bulunan Çinlileri katlettiği haberi¹¹⁹⁹.

- Almanya, Avusturya, İtalya hükümetleri Çin'de birer sefarethane (büyükelçilik) açtıkları hakkındaki telgraflar vardır¹²⁰⁰.

- Madagaskar'da çıkan olaylarda sekiz Fransız askerinin öldürüldüğü¹²⁰¹.

- Genel olarak Newyork'ta devam etmekte olan sıcaklıklarda 188 kişinin öldüğü, Sırbistan Kralı Alexandır'ın kızının nişanlanması, Çar'ın İtalya ve Karadağ'ı ziyaret edeceği hakkında¹²⁰².

- Prens Ferdinand'ın Sofya'ya döndüğü, Viyana demiryolları için Macaristan'dan yüz elli milyonluk bir borç alacağı¹²⁰³.

¹¹⁹⁵ İzmir Gazetesi, S. 6, s. 5, (25 Muharrem 1314 / 06.07.1896).

¹¹⁹⁶ İzmir Gazetesi, S. 7, s. 8, (2 Safer 1314/13.07.1896).

¹¹⁹⁷ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 7, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹¹⁹⁸ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 7, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹¹⁹⁹ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 7, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹²⁰⁰ İzmir Gazetesi, S. 9, s. 7, (16 Safer 1314/27.07.1896).

¹²⁰¹ İzmir Gazetesi, S. 12, s. 7, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹²⁰² İzmir Gazetesi, S. 12, s. 8, (8 Rebiü'l-evvel 1314/17.08.1896).

¹²⁰³ İzmir Gazetesi, S. 15, s. 7, (29 Rebiü'l-evvel 1314/07.09.1896).

İngiltere bankası iskontoda bulundu, Karadağ prensi Olga öldü, İtalya ve Habeşistan arasında barış antlaşması imzalandı, Bombay(Hindistan) tifo illeti göründü 300 kişi öldü¹²⁰⁴.

- Paris 17 Şubat

Almanya Devleti tarafından Pire'nin abluka edilmesi için vuku bulan teklifini kabul edecek devletlerin hazır bulunmaktadır.

- Berlin 17 Şubat

Opera balosunda Almanya İmparatoru yarım saat kadar süferanın (elçilerin) locasında bulunmuştur. Elçilerin bu ziyaretten haberleri oldukları için diğer meseleler de görüşülmüştür.

- İstanbul 17 Şubat

Bir İngiliz zırhlısı iki Yunan top çekerini zabtetmiştir.

- Paris 17 Şubat

Devlet-i Aliyye'nin Yunanistan sahillerinde bulunan bazı mülklerini teyiden abluka etmek üzere uluslararası ittifak hâsıl olmuştur.

- Londra 19 Şubat

Fransa ile İngiltere arasında bir mukarenet (yakınlık) hâsıl olduğu "Times" yazmaktadır.

- Paris 19 Şubat

Fransa ile Rusya arasında ihtilaf olduğu söylentisi vardır¹²⁰⁵.

- Viyana 24 Şubat

Pamuk ipliği ihraç eden tacirler bir araya gelerek bir sermaye teşekkül etmişlerdir. Bu suretle ticareti milliyeyi geliştirmek niyetinde bulunuyorlar.

- Londra 25 Şubat

Kraliçe Wictoria şark (doğu) meselesi hakkında Lord Salizbori ile uzun bir mülakat yapmış.

- Hanya 25 Şubat

Hükümet dairesi kazaen (kazara) yanmıştır.

¹²⁰⁴ İzmir Gazetesi, S. 18, s. 6, (20 Rebiü'l-ahir 1314/28.09.1896).

¹²⁰⁵ İzmir Gazetesi, S. 39, s. 7, (20 Ramazan 1314/22.02.1897).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1896 yılından 1908 yılına kadar belli aralıklarla neşredilen “İzmir” gazetesi yayınlandığı dönemde çok ilgi gördüğünü başmuharriri Bıçakçı-zade Hakkı Bey de sıklıkla dile getirmiştir.

“İzmir” yayınlandığı dönemde padişahın otoritesini her zaman korumaya çalışmıştır. İdare ile hiçbir zaman çelişkiye düşmemiştir. İşte bu tutumu ile diğer gazetelerden “İzmir” kesin bir şekilde ayrılmıştır. Abdülhamid döneminde yazılanların tam tersi bir tutum sergilemiştir. Osmanlının varlığını sürdürebilmesi ve muhafazası için gayret sarf etmiştir. Bunu ise siyasi, iktisadi, ahlaki, edebî ve fennî her alanda daha çok çalışarak, daha bilgili bir toplumla idarenin güçleneceğini ileri sürmüştür. Siyasi çareleri, tedbirleri ve terakkinin yolunu gazete aracılığı ile halka duyurmuştur. Gazetenin ilk sayısında da başmuharriri bunu belirtmiştir.

“İzmir” sadece bölgesel bir gazete değildir. Bunu verdiği haber ve yayınlardan rahatlıkla görebiliriz.

Gazetenin bir diğer amacı her haneye girmektir. Gerek Anadolu içinden gerekse dış basından haberler vermek suretiyle halkın bilgilendirilmesini sağlamıştır. Bunu ilk senenin sonunda, tirajını arttırması ile amacına eriştiği söylenebilir. Ayrıca asılsız haberleri karşısına alan tavrını da bilmek gerekir. İzmir, gelişmelerden halkı doğru bilgilerle haberdar etmiş, zafere olan inancıyla da halkın içinde olabilecek olumsuz propagandaların önünü kesmiştir. Misal verirsek, Girit olaylarında Avrupa basınındaki Osmanlıyı zor durumda bırakacak kışkırtıcı ve asılsız haberlerini, İzmir Gazetesi bertaraf etmiştir.

Avrupa devletleri ve özellikle de Yunanlıların Anadolu’da yaptığı baskı ve zulmünü yayınlamıştır. Hem o dönem yaşananlar kaydedilmiş hem de bunlara karşı maddi-manevi direnme güçleri oluşturulmasında büyük katkı sağlamıştır.

Gazete Avrupa ile ilişkinin kesilmesini değil, Avrupa’nın güzel ve faydalı yanlarını almayı savunmuştur. Verilen haber, yazılan yazılar ve yapılan yorumlar hep bu doğrultudadır.

Bu çalışmada ulaşılanlara göre; 1896-1897 yıllarında yönetim hakkında bilgiler verilerek Padişah hakkında bilgiler örneklerle açıklanmıştır. Başkent'te cereyan eden olaylara geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bunun yanında İzmir ve Batı Anadolu haberleri incelenmiştir. Girit meselesi İzmir Gazetesinde titizce işlenmiştir. Girit olaylarının başlamasına sebebiyet veren devlet ve kişiler aydınlatılmıştır. Osmanlı Yunanistan ile savaştan kendini ne kadar uzak tutmaya çalışmışsa da bunu başaramamıştır. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu buhranlı süreci nasıl atlatacağı anlatılmıştır. Bu sürecin vazifelerin yapıldığında atlatılacağı vurgulanmıştır.

Gazetenin yayınlandığı 1896-1897 yıllarında Osmanlının siyasi, sosyal, ekonomik vb. gibi her konuda bilgiye ulaşılmaktadır.

Son olarak, "İzmir" gazetesi, Osmanlının yıkım sürecine tanıklık etmiştir. Türk tarihinin en karışık dönemlerinden birinde yayınlanmıştır. II. Abdülhamid döneminin en görkemli yıllarında yayına başlayan gazete, padişahın gücünü kaybetmesiyle beraber yayını kesmiştir. Ele aldığı konuların gerçekliğine dikkat ederek, korkusuzca işlemesi gazeteyi değerli kılmıştır. Bu gazete hem basın tarihi hem de Türkiye tarihinde, o dönemdeki yaşananları aydınlatması bakımından önemlidir.

SÖZLÜK

Adavet	: düşmanlık
Akdem	: önceki
Asakir-i şahane:	ordu manasında
Avane	: takım
Avdet	: geri dönme
Bahr-i sefid	: akdeniz
Baliğ	: ulaşmak
Becayış	: yer değiştirme
Bend	: özel
Ber-vechi âti	: aşığıdaki gibi
Beyne'l-millel	: uluslararası
Bezzaz	: tüccar
Ceride	: gazete
Cesamet	: iri-büyük olma
Cisr-i cedid	: galata köprüsü
Dersaadet	: İstanbul
Elfaz	: sözler
Esmanı	: tutar
Evsafını	: özelliklerini
Ferağ	: dinlemek.
Füruht	: satılmış
Gurre	: bir
Hamiyet	: gayret

- Hareket-i arz : yer sarsıntısı-deprem
- Hitam : son
- Hukuk-u hususiye-i milliye: özel milletler hukuku
- Hüdavendigâr: Bursa
- İkraz : borç
- İlm-i tedbir-i müdün: şehir planlamacılığı
- İnas : kız
- İstida : dilekçe
- İstihsal : üretmek
- İstihzar : teslim alınmış
- İstinaf : bir üs mahkemeye devretme
- İşâr : birlikte geçinme
- İttihazı : alınması
- Kâim : ayakta durmak
- Kari : okur
- Katar : tren
- Kumpanya : şirket
- Kurûn-ı cedide: yeniçağ
- Kurûn-u vusta: ortaçağ
- Maarif nazır : milli eğitim bakanı
- Mabeyn-i hümayun kâtibi: padişah özel kalemi
- Mahfil : toplantı
- Marif : eğitim
- Mebahisi : araştırmacı
- Meccenan : bedava

Mecmuu	: toplam
Mekkari	: kira ile tutulan hayvan
Mekteb-i ibtidaî:	ilkokul
Mekteb-i sultanî:	galatasaray lisesi
Menba'	: kaynak
Mezruat	: ekili olan şey
Muarız	: aykırı
Mukim	: oturan
Mutasarrıfı	: bir nev'i kaymakam
Mutemer	: konferans
Muvasalat	: ulaştırmak,iletmek
Mülkiye mektebi:	siyasal bilgiler
Müntesip	: mensup
Müşir	: mareşal
Müte'ehhil	: evli
Mütercim	: tercümanlarından
Nam	: isimli
Niyabet	: vekil
Payitaht	: başkent
Refik	: arkadaş
Re's	: baş
Rüşdiye	: ortaokul
Sadaret kalemi:	özel kalem
Sefareti	: büyükelçiliği
Seniyye	: övölmüş

Sirkat	: hırsızlık
Tahvil	: dönüşen, geçen
Taltif	: mükâfat, bağış
Tamim	: genelge
Tavassut	: arabuluculuk
Tedbir-i ilm-i menzil:	ev planlamacılığı
Te'ehhüldür	: evlenme
Tekzip	: yalanlama
Telkih-i cerdi	: çiçek aşısı
Temdîd	: uzatmak
Terğib	: rağbet, istek
Terakki	: ileriye görürme
Tezyinatı	: süslenmesinden
Varid	: gelen
Zabit	: subay
Zükûr	: erkek

KAYNAKÇA

- AFYONCU, Fatma, (2002), “XVII. Yüzyılda Hassa Mimarları Ocağı”, **Türkler**, C. 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- AKBULUT, Uğur, (2013), “Osmanlı Basın Tarihine Bir Katkı: Yayınlanma Amaçları Üzerine (1831-1876)”, **Turkish Studies Dergisi**, C. 8, S. 5, Ankara, s. 32.
- ALTINAL, Şengül, (1992), “Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi (1920-1934)”, Doktora Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- BEYDİLLİ, Kemal, (2003), ”Matbaa”, **DİA**, C.28, İstanbul.
- BUDAK, Ali, (2012), “Fransız Devrimi’nin Osmanlı’ya Armağanı: Gazete Türk Basınının Doğuşu”, **Turkish Studies Dergisi**, C. 7, S. 3, Ankara.
- DIĞIROĞLU, Filiz, (2007), **Memalik-i Osmaniye Duhânları Müşterekü’l- Menfââ Reji Şirketi, Trabzon Reji İdaresi (1883-1914)**, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul.
- DİKME, Hüseyin, (2012), “Tanzimat sonrasında Türk Gazeteciliğinde “Halk” Kelimesinin Kullanımı ve Halka Yönelik Faaliyetler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 5, S. 20, Kocaeli.
- ERDOĞAN, Muzaffer, (1977), **Güneydoğu Araştırmaları Dergisi**, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi , C. 6-11., İstanbul.
- ERTUĞ, Hasan Refik, (1970), **Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, C.1, İstanbul.
- FERHATOĞLU, Filiz, (2012), “Sabah Gazetesinin (1876-1877) İnceleme Açıklamalı İndeks ve Seçilen Metinlerin Latin Harflerine Aktarımı”, Yüksek Lisans Tezi, **Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- HAYTA, Necdet, (2002), **Tarih Araştırmalarına Kaynak Olarak Tasvir-i Efkâr Gazetesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İNÜĞUR, M. Nuri, (2005), **Basın ve Yayın Tarihi**, Der Yayınları, İstanbul.
- İzmir Gazetesi.**

- KILIÇ, Orhan, (1999), “XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin Eyalet ve Sancak Teşkilatlanması”, **Osmanlı**, Yeni Türkiye Yayınları, C. 6, Ankara.
- KILIÇ, Ömer, (2010), “Şarkî Rumeli Türklerinin Sesi: “Hilal” Gazetesi (1883-1885)”, Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya.
- KOLOĞLU, Orhan, (2006), **Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, Pozitif Yayınları, İstanbul.
- MAZICI, Nurşen, (1996), “1930'a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, **Atatürk Yolu Dergisi**, C. 5, S. 18, Ankara.
- MEGEP, (2008), **Basının Doğuşu ve Gelişimi**, MEB Yayınları, Ankara.
- ÖRENÇ, Ali Fuat, (2012), **Yakınçağ Tarihi (1789-1918)**, Atı Yayınları, İstanbul.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, (1969), **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın**, Güven Matbaası, Ankara.
- ŞİRİN, Zuhâl, (2007), “Mizan Gazetesi İnceleme, Tahlili Fihrist, Seçme Yazılar”, Yüksek Lisans Tezi, **Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- TOPUZ, Hıfzı, (1973), **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınları, İstanbul.
- ÜSTÜNDAĞ, Mehmet Fevzi, (2011), “Tedrisât-ı İbtidâ'îye Mecmu'âsı Numara 1 – 6 Şubat 325 – Temmuz 326”, Yayınlanmamış Lisans Tezi, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Eskişehir.
- YALÇIN, E. Semih, (2004), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I Kaynaklar**, Siyasal Kitabevi Yayınları, Ankara.
- YILDIRAR, Aylın, (2010), “Dersaadet Gazetesi İnceleme-Tasnif-Metin”, Yüksek Lisans Tezi, **Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Niğde.
- YÜCEL, Ebubekir Sıddık, (2008), **Salname-i Vilayet-i Sivas: 1300-1302, 1304, 1306, 1308, 1321**, Buruciye Yayınları, Sivas.

DİZİN

- A**
- Abdülaziz 4, 5
 Abdülhamid. 5, 11, 14, 15, 19, 105, 110,
 162, 164, 212, 213
 Adliye Nezaretinden..... 83
 Afrika 186, 197, 198, 206
 Ahenk gazetesi 45
 ahlak 9, 81, 120, 123, 125, 126, 134,
 136, 137, 138, 141, 163, 167, 168
 Akdeniz 7, 24, 31, 43
 Alaşehir 37, 38
 alay 16, 23
 Alexandre Blacque 8
 Allah.. 15, 112, 113, 117, 124, 127, 133,
 162, 168
 Almanya .. 2, 32, 56, 70, 75, 87, 99, 100,
 101, 106, 108, 144, 150, 186, 187,
 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195,
 203, 204, 208, 210, 211
 Amerika..... 57, 63, 124, 149, 186, 189,
 197, 198, 199, 202, 207, 208
 Arap..... 26, 51, 78, 134, 136, 171
 Asakir-i Şahane 42, 43
 Asârı ihale 151
 Asker 10, 38, 68, 134
 Askeri Tesisler 96
 aşar 38, 44, 64, 66, 151
 Atama 20, 22
 Avrupa..... 1, 4, 8, 17, 19, 61, 63, 68, 69,
 75, 86, 89, 100, 101, 104, 120, 124,
 135, 136, 137, 141, 142, 145, 146,
 152, 167, 178, 179, 180, 186, 187,
 188, 190, 191, 192, 195, 196, 200,
 201, 202, 204, 205, 210, 212
 Avusturya 48, 57, 68, 98, 106, 143, 148,
 150, 188, 189, 190, 191, 203, 209,
 210
 Aydın. 10, 25, 33, 34, 35, 49, 52, 53, 57,
 63, 72, 84, 93, 97, 143, 149
- B**
- bahri..... 19
 Balıkesir 10, 59
- Bank-ı Osmanî..... 67
 Basın 1, 2, 3, 6, 9, 218, 219
 Bayındırlık..... 62, 91, 198
 Belediye..... 26, 27, 53, 90
 Berlin. 53, 61, 89, 98, 99, 102, 103, 190,
 193, 194, 204, 210, 211
 berri 19
 Beylerbeyi 23
 Beyrut 35, 51, 59, 180
 Boğaziçi..... 15
 Brezilya 187, 189, 192, 197
 Budapeşte 29, 53
 Buldan 44
 Bursa 10, 21, 23, 25, 29, 59, 84, 97, 141,
 145
 bülten..... 7, 74
- C**
- Cezayir Bahr-i Sefid..... 33, 50
 Cihet-i Adliye 40
- Ç**
- Çar 187, 190, 191, 192, 198, 204, 210
 Çeşme 53, 56, 58
- D**
- Dâhiliye ... 20, 30, 49, 80, 108, 112, 113,
 114, 115
 Darü'l-fünun 74, 75
 demiryolu..... 37, 44, 84, 85, 113, 191
 Denizli 10, 11, 23, 24, 35, 36, 43, 57, 67,
 72, 73, 74, 84
 dönem 1, 7, 10, 212
 Dünya ..... v, 1, 130, 171
 Düyun-u Umumiye..... 57, 65
- E**
- Edhem Paşa 110, 111, 112, 113, 117
 Edirne 22, 32, 60, 112
 Ege..... 7, 33, 45
 eğitim..... 3, 9, 18, 72, 74, 123, 124, 128,
 133, 134
 Elazığ..... 21, 29
 Elektrik 76

emir . 19, 20, 21, 22, 32, 39, 55, 56, 100, 103
 Ermeni 48, 62, 67, 68, 69, 72, 73
 Erzurum..... 20, 21, 24
 Eskişehir..... 58, 84
 Eşme..... 39, 40, 41
 Evliya Çelebi..... 77

F

frank 64, 65
 Fransa 7, 8, 31, 51, 52, 75, 100, 102, 103, 104, 106, 143, 148, 150, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 197, 203, 204, 209, 211
 Fransız... v, 4, 6, 7, 56, 68, 71, 106, 114, 142, 188, 189, 194, 202, 204, 207, 210, 218

G

garb..... 118, 135, 136, 172
 gazete..... 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 38, 41, 48, 80, 81, 82, 83, 162, 163, 176, 178, 182, 183, 184, 188, 196, 199, 212, 213
 Gazete.... 4, 7, 12, 44, 68, 79, 80, 81, 91, 174, 179, 195, 212, 218
 Gelibolu..... 120
 Girit ... 11, 24, 25, 35, 50, 54, 57, 58, 60, 61, 69, 70, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 115, 116, 118, 151, 206, 212
 Gördes 38, 39, 40, 54, 97, 98, 151
 Gureba..... 25, 26, 51

H

haber.. v, 1, 2, 3, 7, 9, 12, 14, 22, 26, 30, 32, 33, 37, 39, 43, 44, 51, 55, 57, 58, 60, 64, 67, 68, 74, 78, 80, 84, 100, 117, 139, 144, 163, 188, 194, 195, 197, 198, 200, 202, 203, 208, 212
 Hacı ... 10, 24, 26, 35, 36, 39, 41, 48, 50, 53, 56, 58, 73, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 151
 Halep 21, 23, 29
 hamisi 17
 Hanefi mezhebi 164

Hanya..... 32, 35, 50, 54, 57, 98, 99, 101, 103, 104, 105, 206, 211
 Hariciye Nazırı ... 69, 115, 189, 191, 202
 Hariciye Nezareti..... 8
 Havan..... 199, 201
 Hıristiyan 48, 67, 98
 himmet..... 27, 139, 204
 Hindistan 205
 Hizmet gazetesi 58

I

ıslahat..... 20, 22, 59, 193, 199, 200

İ

iane 53, 207
 İçişleri 20
 ihracat 63, 64, 208
 İkdam gazetesi 80
 iktidar..... 6, 110
 İmam-ı Azam..... 164, 165
 İmam-ı Gazali..... 138
 imar..... 17
 İngiltere ... 3, 8, 32, 34, 51, 99, 102, 106, 149, 150, 186, 187, 190, 191, 193, 197, 199, 203, 208, 210, 211
 irade 19, 21, 22
 İran..... 29, 127, 204
 İspanya..... 75, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 208, 209
 İstanbul ... v, vi, xiii, 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 18, 19, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 42, 43, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 56, 57, 61, 63, 66, 68, 72, 74, 77, 78, 80, 81, 83, 89, 90, 96, 98, 102, 103, 105, 106, 107, 110, 115, 118, 120, 166, 176, 181, 182, 183, 211, 218, 219
 İşkodra 23, 31, 35
 İtalya.. 99, 100, 103, 106, 148, 188, 190, 192, 195, 196, 197, 198, 199, 209, 210, 211
 ithalat 63
 ittifak-ı müselles 186, 189, 195, 202, 203
 İzmir ...v, vi, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44,

- 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64,
65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74,
75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84,
85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94,
95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102,
103, 104, 105, 106, 107, 108, 109,
110, 111, 112, 113, 114, 115, 116,
117, 118, 120, 121, 122, 123, 124,
125, 126, 127, 128, 129, 130, 131,
132, 133, 134, 135, 136, 137, 138,
139, 140, 141, 142, 143, 144, 145,
146, 147, 148, 149, 150, 151, 152,
153, 154, 155, 156, 157, 158, 159,
160, 161, 162, 163, 164, 165, 166,
167, 168, 170, 171, 172, 173, 174,
175, 176, 177, 178, 179, 180, 181,
182, 183, 184, 186, 187, 188, 189,
190, 191, 192, 193, 194, 195, 196,
197, 198, 199, 200, 201, 202, 203,
204, 205, 206, 207, 208, 209, 210,
211, 212, 218
İzmir Gazetesi 10, 11, 12, 16, 27, 90,
118, 174, 212
- J**
jandarma..... 23, 113
Japonya.... 1, 20, 29, 141, 145, 190, 192,
197, 205
- K**
Karaağaç..... 43, 65
Kaymakam 25, 40, 53
kaynak 11, 12, 74, 170
Kıraathane 42, 64
Kırkağaç 37, 38, 45
komisyon. 26, 32, 39, 49, 53, 58, 64, 90,
91, 96, 108, 151, 205, 206
Konya 5, 21, 29, 84, 219
Küba 199, 200, 201, 202, 208, 209
- L**
lâyihâ..... 26
Londra33, 53, 63, 69, 99, 100, 102, 103,
104, 116, 186, 187, 201, 205, 209,
210, 211
- M**
Maliye.....23, 45, 66, 115
Manisa10, 36, 37, 38, 44, 49, 52, 56, 66,
84, 85, 97, 148
Marsilya.....7, 52
Matbuat.....3, 4, 219
Mecelle 74
Mecidi..... 25, 34, 45, 151
mefahir.....22
Mekkari 39, 216
Mekke.....28, 59, 60, 181
Mekteb.....73
Mekteb-i Sanayi-i Nefise..... 19
Mekteb-i Sultanî..... 46, 74
Menemen 53, 54, 84
Menteşe 24, 34, 36, 38, 72
mezhep..... 164
Mısır ..60, 108, 109, 153, 154, 156, 157,
159, 160, 171, 206, 207
Midilli.....43
Midilli bankası.....67
Moskova 29, 188, 192
Muallim 75, 76, 175
muhabir.... 16, 19, 61, 89, 106, 176, 178,
181, 207
Muhbir.....4, 5
Musul.....21, 29
mutasarrıf.....37, 182
Mülkiye 24, 25, 74
- N**
Nazilli 34, 35, 52, 97
New York 200, 202, 208, 209
Nikola 57, 190, 191
Nişan.....25, 117
Nizamname.....4
Noveye Fraye Perese” gazetesinin61, 89
- O**
olay 62, 68, 69, 166
Ordu.....19, 23, 30, 32, 42, 87
Orduy-u hümayun.....86
Osmanlı . v, 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12,
14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 25, 30, 32,
33, 34, 35, 45, 46, 48, 54, 55, 56, 58,
60, 61, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 70, 71,
78, 81, 82, 83, 86, 87, 89, 96, 97, 99,

- 100, 101, 103, 104, 107, 108, 109,
110, 111, 112, 114, 115, 117, 151,
164, 171, 172, 173, 174, 175, 176,
180, 192, 193, 195, 208, 218, 219
Osmanlı Devleti ..... v, 8, 12, 34, 54, 55,
107, 117, 118, 206
- Ö
- Ödemiş 50, 64, 148, 150
ödül..... 23, 24, 25, 31, 73, 74, 120
- P
- padişah..... 14, 16, 17
Paris... 4, 25, 65, 99, 100, 101, 102, 104,
105, 178, 187, 188, 191, 192, 204,
205, 209, 210, 211
Posta 41, 82, 83
Prusya..... 190
pul..... 83
- R
- Ramazan.. 25, 26, 27, 28, 32, 35, 37, 38,
39, 42, 51, 52, 53, 54, 61, 65, 66, 67,
69, 81, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 97, 98,
99, 107, 139, 140, 141, 147, 148,
155, 156, 157, 158, 159, 160, 161,
165, 166, 167, 175, 176, 178, 180,
183, 186, 188, 191, 193, 194, 198,
199, 200, 202, 205, 208, 211
Ramazan-ı Şerif..... 51, 165
Recaizâde Mahmut Ekrem 5
Regaib 21, 165
Resmi ... 5, 6, 7, 107, 108, 110, 120, 192
Roma 100, 104, 195, 197, 198, 209
Rumi..... 46, 48, 58, 182
Rusya..... 8, 23, 57, 70, 85, 99, 106, 144,
150, 186, 187, 188, 189, 190, 191,
192, 193, 198, 203, 211
- S
- Sadaret..... 24
Sakız..... 24, 26, 33, 43, 48, 65
sansür 4, 5
Sarayköy..... 36
Saruhan..... 23, 36, 37, 38, 44, 49
Savaş 19
- Selanik..... 23, 32, 33, 53, 54, 55, 63, 70,
84, 98, 102, 113
Soma..... 37, 59, 85
sosyal..... v, 1, 6, 7, 9, 11, 78
Söke... 34, 43, 47, 53, 54, 58, 74, 97, 98,
180
Suriye..... 60
Surre alayı..... 16
Süfün-ü Hümayun 33, 87, 88
sürelî 3, 7
Süvari askerleri..... 53, 54, 55
- Ş
- Şakird..... 76
Şimendifer 63, 83, 84, 85, 173, 201, 204
- T
- Tahran..... 24
tahrirat 23
Takvim-i Vekâyi..... 6, 8
Tanzimat..... 2, 3, 182, 193, 218
Tasvir-i Efkâr 4, 5, 6, 218
Tayin..... 20
tenvir..... 66
Terakki gazetesi..... 81
Tercüman-ı Ahvâl..... 3
Tercüman-ı Hakikat..... 34, 69
Terfi 20
Terki 123
Tersâne-i Âmire..... 84
tevcih 23, 53, 56
Tevcihat 42
tıbbiye..... 18
Ticaret.. v, 9, 45, 50, 62, 64, 66, 85, 141,
142, 145, 146, 147, 151, 152, 153,
154, 155, 156, 157, 158, 159, 160,
161, 163, 178, 179
Tire 35, 44, 49, 50, 51, 143, 148, 151
top..... 18, 32, 47, 54, 57, 60, 87, 89, 99,
100, 109, 112, 198, 207, 211
Tophane-i âmirece..... 32
toplum..... v, 1, 74, 135, 178
Trablusşam 11, 177, 180
tüccar 7, 107, 108, 143, 180
Türkv, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 19, 71, 78, 81, 87,
116, 134, 136, 173, 212, 218, 219
Türkiye 3, 19, 33, 45, 213, 218, 219
tüzük 5

U	
Urla.....	23, 46, 57, 97
Uşak ..	25, 145, 152, 154, 155, 157, 158, 160
Utarit	5
Ü	
Üzüm Ticareti.....	147
V	
Van	21, 24, 29
Vatan	5, 81, 116, 163
vergi.....	37, 42, 45, 64, 108, 136
Y	
Yahudi	48, 50, 70, 73, 81
Yanya	55, 105, 112
yardım	12, 17, 27, 38, 55, 57, 58, 61, 70, 89, 90, 96, 97, 98, 105, 117, 127, 139, 165, 196, 206, 207
yayın	v, 3, 4, 7, 80, 207, 213
Yazar	171, 175, 178, 182
yazı ..	v, 4, 11, 14, 23, 30, 44, 54, 56, 62, 71, 74, 75, 142, 148, 172, 176, 179, 181, 182, 204
Yekûn .	41, 91, 93, 94, 96, 148, 149, 150
yıl.	4, 5, 9, 34, 50, 64, 78, 141, 145, 151, 204
yönetim.....	6
Yunanistan.....	55, 58, 61, 69, 86, 89, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 115, 117, 144, 191, 202, 211
Z	
zevcat.....	137, 138
Ziraat Bank	66
Zirai	29, 143